

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

OIPOSDRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

Investește în oameni!

Proiect cofinanțat din **Fondul Social European**
prin **Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013**

GHIDUL ELEVULUI

ISTORIA RECENTĂ A ROMÂNIEI

Pachet educațional pentru cursul opțional de ISTORIE RECENTĂ A ROMÂNIEI

Autori:

Prof. univ. dr. Constantin Hlihor, coordonator, autor Cap. IV

Prof. dr. Liviu Lazăr, autor Cap. I

Prof. dr. Elvira Rotundu, autor Cap II,

Prof. Mihai Manea, autor, Cap.III.

Referent prof. dr. **Doru Dumitrescu**

Material realizat în cadrul proiectului "ISTORIA RECENTĂ A ROMÂNIEI.
Pachet educațional pentru cursul opțional de Istorie recentă a României"

Beneficiar: Ministerul Educației și Cercetării Științifice

POSDRU/153/1.1/S/142342

Editura TRADIȚIE

BUCUREȘTI, 2015

ISBN: 978-973-8469-25-9

Beneficiar: Ministerul Educației și Cercetării Științifice

Redactor: Ciprian Apetrei

Corector: Maria Neagu

Copertă: Andrei Gamarț

DTP: Karpat Printing

Editura TRADIȚIE, București, 2015

Autori:

Prof. univ. dr. Constantin Hlihor, coordonator, autor Cap. IV

Prof. dr. Liviu Lazăr, autor Cap. I

Prof. dr. Elvira Rotundu, autor Cap II,

Prof. Mihai Manea, autor, Cap.III.

Referent prof. dr. Doru Dumitrescu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Istoria recentă a României : ghidul elevului / Constantin Hlihor (coord.),

Liviu Lazăr, Elvira Rotundu, Mihai Manea. - București : Tradiție, 2015

Bibliogr.

ISBN 978-973-8469-25-9

I. Hlihor, Constantin

II. Lazăr, Liviu

III. Rotundu, Elvira

IV. Manea, Mihai

94(498)(075.35)

CUPRINS

Introducere	4
Ghid. Cum citim și folosim manualul <i>ISTORIA RECENTĂ A ROMÂNIEI</i>	5
Capitolul I	
Spre regimul monolit (1944-1947)	7
Capitolul II	
România - Republică Populară. (1948-1965)	50
Capitolul III	
România 1965-1989. Epoca lui Nicolae Ceaușescu	95
Capitolul IV	
România 1989-2007. Noi orizonturi	132
Crestomație de surse istorice	164
Biografii. Mic dicționar de personalități	174
Bibliografie	203
Credite imagini (Sursele imaginilor)	208

Introducere

De ce un manual de **ISTORIE RECENTĂ A ROMÂNIEI**?

A devenit un truism să afirmi, astăzi, că nu putem modela personalități și caractere ale societății viitoare fără manuale care să poarte amprenta modernizării sub toate aspectele de la conținut/informație la suportul/vectorul care poartă această informație către tânărul în plin proces de formare! Și totuși acest manual nu este unul obișnuit. El reconstituie și aduce în memoria prezentului trecutul apropiat/*istoria recentă*, adică acele evenimente, fapte și fenomene politice, socio-economice și culturale contemporane cu bunicii și părinții voștri dar care, în mod obișnuit, nu se studiază la școală decât după multe generații. Manualul de istorie recentă a României se dorește o sincronizare cu schimbările produse în predarea și învățarea istoriei în multe state ale Uniunii Europene care au adoptat un astfel de instrument cu mulți ani înaintea noastră.

În Franța profesorii de liceu au cerut includerea în curriculumul de istorie de date și procese despre *timpul prezent/istoria recentă* încă de la sfârșitul anilor '70 ai secolului trecut. Profesorul Jean Peyrot, președinte al Asociației Profesorilor de Istorie și Geografie, referindu-se la absența din manualul de istorie a Franței a mișcărilor sociale și studențești din 1968, afirma că este inadmisibil ca o perioadă de 30 de ani din istoria Franței să nu fie studiată. Asemenea puncte de vedere au apărut și în alte state europene în care istoricii au pledat pentru modernizarea curriculumului de istorie și implicit a manualului aferent.

În țara noastră preocupările pentru istoria recentă s-au materializat în elaborarea unui manual de istoria comunismului din România prin care autorii își propun să deschidă atât pentru elevi cât și pentru părinții lor „această fereastră către trecut, fără ură și fără părtinire, fără furie sau resemnare” (Marius Oprea, *O istorie a comunismului în România*). Numit *O istorie a comunismului*, acesta este extrem de util pentru elevii care au nevoie de răspunsuri la întrebări legate de o serie de evenimente istorice din perioada regimului comunist care sunt văzute și interpretate diferit în memoria colectivă. Dar de la dispariția regimului comunist s-a scurs, iată, un sfert de secol și istoria tranziției statului român spre un regim de democrație și integrare euroatlantică este nu numai densă în evenimente, procese și fenomene dar are și imagini și reprezentări diferite în memoria colectivă a societății românești.

Manualul oferit acum elevilor de liceu nu constituie o contrapondere la manualul de istoria comunismului pentru că o subsumează. Este o altă perspectivă de studiere și înțelegere a ceea ce a însemnat regimul comunist dar și un răspuns pentru cei care își afirmă dezamăgirea față de istoria recentă, în perioada ei postdecembristă. Acasă și în alte medii sociale elevii pot fi martori la diferite narațiuni despre istoria comunismului contrapuse perioadei postdecembriste. Este o realitate pe care nu o putem ocoli. Tranziția la democrație și economie de piață a presupus o serie de costuri în plan economic, social, al influenței personale, al culturii etc., care au creat imaginea unei lumi în derivă, dezorientate și confuze. Democrația nu a adus bunăstarea sperată pentru că, teoretic și practic, nu putea să o facă. Repudierea acesteia și opțiunea pentru diverse forme autoritariste de guvernare sunt exprimate public de către marea majoritate a populației. Economia de piață este pentru cei mai mulți o necunoscută, pare că doar niște inițiați îi dețin secretele și profită de acest lucru. Chiar în condițiile integrării euroatlantice, lipsa de orizont și perspectiva unui viitor incert sunt la ordinea zilei. Răspunsul la aceste întrebări și la multe altele ce pot apărea în mintea unui tânăr care se pregătește pentru viață într-o societate a secolului XXI se găsește în mare parte în actualul manual

Manualul de față nu vă înșiră evenimente și date istorice, ci le ilustrează, le explică pe cele pe care trebuie să le cunoașteți voi mai bine din perspectiva unui model teoretic, aceea a proiectului de țară pe care românii l-au promovat sau le-a fost impus în diferite etape din istoria lor recentă. Elevii vor putea cunoaște și înțelege istoria comunismului românesc prin analiză și comparare a două *proiecte de țară* care au modelat societatea românească, începând cu anul 1947-1948. Unul de sorginte marxistă, impus de către URSS, străin tradițiilor și culturii poporului român și care se suprapune peste regimul totalitar comunist, și un altul caracterizat de tranziție către o societate democratică, economie de piață și europeanizare. Aveți șansa de a vă forma propriile imagini și reprezentări despre *trecutul recent* al societății românești și nu să vă însușiți un „clișeu” în acord cu cerințele timpului așa cum s-a întâmplat în urmă cu decenii! Autorii acestui manual cred cu tărie că istoria nu mai trebuie angajată pentru a servi niște scopuri și obiective foarte generale, oricât ar fi ele de nobile, ci trebuie umanizată și apropiată de sensibilitatea elevilor. O lecție chemată să legitimizeze integrarea europeană sau să apere identitatea națională va fi întotdeauna mai plictisitoare decât o emisiune bine făcută de pe Discovery Channel.

Ghid

Cum citim și folosim manualul *ISTORIA RECENTĂ A ROMÂNIEI*

În cuprinsul acestui manual de istorie recentă vei găsi:

- Introducere
- Îndrumări de utilizare a ghidului în activitatea didactică atât la clasă, cât și în activitatea independentă (adică exact lucrurile pe care le citești acum)
- Patru capitole ce însumează 23 de lecții și 14 studii de caz. Fiecare capitol are la început o pagină de deschidere în care găsiți structura pe lecții și studii de caz și una de evaluare la sfârșit care te va ajuta să vezi cât de multe lucruri ai învățat
- Mică crestomație de surse istorice
- Biografii. Mic dicționar de personalități
- Bibliografie
- Credite (Sursele imaginilor)

Cum folosești manualul de istorie recentă?

Poți lua îndrumări din acest ghid singur, colaborând cu alți colegi sau cu ajutorul profesorului. Ca să te descurci singur trebuie să știi că:

- Fiecare lecție are un număr de pagini.
- În fiecare lecție vei găsi mai multe rubrici. Privește reprezentarea de mai jos și descoperă singur conținutul acestora:

a. *Titlul*

b. *Textul lecției cu subtitluri*

c. *Dicționar istoric.* Este posibil ca în efortul de studiu să întâlnești cuvinte, termeni sau concepte utilizate în lecție, dar pe care nu le înțelegi. Pe lângă soluția utilizării unui dex online, este bine să faci apel la acest instrument ce se găsește în corpul fiecărei lecții.

- d. *Surse istorice* care te ajută atât în activitățile de învățare la clasă, cât și în cele independente, prin multiplicarea informațiilor din lecție, dar și prin surse alternative. Orice fapt sau eveniment istoric are reprezentări multiple în mentalul colectiv al unei societăți, de aceea multiperspectivitatea în studiul istoriei ne ajută să nu devenim sclavul unor clișee istorice și ne fereste de stereotipuri.
- e. *Teme de reflecție* (portofolii, proiecte, interviuri). Te ajută să te pregătești pentru evaluările de pe parcurs sau pentru a trece cu succes testele de evaluare finală. Te învață că istoria nu este o știință abstractă, ci o știință despre viața oamenilor și prin unele activități independente poți contribui cu propriile forțe la o mai bună cunoaștere a unui segment de istorie europeană, națională sau locală. Trebuie să te implici în propria ta formare. Realizând un interviu cu o persoană martor al unui eveniment istoric sau un portofoliu didactic capeți noi competențe pe care doar informația istorică nu ți le dă!
- f. *De reținut* - Sunt idei esențiale din tema studiată. Este bine să le ții minte!
- g. *Imagini, grafice, alte reprezentări* care te vor introduce în atmosfera epocii studiate, a evenimentului pe care îl ilustrează tema. Este bine să le privești și să le înțelegi mesajul, mărește plaja de înțelegere a informațiilor întâlnite în lecție.
- h. *Hărți* utile pentru a înțelege locul/spațiul unde se petrece un eveniment sau fenomen din tematica lecției; istoria nu se poate înțelege în afara spațiului și a timpului, fără să te orientezi în spațiu;

Ce probleme pot să apară în utilizarea manualului?

1. Să nu poți rezolva unele cerințe din Activitatea independentă. Soluții:
 - Citește încă o dată întrebarea!
 - Citește încă o dată textul, imaginea, graficul etc., în care ți se precizează că poți afla răspunsul!
 - Asigură-te că ai înțeles toate cuvintele din întrebare sau din texte!
 - Cere ajutorul profesorului!
2. Lucrul în echipă recomandat în manual la aproape fiecare lecție ajută elevii să își contureze personalitatea, îi învață cum pot fi susținute cu argumente puncte de vedere contrare etc. Când rezolvi o cerință sau un exercițiu, împreună cu alți colegi formând o echipă, pot apărea puncte de vedere diferite despre răspunsuri, rezolvări, formulări sau idei. Soluții:
 - Negociați un punct de vedere comun!
 - Încearcă să-ți impui punctul de vedere folosind argumente prezentate logic din sursele istorice!
 - Acceptă ideea că un coleg poate avea un răspuns mai bun ca al tău sau o soluție mai potrivită pentru o problemă care în istorie are mai multe interpretări!
 - Nu vă impuneți opinia aplicând metode care exclud dialogul. Nu vă certați, este doar un exercițiu!
 - Nu-ți pierde răbdarea și calmul când un coleg din echipă sau grupul advers de dialog nu înțelege părerea ta!
 - Faceți un inventar al soluțiilor propuse în echipă și selectați pe cea care vi se pare cea mai corectă.

Capitolul I

SPRE REGIMUL MONOLIT (1944-1947)

Lecții:

Revenirea la democrația interbelică

Ideologie și politică internă. Impunerea tiparului sovietic.

*Preluarea controlului politic de către forțele controlate de comuniști
1946. „Alegeri fără opțiune”*

Represiune și rezistență anticomunistă

România și Tratatul de Pace de la Paris

Studii de caz:

Convenția de armistițiu și urmările sale

Revenirea administrației românești în nord-vestul Transilvaniei

Frontul Național Democrat

Abdicarea silită a regelui Mihai. Proclamarea republicii.

Cronologie:

- 23 august 1944: arestarea mareșalului Antonescu; proclamația regelui Mihai I către țară; formarea guvernului C. Sănătescu
- 12-13 septembrie 1944: Semnarea Convenției de armistițiu la Moscova
- 2 decembrie 1944: Guvernul generalului N. Rădescu
- 6 martie 1945: instaurarea guvernului procomunist condus de Petru Groza
- 19 noiembrie 1946: marea fraudă la alegerile parlamentare
- 10 februarie 1947: semnarea Tratatului de pace cu România la Paris
- 30 decembrie 1947: abdicarea silită a regelui Mihai I și proclamarea Republicii Populare Române

REVENIREA LA DEMOCRAȚIA INTERBELICĂ

Evoluția vieții politice

Răsturnarea regimului Ion Antonescu a însemnat alăturarea țării la Coaliția Națiunilor și repunerea în vigoare, oricât de limitată de circumstanțe, a Constituției de la 1923, abrogată în timpul regimului Carol al II-lea. Prin decretul regal din 31 august 1944 s-au repus în vigoare 37 de articole din cele 138 ale Constituției din 1923, România redevenind o monarhie constituțională. Societatea românească a primit cu speranță și încredere aceste măsuri.

a) Partidele istorice

Partidele care au girat democrația în perioada interbelică, PNT, PNL și PSD, conduse de către Iuliu Maniu, Dinu Brătianu și C. Titel-Petrescu, au reapărut pe scena politică a țării. În viața politică internă din România, toamna anului 1944, a fost o perioadă de mobilizare pentru principalele partide. Toate suferiseră în urma întreruperii activității lor normale în perioada regimului autoritar al lui Carol al II-lea și în cea a dictaturii antonesciene. Astfel, după șase ani, PNT și PNL, care au ajuns să fie cunoscute sub numele de partidele istorice, și-au concentrat toate eforturile pentru reînființarea organizațiilor naționale și creșterea numărului de membri. În acest proces, coaliția care a înfăptuit răsturnarea lui Antonescu la 23 august, Blocul Național Democrat, s-a dezmembrat. Dintre cele patru partide care compuneau blocul, PCR era lipsit de sprijin în societate. În timpul războiului numărul membrilor săi fusese redus la aproximativ 1.000, iar înainte de 23 august majoritatea liderilor săi erau în închisori.

În octombrie 1944, Iuliu Maniu și Ion Mihalache au anunțat noul program al partidului. În aproape toate privințele acesta rămânea fidel vechilor teze și idei de stat țărănesc, elaborate în perioada interbelică.

În toamna anului 1944, liberalii se aflau într-o stare de dezorganizare datorită fracționării partidului încă din perioada interbelică. Cea mai dăunătoare problemă era disputa dintre vechiul PNL și fracțiunea condusă de Gheorghe Tătărescu, care s-a transformat în ruptură în momentul în care acesta a format un Partid Național Liberal disident.

Existența consensului național, bazat pe structurile politice tradiționale și în care PNT era în ascensiune de autoritate și popularitate, a redat speranța unei reinstaurări și consolidări a rânduielilor cu adevărat democratice. Este un lucru de netăgăduit că majoritatea populației, pentru care partidul comunist nu reprezenta nici o speranță spre mai bine, credea încă în posibilitatea instituirii unui regim democratic.

b) Partidul Comunist Român

Pentru impunerea regimului comunist în România, Stalin dispunea de două instrumente: un partid comunist care era de acum înainte recunoscut ca forță politică și Convenția de Armistițiu care dădea Armatei Roșii toată libertatea de acțiune. Cele două instrumente au acționat pentru neutralizarea mijloacelor existente de menținere a ordinii sociale, adică armata, sistemul judiciar și poliția, și restructurarea lor după modelul sovietic. Se mai urmărea crearea sprijinului de masă, de care era lipsit complet PCR și care i-ar fi conferit legitimitate în cucerirea puterii politice.

Beneficiind de susținerea sovietică, PCR a declanșat lupta pentru putere. Acest proces s-a desfășurat în România ca o succesiune de trei etape: „*coaliția reală*”, „*coaliția falsă*” și apoi instaurarea *regimului totalitar*.

Etapa *coaliției reale* presupunea colaborarea comuniștilor cu forțele democratice reale, doar pentru o perioadă scurtă de timp, până la consolidarea pozițiilor în plan politic. În această perioadă, comuniștii au urmărit să-și sporească influența, acționând predominant în două direcții: politizarea sindicatelor și erodarea prestigiului partidelor democratice, prin încurajarea disidențelor și compromiterea liderilor.

Deși încă slab cantitativ și calitativ, totuși, sprijinit de trupele sovietice, promovând o demagogie abilă, mai

România între anii 1940-1944

ales în rândul muncitorilor și găsimu-și tovarăși de drum printre oportuniști, PCR a reușit, în scurt timp, să scoată în stradă destui oameni prin care să creeze ideea unei susțineri de masă. În acest scop au fost create *Formațiunile de luptă patriotică*. Acestea acționau ca organizații paramilitare împotriva „rămășișelor fasciste” din țară. Foarte curând, însă, aceste formațiuni s-au îndreptat împotriva guvernului și a partidelor istorice.

În paralel, comuniștii au condus și acțiunea de înlocuire a „elementelor reacționare” din conducerea întreprinderilor din industrie și din alte domenii, utilizând forța brută a *Gărzilor de Apărare Patriotică*. Atunci când erau depășite de rezistența societății, Gărzile se bucurau de cooperarea logistică a comandamentului sovietic de ocupație.

Prima mișcare politică făcută de comuniști a fost formarea unei Comisii paritare de organizare a mișcării sindicale cu Partidul Social Democrat, la 1 septembrie 1944. În scurt timp, organizațiile sindicale au fost repede controlate de activiștii PCR. A doua mișcare a fost declanșarea artificială a unei crize politice. Motivul formal era curățirea instituțiilor statului de fasciști și antonescieni. Epurarea aparatului de stat a fost formula prin care PCR și-a eliminat toți oponenții, indiferent de afilierea lor politică.

La 2 octombrie 1944, PCR și PSD și-au unit forțele pentru a forma *Frontul Național Democrat* (FND). În noua structură politică intraseră și o serie de organizații controlate de comuniști: Confederația Generală a Muncii, Uniunea Patrioților și Frontul Plugarilor. Prin amenințările Armatei Roșii, FND a reușit să pună mâna pe o parte a industriei prin controlul exercitat asupra Comitetelor muncitorești. Au fost folosite și Gărzile muncitorești ca mijloc de presiune asupra guvernelor numite de rege.

c) Rolul regelui Mihai I

Regele Mihai, împreună cu politicienii care s-au aflat în jurul său, a conștientizat, încă de la începutul anilor '40, pericolul pe care îl reprezentau Uniunea Sovietică și comunismul bolșevic pentru România. Începând din 6 martie 1945, când, cu ajutorul Moscovei, se instaura primul guvern comunist de la București, și până la abdicarea sa în decembrie 1947, regele Mihai s-a opus prin diverse forme de protest lichidării democrației politice care urma să aibă ca rezultat instaurarea dictaturii comuniste. Din păcate, regele, care spera să primească ajutorul aliaților occidentali în demersurile sale politice, nu s-a putut baza decât foarte puțin pe acest ajutor, deoarece acesta depindea de înțelegerile dintre aliații occidentali și Stalin.

d) Comisia Aliată (Sovietică) de control

Era organismul care avea oficial misiunea de a asigura reglementarea și controlul executării condițiilor stabilite de către Convenția de Armistițiu. În realitate, timp de trei ani, Comisia avea să exercite un control strict asupra treburilor interne ale țării. Va fi nefast pentru România faptul că, în cadrul Comisiei respective, reprezentanții sovietici aveau punctul de vedere hotărâtor, în conformitate cu înțelegerile la nivel înalt între URSS și celelalte Puteri din Coaliția Națiunilor Unite.

Controlul îndeplinirii obligațiilor asumate de către România prin Convenția de Armistițiu a fost atribuit Comisiei Aliate de Control, al cărei președinte a fost desemnat mareșalul sovietic Rodion Malinovski, comandantul Frontului 2 Ucrainean. Pe toată durata războiului, întreaga activitate economică și administrativă, poșta și telecomunicațiile, precum și verificarea conținutului emisiunilor radiodifuziunii și al celorlalte mijloace de informare în masă treceau sub controlul acestei comisii. În pofida caracterului împovărător și a ambiguității obligațiilor care i-au fost impuse, guvernul român a hotărât să facă tot ce depindea de el pentru îndeplinirea lor.

Activitatea guvernelor conduse de generalii Sănătescu și Rădescu.

În seara de 23 august, regele Mihai I a anunțat un nou guvern condus de generalul Constantin Sănătescu, mareșal al Palatului regal. Acest guvern a acționat repede pentru revenirea la un regim monarhic constituțional. Prin decretul regal din 31 august, s-au repus în vigoare 37 de articole din cele 138 ale Constituției din 1923, România redevenind o monarhie constituțională. Sovieticii aveau însă alte gânduri, anume să aducă la putere regimuri comuniste în toate țările europene unde înaintase Armata Roșie.

Guvernele României conduse de generalii Constantin Sănătescu și Nicolae Rădescu s-au remarcat prin susținerea eforturilor României angrenate în război alături de Națiunile Unite pe plan extern, în vreme ce, în interior, măsurile luate au avut în vedere, în principal, revenirea la regimul democratic antebelic.

Aceste măsuri au vizat: amnistia generală politică și militară; desființarea lagărelor de muncă; rezolvarea problemelor legate de acțiunea de „românizare” a întreprinderilor desfășurată de regimul Antonescu; problemele minoritare și de migrațiune; purificarea administrațiilor publice; adoptarea primelor măsuri privative de libertate împotriva celor considerați vinovați de dezastrul țării. Eforturile noului guvern s-au lovit însă de planul, deja, menționat, al sovieticilor de a aduce la putere regimuri comuniste în toate țările unde înaintase Armata Roșie. În această perioadă Înalțul Comandament Sovietic a cerut reducerea forțelor poliției, trupelor de grăniceri și jandarmeriei.

În cea de a doua guvernare sunt de reținut măsurile legislative privind restituirea „bunurilor luate de pe teritoriul URSS” și cele referitoare la întărirea eforturilor pentru începerea operei de refacere a țării, alături de achitarea constantă a datoriilor impuse prin Convenția de Armistițiu din 12/13 septembrie 1944.

În fața presiunilor crescânde ale comuniștilor, regele Mihai a încredințat generalului Nicolae Rădescu formarea unui nou guvern. Raportul forțelor politice în acest nou guvern se menținea ca și în guvernul precedent: FND deținea 8 ministere, celelalte 7 revenind PNȚ și PNL. Acest guvern, bazat pe un acord între PNȚ, PNL și FND, a reprezentat un echilibru vremelnic între forțele politice aflate în lupta pentru putere. Guvernul format de Rădescu a continuat linia precedentă promovând o serie de măsuri: abrogarea legislației antievreiești; urmărirea și pedepsirea criminalilor și profitorilor de război; organizarea sindicatelor profesionale; adoptarea Legii pentru epurarea presei și a Legii pentru disponibilizările în armată etc.

Generalul Rădescu a încercat să îndemne pe comuniști și pe susținătorii lor să coopereze pentru a scoate țara din criza economică și politică în care se afla. Apelul lui a fost zadarnic, deoarece comuniștii și-au întetit și mai tare atacurile împotriva guvernului din care și ei făceau parte. Demersul lor era în logica leninistă, acapararea întregii puteri economice și politice. Noul prim ministru făcea apel la încetarea campaniilor violente ale presei comuniste care publica articole pline de ură și ocară pretextând curățirea instituțiilor și întreprinderilor de fasciști, legionari și antonescieni. Scopul urmărit era plasarea în fruntea acestor instituții a comuniștilor sau a simpatizanților lor.

Participarea armatei române pe frontul de vest

Trecerea României de partea Națiunilor Unite, la 23 august 1944, a avut un puternic impact în cercurile politice, militare și în mass-media internațională. Întoarcerea de front efectuată de România a declanșat dezagregarea dispozitivului de luptă german din Balcani, considerat de Hitler ca fiind hotărâtor în continuarea războiului. Din punct de vedere strategic, trecerea României de partea Națiunilor Unite a oferit Aliatilor un centru geopolitic de mare importanță, care le-a permis să elimine complet prezența și influența germană din bazinul dunărean și din Balcani.

Avantajele strategice pe care România le-a adus Aliatilor, prin actul de la 23 august 1944 și prin acțiunile militare duse împotriva trupelor germane din țară, au fost amplificate de contribuția trupelor române la înfrângerea Germaniei naziste. Continuarea războiului alături de Coaliția Națiunilor Unite și participarea la tratativele și, apoi, la semnarea Tratatului de Pace de la Paris erau obiectivele prioritate ale politicii externe a României.

Prezența și acțiunea armatei române pe frontul de vest a fost influențată de subordonarea oficializată prin Convenția de Armistițiu față de Frontul 2 Ucrainean. Victoria armatei române obținută la Carei, la 25 octombrie 1944, a consemnat, în același timp, și eliberarea părții de nord-vest a României de sub ocupația horthysto-hitleristă și anularea consecințelor dictatului de la Viena din 30 august 1944. În semn de cinstire a jertfelor datorite de oștire pentru eliberarea întregului teritoriu al țării, ziua de 25 octombrie a devenit Ziua Armatei române.

Armata română a participat apoi la luptele de pe teritoriul Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei. Pe frontul de vest, România a angajat în luptă 538.536 militari, din care au fost pierduți 169.822 (morți, răniți și dispăruți), fiind a patra țară, ca efectiv, pe front împotriva Germaniei.

Regele Mihai I a fost elogiat de anglo-americani, iar la 7 iulie 1945, a fost decorat de sovietici cu Ordinul Victoria pentru aportul personal la actul de la 23 august 1944 și pentru participarea armatei române la război până la victoria finală împotriva nazismului.

Glosar:

Epurare = Îndepărtarea elementelor necorespunzătoare, nedemne, dăunătoare sau dușmănoase dintr-o instituție, o întreprindere.

Gărzile de Apărare Patriotică = formațiuni paramilitare românești înființate de către comuniști, având scopul de a asigura o apărare suplimentară în cazul unui atac extern. Ideea formațiunilor Gărzilor Patriotice este de inspirație sovietică.

„Românizarea” personalului din întreprinderi = obligație de concediere a salariaților evrei instituită de guvernul Antonescu la 16 noiembrie 1940.

Pro memoria !

- Încercarea de revenire la regimul democratic interbelic a fost împiedicată de către comuniștii sprijiniți de sovietici.

- Guvernele conduse de generalii Sănătescu și Rădescu au fost subminate de activitatea comuniștilor pentru cucerirea puterii.

- După ce a eliberat teritoriul național în cooperare cu Armata Roșie, Armata română a participat la eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei.

Activitate independentă:

S.1. *„Paralizate de lipsa reacțiilor occidentale și a acțiunilor ferme împotriva abuzurilor comise de comuniști, partidele istorice au avut o marjă de manevră redusă. În plus, comuniștii au folosit demagogia într-un mod foarte eficient în eforturile lor de a ajunge la guvernare: atacurile propagandistice violente asupra partidelor istorice (care au fost acuzate de antisovietism, de colaborare cu Garda de Fier înainte de 1940 și de fascism rezidual) și calomniile la adresa prim-miniștrilor numiți de Palat au fost însoțite de demonstrații în stil bolșevic destinate să destabilizeze țara. Obiectivul era câștigarea controlului asupra ministerelor-cheie și impunerea comuniștilor la conducerea departamentelor importante atât în privința efortului de război, cât și în privința controlului administrativ și economic asupra țării”.*

(Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*).

1. Selectați termenii din text, care vi se par importanți, argumentându-vă alegerea.

2. Identificați temele principale ale textului apoi puneți-i un titlu semnificativ.

3. Descrieți, pe baza textului, situația partidelor istorice după 23 august 1944.

4. Enumerați metodele folosite de comuniști în lupta cu partidele istorice.

5. Precizați obiectivul PCR în lupta politică. Argumentați-vă răspunsul.

S.2. *„Am cerut să se restabilească în țară disciplina și ordinea - ordinea în toate locurile de muncă, ordinea în toată țara. Nu înțeleg să se mai vadă în fabrici ca lucrătorii, atunci când au o nemulțumire - pe care eu o înțeleg, căci poate fi reală, dar care se poate satisface pe căi legale - să înlăture din proprie inițiativă, ei singuri, conducerea, prin acte ca acelea la care s-au dat; o vom înlătura noi, când cererea lor va fi întemeiată și când vom dovedi că această conducere este vinovată. (...) Nu înțeleg să se instaleze prefecti și primari prin intervenția acelor care se consideră că au dreptul să se substituie autorității legale, înlocuind pe reprezentanții acesteia cu oameni aleși de ei.(...) Domnilor, țin să fac afirmația categorică: urăsc tirania, urăsc despotismul. Sunt partizan neînduplecat al libertății; dar în ce privește libertatea, fac o rezervă: libertatea nu înseamnă pentru unii totul și pentru alții nimic. Înțeleg libertatea deopotrivă pentru toți”.*

(Nicolae Rădescu, *Fragment din declarațiile în fața presei la instalarea sa în funcție* – 6 decembrie 1944).

Citiți S.2 și S.3 și răspundeți la următoarele cerințe:

1. Enumerați metodele folosite de comuniști pentru a ajunge la putere.
2. Realizați o caracterizare a acestor metode. Sunteți de acord cu ele? Argumentați.
3. Precizați cum interpretau comuniștii libertatea și cum o vedea Nicolae Rădescu. Formulați o opinie de grup pe tema libertății, pornind de la text.
4. Precizați argumentele generalului Rădescu în fața acuzațiilor aduse de comuniști.

I.1 Aspect de la intrarea Armatei Roșii în București.

I.2 Manifestație pentru primirea Armatei Roșii în București.

1. Priviți cele două imagini publicate în ziarul „Scânteia” și încercați să identificați simbolistica lor.
2. Încercați să decodificați mesajul (intențiile ascunse) pe care urmăreau să le transmită jurnaliștii de la „Scânteia”.

I.3 Un soldat din Divizia 21 Infanterie cu doi prizonieri germani.

I.4 Gărzile de Apărare Patriotică

Priviți cele două imagini și răspundeți următoarelor cerințe:

1. Comparați echipamentul și ținuta combatanților din I.3.
2. Identificați și alte motive pentru care comuniștii au înființat gărzile patriotice.

Teme de reflecție:

- Analizați actul de la 23 August 1944 din perspectiva istoriografiei comuniste, apoi din perspectiva regimului democratic. Identificați surse care să susțină cele două puncte de vedere.
- Căutați în bibliotecă ziare centrale sau locale din anii 1944-1947 și prezentați o opinie asupra articolelor și/sau imaginilor din acestea.
- Identificați în localitatea voastră monumente închinare eroilor români din al Doilea Război Mondial.

Studiu de caz: CONVENȚIA DE ARMISTIȚIU ȘI URMĂRILE SALE

Odată cu încetarea ostilităților contra Uniunii Sovietice și a aliaților acesteia, fără nici un fel de înțelegere sau condiție prealabilă, semnarea unei convenții de armistițiu se impunea, cel puțin din punctul de vedere al României, ca o urgență maximă. Cu toate că România a întors armele împotriva Germaniei la 23 august 1944 și trupele sovietice au intrat în Bucureștiul eliberat de armata română, Convenția de armistițiu nu s-a semnat decât în noaptea de 12-13 septembrie 1944. Delegația română condusă de Lucrețiu Pătrășcanu (din partea PCR) sosise la Moscova, încă din 29 august, dar proiectul textului convenției nu i-a fost prezentat decât la 10 septembrie.

Conținutul Convenției de Armistițiu, alcătuită dintr-un preambul, 20 de articole și 6 anexe, avea un caracter mult mai cuprinzător decât acest gen de documente. Textul prevedea reglementarea minuțioasă a unor chestiuni de mare însemnătate, dintre care unele, în mod normal, ar fi trebuit să facă obiectul tratatului de pace însuși: situația teritorială, cuantumul și sistemul de plată a reparațiilor de război, clauze militare și politico-administrative, situația prizonierilor de război, restituiri etc.

Convenția de armistițiu a stat la baza statutului politic și juridic internațional al României până la semnarea Tratatului de Pace din 1947.

S.1.

CONVENȚIE DE ARMISTIȚIU

Între Guvernul Român, pe de o parte, și Guvernele Uniunii Sovietice, Regatului Unit și Statelor Unite ale Americii, pe de altă parte

(...) (Art.) 10. Guvernul Român trebuie să facă, în mod regulat, în monedă românească, plățile cerute de către Înalțul Comandament Aliat (Sovietic), pentru îndeplinirea funcțiilor sale, și, în caz de necesitate, va asigura folosința, pe teritoriul românesc, a întreprinderilor industriale și de transport, a mijloacelor de comunicație, stațiunilor generatoare de energie, întreprinderilor și instalațiilor de utilitate publică, depozitelor de combustibili, petrol, alimente și alte materiale sau servicii, în acord cu instrucțiunile date de către Înalțul Comandament Aliat (Sovietic).

11. Pierderile pricinuite Uniunii Sovietice prin operațiunile militare și prin ocuparea de către România a teritoriului sovietic vor fi despăgubite de către România față de Uniunea Sovietică, însă, luând în considerare că România nu numai că s-a retras din război, dar a și declarat război și în fapt duce război contra Germaniei și Ungariei, Părțile sunt de acord ca compensațiile pentru pierderile menționate să nu fie plătite în întregime de România, ci numai în parte, și anume în suma de 300 milioane dolari ai Statelor Unite, plătibili în curs de 6 ani, în mărfuri (produse petroliere, cereale, materiale lemnoase, vase maritime și fluviale, diverse mașini etc.). (...)

16. Tipărirea, importul și răspândirea în România a publicațiilor periodice și neperiodice, prezentarea spectacolelor de teatru și a filmelor, funcționarea stațiunilor de TFF, poștă, telegraf și telefon vor fi efectuate în acord cu Înalțul Comandament Aliat (Sovietic)".

S.2. *„Prin articolele 10, 11 și 12, României i-au fost impuse grele sarcini economico-financiare: întreținerea trupelor sovietice din țară, despăgubiri de război, restituirea bunurilor aduse din URSS. Importante consecințe economice aveau și alte prevederi: art. 1 (participarea la campania militară pe frontul de vest), art. 2 (măsurile pentru dezarmarea și internarea forțelor armate ale Germaniei și Ungariei, precum și internarea cetățenilor acestor state aflați pe teritoriul românesc), art. 3 (reglementări în domeniul transporturilor), art. 5 (cheltuieli pentru întreținerea și repatrierea prizonierilor de război, persoanelor strămutate și „refugiaților” din Basarabia), art. 7 (remiterea ca trofee a materialelor de război aparținând Germaniei și sateliților săi), art. 8 (imobilizarea și controlul bunurilor din România ce aparțineau Germaniei și Ungariei). Ca și alte prevederi cu consecințe economice din Convenția de Armistițiu (art. 3, 5, 7, 8, 10, 11), articolul 12, prin formularea sa elastică, avea să dea naștere la interpretări abuzive și arbitrare, ceea ce avea să ducă la sporirea cheltuielilor pentru aplicarea sa. Pe timpul „negocierilor” purtate la Moscova, experții români au intuit consecințele unui*

asemenea mod de redactare, dar eforturile lor pentru a obține precizarea conținutului unor articole a rămas fără rezultat și, după cum relatează Ion Christu, delegația română ajunsese la convingerea că unele texte neprecise trebuiau lăsate în formă relativ vagă sub care erau prezentate de sovietici, fiindcă orice încercare de a le preciza se transforma într-o redactare cu totul nefavorabilă României”.

(M. Irimiea, *Efortul economic al României pentru aplicarea articolului 12 din Convenția de armistițiu cu Națiunile Unite din 12 septembrie 1944*).

S.3. „Potrivit prevederilor Convenției de Armistițiu, România trebuia să asigure cauzei Aliaților douăsprezece divizii de infanterie și să dea drept de trecere liberă trupelor sovietice. Ea avea să plătească în natură despăgubiri de război însumând trei sute de milioane de dolari într-o perioadă de șase ani și să returneze bunurile luate de la Aliați. Articolele 13 și 14 stipulau arestarea criminalilor de război și desființarea organizațiilor de tip fascist. În cazul în care autoritățile sovietice considerau necesar, urma să fie reintrodusă cenzura. Clauzele teritoriale recunoșteau anexarea Basarabiei și a nordului Bucovinei de către Uniunea Sovietică și anulau Dictatul de la Viena care dăduse Ungariei nord-vestul Transilvaniei.”

(Denis Deletant, *România sub regimul comunist*).

S.4. „Întrucât Uniunea Sovietică deținea monopolul interpretării ei, Convenția de Armistițiu a devenit un mecanism de acaparare a României. Articolul 18 stabilea o Comisie Aliată de Control, sub conducerea generală și, cum am spus, la ordinele Înaltului Comandament Aliat (Sovietic), acționând în numele Puterilor Aliate. În practică, aceasta funcționa conform statutelor întocmite de către ruși, în virtutea cărora, până la Potsdam, ofițerii americani și britanici erau tratați doar ca delegați în cadrul Comisiei, și ca nefăcând structural parte din aceasta. Ca atare, drepturile normale acordate Aliaților prin Convenția de Armistițiu erau definite și aplicate de către ruși”.

(Denis Deletant, *România sub regimul comunist*).

Citiți cele patru texte și rezolvați următoarele cerințe:

1. Grupați prevederile Convenției de Armistițiu într-un tabel în care să treceți: clauzele militare, clauzele economice, clauzele de politică internă și clauzele de politică externă ale convenției.

2. Stabiliți o ierarhie a acestor prevederi, pornind de la cele mai apăsătoare spre cele mai acceptabile.

3. Inițiați o dezbatere, pro și contra, asupra ierarhiilor obținute, argumentând punctele de vedere puse în discuție.

4. Precizați natura compensațiilor pe care trebuia să le plătească România sovieticilor.

5. Menționați organismul internațional care urmărea aplicarea prevederilor Convenției de Armistițiu.

6. Formulați două aprecieri asupra modului de funcționare al acestui organism și al impactului asupra României.

7. Identificați scopul prezenței articolului 16 în Convenția de Armistițiu.

S.5. „Comisia Română pentru aplicarea Armistițiului, aduce la cunoștința generală următoarele în vederea aplicării Art. 16 din Convenția de Armistițiu. 1. Editurile, tipografiile, librăriile, prăvăliile de orice fel, debitele, chioșcurile și autorii în editură proprie și în general orice întreprindere sau instituție care are în depozit sau deține sub orice formă publicații periodice sau neperiodice putând dăuna cu cuprinsul lor bunelor noastre relațiuni cu Națiunile Unite, le vor retrage imediat din circulație și le vor depozita în încăperile speciale, sub răspunderea directă a deținătorilor. Se aduce la cunoștință o primă listă a acestor publicațiuni. Pe măsura publicării listelor, editurile, tipografiile, librăriile, prăvăliile de orice fel, debitele, chioșcurile și autorii în editură proprie, precum și întreprinderile sau instituțiile care au în depozite sau deține sub orice formă publicații periodice sau neperiodice, le vor preda Prefecturii județului respectiv în termen de 15 zile de la publicarea fiecărei liste”.

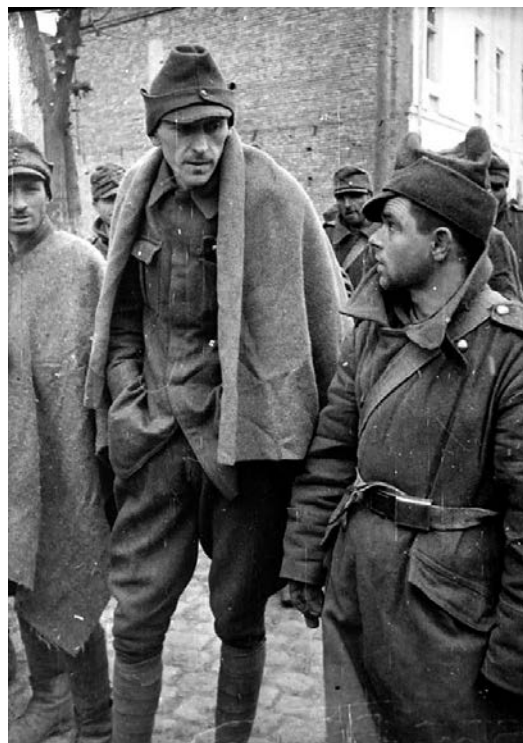
(Serviciul Județean Hunedoara al Arhivelor Naționale, Fond: *Chestura de Poliție Deva*).

1. Stabiliți legătura dintre S.4 și unul dintre articolele Convenției de Armistițiu prezentate în S.1.
2. Stabiliți ierarhia dintre instituția precizată în S.1 și cea din S.4 Prezențați-vă observațiile.
3. Explicați formularea „publicații periodice sau neperiodice putând dăuna cu cuprinsul lor bunelor noastre relațiuni cu Națiunile Unite”.
4. Identificați scopul ascuns al acestei măsuri.
5. Numiți metoda practică de Comisia Română pentru aplicarea Armistițiului.
6. Precizați și alte regimuri politice care utilizau aceste practici.

I.5 Caricatură referitoare la condițiile Convenției de Armistițiu pentru România. (www.frontpress.ro)

1. Ce reprezintă personajele din caricatură?
2. Ce alte simboluri mai identificați în caricatură și care este semnificația lor?
3. Care este punctul de vedere al desenatorului asupra evenimentului?
4. Precizați punctul vostru de vedere asupra evenimentului reprezentat în caricatură.

I.6 Prizonieri români - 11 septembrie

1. Exprimați un punct de vedere privind situația prizonierilor români după 23 august
2. Exprimați un punct de vedere privind importanța acestei fotografii.

Studiu de caz: REVENIREA ADMINISTRAȚIEI ROMÂNEȘTI ÎN NORD-VESTUL TRANSILVANIEI

Convenția de armistițiu din 12 septembrie 1944 prevedea la articolul 19 că guvernele sovietic, american și britanic erau de acord ca Transilvania de Nord sau cea mai mare parte din ea să revină României. Ca urmare, administrația civilă românească urma să fie restabilită pe teritoriul transilvan până la o distanță de minimum 50-100 km de linia frontului.

Armata română a participat alături de Armata Roșie la luptele pentru eliberarea nord-vestului Transilvaniei cu trupele Armatei 1 și Armatei 4, un corp aerian, 2 brigăzi de artilerie antiaeriană și cu alte unități, însumând un efectiv de 275.000 militari. Pierderile înregistrate la 1 septembrie 1944 s-au ridicat la circa 50.000 oameni (morți, răniți, dispăruți). La 25 octombrie 1944, eliberarea Transilvaniei era realizată prin ofensiva trupelor românești și sovietice.

În vederea reinstalării administrației românești în Transilvania de Nord, pe măsura înaintării frontului, care rămăsese sub controlul Comandamentului Aliat (sovietic), a fost constituit *Comisariatul pentru administrarea Transilvaniei eliberate*, ce urma să reprezinte autoritatea Guvernului de la București. Principala sarcină a Comisariatului era aceea de instalare a autorităților civile române numite de Guvern în cele 11 județe din Nord-Vestul Transilvaniei.

La 12 noiembrie însă, Comisia Aliată (Sovietică) de control cerea în mod imperativ guvernului român ca întreaga administrație civilă stabilită deja în teritoriile eliberate să fie retrasă imediat. Autoritățile de la București n-au avut altă soluție decât să se supună ordinului sovieticilor. În acest timp, sovieticii au instituit la 24 octombrie 1944 *Administrația Militară în Transilvania de Nord* și au dispus evacuarea administrației române din cele 6 județe în care fusese instalată, pe considerentul incapacității românilor de a stăpâni situația interetnică în zona respectivă. Sovieticii erau decizi să exploateze diferendele româno-maghiare și să mențină statutul nordului Transilvaniei în incertitudine pentru realizarea propriilor obiective în România. Consecința a fost că sovieticii au acceptat menținerea în continuare a administrației horthyste, cu inevitabile consecințe asupra populației românești. Funcționarii unguri și organizațiile locale au arătat un zel deosebit în cooperarea cu autoritățile militare sovietice și în a-și manifesta ostilitatea față de români.

Un loc important în elaborarea politicii sovietice față de România l-a ocupat problema Transilvaniei. Însemnătatea acordată de Moscova rezolvării litigiului teritorial româno-ungar se explică prin faptul că problema Transilvaniei a fost percepută de conducerea sovietică nu numai din unghiul de vedere al raporturilor sovieto-române și sovieto-ungare, ci și ca un mijloc de consolidare a influenței sovietice în Europa de Sud-Est. Sovieticii au condiționat retrocedarea Transilvaniei de formarea unui Guvern pro-comunist la București.

După instalarea guvernului Groza, la 6 martie 1945, Stalin și-a dat consimțământul, la 9 martie, pentru revenirea autorităților române în Transilvania de Nord. Ceremoniile de la Cluj din 13 martie, desfășurate în prezența lui A.I. Vișinski (cel care impusese regelui Mihai guvernul Groza), precum și declarațiile și luările de poziție ale membrilor guvernului Groza lăsau să se înțeleagă că problema Transilvaniei era definitiv rezolvată.

Activitate independentă:

S.1. „*Acum, odată cu impunerea guvernului de la 6 martie, dominat și condus de Partidul Comunist (și de consilierii sovietici), conducerea de la Moscova era gata să facă un gest spectaculos în favoarea noului regim. La 8 martie, Președintele Consiliului de Miniștri, dr. Petru Groza și vicepreședintele Gh. Tătărescu, ministru al Afacerilor Străine, adresează o scrisoare Excelenței Sale Președintele Consiliului Comisarilor Poporului al URSS, Mareșal al Uniunii Sovietice, I.V. Stalin. Roagă guvernul URSS și Înaltul Comandament Sovietic ca nordul Transilvaniei să se reunească înlăuntrul granițelor României. (...) Cu o neobișnuită rezeziționare, răspunsul Moscovei, semnat de I.V. Stalin, este dat chiar a doua zi, 9 martie 1945*”.

(Academia Română, *Istoria românilor*, vol. IX).

S.2. „*Pentru a marca evenimentul, 11, 12 și 13 martie au fost declarate zile de sărbătoare, cu o ședință specială a Consiliului de Miniștri la Cluj, în 13, la orele 11. Atmosfera generală a fost rece la Cluj în timpul festivităților; relatează un prieten apropiat al premierului Groza. (...) S-a aflat ulterior, din sursă de încredere, că în trenul special spre Cluj (plecat din București la 12 martie, orele 16), au avut loc două reuniuni oficiale ale guvernului. La ele au participat A.I. Vișinski, generalul colonel Ivan Zaharovici Susaikov - locțiitorul președintelui Comisiei Aliate (Sovietice), V.I. Bogenko, șeful - probabil - al N.K.V.D. din România: <Acești oameni au dominat efectiv ședințele în care s-au discutat și aprobat mai multe proiecte de decrete, prezentate și pregătite de comuniștii ruși>. Fotografia oficială apărută în presă arăta pe Suveran, pe dr. Petru Groza și Gh. Tătărescu, înconjuțați de demnitari și ofițeri sovietici, în număr mai mare decât oficialii români, între aceștia generalul colonel Susaikov, viceamiralul Bogenko și consilierul A.P. Pavlov*”.

(Academia Română, *Istoria Romanilor*, vol IX).

Citiți cele două texte și răspundeți următoarelor cerințe:

1. Exprimați o opinie personală referitoare la reinstaurarea administrației românești în NV Transilvaniei și aduceți două argumente, pro sau contra, dacă acest fapt poate fi considerat „un cadou făcut de Stalin” guvernului Groza.

2. Realizați în 10 rânduri un eseu care să prezinte „prețul” plătit de guvernul Groza pentru „cadoul” făcut de sovietici.

I.13. Întoarcerea în Capitală a membrilor guvernului care au participat la festivitățile organizate la Cluj cu prilejul reunitii Nordului Transilvaniei. Aspect din Piața Gării de Nord - 14 martie 1945. În imagine: A. I. Vișinski (cel cu ochelari), Gh. Gheorghiu Dej, generalul Vasiliu Rășcanu.

I.14 Gheorghe Gheorghiu Dej, Petru Groza, și alți membri ai guvernului, în vizită la Legația Sovietică cu prilejul reuniunii Nordului Transilvaniei cu România -11 martie 1945.

Priviți imaginile și rezolvați următoarele cerințe:

1. Descrieți atitudinea personajelor.

2. Precizați cui erau adresate sursele prezentate.

3. Precizați, pe bază de argumente, dacă aceste fotografii pot fi sau nu încadrate ca fiind materiale de propagandă.

4. Realizați un scurt eseu privind rolului sovieticilor în formarea guvernului Groza și în reinstaurarea administrației românești în nord-vestul Transilvaniei.

Studiu de caz: FRONTUL NAȚIONAL DEMOCRAT (FND)

La 24 septembrie 1944 a avut loc o adunare pe stadionul ANEF din București, prima demonstrație mai amplă organizată de PCR. La această adunare, Gheorghiu Dej a prezentat din partea Comitetului Central al PCR, „proiectul de platformă al Frontului Național Democrat din România, propus tuturor forțelor democratice”. Această platformă cerea instaurarea unui guvern care să reprezinte „toate forțele naționale și democratice” și care să se bucure „de sprijinul activ al păturilor largi ale poporului”. Era formularea tip pentru un guvern dominat și controlat de PCR.

Partidele și formațiunile care au aderat la FND au fost următoarele: *PCR* (inițiatorul platformei); *Partidul Social Democrat*; *Frontul Plugarilor* (o organizație locală a țărănimii din județul Hunedoara condusă de dr. Petru Groza, care colaborase în perioada interbelică cu organizații aflate sub influența PCR); *Partidul Socialist Țărănesc* (un partid înființat de profesorul universitar Mihail Ralea, cu un număr mic de aderenți); *Frontul Unic Muncitoresc*; *Frontul Național Democrat al Tineretului* (constituit la inițiativa Uniunii Tineretului Comunist); *Uniunea Patrioților* (organizație ilegală constituită de PCR încă din timpul războiului); *Tineretul Democrat Universitar*.

Cu excepția Partidul Social Democrat, toate aceste „partide”, „fronturi” și „uniuni” aveau un număr foarte redus, uneori simbolic de aderenți. Cu toate acestea, presa comunistă publica zilnic ample relatări despre mitinguri și demonstrații pentru susținerea FND ca expresie a „voinței populare”.

Membrii Frontului îi amenințau pe muncitorii de la principalele fabrici din București și din alte localități cu arestarea de către armata sovietică, în cazul în care refuzau să desființeze, prin vot, vechile comitete de uzină și să aleagă în locul lor pe reprezentanții FND. Noile comitete au preluat apoi cantinele muncitorești și procedurile de raționalizare, astfel încât o mare parte a industriei a ajuns curând în mâna FND. Muncitorii erau amenințați cu tăierea rațiilor și a cartelelor speciale de alimente dacă nu se supuneau voinței frontului.

S.1. *„De ce a fost nevoie de umbrela politică a Frontului Național Democrat? Prin FND prezentat ca o coaliție de partide și organizații, Partidul Comunist obține o poziție dominantă. Toți partenerii săi de coaliție - cu excepția social-democraților - erau prea slabi pentru a putea influența în mod real linia propusă și impusă de PCR. De altfel, multe dintre organizațiile participante la FND fuseseră constituite chiar de Partidul Comunist. Totodată acum, în toamna lui 1944, era prea devreme pentru ca dintr-o dată PCR să se afirme public, deschis drept lider al coaliției. Era nevoie de cel puțin două etape. Prima, în care Frontul Național Democrat să obțină o poziție substanțială în cadrul guvernului de coaliție, ca partener egal cu PNȚ și PNL. Această etapă va fi străbătută la începutul lunii noiembrie 1944, odată cu constituirea celui de-al doilea guvern Sănătescu. (...) Într-o viață politică normală, un <Front> condus de Partidul Comunist nu ar fi reușit în nici un fel să obțină o substanțială împărțire a puterii. Într-o țară ocupată de armata sovietică, lucrurile se desfășurau cu totul altfel. Comisia Aliată (Sovietică) de Control constituia un supraguvern care își impunea voința la momentele decisive”.*

(Academia Română, *Istoria românilor*, vol. IX).

S.2. *„Frați români, Cei fără neam și fără Dumnezeu, așa cum i-a botezat poporul (inițialele FND erau traduse în popor „Fără neam și fără Dumnezeu” - n.n.), au pornit să aprindă focul în țară și s-o înece în sânge. O mână de inși conduși de doi venetici, Ana Pauker și ungurul Luca, caută prin teroare să supună neamul. (...) Sub masca democrației, democrație pe care la fiecare pas o calcă în picioare, aceste hiene fioroase nădăjduiesc să ajungă la stăpânirea țării. Sunt nenumărate blestematele lor fapte pe tot cuprinsul țării. În Craiova, grupuri armate au atacat puternic prefectura și au luat-o cu asalt. La Caracal, mica dar viteaza garnizoană a rezistat cu îndârjire atacului dat, astfel că prefectura a putut fi salvată...”.*

(Fragment din cuvântarea generalului Rădescu adresată națiunii în seara zilei de 24 februarie 1945, după incidentele create în timpul demonstrației FND din București, *Academia Română, Istoria românilor*, vol. IX).

S.3. *„Frontul Național Democrat a organizat demonstrații în câteva orașe, printre care Brăila, Constanța, Craiova, Roman și Târgu Mureș, cerând demisia guvernului Rădescu. Cu toate că mulți dintre participanți veneau de bunăvoie, Frontul Național Democrat a recurs și la șantaj pentru a mobiliza demonstrații. Muncitorilor care nu au intrat în sindicat li s-au refuzat cartelele de alimente. Un raport al poliției din 4 februarie consemna că, în multe fabrici, pe lângă comitetele de întreprindere au fost constituite așa-numitele <comitete de sacrificiu>, compuse din membri ai partidelor de stânga. Aceste comitete au fost înființate pentru a asigura îndeplinirea de către muncitori a ordinelor partidului comunist, ca și neafilierea acestora la vreun partid sau la vreo organizație necomunistă.”*

(Denis Deletant, *Comunismul în România*).

Citiți cele trei texte și răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați motivele pentru care comuniștii aveau nevoie de „umbrela politică a Frontului Național Democrat”.

2. Identificați oportunitățile pe care le-a avut această organizație înființată de comuniști.

3. Comentați expresia „cei fără neam și fără Dumnezeu” și precizați două argumente în susținerea comentariului vostru.

4. Menționați din text metodele folosite de comuniști pentru mobilizarea demonstrațiilor.

5. Exprimați un punct de vedere asupra metodelor de luptă politică utilizate de comuniști. Argumentați-vă răspunsul.

S.4. La 1 ianuarie 1945, ziarul „Zori Noi” din Deva publica un „Plugușor” adaptat nevoilor de propagandă ale Partidului Comunist:

*„Aho, Aho, copii și frați
Mai stați puțin și nu mânați
Pe lângă boi v-alăturați
Și cuvântul mi-ascultați*

*S-a sculat mai an
Călăul german
Al lumii călău,
Duhul cel mai rău,
Hitler cel turbat:
Duhul cel spurcat:
Jos cu el, flăcăi
Hăi, Hăi!*

*În războiu ne-a dus
Cu pașnicul rus
Care-n răsărit
Măre și-a clădit,
Țara-nfloritoare
Mândră ca un soare
Cum dorim și noi
S-o clădim flăcăi
Hăi, Hăi!*

*Mult s-a tot gândit
Și s-a pregătit
Fiara hitleristă
Fiara cea fascistă
Vrând să cotopească
Patria rusească
Țara fericită
De neamu-i iubită
Cum o iubim noi,
Noi și voi și-ntreg poporul
Măi flăcăi
Hăi, Hăi!*

*Vecinul nostru mare
Cel de la soare - răsare,
Mic și mare s-a sculat,
Buzduganul l-or luat*

*Fiara spurcată nemțească
Pentru veci s-o nimicească
S-o nimicim flăcăi,
Hăi, Hăi!*

*Și-a ucis fascista fiară,
Și întră la noi în țară,
Și Ardealul spintecat
Fu de ei eliberat,
Armata eliberatoare
Cea de la soare - răsare -
Să trăiască măi flăcăi
Hăi, Hăi!*

*Dar au mai rămas tâlhari,
Antonești, legionari,
Îmbogățitii de război
Cari ne-au sărăcit pe noi
Să le dăm la cap și noi
Noi și voi și-ntreg poporul
Măi flăcăi
Hăi, Hăi!*

*Și acum când noi plecăm,
La alte case să urăm,
Vom striga în gura mare,
Să trăiască toți cei care
Ne-au scos din jugul străin,
Trăiască Marele Stalin,
Să trăiască cei ce vor
Binele pentru popor.
Cei ce luptă și-au luptat
În Frontul Național Democrat!*

*Să trăiți și voi și noi,
Să scăpăm țara de ciocoi,
Așa să fie măi flăcăi,
Hăi, Hăi!*

1. Identificați temele abordate de originalul plugușor.
2. Selectați caracterizările din versuri și faceți comentarii asupra lor.
3. Numiți publicul cărui i se adresa acest „plugușor”. Argumentați-vă răspunsul

I.7 Mitingul de pe stadionul A.N.E.F. în sprijinul Platformei FND (8 octombrie 1944).

I.8 Maniștație populară pentru un guvern FND (28 oct. 1944 - în stânga N. Ceaușescu)

Priviți cele două imagini și răspundeți următoarelor cerințe:

1. Exprimați-vă o opinie asupra numărului participanților din prima ilustrație.
2. Caracterizați atitudinea personajelor din a doua imagine. Comentați răspunsul.
3. Ați accepta astăzi să participați din liberă voință la o asemenea manifestație? Argumentați-vă răspunsul.

IDEOLOGIE ȘI POLITICĂ INTERNĂ. IMPUNEREA TIPARULUI SOVIETIC.

Uniunea Sovietică impune României un proiect de țară.

După unele surse, a doua zi după instalarea guvernului Groza, la 7 martie, a avut loc o întâlnire confidențială la care au participat trei lideri PCR și cinci trimiși ai URSS. Tema întâlnirii era *Comunizarea României, potrivit unui plan pe trei ani și două planuri de dezvoltare a instituțiilor comuniste, fiecare parcurgând o perioadă de 5 ani*. Planul cuprindea 10 puncte și constituia „**proiectul de țară pentru România**” impus de Stalin. Dincolo de exactitatea datelor privind întâlnirea, conținutul planului trienal era real. Argumentul vine din faptul că majoritatea absolută a punctelor impuse de sovietici au fost îndeplinite până la 30 decembrie 1947, celelalte fiind realizate începând cu 1948.

Realizarea proiectului de țară pentru România era mascată de o propagandă abilă, tot de inspirație sovietică. Presa comunistă și propagandiștii de partid promiteau că guvernul „de largă concentrare democratică va scoate țara din ruină”. Pentru aceasta, întreg poporul era mobilizat la muncă pentru a trimite spre „marele prieten de la Răsărit” apăsătoarele obligații ale Convenției de Armistițiu și pentru continuarea efortului de război pe frontul de vest. În paralel, greutățile și lipsurile generate de aceste apăsătoare obligații, erau puse pe seama „fasciștilor” considerați vinovați pentru dezastrul țării.

A fost impusă sărbătorirea la 21 decembrie în fiecare an a zilei de naștere a lui Stalin „mărețul conducător al popoarelor”, „eliberatorul poporului român de sub dominația hoardelor naziste” etc.

Următorii doi ani și jumătate de după 6 martie 1945 se prezintă ca teren al unor dramatice confruntări politice între opoziție, reprezentată în principal de cele două partide - PNT și PNL - care au devenit portdrapelul luptei pentru democrație - și comuniști, cu aliații lor vremelnici (treptat, pe măsura consolidării la putere, comuniștii vor înghiți sau lichida toate formațiunile aliate). Intervalul martie-decembrie 1945, dominat de eforturi interne și externe pentru înlăturarea guvernului nereprezentativ, s-a încheiat printr-un nou și grav compromis între cele trei mari puteri, pe seama României. Uniunea Sovietică, care recunoscuse deja guvernul și reluase relațiile diplomatice cu România la 23 august 1945, a avut, din nou, câștig de cauză. Cu prețul unei simple completări, prin includerea în guvern a câte unui reprezentant al PNT și PNL, la 5 februarie 1946 SUA și Marea Britanie au recunoscut guvernul României.

Schimbări în structura social-economică a României

După instalarea sa, guvernul Groza a început să-și pună în aplicare programul dictat de la Moscova. Pentru a-și apropia țărănimea, guvernul Groza a legiferat, la 23 martie 1945, *reforma agrară*. Au fost expropriate terenurile mari (cca. 1.400.000 ha de pământ), care au fost împărțite la 900.000 de familii de țărani. Fiecărei familii de țărani urma să-i revină în medie 1,20 hectare. Ca urmare, mărimea medie a proprietăților mici (până la 5 ha) a scăzut de la 2,25 ha în 1930, la 1,48 ha în 1945. Țărănimea săracă a devenit astfel mai săracă. Un atare rezultat corespundea însă scopului final al Partidului Comunist, colectivizarea, care va deveni politica oficială a statului începând cu 1949.

Situația economică a României în primăvara anului 1945 era extrem de grea datorită anilor de război, a ocupației sovietice și a cererii crescânde de materii prime și produse în contul reparațiilor de război plătite URSS. La acestea se adăugau cheltuielile mari pentru susținerea armatei române pe Frontul de Vest, pierderile întreprinderilor după schimbarea conducerilor, lipsa produselor de pe piață, inflația crescândă și, mai ales, seceta din 1945 continuată și în 1946. Toate acestea au provocat o scădere drastică a nivelului de trai al populației aflat la limita subzistenței.

Remediile propuse de guvernul Groza s-au dovedit a fi insuficiente pentru redresarea economică a țării. Prima reacție a fost de nuanță propagandistică. Se dădea vina pe guvernele anterioare și pe speculanții proveniți din „elementele reacționare ale partidelor istorice”. La 3 mai 1945, guvernul adopta un pachet de legi care urmăreau să controleze și mai mult economia: *legea pentru reprimarea speculei ilicite și a sabotajului economic; legea pentru înființarea organelor de control cetățenesc și legea pentru reglementarea regimului prețurilor și circulației mărfurilor*. La aceeași dată a fost adoptată și *legea pentru reglementarea salariilor și înființarea economatelor*. Prin această lege, întreprinderile industriale și comerciale erau obligate să înființeze economate pentru aprovizionarea salariaților cu alimente, îmbrăcă-

mente, lenjerie, încălțăminte și alte articole de primă necesitate. Prin această măsură, guvernul Groza urmărea două obiective: în primul rând să dovedească salariaților că se ocupă de nevoile lor imediate, iar în al doilea rând să slăbească întreprinderile industriale și comerciale cu capital privat. Patronii erau obligați să cumpere produsele la prețul pieței libere și să le revândă salariaților cu mari pierderi.

O altă măsură care a produs mari pierderi economiei românești a fost cea legată de înființarea unor societăți mixte româno-sovietice numite SOVROM. Se urmărea, astfel, suprimarea treptată a firmelor de import-export care făceau afaceri cu SUA, Marea Britanie și direcționarea exportului României spre Uniunea Sovietică și țările din lagărul socialist. Rezultatele acestei „colaborări” au fost negative pentru statul român. Aportul părții sovietice a constat, în principal, din bunuri din România aparținând germanilor și confiscate de Uniunea Sovietică sub pretextul că sunt captură de război. De asemenea, partea sovietică se angaja să livreze materii prime, semifabricate și alte produse, însă aceste prevederi erau exploatare propagandistică, deoarece aceste produse erau reexportate în URSS. De exemplu, 40.000 tone bumbac, din care jumătate au fost reexportate în URSS, restul fiind destinate consumului intern și altor obligații externe ale României. Conștientă de pierderile pe care România le încasa din aceste colaborări, opinia publică din România rostea, în secret, lozinca „Trăiască Petru Bumbac care ne-a adus Groaza în țară”.

Pentru lichidarea stării grave în care se afla economia s-a considerat că Banca Națională nu mai poate să rămână în proprietatea unui grup de acționari privați și s-a dispus ca aceasta să fie încadrată în politica economică și financiară a statului în vederea mobilizării resurselor și dirijarea lor spre acțiunile prioritare ale guvernului. La 1 ianuarie 1947 Banca Națională a fost etatizată pe baza legii nr. 1056 din 23 decembrie 1946. Prin politica sa de credite, Banca Națională a României nu a reușit să contribuie la stabilizarea economiei, inflația monetară s-a accentuat, iar lipsa bunurilor de consum pe piață a făcut ca indicele puterii de cumpărare să urce de la 100 în decembrie 1946 la 1.215,4 în iulie 1947.

Reforma monetară din 15 august 1947, adoptată, fără ca populația să fie prevenită, a impus retragerea din circulație a banilor devalorizați, dar a stabilit o limită a sumelor care puteau fi schimbate. Un leu nou reprezenta 20.000 lei vechi. Agricultorii puteau preschimba maximum 5 milioane lei vechi, salariații și pensionarii câte 3 milioane de persoană, cei fără profesie doar 1,5 milioane. Întreprinderile particulare au schimbat doar valoarea salariilor pentru luna iulie, iar întreprinderile comerciale nu au avut dreptul de a schimba nici o sumă, pentru a fi obligate să pună în vânzare stocurile de mărfuri existente. Din cele 48,5 miliarde lei vechi aflați în circulație au fost schimbate 27,5 miliarde, restul a fost declarat „blocat”, circulația monetară fiind redusă la 1 377 milioane lei. Prin blocarea banilor aflați în circulație, au fost confiscate de stat toate economiile populației, fiind lovită în special burghezia, dar și oamenii care aveau economiile la C.E.C. și care se încrezuseră în garanția statului.

Stabilizarea monetară a fost încă o măsură prin care s-a accelerat masiv sărăcirea a numeroase categorii deținătoare de numerar și, prin aceasta, polarizarea societății și dependența oamenilor de noua putere politică.

Lichidarea regimului democratic

Anul 1947 a fost decisiv pentru consolidarea poziției politice a comuniștilor, dar mai ales pentru lichidarea ultimelor bastioane ale regimului democratic: partidele istorice și monarhia. Mesajul tradițional de anul nou al regelui, cenzurat în prealabil de guvern, nu a putut să transmită îngrijorarea suveranului față de situația politică internă în care instituțiile și organizațiile politice democratice erau desființate pe rând. Tot la începutul anului, partidele istorice difuzau apeluri disperate în contextul asaltului final al comuniștilor asupra rămășițelor democrației.

La 10 februarie 1947 a fost semnat, la Paris, tratatul de pace cu România. Potrivit prevederilor tratatului, trupele sovietice rămâneau pe teritoriul României. Înalta Comisie Aliată de Control, care a funcționat în perioada armistițiului, a fost desființată. Astfel, nici măcar formal, SUA și Marea Britanie nu mai puteau influența evoluția situației din România, care a rămas practic, sub ocupație sovietică.

În martie 1947, Moscova a trimis noi instrucțiuni liderilor Partidului Comunist Român pentru a lua măsuri severe care să preîntâmpine crescândă nepopularitate a guvernului Groza. Primele arestări au început la 10 martie în toată țara. Lista celor arestați creștea zilnic, cei mai mulți fiind din rândul țărăniștilor, al social-democraților independenți și ai liberalilor lui Brătianu. Numai în 9 zile au fost reținuți cca. 300 de aderenți ai PNT, plus un număr mai mic din rândul celorlalte partide. La mijlocul lunii iunie numărul

arestațiilor ajunsese la 1.303, dar Ministrul de Interne Teohari Georgescu anticipa noi arestări, până la 5.000 de persoane. Arestările masive au produs un șoc de proporții asupra opiniei publice românești.

În contextul valului de arestări declanșat, era evident că frunzașii politici național-țărăniști își dădeau seama de iminenta lor arestare. Serviciul Secret de Informații, prin infiltrații pe care îi avea până în eșalonul de vârf al partidului, a știut să cultive teama și chiar să îi incite la salvare. Liderii țărăniști începuseră să ia în calcul o eventuală emigrare în străinătate după alegerile din noiembrie 1946, fraudate masiv de comuniști. Destinația finală urma să fie Marea Britanie, pentru a-i informa pe oficialii din statele occidentale despre ceea ce se petrecea cu adevărat în țară. Exista și ideea formării unui guvern în exil. La 14 iulie 1947, mai mulți lideri țărăniști urmau să se îmbarce în două avioane la Tămădău. Agenții infiltrați în PNT (unul dintre aviatori fusese racolat de Siguranță) au furnizat informații Ministerului de Interne despre proiectul plecării țărăniștilor în Occident. Agenții Securității hotărâseră să-i aresteze chiar în momentul decolării pentru a avea „justificări legale”, când PNT-ul va fi scos în afara legii. Astfel i-au lăsat pe „complotiști” să-și urmeze planul, până în momentul când, ajunși la Tămădău, își urcau în avioane bagajele. Atunci au apărut mai mulți agenți ai Ministerului de Interne, care au tras mai multe focuri de armă în aer, somându-i pe fugari să se predea. Aceștia erau dotați și cu aparate de fotografiat. La 19 iulie 1947, Adunarea Deputaților a ridicat imunitatea parlamentară a demnitarilor național-țărăniști, pentru a putea fi arestați. S-a interzis activitatea ziarului „Dreptatea”, oficiosul PNT, iar Iuliu Maniu împreună cu întreaga conducere a partidului au fost arestați. La 30 iulie 1947, printr-un jurnal al Consiliului de Miniștri s-a decis dizolvarea Partidului Național Țărănesc.

Înscenarea de la Tămădău a fost etichetată drept act de trădare națională și transformată într-un caz politic major. Judecarea liderilor PNT a avut loc între 29 octombrie și 11 noiembrie 1947, când Iuliu Maniu, pe atunci în vârstă de 75 de ani, a fost condamnat la muncă silnică pe viață, transformată în temniță grea pe viață și degradare civică pe 10 ani, confiscarea averii și plata sumei de 50.000 de lei, cheltuieli de judecată. Mulți alți lideri țărăniști au fost condamnați la ani grei de închisoare. Ceea ce s-a realizat a fost un caz, clasic, de anihilare parlamentar-penală a opoziției ce supraviețuise alegerilor falsificate din noiembrie 1946.

Partidul Național Liberal s-a autodizolvat și cu toate acestea liderii săi au umplut lagărele și temnițele comuniste.

Înscenarea de la Tămădău a dus la zeci de procese politice care au urmat procesului PNT-ului și a schimbat destinul a milioane de români, de la cei care au fost arestați și persecutați în legătură cu acel eveniment, până la cei care au fost privați timp de zeci de ani de modele de caractere și de cunoașterea adevărată a istoriei țării lor.

Aceste acțiuni au marcat condamnarea sistemului politic pluralist din România. Opoziția a fost distrusă, reprezentanții ei eliminați și fizic, nu numai juridic. „Operațiunea Tămădău” a reprezentat intrarea în faza finală a instaurării oficiale a regimului „democrației populare”, după tipare sovietice, în România.

Glosar:

Economat = magazin de aprovizionare în cadrul unei întreprinderi și instituții, care avea drept scop procurarea bunurilor de consum de primă necesitate pentru salariați și pentru familiile lor la prețuri reduse față de prețurile pieței.

Reformă monetară = Reorganizare a sistemului monetar al unei țări din cauza deprecierei puternice a monedei naționale, ca urmare a perturbărilor din sistemul economic național.

Stabilizarea monetară = ansamblu de măsuri luate de către stat pentru întărirea monedei naționale.

Pro memoria!

- Proiectul de țară al guvernului Groza urmărea comunizarea rapidă a României.
 - Legislația economico-socială a guvernului Groza a făcut trecerea spre economia de tip comunist.
 - Anul 1947 a marcat lichidarea definitivă a regimului democratic din România.
-

Activitate independentă:

S.1. „Obținerea controlului puterii executive în România i-a impulsionat pe comuniști să gândească un plan pe termen lung pentru instaurarea completă a regimului în țară și integrarea României în sfera de influență sovietică. Planul din martie 1945, venit din Rusia de la cei mai mari activiști comuniști, propunea distrugerea tuturor fundamentelor statului român și înlocuirea lor cu unele noi, constituite după model sovietic. Nu cunoaștem dacă această întâlnire cominternistă și aceste planuri (trienale și cincinale) au existat. La sugestia lui Stalin! Elaborate de Dimitrov! Însușite de Ana Pauker! Ce se poate afirma cu siguranță - fără abateri mari de la realitate - este plauzibilitatea lor și executarea aidaoma a lor, în România. Documentul reprezintă un raport confidențial transmis la Washington de un agent al Oficiului de Servicii Strategice - (azi CIA) - înregistrat după o relatare din memorie, de o „sursă”.

(Livia Dandara , Sinteza, Țărani - victime ale genocidului comunist).

S.2. „Cele zece porunci către Ana Pauker”

Directivile date spre îndeplinire de Comintern Anei Pauker cuprindeau zece puncte. În documentul american, se specifică faptul că, sursa nu a obținut un exemplar al planului, dar relatează din memorie informațiile relevante, după cum urmează:

1. Desăvârșirea reformei agrare prin confiscarea marilor moșii și ruinarea moșierilor.
2. Desființarea armatei în forma ei actuală și crearea unei armate noi din diviziile „Tudor Vladimirescu” și „Avram Iancu” (ultima este încă în Rusia) ca și din toți ofițerii care activează acum pe teritoriul sovietic.
3. Lichidarea tuturor băncilor prin atacuri împotriva Partidului Național Liberal, ai cărui membri sunt proprietarii celor mai multe dintre ele.
4. Micile gospodării țărănești trebuie desființate pentru a-i lipsi pe țărani, mici proprietari de pământ, de mașini și vite. Acesta va deschide calea spre absorbirea lor în sistemul colectivist.
5. Abdicarea regelui și exilul familiei regale.
6. Suprimarea treptată a firmelor de import-export, care fac afaceri cu SUA, Marea Britanie și îndreptarea exportului României spre Uniunea Sovietică și țările de sub dominația sovietică.
7. Suprimarea partidelor istorice, prin arestarea, uciderea și răpirea membrilor lor.
8. Crearea unei organizații de poliție, întemeiată pe o „miliție populară”, de tipul NKVD.
9. Îndreptarea populației rurale spre industrie. Dezvoltarea întreprinderilor de industrie în România.
10. Nici unui străin, cu excepția celor din țările de sub influența sovietică nu i se va permite intrarea în România”.

(Livia Dandara, Sinteza, Țărani - victime ale genocidului comunist).

Citiți S.1 și S.2 și răspundeți următoarelor cerințe:

1. Precizați natura surselor de mai sus (mărturii sau documente oficiale), sprijinindu-vă opinia pe două argumente.
2. Selectați două elemente din aceste surse care să stabilească gradul de veridicitate al informațiilor cuprinse în acestea și aduceți două argumente în sprijinul opțiunii voastre.
3. Prezentați în 10 rânduri proiectul de țară impus de sovietici.
4. Exprimați-vă un punct de vedere privind sfera de cuprindere a documentelor de mai sus, sprijinindu-vă opinia pe două argumente.

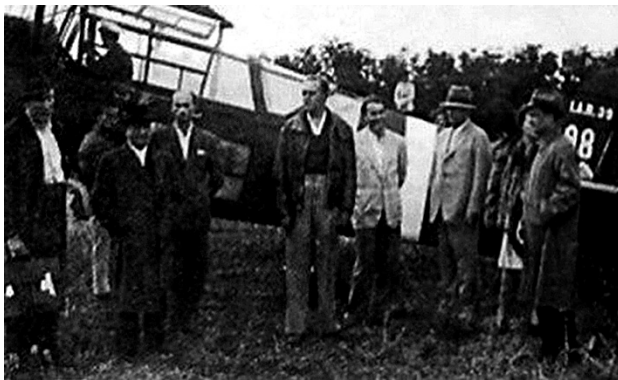

I.15 Manifestația de 10 Mai 1945

I.16 Manifestația de 1 Mai 1945 din Piața Victoriei

1. Precizați semnificația zilelor de 1 și 10 mai în contextul epocii.
2. Descrieți imaginile și stabiliți asemănări și deosebiri între ele.

I.17

I.18

www.romanioliberal.ro

Priviți cu atenție cele două imagini de mai sus (I.17 și I.18) și descrieți momentele pe care le reprezintă.

Teme de reflecție:

- Lucrați în perechi. Primul coleg alcătuiește un set de întrebări pe care un jurnalist american le-ar fi pus lui Petru Groza și Iuliu Maniu. Celălalt coleg redactează răspunsurile.
- Faceți apoi același lucru, imaginându-vă un set de întrebări pe care un jurnalist sovietic le-ar fi pus lui Petru Groza și Iuliu Maniu.

PRELUAREA CONTROLULUI POLITIC DE CĂTRE FORȚELE CONTROLATE DE COMUNIȘTI

Instaurarea guvernului procomunist Petru Groza

Sub umbrela FND, Partidul Comunist urmărea constituirea unui guvern pe care să-l poată controla și domina. Țelul său era acapararea administrației centrale, și nu împărțirea puterii cu partidele istorice. Ca o etapă tranzitorie, comuniștii aveau nevoie de aliați, de organizații și partide ad-hoc care să le îndeplinească întocmai obiectivele.

Începutul anului 1945 găsea în plină ofensivă partidul comunist care, prin intermediul Frontului Național Democrat, publica la 29 ianuarie un nou program de guvernare. Reușind să atragă cunoscutele dizidențe din PNL (Gh. Tătărașcu) și PNT (Anton Alexandrescu), comuniștii se îndreptau către preluarea puterii și odată cu aceasta se diminuau substanțial speranțele reinstaurării unui regim democratic în România.

La 16 ianuarie 1945, se întorcea, de la Moscova, Gheorghiu-Dej, ministru al comunicațiilor în guvernul Rădescu. Imediat a dat, partidului său și micilor grupuri asociate, instrucțiuni pentru începerea acțiunilor pentru căderea guvernului Rădescu și formarea unui cabinet compus numai din reprezentanți ai Frontului Național Democrat. Ca urmare, FND a pornit un asalt pentru răsturnarea guvernului, organizând demonstrații la București și în țară și cerând demisia guvernului Rădescu. La sfârșitul unei mari demonstrații, mulțimea s-a deplasat în Piața Palatului în fața Ministerului de Interne unde își avea cabinetul generalul Rădescu. S-au tras focuri de armă și au fost ucise câteva persoane. La ordinele lui Rădescu, trupele române ce păzeau clădirea au tras în aer pentru a dispersa mulțimea.

La 27 februarie 1945, sosea pe neașteptate la București A.I. Vișinski cerând să fie primit imediat la rege. Intervenția directă a guvernului sovietic era esențială pentru uzurparea puterii în România de către Partidul Comunist. Presiunilor politice li s-au adăugat și cele militare. La 28 februarie, generalul Ivan Susaikov a devenit noul vicepreședinte al Comisiei Aliate de Control. Fără să-și consulte colegii britanici și americani din comisie, Susaikov a ordonat ca unele unități române staționate în București și în afara orașului să fie trimise pe front, iar altele să fie desființate. Locul acestora a fost luat de tancurile și trupele sovietice care au ocupat Prefectura Poliției, Poșta Centrală și Marele Stat Major al Armatei Române.

Acuzând incidentele produse la aceste demonstrații, în special cea de la 24 februarie de la București, sovieticii au impus regelui acceptarea unui *nou guvern condus de Petru Groza la 6 martie 1945*. Principalul mijloc de șantaj al sovieticilor a fost faptul că nu permiteau reinstaurarea administrației românești în nord-vestul Transilvaniei eliberat de sub dominația Ungariei horthyste.

Guvernul Petru Groza a fost primul guvern procomunist din istoria României și a deschis calea spre cucerirea puterii depline de către PCR. În guvernul Groza, 86,6% dintre titulari erau fie comuniști, fie direct subordonați lor din formațiunile marionetă, satelit. Departamentele cheie erau conduse de lideri comuniști: Interne, Apărare Națională, Comunicații. Instaurarea guvernului Petru Groza a fost un dictat, fiind impus din exterior, potrivit mersului firesc al istoriei și, de aici, contrar speranțelor poporului român,

Lupta pentru controlul politic și limitarea activității democratice

La 31 martie 1945 intra în vigoare Decretul lege pentru „*purificarea administrațiilor publice*”, prin care guvernul Groza urmărea să elimine orice persoană considerată nesigură sau adversară a noului regim. Comisiile înființate în acest scop și-au început imediat activitatea, acționând la toate nivelele, începând cu administrația centrală și încheind cu cea din comunele țării. Epurarea din 1945 a fost masivă (50-70.000 de oameni după un bilanț provizoriu prezentat la Plenara CC al PCR din ianuarie 1946). Semnalul transmis de lege era că cine se opunea sau era bănuțit doar că este opozant își pierdea slujba, mijlocul principal de trai.

În armată, epurarea masivă fusese începută chiar de Comandamentul Sovietic, care a ordonat reducerea drastică a efectivelor din interior. La 19 martie se publica *legea 186* prin care erau trecuți în rezervă toți cei care „*prisoseau peste nevoile de încadrare ale armatei*”. Formularea era atât de vagă pentru ca să permită trecerea în rezervă a celor considerați „*neloiali*” noului regim. Sub masca „*democratizării armatei*”, s-a impus controlul comuniștilor. Elementele „*sănătoase*” erau recrutate din rândul muncitorimii sau țărănimii și trebuia să îndeplinească întocmai politica PCR.

Greva regală

La Conferința de la Potsdam din vara lui 1945, cele trei puteri aliate au decis, printre altele, că țara noastră și Bulgaria vor obține dreptul să semneze tratatul de pace și să devină membre ale ONU abia după ce vor avea un guvern democratic reprezentativ. Întrezărind unele speranțe într-un sprijin anglo-american, Regele Mihai I a propus un plan pentru înlăturarea guvernului Groza. La 19 august 1945, la îndemnul partidelor istorice și cu asentimentul SUA, Regele Mihai I a cerut demisia guvernului Groza. Acesta a refuzat, spunând că guvernul era mai solid ca oricând și că are întregul sprijin sovietic. Groza mai adăuga că recunoașterea de către SUA sau Anglia avea puțină importanță, fiind convins că URSS se va îngriji să obțină acordul anglo-americanilor pentru ca România să poată semna tratatul de pace sub guvernarea sa. Era prima oară în istoria României moderne când, la cererea suveranului, un premier refuza să se conformeze și să demisioneze.

La 20 august 1945, considerând că a uzat de toate prerogativele legale, regele Mihai a refuzat să conlucreze cu guvernul Groza sau cu sovieticii. Regele a refuzat să mai semneze actele guvernului Groza și să primească miniștrii în audiență. Spera că, fără semnătura lui, activitatea guvernului să paralizeze.

Reacția sovietică la inițiativa regelui a venit imediat, generalul Susaikov și consilierul politic Pavlov cerând audiență la rege în seara de 21 august 1945. Sovieticii au insistat ca regele să facă o declarație publică prin care să „demaște” amestecul SUA și Marii Britanii în treburile interne ale țării și să recunoască faptul că nu are nimic de obiectat guvernului Groza. Regele nu a ascultat însă de „sfatul” rușilor, generalul Susaikov avertizându-i consilierii că „se va lăsa cu lacrimi”.

Pe plan intern, pierderea legitimității constituționale a guvernului Groza era înlocuită, după sistemul comunist, cu mitinguri de stradă prin care se manifesta, la comandă, împotriva „fasciștilor” Maniu și Brătianu, cărora, după presa rusească, trebuia să li se pună mâna în „ceafă” și să fie azvârliți în închisori.

La 8 noiembrie a avut loc la București o impresionantă manifestație de susținere a regelui Mihai, care își sărbătorea ziua numelui (sfinții Mihail și Gavril). Deși anunțase că ziua Regelui Mihai va fi sărbătorită ca o zi națională, în preziua manifestației, guvernul a comunicat că 8 noiembrie este o zi lucrătoare. În ciuda acestor măsuri, aproximativ 15.000 de cetățeni ai Bucureștiului, dar și din alte județe, s-au strâns în Piața Palatului Regal pentru a sărbători ziua onomastică a Regelui Mihai I, dar și pentru a-și arăta susținerea față de suveran în conflictul cu guvernul procomunist al lui Petru Groza. S-a strigat ore în șir „Regele și Patria”.

Zelul guvernului de a împiedica orice manifestație, care nu era controlată de comuniști sau organizată de formațiunile politice satelit, a dat naștere unor violențe între demonstranții pașnici, în marea lor majoritate elevi de liceu, studenți, invalizi de război, funcționari, pe de o parte, și muncitorii trimiși de Confederația Generală a Muncii, condusă de liderul comunist Gheorghe Apostol. Bilanțul acestor confruntări a fost de 11 morți și câteva sute de răniți. Propaganda comunistă a atribuit aceste violențe „bandelor fasciste conduse de Maniu și Brătianu”. Guvernul Groza a făcut arestări masive în rândul manifestaților. Astăzi, demonstrația din ziua de 8 noiembrie 1945 este considerată ca prima manifestație anticomunistă din România.

Între 16 și 26 decembrie 1945 a avut loc la Moscova Conferința celor trei puteri aliate. În final, s-a hotărât trimiterea unei comisii la București, formată din reprezentanți ai SUA și ai Marii Britanii care să convingă Guvernul Groza să accepte includerea a doi reprezentanți țărăniști și liberali. Aflând de această decizie, Regele Mihai I s-a întors la București de la Sinaia, unde se refugiasse. Greva regală s-a încheiat la începutul lunii ianuarie a anului 1946.

Între urmările grevei regale s-a numărat și aceea că milioane de oameni s-au convins că țara poate fi guvernată și fără regalitate, creându-se astfel un precedent pentru actul de la 30 decembrie 1947.

Glosar:

Prerogativă = Împuternicire, privilegiu acordat în exclusivitate, șefului unui stat sau unui demnitar.

Purificarea administrațiilor publice = acțiune prin care PCR a politizat administrația publică din România.

Pro memoria !

- Guvernul procomunist condus de Petru Groza a fost instaurat prin presiune și șantaj politic.
- Din primele zile, acest guvern a acționat pentru preluarea controlului politic al țării.
- Nesrijinit pe plan extern, regele Mihai I nu a putut înlătura guvernul Groza prin greva regală.

Activitate independentă:

S.1. „Provocările, demonizarea adversarilor și ademenirea muncitorilor industriali s-au numărat printre mijloacele folosite de comuniști pentru a-și atinge scopurile, stabilite în permanență împreună cu emisarii sovietici. Un rol important în acest sens l-a avut cunoscutul Andrei Ianuarievici Vișinski, fost acuzator în infamele procese-spectacol de la Moscova din anii '30, prim-comisar adjunct pentru afaceri externe al URSS și omul desemnat de Stalin să se ocupe de afacerile românești. Politica de dictat a lui Vișinski l-a obligat pe tânărul rege Mihai să accepte transferul de putere către un guvern care, din toate punctele de vedere, întruchipa dictatura comunistă în ascensiune.”

(Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*).

S.2. „Vișinski, care de data aceasta își lepădase complet masca, a avut o conduită de grosolanie rară față de Rege. Imediat ce a sosit, în după-amiaza zilei de 27, procedând ca într-o țară vasală, a anunțat Palatul, nu ca să ceară audiență, ci ca să comunice că la ora 9 va veni să vorbească cu Regele. A venit și, înfuriat ca o fiară, i-a comunicat Regelui că guvernul format de mine trebuie să se retragă, imediat să se formeze un guvern Groza aceasta fiind voința lui Stalin. Iar fiindcă până a doua zi guvernul nu demisionase, la ora 4 a venit din nou la Palat și, intrând la Rege, i-a bătut cu pumnul în masă spunându-i: încă n-a plecat generalul Rădescu? ”

(Alexandru Șerbănescu, *Nicolae Rădescu 6 martie 1945*)

Citiți S.1 și S.2 și răspundeți următoarelor cerințe:

1. Realizați o scurtă caracterizare a personajului A.I. Vișinski.
2. Exprimați un punct de vedere privind comportamentul lui Vișinski față de Regele Mihai.
3. Comentați, pe baza textelor, natura raporturilor dintre România și URSS.
4. Stabiliți și precizați, pe baza textelor, raportul dintre factorii externi și cei interni care au dus la ascensiunea comuniștilor la putere. Argumentați-vă răspunsul.

S.3. „Guvernul Groza, un guvern odios cum nu a mai fost altul în România. Pe un sâmbure comunist s-au grefat ambuscații și ratații vieții publice românești de sub cele trei dictaturi precedente, care compromiși și odioși opiniei publice s-au oferit să camufleze pe comuniști, pentru ca, scăpând de acuzația de criminali de război, să poată exercita o nouă teroare de pe banca ministerială a așa-zisului guvern democratic”.

(Iuliu Maniu, într-o declarație făcută presei străine)

S.4. „Șeful guvernului, dr. Petru Groza, era o simplă marionetă. Nu era comunist, dar primise conducerea guvernului de comuniști, tocmai pentru a înșela opinia publică românească și internațională. Avea o anume abilitate ca om politic, un considerabil farmec personal, un suflet destul de generos, unele bune intenții, mari ambiții și o inepuizabilă colecție de anecdote deochiate. Nu se bucura de vreun prestigiu moral sau politic, nu se distinsese în nici un fel, pe tărâm social ori prin patriotism în timp de război, neavând nici cea mai mică autoritate în vreun domeniu. Era într-o poziție de două ori dezavantajată, acceptând să fie o marionetă rusească. Mai întâi că slujea pentru comuniști care, la rândul lor, slujeau Moscova, iar apoi, nu numai că nu era stăpân asupra propriului guvern, dar nu era nici măcar în propriul său birou. Comuniștii se întâlneau în casa lui și el participase cel puțin la una dintre aceste foarte periculoase rendez-vous-uri, ba chiar stătuse o lună la închisoare, din această pricină. A

fost eliberat datorită intervenției lui Maniu pe care, drept răsplată, guvernul său l-a aruncat în închisoare. Groza nu avusese de-a face cu acțiunea de la 23 august, dar se bucura de oarecare aureolă, datorită frumoasei sale vile, hotelului care-i aparținea, băncii care prospera, foartei profitabilei fabrici de băuturi, confiscată de la evrei, și întinselor ateliere textile, obținute în același fel. Era plin de slugărnice și lipsit de sentimentul onoarei personale. Toate acestea au făcut din el o unealtă potrivită pentru scopurile Kremlinului și pentru „felia românească” a comunismului internațional.”

(Reuben H. Markham, *România sub jugul sovietic*).

Citiți S.3 și S.4 și răspundeți următoarelor cerințe:

1. Selectați din text trăsăturile morale ale lui Petru Groza.
2. Utilizați două argumente din biografia lui Petru Groza care l-au determinat să colaboreze cu Partidul Comunist.
3. Caracterizați poziția lui Petru Groza față de sovietici și față de propriul guvern.
4. Precizați dacă un asemenea guvern avea legitimitate. Aduceți argumente.

S.5. „1. Deciziile luate împreună la Potsdam de cele trei principale puteri aliate, cât și rezultatul consultărilor constituționale, m-au obligat să acționez pentru formarea unui guvern, care ar îndeplini condițiile pentru a fi recunoscute de cei trei aliați și a începe negocierile de pace. Ca urmare, am cerut guvernului Groza să demisioneze.

2. Ca Rege constituțional, doresc ca alegeri libere să se țină în România, și să văd stabilite, cât de curând posibil, condițiile necesare pentru deplina liberare a acestor alegeri.

3. Critica față de guvernul Groza decurge din faptul că nu este recunoscut de două din cele trei mari puteri. Se adaugă și faptul că guvernul a refuzat să demisioneze”.

(Fragment din răspunsul regelui Mihai la solicitările sovieticilor din 21 august 1945)

Citiți S.5 și răspundeți următoarelor cerințe:

1. Analizați argumentele Regelui Mihai care justificau cererea de demisie a guvernului Groza.
2. Formulați, pe baza textului, opinia personală față de presiunile sovietice și riposta Regelui Mihai.

I.19 Nicolae Ceaușescu (în centru) în fruntea unei demonstrații din București la 6 martie 1945 pentru sprijinirea Guvernului Dr. Petru Groza.

Priviți imaginea în ansamblul ei și precizați cine era în spatele liderilor. Formulați-vă o opinie pe această temă.

I.20 Membri ai guvernului Groza.

Precizați personajul principal din imagine și prezentați contextul în care s-a instaurat guvernul procomunist Petru Groza.

I.21 Imagine de la manifestația din 8 noiembrie 1945

I.22 Imagine de la manifestația din 8 noiembrie 1945

Pe baza imaginilor, realizați un eseu despre participarea elevilor și studenților la manifestația din 8 noiembrie 1945, formulând o opinie personală asupra rolului tinerilor în lupta împotriva instaurării comunismului în România.

Teme de reflecție:

- Căutați în biblioteci sau pe internet ziare sau alte informații care prezintă evenimentele din lecție și faceți comentarii asupra lor.
- Elaborați un portofoliu cu tema: *Regele Mihai I și guvernul Groza.*

1946. „ALEGERI FĂRĂ OPȚIUNE”

Contextul politic intern și extern

La Conferința Miniștrilor Afacerilor Externe ai URSS, SUA și Marii Britanii, în contextul grevei regale, cele trei mari puteri au decis că guvernul român reorganizat se va obliga să organizeze alegeri libere și nemăsluite la care aveau dreptul să participe toate partidele, pe baza libertății presei, a cuvântului și a dreptului de asociere. Hotărârile de la Moscova urmau să fie puse în aplicare, în ianuarie-martie 1946, de o comisie aliată mixtă condusă de A.I. Vîșinski.

Anul 1946 a fost dominat de alegerile parlamentare din 19 noiembrie, anunțate de guvern încă din ziua de 5 ianuarie 1946. Pentru opoziție aceasta a reprezentat o ultimă mare șansă și speranță de a reuși să-și reocupe locul pe eșichierul vieții politice. Pentru țară era modalitatea prin care s-ar fi putut relua calea unei evoluții democratice. Alegerile au fost stabilite pentru 19 noiembrie 1946. PCR a creat un simulacru de front al partidelor așa-zise muncitorești, numit oficial *Blocul Partidelor Democratice* în care intrau Partidul Comunist, Partidul Social-Democrat, Frontul Plugarilor, Partidul Național Liberal-aripa Gheorghe Tătărescu, fracțiunea țărănistă condusă de Anton Alexandrescu și Uniunea Patrioților. Principalii concurenți ai comuniștilor și partidelor satelit erau cele două partide istorice cu tradiții democratice, PNT și PNL.

Liniile directoare ale strategiei comuniștilor în alegeri au fost fixate la Plenara din ianuarie 1946 a PCR când s-a „trasat sarcina” ca BPD să obțină 80-90% din voturi.

Pregătirea și desfășurarea alegerilor

La 13 iulie 1946, mult controversata lege electorală a fost promulgată. Principalele sale prevederi se refereau la: desființarea Senatului; acordarea dreptului de vot femeilor, militarilor, ca și cetățenilor de peste 21 de ani; anularea dreptului regelui de a dizolva Parlamentul. Articolul 7 al legii interzicea „dușmanilor poporului, elementelor fasciste, hitleriste, legionare, antonesciene, voluntarilor din războiul antisovietic, epuraților din aparatul de stat după 23 august 1944, dreptul de a alege și de a fi aleși. „Nedemni” erau cei care ocupaseră funcții sub regimul lui Antonescu, legionarii și cei care se presupunea că aveau convingeri fasciste, voluntarii de pe frontul de rășărit sau cei care fuseseră dați afară din armată după 23 august 1944. Era deci normal ca, prin intermediul „comisiilor de epurare”, să se permită astfel săvârșirea unor inimaginabile abuzuri. Prin toate aceste prevederi generale, legea deschidea calea unei largi falsificări a voinței populare.

Data alegerilor nu a fost stabilită întâmplător. Alegerile au fost amânate până în toamnă în mod intenționat, comuniștii sperând să câștige de partea lor țărani. Anul 1946 a fost marcat însă de secetă, recolta nu a fost bună, astfel că populația suferea de foamete și evident că nemulțumirea față de guvern creștea. Seceta, lipsa alimentelor de bază și prețurile mari au fost elementele care au contribuit la creșterea nemulțumirilor, astfel că ideea comuniștilor de a amâna alegerile după strângerea recoltei nu a avut efectul scontat.

În preajma alegerilor generale din noiembrie 1946, partidele istorice au fost împiedicate să își desfășoare campania electorală. Orice încercare a acestora de a face întruniri publice era zădărnicită de adepți ai comuniștilor înarmați cu bâte și pistoale. Poliția intervenea doar în ultimul moment și atunci doar să-i aresteze pe membrii partidelor istorice ca instigatori ai dezordinilor. Sub pretextul bănuielilor că ar deține ilegal arme, autoritățile aflate sub controlul forțelor comuniste făceau percheziții la liderii și militanții partidelor istorice, obiectivul secundar fiind descoperirea materialelor cu caracter electoral. „Grupe de șoc”, formate de comuniști, au acționat pe toată durata campaniei electorale pentru intimidarea adversarilor politici, iar în timpul votării pentru descurajarea votanților opoziției și controlul asupra urnelor și proceselor verbale. Opoziției i-a fost foarte greu să se manifeste prin ședințe sau adunări electorale, să facă propagandă electorală sau să ia contact nemijlocit cu alegătorii, pentru că echipele de șoc și instituțiile de forță au intervenit peste tot, sub diferite pretexte, pentru a înăbuși orice formă de opoziție.

Campania electorală, presărată cu numeroase incidente și încălcări ale legii chiar de reprezentanții sau simpatizanții guvernului Groza, n-a putut schimba opinia poporului în alegeri. Desfășurate sub strict

control sovietic, refuzându-se prezența unor observatori străini pe motive de încălcare a suveranității naționale, falsul s-a realizat prin atribuirea voturilor altfel decât rezultaseră acestea din urne.

În ciuda votului popular masiv în favoarea opoziției, BPD a obținut o victorie confortabilă în alegeri, datorită folosirii acestor „tehnicile speciale”. A fost o fraudare a voinței populare.

Consecințele alegerilor

Legitimarea puterii comuniste prin fraudarea masivă a alegerilor a deschis calea spre cucerirea definitivă a puterii politice. Rezultatele alegerilor au confirmat intrarea României pe orbita Uniunii Sovietice și apartenența ei efectivă la blocul răsăritean. Pe 19 noiembrie, cele trei partide de opoziție: Partidul Național Liberal, Partidul Național Țărănesc și facțiunea lui Constantin Titel Petrescu desprinsă din Partidul Social Democrat, au protestat în mod oficial, acuzând guvernul Groza de falsificarea votului. Miniștrii fără portofoliu Mihail Romniceanu (PNL) și Emil Hațieganu (PNT) au demisionat la scurtă vreme după anunțarea rezultatelor oficiale.

În semn de protest pentru falsificarea masivă a scrutinului de la 19 noiembrie, Delegația permanentă a PNL-Brătianu a hotărât ca deputații săi să nu participe la lucrările unui corp legislativ ce nu reprezintă țara. O hotărâre similară a fost luată și de PNT-Maniu.

În aceeași lună, guvernul britanic, pe baza informațiilor primite de la București, confirma relatările presei despre „manipulările grosolane și rezultatele măsluite ale alegerilor din România corupte peste poate”. Guvernul american a trimis ambasadorului român în Statele Unite, Mihai Ralea, o scrisoare prin care se reproșa „încălcarea spiritului și literii” înțelegerilor Conferinței de la Moscova și Înțelegerii de la Ialta. Administrația prezidențială americană a pregătit chiar o notă destinată Ministerului Afacerilor Externe de la Moscova prin care cerea repetarea alegerilor, notă care însă nu a fost trimisă. Prin netrimiteră notei, guvernul S.U.A. recunoștea, implicit, alegerile.

În condițiile în care nu a putut conta decât pe „sprijinul moral” al anglo-americanilor, regele Mihai I a participat la deschiderea Adunării Deputaților la 1 decembrie 1946, mesajul Tronului fiind redactat de guvern.

În țară a urmat un val de represalii împotriva acelor care nu respectaseră instrucțiunile în alegeri. Astfel, Direcția Generală a Poliției a cerut comandamentelor județene tabele, pe localități, cu funcționarii publici care în cadrul operațiunilor electorale s-au manifestat „notoriu împotriva guvernului”. Au fost luate măsuri și pentru supravegherea principalilor conducători ai partidelor istorice de la București și din țară.

Falsificarea alegerilor din 1946 a permis comuniștilor să acapareze și puterea legislativă și astfel să dea asaltul final asupra regimului democratic reprezentat încă de partidele istorice și de regele Mihai I.

Glosar:

Dușman al poporului = denumire împrumutată de către comuniștii români de la bolșevicii sovietici prin care desemnau oponenții politici.

Scrutin = Mod de alegere a deputaților, a senatorilor etc., potrivit căruia se votează fie câte o singură persoană, fie mai multe deodată, dintre candidații menționați în buletinul de vot.

Pro memoria!

- Alegerile din noiembrie 1946 s-au desfășurat într-o tensiune maximă datorită scopului urmărit de comuniști de a-și subordona și puterea legislativă.

- Schimbarea grosolană a rezultatelor votului popular a dus la câștigarea alegerilor de către comuniști și aliații lor.

- SUA și Marea Britanie nu au oferit decât „un sprijin moral” forțelor democratice. Consecința a fost că după această dată, influența occidentală asupra cursului evenimentelor din România a încetat.

Teme de reflecție:

- Exprimați un punct de vedere susținut de două argumente dacă în zilele noastre ar mai fi posibilă o asemenea fraudare masivă a opțiunilor cetățenilor.
- Menționați care ar fi după părerea voastră rolul societății civile în prevenirea și combaterea unor asemenea practici care deturneză voința liberă a poporului.

Activitate independentă:

S.1. Rezultatele alegerilor oficial comunicate au fost următoarele:

Nr. Crt.	Formațiunea politică	Voturi	Mandate	% mandate din totalul de 414
1.	Blocul Partidelor Democratice (B.P.D.)	4.773.689	347	83,81
2.	M.A.D.O.S.Z. Uniunea Populară Maghiară	538.862	29	7,1
3.	Partidul Democrat Țărănesc-Dr. Nicolae Lupu	161.314	2	0,49
4.	Partidul Național Țărănesc-Maniu	881.304	33	7,97
5.	Partidul Național Liberal-Brătianu	259.068	3	0,72
6.	Partidul Social-Democrat Independent-Petrescu	65.553	-	-
7.	Alte grupări	128.190	-	-
	Total	6.841.429	414	100,000%

(Academia Română, *Istoria Românilor*, vol. X, p. 636)

S.2. „...eu consider că realmente important este nu cine și cum va vota...; ceea ce reprezintă o importanță extraordinară este cine numără voturile”.

(Boris Bajanov, *Cum s-a născut stalinismul*).

S.3. „Timp de zeci de ani capitolul alegerilor a fost prezentat conform datelor oficiale atât în manualele școlare, cât și în toate celelalte lucrări. După decembrie 1989 au început căutările pentru a afla realitatea votului. Prima constatare: aproape toate dosarele respective au dispărut sau au rămas cu acte ne semnificative. Ici și acolo, câte un proces-verbal din care aflăm că opoziția a câștigat majoritatea absolută. De exemplu, la Secția 8 Caransebeș (centru muncitoresc): În procente, opoziția (PNȚ + PNL + P.S.D.I.) a obținut 1.960 voturi, adică 73,92% din totalul validat (2.759 - 109 = 2.650). Numai Partidul Național Țărănesc a obținut 66,75%, adică majoritatea absolută. Blocul Partidelor Democratice: 20,9%. Și aceste procente au fost realizate într-un județ muncitoresc!”

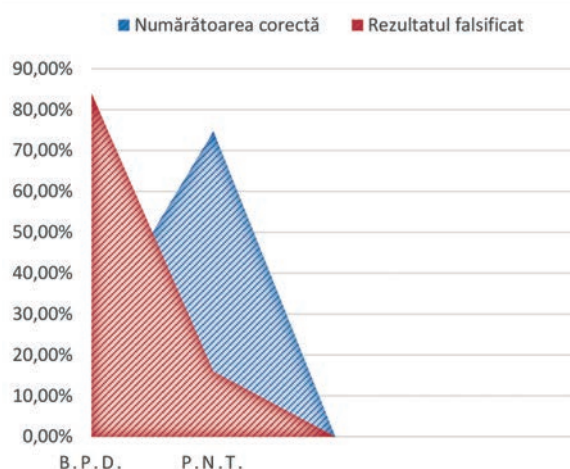
(Dinu C. Giurescu, *Falsificatorii. Alegerile din 1946*).

S.4. „Candidații PNȚ pentru județul Suceava înaintează Comisiei Electorale Județene o contestație (la 23 noiembrie) în care arată toate ilegalitățile săvârșite în pregătirea alegerilor și în timpul votului. După care dau și rezultatele: a) La secțiile unde președinții, de bunăvoie sau constrânși de alegători, au citit și arătat delegațiilor voturile, la cele nouă secții unde s-au comunicat rezultatele reale, Partidul Național Țărănesc a obținut 82,3% din totalul de 15.120 voturi validate; Blocul Partidelor Democratice 17,7%. b) La secțiile de votare unde președinții au îndepărtat delegații și asistenții Partidului Național Țărănesc și unde au citit singuri, fără să le arate delegațiilor noștri (adică ai PNȚ) rezultatul era următorul: Opt secții - Mărăței, Ițcani-Școală, Burdujeni, Urdești, Solca, Poeni/Solca, Dărmănești-Școală, Căcica, total cumulată: BPD 10.036 sau 74,7% din total; PNȚ 3.393 sau 25,3% din total. Dacă însă scoatem rezultatele de la Dărmănești-Școală și Căcica, în acest caz la șase secții, unde rezultatele au fost complet falsificate, avem un total de 9.765 voturi din care: BPD 8.210 sau 84,0%; PNȚ 1.555 sau

16%. Recapitulând, acolo unde numărătoarea a fost corectă”:

	Numărătoarea corectă	Rezultatul falsificat
B.P.D.	25,3%	84,0%
P.N.Ț	74,7%	16,0%

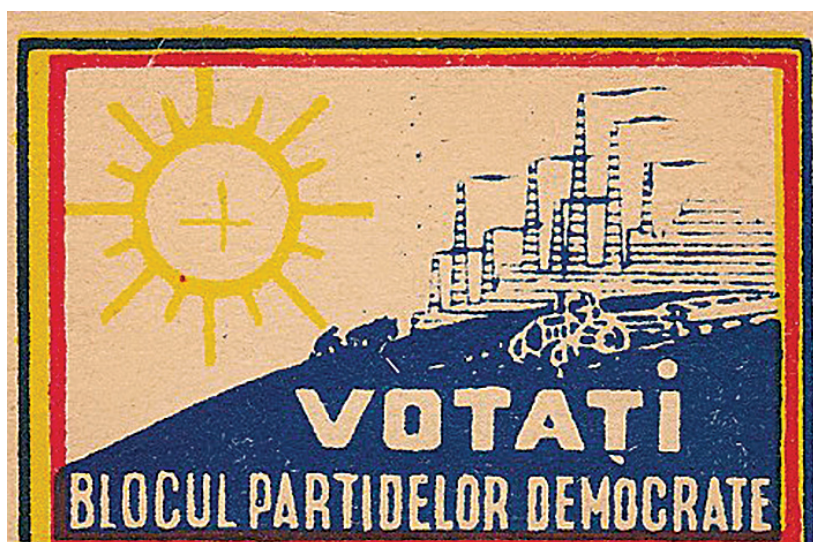
(Dinu C. Giurescu, *Falsificatorii. Alegerile din 1946*).

Reprezentarea grafică a rezultatelor din județul Suceava.

Citiți S.1, S.2, S.3 și S.4 și răspundeți următoarelor cerințe:

1. Comparați rezultatele oficiale cu cele reale ale alegerilor din 1946 din localitățile menționate.
2. Stabiliți în procente, în urma analizei datelor, diferența dintre votul real și cel fraudat în aceste localități.
3. Analizați graficul rezultatelor din județul Suceava și stabiliți asemănări și deosebiri cu rezultatele pe întreaga țară.
4. Comentați afirmația lui Stalin și stabiliți gradul ei de veridicitate în cazul alegerilor din 1946 din România.
5. Precizați dacă pe baza acestor câteva date reale se poate trage concluzia că în întreaga țară votul popular a fost fraudat masiv. Aduceți două argumente.

I.23 Afiș electoral al B.P.D.

1. Precizați simbolurile reprezentate în afișul electoral și menționați mesajul pe care vor să-l transmită populației.
2. Identificați motivele pentru care comuniștii și aliații lor au ales ca semn electoral soarele.
3. Menționați care categorii ale populației erau vizate în principal de afiș și de ce?
4. Precizați dacă considerați sau nu mobilizator un asemenea afiș electoral. Aduceți două argumente.

I.24 Campanie electorală inedită a PNT

1. Identificați un motiv pentru care reprezentanții PNT au recurs la acest mod de a-și face campanie electorală.

2. Descrieți atitudinea celor care asistă.

3. Comparați modalitatea de desfășurare a campaniei electorale a BPD, respectiv a PNT.

I.25 Aspect de la o manifestație cu caracter electoral a BPD la Cluj

1. Priviți cu atenție imaginea de mai sus. Descrieți atitudinea participanților prin două elemente definitorii

2. Exprimați-vă punctul de vedere privind participarea voastră la un asemenea tip de manifestație, aducând două argumente pro sau contra.

REPRESIUNE ȘI REZISTENȚĂ ANTICOMUNISTĂ

Primele semne ale represiunii

Copiind metodele staliniste, comuniștii români au dus o politică represivă împotriva celor care nu le împărtășeau ideologia. Violența și represiunea au avut un rol determinant în instaurarea regimului comunist în România. Actele de represiune erau justificate prin propaganda de tip stalinist privind manifestarea „voinței libere a maselor populare”, lozincă ce mistifica grosolan realitatea.

Regimul comunist a fost perceput de majoritatea opiniei publice ca potrivnic valorilor care fundamentau societatea românească. Impus de sovietici prin comuniști, care erau percepuți ca elemente marginale ale societății, el a determinat diverse forme de rezistență la politicile PCR dar și o rezistență armată împotriva sistemului în ansamblul său.

În anii 1944-1947 au avut loc procesele celor pe care noul regim îi considera criminali de război, trădători și colaboratori ai regimurilor politice precedente. Aceste procese nu respectau principiul independenței justiției, iar acuzatorii se ascundeau în spatele lozincii de „justiție populară”. Mii de oameni au fost înlăturați din posturile lor, alții au fost arestați sau condamnați la detenție sau chiar la moarte.

Deportarea germanilor și a populației refugiate din Basarabia și nordul Bucovinei în Uniunea Sovietică

Represiunea a atins și populația refugiată din Basarabia și nordul Bucovinei, teritorii reocupate de Armata roșie în vara anului 1944, dar și pe etnicii germani din România, care au fost deportați în URSS. În viziunea sovieticilor și a comuniștilor români, aceștia se făceau vinovați de colaborarea cu trupele naziste și cu regimul Antonescu. La 6 ianuarie 1945, Comisia Aliată de Control a adoptat Ordinul nr. 031, înaintat guvernului României, prin care se cerea mobilizarea la muncă a populației germane (bărbații între 17 și 45 ani și femeile între 18 și 30 ani). O singură excepție se admitea, pentru mamele care aveau în îngrijire copii de până la un an. Primul ministru Nicolae Rădescu a înaintat o notă de protest către vicepreședintele sovietic al Comisiei Aliate de Control pentru România, generalului Vinogradov. În notă se arăta că în Convenția de armistițiu din 12 septembrie 1944 nu se prevedeau deportări și că industria românească avea de suferit în urma deportării unei forțe de muncă atât de numeroase, în special a unui procent ridicat din forța de muncă calificată din sânul populației germane. Guvernul român s-a opus acestei măsuri dure, invocând trei argumente: de natură economică (importanța elementului sas și șvăbesc pentru economia românească), umanitară și cea legală (nu era prevăzută în Convenția de Armistițiu). În contextul în care reacția Statelor Unite a fost firavă, iar cea a Angliei reținută, guvernul Rădescu nu a avut niciun mijloc de a se opune dispoziției sovietice de deportare.

Al doilea val de deportări din Basarabia, din 5-6 iulie 1949, (primul val s-a desfășurat între 12-13 iunie 1941), a avut ca efect mutarea forțată în Siberia a peste 35 mii de oameni.

Deportările sașilor și șvabilor din Transilvania, respectiv Banat, au început în ianuarie 1945, aproximativ 70.000 de persoane fiind duse cu forța în URSS. În transporturile către URSS au fost incluși și cetățeni de etnie română, situație explicată prin obligativitatea criteriului numeric, dar și prin răzbunarea unora dintre noii reprezentanți ai puterii locale.

Deportații au fost repartizați în 85 de lagăre. O treime din deportați lucrau în mine, un sfert în construcții, restul în industrie, agricultură și în administrația lagărelor. Foarte puțini au îndeplinit munci conform pregătirii lor. Circa 12% dintre deportați (3.076 de persoane) au murit. La eliberarea din deportare, un sfert dintre deportați au fost trimiși în Germania, dintre ei numai unul din 7 reîntorcându-se în Transilvania.

„Procesul mării trădări naționale”

Procesul mareșalului Antonescu și a colaboratorilor lui s-a desfășurat într-un context istoric specific. Cu trupele sovietice prezente pe teritoriul României și în plin proces de ascensiune a comuniștilor sprijiniți de Moscova, Ion Antonescu a fost judecat pentru crime de război. La proces au fost audiați și liderii partidelor istorice, Iuliu Maniu și Gheorghe Brătianu. Întregul proces s-a desfășurat foarte rapid, între 6 și 17 mai 1946. Capetele de acuzare la adresa lui Ion Antonescu au fost următoarele: alianța

cu Germania nazistă, Antonescu, ignorând dorința de pace a URSS, ar fi pregătit România de război încă din primele zile ale guvernării sale; Antonescu ar fi fost în cunoștință de cauză cu pregătirile de război împotriva Uniunii Sovietice; crimele săvârșite în timpul ocupației militare românești în teritoriile cucerite și regimul acordat prizonierilor de război sovietici; persecuția evreilor și victimele din timpul deportării evreilor și țiganilor în Transnistria; prigonirea sectanților cărora natura credinței lor nu le îngăduia să pună mâna pe armă; înfeudarea României din punct de vedere economic și chiar ideologic Germaniei naziste.

Rechizitoriul evita orice referire la imperialismul sovietic, la amenințarea pe care a constituit-o Uniunea Sovietică pentru statul român sau la evenimentele din 1940, când Uniunea Sovietică a anexat Basarabia și nordul Bucovinei. Pactul Ribbentrop-Molotov din 23 august 1939, prin care Uniunea Sovietică și Germania nazistă își împărțeau sferile de influență în Europa de Est nu a fost, de asemenea, avut în vedere.

Tribunalul Poporului a pronunțat 13 sentințe de condamnare la moarte, dintre care 3 pedepse au fost comutate la muncă silnică pe viață, iar 6 învinuiți au fost condamnați în absență. Ion Antonescu s-a numărat printre cei condamnați la moarte cărora nu le-a fost comutată pedeapsa. Alături de el au fost executați, la 1 iunie 1946 la Jilava, și principalii săi colaboratori: Mihai Antonescu, Gheorghe Alexianu și Constantin Vasiliu.

Primele forme de rezistență anticomunistă

Acțiunile anticomuniste au luat naștere odată cu instalarea în România a armatei sovietice și când a devenit evident faptul că sovieticii urmăresc impunerea unui regim detestat de popor. Participarea la mișcarea de rezistență era un act de mare curaj și cu o doză mare de risc în condițiile prezenței trupelor sovietice și a conducerii Ministerului de Interne de către comuniști. Rezistența anticomunistă din România a fost activă începând cu anul 1945. Rezistența armată sau mișcarea de partizani a fost vârful de lance al opoziției poporului român, la impunerea regimului comunist de către sovietici. Au existat organizații paramilitare pregătite de luptă, dar care au stat în așteptarea unei intervenții eliberatoare, organizații subversive neînarmate, grupuri de sabotaj economic, grupuri care au cules informații și le-au transmis etc.

Deși este delimitată istoric în perioada 1945-1958, și chiar și mai târziu, perioada cea mai importantă a mișcării de rezistență a avut loc în primii ani după momentul 23 august 1944. Cele mai cunoscute grupări sunt considerate a fi „Haiducii lui Avram Iancu - Divizia Sumanelor Negre”, „Graiul Sângelui” și „Mișcarea Națională de Rezistență”.

Luptătorii anticomuniști făceau parte din diferite categorii sociale: țărani, preoți, elevi, studenți, învățători, profesori, funcționari, avocați, ingineri, medici, ofițeri ai armatei regale române.

Într-o primă etapă, sarcina distrugerii grupărilor din munți a revenit Jandarmeriei. După ce instituția a fost epurată de elementele vechiului regim „burghezo-moșieresc” și încadrată cu oameni noi, provenind în special din diviziile formate și îndoctrinate pe teritoriul Uniunii Sovietice (Divizia „Tudor Vladimirescu”), Jandarmeria fost transformată într-o structură represivă în slujba Partidului Comunist.

Între 11-18 noiembrie 1946 la Curtea Militară de Casare și Justiție din București s-a desfășurat primul mare proces politic de după război al rezistenței antisovietice și anticomuniste din România. În proces au fost judecate 90 de persoane acuzate de implicare în activitatea a patru organizații ale începutului rezistenței românilor împotriva sovietizării. Procesul a început cu o săptămână înaintea alegerilor generale. S-a făcut o deosebită mediatizare a anchetelor și procesului celor supranumiți „criminali, trădători și dușmani ai poporului”, majoritatea oameni din conducerea centrală și locală a P.N.Ț - Maniu și PNL - Brătianu, sperându-se în scăderea popularității acestor partide și deci, câștigarea alegerilor de către comuniști.

Glosar:

Rechizitoriu = Discurs al procurorului în care acesta expune, în fața instanțelor de judecată, punctele pe care se sprijină acuzarea. Act prin care procurorul deschide acțiunea penală împotriva infractorului și dispune trimiterea lui în judecată.

Tribunalul Poporului = instanța specială de judecată inventată de autorități, inexistentă pînă în aprilie 1945 în justiția românească. Principală armă de exterminare a “elitelor burgheze”.

Pro memoria!

- Violența și represiunea au avut un rol determinant în instaurarea regimului comunist în România.
 - Procesul mareșalului Antonescu și a colaboratorilor lui s-a desfășurat în contextul anului electoral 1946.
 - Deportarea populației refugiate din Basarabia și nordul Bucovinei și a celei de origine germană din România în URSS a fost justificată prin „vina colectivă a germanilor” și prin pierderile umane suferite în război.
 - Primele forme de rezistență anticomunistă au apărut odată cu instalarea în România a armatei sovietice care sprijinea ascensiunea comuniștilor la putere.
-

Activitate independentă:

S.1. *„În majoritatea cazurilor, deportații germani au fost nevoiți să-și construiască singuri barăcile lagărelor sau să le repare pe cele existente. În orice caz, au dormit una sau mai multe nopți sub cerul liber, în plină iarnă. Căldură și-au putut face, cât de cât, întru-cât au ajuns, în general, în zone de extragere a cărbunelui sau de prelucrare a lemnului. Ca o ironie a sorții, unii au fost așezați în lagăre construite de soldații armatei naziste în timpul cantonării în Uniunea Sovietică. Lagărele erau păzite de soldați sovietici. Majoritatea erau înconjurate de garduri din sârmă ghimpată, deși deportații nu aveau unde să fugă - casele lor erau la mii de kilometri distanță. Femeile și bărbații au fost așezați în barăci separate. S-au constituit ad-hoc bucătării ale lagărului, în care lucrau femeile deportate”.*

(Lavinia Betea, Cristina Diac, Florin-Răzvan Mihai, Ilarion Țin, *Lungul drum spre nicăieri. Germanii din România deportați în URSS*).

S.2. *„Paradoxal, deportații s-au întors cu o imagine pozitivă despre poporul rus. Inițial au avut de înfruntat prejudecățile rușilor despre germani, alimentate de propaganda oficială sovietică. Soldații și nacealnicii (n.a.: Nacealnic = șef al unui serviciu sau al unei instituții civile, militare sau religioase, conducător) erau duri, sancționând orice abatere de la reguli. Femeile nacealnic au fost mult mai rele decât erau bărbații nacealnic. Probabil își pierduseră soții sau frații pe front, vărsându-și amarul pe etnicii germani ajunși sub paza lor. La fel de duri erau la început și soldații care fuseseră răniți pe front. Cu timpul însă, soldații și nacealnicii ruși i-au cunoscut pe deportați și au reușit să se înțeleagă. Un rol important în acest proces a fost și învățarea de către germani a limbii ruse (sumar, desigur). Însă localnicii ruși nu au avut prejudecăți față de germanii deportați. Toți intervievații susțin că n-ar fi rezistat fără ajutorul băștinașilor. Aceștia le-au înțeles necazurile și le ofereau sprijin. Și rușii o duceau greu, își amintesc deportații, nu aveau de ce să fie „geloși” pe ei. Îi ajutau pe localnici în gospodărie, primind de-ale gurii. În satele sovietice rămăseseră bătrânii, tinerii fiind mobilizați sau angrenați în efortul de război. De multe ori, germanii deportați plecau să cerșească mâncare în satele din preajma lagărelor. Din puținul lor, rușii nu i-au lăsat să moară de foame, își amintesc acum foștii deportați”.*

(Lavinia Betea, Cristina Diac, Florin-Răzvan Mihai, Ilarion Țin, *Lungul drum spre nicăieri. Germanii din România deportați în URSS*).

Citiți S.1, S.2, S.3 și răspundeți următoarelor cerințe:

1. Realizați un scurt comentariu asupra tratamentului la care erau supuși etnicii germani deportați în URSS.
2. Evidențiați tipul de raporturi dintre deportați și localnicii ruși și formulați apoi o opinie asupra acestor chestiuni.

S.3. „ROMÂNII!

*Moto: Trăiască Petru Bumbac
care ne-a adus groaza în țară!*

Guvernul condus de trădătorul Petru Groza, deși a fost somat de capul țării, Regele, să demisioneze, se încăpățânează și rămâne la cârma țării. Toată suflarea românească se întreabă de ce Groza Petru face excepție opunându-se voinței Regelui? Confundă Petru Groza pe cei 16 milioane de Români cu cele câteva pușlamale, haimanale și vântură țară, când declară cu multă nerușinare la radio că a fost adus la cârma țării prin voința poporului și că tot prin ea va pleca.

FRAȚI ROMÂNII!

Guvernul actual venit la cârma țării prin silnicie, fără voința noastră, a înregistrat până azi cele mai grele înfrângeri ce continuă să se producă datorită incapacității acestui amalgam cu numele de Guvern FND lipsit totalmente de vederi politice cu retrospectivuni în trecut și vederi de viitor. Datorită acestui guvern, marile popoare din Apus, Anglia, Franța și Statele Unite, popoare cu ajutorul cărora am trăit în trecut și de la care așteptăm și astăzi reintegrarea în granițele și drepturile noastre firești, refuză să-și plece urechea la durerile noastre. (...)

Față de Uniunea Sovietică ne-am respectat cu sfințenie toate obligațiunile consemnate în armistițiul din august 1944, fiindcă în trecerea și staționarea armatelor roșii pe pământul românesc, am fost devalidați de toate bunurile noastre plătind de trei ori valoarea armistițiului, ne-am văzut la un moment dat în situația de a nu mai avea ce să le dăm. Petru Groza însoțit de alți șase corifei, pleacă la Moscova pentru a obține noi concesi, care reîntorcându-se în țară s-au transformat în veritabile obligații. Până și ultima vâcută ce hrănea cu puținul ei lapte copilașii unei văduve a fost luată și trimisă peste Nistru. Loialitatea noastră față de Uniunea Sovietică a fost dovedită asupra cerințelor din Armistițiu, dar Petru Groza nu vede că poporului nu i-au mai rămas altceva decât ochii din care izvorăsc pâraie de lacrimi. Poporul geme, scrâșnește din dinți și rabdă, Petru Groza zâmbește, își adună cercul de slugi spunându-le impresiile călătoriei din URSS.

FRAȚI ROMÂNII!

Până în ultima colibă din văgăunile munților scârba pentru acest guvern a pătruns. Strângeți rândurile și așteptați semnalul nostru de luptă împotriva trădătorilor ce guvernează azi neamul nostru. De vor mai scăpa cu viață de furia poporului, lumina care vine de la răsărit le va lumina pașii până în stepele Rusiei unde își vor găsi odihnă deplină. Petru Groza auzi-ne! Pleacă cu un ceas mai devreme. Nu mai puneți la încercare răbdarea unui neam pe care voi l-ați răstignit, căci altfel nimeni nu va putea opri năprâsnicia unei răbdări prea mult încărcate.

Trăiască M.S. Regele Mihai I!

Trăiască prietenia Româno-Anglo-Franco-Americană!

Redactat la mormântul lui Iancu

10 octombrie 1945. Organizația Haiducii lui Avram Iancu Divizia Sumanelor Negre”.

(Manifestul organizației Haiducii lui Avram Iancu, Divizia Sumanelor Negre,

Serviciul Județean Hunedoara al Arhivelor Naționale Hunedoara, Fond: Chestura de Poliție Deva).

Citiți textul și răspundeți următoarelor cerințe:

- 1. Precizați contextul istoric în care a fost redactat documentul, aducând un argument în acest sens.**
- 2. Identificați două critici la adresa guvernului Groza și precizați cu 2 argumente dacă acestea erau întemeiate sau nu.**
- 3. Identificați atitudinea grupării față de rege și aliații tradiționali ai României și formulați o apreciere asupra obiectivelor acestei grupări.**

I.26 Deportați de etnie germană din România muncind în mină în URSS).

Pe baza S.1 și S.2 și a imaginii, formulați un scurt comentariu asupra condițiilor de muncă și de trai germani deportați în URSS

I.27 Boxa acuzaților, primul din stânga Ion Antonescu.

Analizați atitudinea acuzaților în fața judecătorilor și descrieți starea de spirit a acestora.

I.28 Haiducii Morții: Armata Neagră. Rezistența anticomunistă și antisovietică din Basarabia.

I.29 Sigla organizației „Haiducii lui Avram Iancu”.

Pe baza I.27 și I.28, și a informațiilor culese de voi din alte surse, elaborați, într-o jumătate de pagină, un comentariu asupra începutului mișcării de rezistență anticomuniste din România.

Teme de reflecție:

- Identificați și încercați să luați un interviu supraviețuitorilor regimului de represiune comunist din perioada 1944-1947 (deportați, închiși, participanți la mișcarea de rezistență etc.).
- Realizați o mapă tematică privind începutul mișcării de rezistență anticomunistă din România.

ROMÂNIA ȘI TRATATUL DE PACE DE LA PARIS

Contextul Internațional

La fel ca și celelalte țări din zonă, locul și rolul României în noua configurație a lumii postbelice au constituit o temă de discuții între conducătorii URSS, SUA și Marii Britanii.

În relațiile cu România, Uniunea Sovietică a folosit „diplomația pumnului de fier”. În discuțiile cu liderul iugoslav Iosif Broz Tito, în primăvara anului 1945, Stalin susținea că, spre deosebire de conflagrația din 1914-1918, în conflictul ce era pe cale să se încheie, situația s-a schimbat radical în sensul că acela care ocupă un teritoriu își impune și sistemul său politic.

Realitatea istorică a confirmat acest lucru. Stalin și colaboratorii săi apropiați, în frunte cu V.M. Molotov, au smuls partenerilor din Coaliția Antifascistă, în primul rând Statelor Unite și Marii Britanii, recunoașteri decisive în ceea ce privește plasarea Europei de Sud-est în sfera de interese a URSS.

Situația din această parte a lumii a fost influențată de negocierile secrete dintre liderii britanic și sovietic. Din punctul de vedere al Marii Britanii, primul ministru Winston Churchill a urmărit să se mențină în limitele acordului său cu Stalin, din octombrie 1944, adică neamestec în problemele românești, cel puțin atâta timp cât URSS nu intervenea în Grecia. Poziția comună anglo-americană față de instalarea guvernului Groza s-a limitat la a menționa mâhnirea Londrei și a Washingtonului față de acțiunile Moscovei în România.

Între 17 iulie și 2 august 1945 a avut loc la palatul Cecilienhof din Potsdam, ultima întâlnire dintre cei trei principali aliați (Churchill, Truman și Stalin). A fost ultima conferință care a permis încheierea unor acorduri de mare importanță pentru evoluția postbelică a lumii.

Președintele american Truman cunoștea situația din România, fiind informat de generalul Schuyler, reprezentantul militar al SUA în Comisia Aliată (Sovietică) de control. Generalul american aprecia că guvernul condus de Petru Groza nu reprezenta mai mult de 10% din populația românească și că marea majoritate a poporului român nu dorește guvernul care-l are și nici vreo altă formă de comunism. Cu toate acestea, nu au fost luate măsuri în sensul instaurării unor guverne reprezentative. S-a stabilit că trebuiau reluate relațiile diplomatice cu Finlanda, România, Bulgaria și Ungaria chiar înainte de încheierea tratatelor de pace.

Conferința de la Potsdam a stabilit crearea Consiliului miniștrilor de externe ai URSS, SUA, Marea Britanie, Franța și China, care a fost mandatat să elaboreze, spre a fi supuse Națiunilor Unite, tratatele de pace cu Italia, România, Bulgaria, Ungaria și Finlanda, și să propună reglementări cu privire la chestiunile teritoriale după sfârșitul războiului în Europa.

România și începutul Războiului rece

Din primăvara anului 1945 și până în primăvara anului 1947 s-a petrecut una dintre cele mai mari cotituri în istoria relațiilor internaționale, întrucât s-a trecut, de la colaborarea politico-diplomatică dintre URSS și partenerii săi occidentali din coaliția antihitleristă, la o confruntare ideologică de anvergură, care a intrat în vocabularul diplomatic sub titulatura de Război rece. Începând cu anul 1947, după semnarea tratatelor de pace cu Bulgaria, Italia, Finlanda, România și Ungaria, SUA aplică în relația lor cu URSS ceea ce s-a numit Doctrina Truman, formulată în martie 1946 și activată în Grecia. Ca o prelungire a ei, la 5 iunie 1947 era anunțat Planul Marshall, contestat vehement de către Iosif Visarionovici Stalin. Deja SUA și Marea Britanie, „în afară de o activitate retorică și de agitație politică” nu își mai manifestă interesul pentru Europa Răsăriteană. Astfel, Războiul rece - sintagmă lansată odată cu celebra expresie Cortina de Fier - devine deja realitate din anii 1946-1947. Ea fusese coborâtă „de la Stettin, pe Baltica, până la Triest pe Adriatica [...] de-a curmezișul continentului” - după formula cuprinsă în discursul incendiar al lui Winston Churchill de la Fulton, Missouri, din 5 martie 1946. Această expresie s-a încetățenit în relațiile internaționale postbelice ca o confruntare cu caracter global între cele două sisteme cu orânduirii sociale, economice și politice diferite, antrenând cu sine întreaga comunitate internațională. Chiar dacă nu se foloseau mijloacele tradiționale de confruntare, ca în război, diplomații nu puteau și nici nu voiau să reglementeze diferendele prin negocieri.

După desființarea Internaționalei Comuniste, în 1943, Stalin a avut grijă ca activitatea acesteia să nu dispară. Astfel, la propunerea lui, în 22-27 septembrie 1947, în Polonia, s-a organizat prima consfătuire a nouă lideri ai partidelor comuniste din URSS, Polonia, Ungaria, Cehoslovacia, România, Bulgaria, Iugoslavia, Franța și Italia, unde s-au pus bazele *Biroului de Informații al partidelor comuniste (Cominform)*. Crearea Cominformului de către Stalin a constituit un răspuns la Planul Marshall american refuzat, sub presiunea sovietică, de „democrațiile populare” din Europa Centrală.

România și clauzele Tratatului de pace

Începute după mai bine de un an de la încheierea războiului în Europa, la 29 iulie 1946, lucrările Conferinței de Pace de la Paris au durat trei luni, reunind 21 de state cu drept de vot - Puteri Aliate și Asociate. Conferința a avut mandatul de a dezbate proiectele tratatelor de pace cu Italia, România, Bulgaria, Ungaria și Finlanda, elaborate de Consiliul Miniștrilor Afacerilor Externe ai marilor puteri învingătoare, în prima parte a anului 1946. Modalitatea în care a fost concepută și organizată Conferința Păcii, obiectivele care i-au fost stabilite, ca și climatul de tensiune și de Război rece care se profila din ce în ce mai vizibil în relațiile internaționale, au creat României o situație complexă și dificilă, cu posibilități limitate de acțiune. Acestea decurgeau, îndeosebi, din faptul că soluțiile date la Paris în 1946 și, apoi, deciziile concretizate în textele tratatului de pace au fost marcate de o serie de înțelegeri prestabilite - la Teheran, Yalta, Potsdam sau cu alte prilejuri - dar și de divergențele dintre marile puteri, de persistența elementelor politicii de hegemonie și de împărțire a lumii în zone de influență și de dominație. Delegația română, formată din 73 de persoane, a ajuns la Paris la 11 august 1946, după aproape două săptămâni de la deschiderea conferinței. La 13 august 1946, șeful delegației, Gheorghe Tătărăscu, a expus în ședință plenară o serie de cerințe ca: recunoașterea cobeligeranței României, a realității că aceasta a intrat în război începând de la 23 august 1944 și nu de la 12 septembrie, caracterul nedrept al clauzelor privind limitarea excesivă a efectivelor militare și a armamentului. În legătură cu clauzele economice se arăta că, dacă acestea ar fi impuse România „nu le-ar putea satisface și, totodată, ar vedea restaurarea sa economică iremediabil compromisă”. Dezbateri prelungite și contradictorii au avut loc asupra problemelor politice și teritoriale, în legătură cu momentul începerii participării României la războiul antihitlerist și a anulării Dictatului de la Viena, asupra cerinței - îndreptățite - privind recunoașterea cobeligeranței. În final, în preambulul tratatului, a rămas stipulat că „la 24 august 1944 România a încetat toate operațiunile militare împotriva URSS, s-a retras din războiul contra Națiunilor Unite și a rupt relațiile cu Germania și sateliții ei”. Referitor la data când a început participarea României la războiul antihitlerist, documentul a stabilit, contrar adevărului istoric, ziua de 12 septembrie 1944 - data la care s-a semnat Convenția de Armistițiu. A fost respinsă, de asemenea, propunerea de recunoaștere a cobeligeranței, una din principalele cerințe, întru totul îndreptățită, formulată de România în fața Conferinței. Problema anulării Dictatului de la Viena a fost amplu dezbătută, mai ales datorită poziției delegației Ungariei, ale cărei pretenții revizioniste au fost combătute cu argumente istorice, economice, etnice, politico-juridice și care au fost respinse de Conferință. În această problemă, România a fost sprijinită de URSS, Franța și Cehoslovacia. La 5 septembrie 1946, Comisia politică și teritorială pentru România a confirmat anularea Dictatului de la Viena. Celelalte frontiere ale României au fost stabilite așa cum erau acestea la 1 ianuarie 1938, frontiera sovieto-română a fost fixată conform celei trasate în vara anului 1940.

Probleme numeroase și complicate s-au ridicat în legătură cu clauzele militare, navale și aeriene, în legătură cu reparațiile și restituirile. Clauzele economice, în general, îndeosebi cele care se refereau la reparații și restituiri, au reflectat în mod limpede statutul atribuit României - de țară învinsă în conflict - precum și tendința marilor puteri de a transfera greul consecințelor războiului asupra țărilor mai mici și mai vulnerabile în noua dinamică a relațiilor internaționale.

În redactarea sa finală, Tratatul de Pace menținea, în esență, textul adoptat la Paris, cu părți favorabile României, dar și cu părți defavorabile, unele clauze fiind nu numai grele, ci chiar nedrepte și vexatorii. După ce guvernul României, în ședința din 1 februarie 1947, s-a pronunțat în unanimitate pentru acceptarea și semnarea Tratatului de Pace, acesta a stabilit și componența delegației împuternicită să îl semneze, la 10 februarie 1947. Cu acest prilej, Gheorghe Tătărăscu, Lucrețiu Pătrășcanu, Ștefan Voitec și Dumitru Dămăceanu, membri ai delegației, au remis Ministerului Afacerilor Externe al Franței o notă cuprinzând

observațiile guvernului român la Tratatul de Pace, pentru a fi adusă la cunoștință reprezentanților Puterilor Aliate și Asociate. La 23 august 1947, Adunarea Deputaților a hotărât, în unanimitate, ratificarea acestuia.

Trebuie subliniat și faptul că la Conferința de pace de la Paris a activat, paralel cu delegația oficială a României, un grup de foști miniștri de externe și diplomați (Grigore Gafencu, Alexandru Cretzianu, Constantin Vișoianu, Viorel V. Tilea, Nicolae Petrescu-Comnen etc.). Aceștia au avut întâlniri cu delegați și experți străini prezenți la conferință, au înaintat conferinței memorii, note, scrisori, au acordat interviuri și au publicat numeroase articole în presa occidentală, susținând deseori puncte de vedere identice cu cele ale delegației guvernamentale.

Glosar:

Cobeligeranță = Situație în care se află un stat care participă la un conflict armat alături de alte state, împotriva unui inamic comun, fără a face parte din alianță cu statele alături de care participă la lupte.

Planul Marshall = Planul Marshall (după elaborarea sa a fost oficial numit Program de restabilire europeană) era un plan american pentru reconstrucția Europei după al Doilea Război Mondial.

Război rece = sintagmă în limbajul politic internațional (cold war, guerre froide etc.) utilizată pentru a descrie starea de tensiune apărută după cel de-al doilea război mondial între blocul occidental și cel comunist.

Pro memoria!:

- Locul și rolul României în noua configurație a lumii postbelice a constituit o temă de discuții între conducătorii URSS, SUA și Marii Britanii.
- Apariția războiului rece a plasat definitiv România în sfera de influență sovietică.
- Clauzele Tratatului de pace de la Paris pentru România au fost în mare cele stabilite prin Convenția de armistițiu de la Moscova din septembrie 1944.

Activitate independentă:

S.1. „*Granițele româno-sovietice rămâneau cele din 28 iunie 1940, adică URSS păstra Basarabia, Nordul Bucovinei și ținutul Herța. Arbitrajul de la Viena era declarat nul. România recupera toată Transilvania, iar frontiera ei cu Ungaria redevenea cea de la 1 ianuarie 1938. Un acord separat româno-bulgar lăsa Bulgariei Dobrogea meridională, deja anexată în timpul războiului, în urma unei puternice presiuni germane (Tratatul de la Craiova, 7 septembrie 1940). Clauzele militare prevedeau că România era autorizată să dispună de o armată de uscat de 120.000 de oameni, la care se adăugau câte 5.000 pentru artileria antiaeriană și pentru marină, 8.000 pentru aviația militară. Forțele aliate trebuiau să evacueze România în termen de 90 de zile, însă Uniunea Sovietică își rezerva dreptul de a păstra pe teritoriul român forțele armate de care putea avea nevoie pentru menținerea liniilor de comunicare ale armatei sovietice cu zona sovietică de ocupație din Austria”.*

(Jean-Baptiste Duroselle, *Istoria relațiilor internaționale (1919-1947)*, vol. I) .

S.2. „*În forma finală - în pofida așteptărilor, a demersurilor întreprinse de delegația română, precum și de grupul de diplomați și oameni politici români aflați în Occident, a sprijinului primit din partea unor state prietene în sensul ameliorării prevederilor împovărătoare pentru România - Tratatul de pace conținea clauze care au influențat negativ redresarea și dezvoltarea economiei naționale. Cele mai grele, erau prevederile privind restabilirile de drepturi, restituirile, despăgubirile, compensațiile sau renunțări la anumite posibilități pe care România le avea față de alte state, toate presupunând eforturi financiare și economice considerabile. Multe dintre aceste clauze erau vechi și cunoscute, decurgând din prevederile Convenției de Armistițiu, altele fiind noi.*

Preluând prevederea articolului 11 al Convenției de Armistițiu, articolul 22 al Tratatului conținea obligația României să plătească 300 milioane dolari SUA, timp de opt ani, începând cu 12 septembrie 1944, în bunuri (produse petroliere, cereale, lemn, vase maritime și fluviale, utilaj divers și alte mărfuri). România trebuia să restituie în bună stare bunurile ridicate de pe teritoriul statelor Națiunilor Unite și să suporte cheltuielile de lucru, materiale și transport”.

(Academia Română, *Istoria Românilor*, p.795)

Citiți S.1 și S.2 și răspundeți următoarelor cerințe:

1. Grupați prevederile tratatului într-un tabel cu trei rubrici în care să treceți clauzele teritoriale, militare și economice prezentate în cele două texte.

2. Clasificați aceste prevederi, grupându-le în funcție de relevanța conținutului.

3. Inițiați o dezbatere, pro și contra, asupra ierarhiilor obținute argumentând punctele de vedere puse în discuție.

4. Comparați aceste clauze cu cele din Convenția de armistițiu din septembrie 1944, stabilind asemănări și deosebiri.

5. Pe baza acestor comparații, identificați care dintre marile puteri au avut rolul determinant în stabilirea clauzelor tratatului cu România, aducând două argumente în acest sens.

S.3. „Forța conducătoare a lagărului imperialist și antidemocratic este imperialismul american, care urmărește în primul rând să cucerească dominația mondială, reducând la situația de sateliți ai Statelor Unite toate statele mai slabe, inclusiv Anglia și Franța. Pentru atingerea acestui scop, lagărul imperialist întrebuințează toate mijloacele politice, economice și ideologice: crearea de baze militare, jefuirea diferitelor țări pe cale de credite cămătărești, înlăturarea din guvernele diferitelor țări a forțelor politice credincioase ideii de independență națională, propaganda împotriva ideii de suveranitate națională, propagarea cosmopolitismului, sprijinirea elementelor reacționare din toate țările etc. (...)

În fața lagărului imperialist se ridică lagărul antiimperialist și democratic. În fruntea acestui lagăr stă Uniunea Sovietică și, în jurul ei, țările democrației populare și clasa muncitoare din lumea întreagă. Lagărul antiimperialist se sprijină pe lupta popoarelor pentru suveranitatea și independența lor; pe mișcarea muncitorească din toate țările, pe mișcarea de liberare națională din colonii și pe toate forțele progresiste și democratice din fiecare țară”.

(Mihail Roller, *Istoria RPR Manual pentru învățământul mediu*).

Citiți textul și răspundeți următoarelor cerințe:

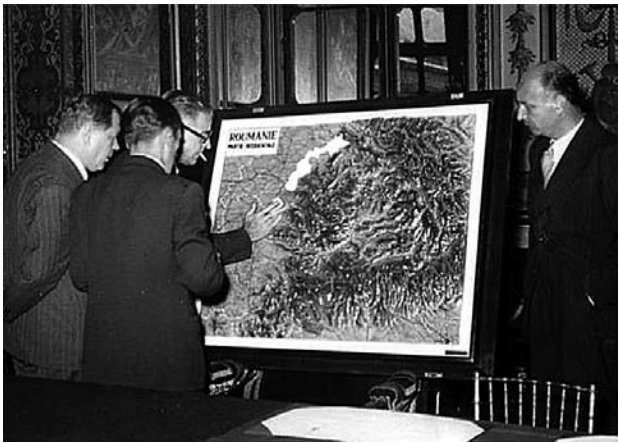
1. Precizați contextul epocii în care este scrisă lucrarea.

2. Precizați, prin două argumente, dacă autorul a scris în virtutea angajamentului său politic sau social.

3. Prezentați două argumente privind gradul obiectivitate sau subiectivitate al autorului acestui text.

4. Selectați elementele care caracterizează atitudinea autorului față de „lagărul antiimperialist” și cele prin care caracterizează „lagărul imperialist” și formulați două aprecieri asupra modului în care autorul caracterizează situația internațională.

5. Realizați un scurt comentariu asupra veridicității acestui text, aducând două argumente în sprijinul afirmațiilor voastre.

I.30 Delegația României în apărarea hotarelor Transilvaniei.

Menționați un element care caracterizează preocuparea membrilor delegației în apărarea hotarelor Transilvaniei.

I.31 Generalul Dumitru Dămăceanu semnând Tratatul de Pace.

Exprimați un punct de vedere privind importanța acestei fotografii.

Teme de reflecție:

- Cum explicați faptul că marea majoritate a clauzelor Tratatului de pace cu România au fost fixate prin Convenția de armistițiu de la Moscova din septembrie 1944?
- Ce elemente considerați că au fost decisive pentru neacordarea statutului de cobeligeranță pentru România?
- Sintetizați în 3-4 termeni poziția marilor puteri față de România la Conferința de pace de la Paris.

I.32 Aspect de la mitingul din Gara Băneasa, cu prilejul înapoierii în țară a delegației române de la Conferința Păcii de la Paris. (21.09.1946).

I.33 Plecarea de la mitingul din Gara Băneasa.

Priviți imaginile 32 și 33 și răspundeți următoarelor cerințe:

1. Plasați imaginile în contextul istoric al epocii.
2. Caracterizați atitudinea membrilor delegației române care a participat la Conferința Păcii de la Paris și precizați ce vă sugerează această atitudine.
3. Pe baza informațiilor din lecție și din alte surse, precizați folosind două argumente, dacă această atitudine era justificată sau nu.
4. Precizați, pe baza a două argumente, scopul urmărit de liderii comuniști prin această manifestație.

Studiu de caz: ABDICAREA SILITĂ A REGELUI MIHAI. PROCLAMAREA REPUBLICII.

Ultimul obstacol în calea desăvârșirii dominației sovietice în România și a preluării integrale a puterii de către comuniști, îl constituia monarhia. România era singura țară din blocul sovietic care avea regim monarhic. Tânărul rege se luptase cu curaj cu tentaculele sovietice care sugrumau lent independența țării, adesea beneficiind și de sprijinul Marii Britanii și SUA. Parodia de justiție și în special procesul intentat împotriva lui Maniu au fost semne clare pentru regele Mihai că lupta sa cu puterea comunistă era zadarnică. Cu toate acestea, poporul român îl considera pe rege ca fiind ultimul bastion în lupta inegală cu comuniștii și vedea în monarhie ultima speranță într-un viitor mai bun.

În a doua jumătate a anului 1947, comuniștii erau decizi să lichideze și ultima piedică în cucerirea puterii depline în România. În septembrie 1947, ministrul de externe Gheorghe Tătărescu fusese silit să demită câteva sute de funcționari ai ministerului său considerați a fi pro-occidentali. La 7 noiembrie, Gheorghe Tătărescu cât și alți membri ai cabinetului au fost înlăturați din funcții la insistențele lui Petru Groza. Regele a fost obligat să-i accepte pe comuniștii Ana Pauker și Vasile Luca în funcțiile de ministru de externe, respectiv de finanțe.

La 12 noiembrie regele a plecat la Londra, pentru a participa la căsătoria principesei Elisabeta a Marii Britanii. Liderii comuniști sperau că regele Mihai nu se va mai întoarce în țară. Astfel chestiunea monarhiei ar fi fost rezolvată. La Londra, regele a avut discuții cu diferiți oameni politici pe care i-a informat despre evenimentele din ultimele luni. Totuși regele s-a întors la București pe 21 decembrie, cu toate că, la Londra, mulți oameni politici l-au sfătuit să rămână în Occident.

Imediat după întoarcerea sa în țară, regele a avut o discuție cu dr. Petru Groza, care a ținut să precizeze că lumea s-a schimbat și că monarhia este trecătoare. În zilele de 28 și 29 decembrie, Comitetul Central al PCR a adoptat planul de măsuri organizatorice și politice și de siguranță pentru înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii, care urma să fie aplicat în ziua următoare. În ziua de 29 decembrie, Mareșalul Palatului, Dumitru Negel a telefonat regelui, aflat la Sinaia, și i-a transmis dorința primului-ministru, Petru Groza, de a fi primit, a doua zi, la ora 10,00, în audiență la București. Liderii comuniști au luat măsuri extraordinare de pază, înlocuind garda obișnuită a palatului cu militari din divizia Tudor Vladimirescu, formată în URSS. Mai mult, palatul a fost înconjurat de trupe și nimeni nu avea voie să intre sau să iasă din clădire fără permis.

În dimineața zilei de 30 decembrie 1947, regele i-a primit în audiență, la Palatul Elisabeta din București, pe Gheorghiu-Dej și Petru Groza care, după o scurtă conversație, i-au prezentat actul de abdicare. După ce l-a citit, regele Mihai a menționat că numai o consultare a poporului poate să schimbe forma de guvernământ. Groza și Dej au replicat că nu este timp pentru referendum, amenințându-l voalat pe rege. Analizând opțiunile, regele Mihai a semnat actul de abdicare.

A urmat ședința Adunării Deputaților, la care s-a luat act de abdicarea regelui Mihai, iar România a fost proclamată Republică Populară. Deputații au ales Prezidiul Republicii Populare Române, alcătuit din cinci persoane: (C. I. Parhon, M. Sadoveanu, Șt. Voitec, Gh. Stere și I. Niculi), care exercita puterea executivă conferită șefului statului până la adoptarea unei noi Constituții.

Proclamarea republicii a reprezentat punctul culminant al campaniei pentru preluarea puterii de către comuniști. Acest ultim atac la instituțiile democratice a marcat subordonarea țării modelului politic și economic sovietic pe plan intern și intereselor URSS în relațiile internaționale. La un nivel mai profund, a marcat momentul în care epoca modernă a istoriei României, care începuse odată cu slăbirea legăturilor cu estul și deschiderea față de vest, a luat sfârșit. S-a decis, astfel, cotitura către dictatura de tip comunist, exercitată formal „în numele proletariatului” dar, în egală măsură, îndreptată împotriva întregii societăți românești.

Activitate independentă:

S.1. „<Ei bine, Majestate, a venit timpul să aranjăm o despărțire prietenească. Am venit în problema importantă pe care am discutat-o cu câteva zile înainte. Problema de a pune capăt monarhiei>. Regele

este uluit. Se aștepta la un asemenea eveniment, dar nu așa brusc. <Nu dv. îmi puteți spune să plec, doar poporul>. Dej intervine și spune că România este coaptă pentru a deveni republică. Regele este învinuit de a fi simbolul reacționarilor. Într-un final Groza scoate actul abdicării. <Este nevoie doar de o semnătură. Îmi trebuie 48 de ore, spune regele. Este imposibil. Poporul nostru (!?) așteaptă știrea abdicării. Dacă nu vom avea în curând semnătura dv., se vor ivi neplăceri>. Groza cu un zâmbet larg și foarte jovial îl roagă pe rege să îi pipăie buzunarul. Avea un pistol. Groza se întoarce spre regina-mamă și spune: <Ca să nu mi se întâmple și mie ce i s-a întâmplat lui Antonescu>. Regele merge în camera alăturată pentru a citi documentul. Acolo constată că liniile telefonice erau tăiate. Garda Palatului era arestată și înlocuită cu alte regimente. Era ținta unor trupe de artilerie grea. Deziluzionat regele semnează la ora 15 actul de abdicare”.

(Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi*, vol IV- Mihai).

S.2.

„Mihai I
Prin grația lui Dumnezeu și voința națională
Rege al României

La toți de față și viitori, sănătate

În viața Statului român s'au produs în ultimii ani adânci prefaceri politice, economice și sociale, cari au creiat noi raporturi între principalii factori ai vieții de Stat.

Aceste raporturi nu mai corespund astăzi condițiunilor stabilite de Pactul fundamental - Constituția Țării - ele cerând o grabnică și fundamentală schimbare.

În fața acestei situațiuni, în deplină înțelegere cu factorii de răspundere ai Țării, conștient și de răspunderea ce-mi revine, consider că instituția monarhică nu mai corespunde actualelor condițiuni ale vieții noastre de Stat, ea reprezentând o piedică serioasă în calea dezvoltării României.

În consecință, pe deplin conștient de importanța actului ce fac în interesul poporului român,

A B D I C

pentru mine și pentru urmașii mei de la Tron, renunțând pentru mine și pentru ei, la toate prerogativele ce le-am exercitat ca Rege al României.

Las poporului român libertatea de a-și alege noua formă de Stat.

Mihai

*Dat la București,
astăzi 30 Decembrie 1947”.*

(Actul de abdicare al regelui Mihai - http://ro.wikisource.org/wiki/Actul_de_abdicare_a_regelui_Mihai_I)

Citiți S.1 și S.2 și răspundeți următoarelor cerințe:

- 1. Identificați două argumentele prin care comuniștii încercau să justifice necesitatea abdicării regelui.**
- 2. Organizați o dezbatere în care să analizați veridicitatea acestor argumente.**
- 3. Precizați motivele pentru care regele s-a decis să abdice.**

S.3. „În luna noiembrie a anului 1947, au fost înlăturate din guvern elementele care reprezentau interesele capitaliștilor și moșierilor expropriati (gruparea Tătărescu). Înlăturarea tătărescienilor n-a fost o oarecare remaniere de guvern, ci o schimbare a caracterului puterii de stat. Guvernul, în noua lui structură, exprimă fidel interesele clasei muncitoare, interesele țăranimii muncitoare și ale intelectualității înaintate. Curând după aceasta, în noaptea de 30 decembrie 1947, regele Mihai a fost înlăturat de la tron. Prin înlăturarea monarhiei, a fost dărâmată în țara noastră una din cele mai puternice citadele reacționare. Era necesară înlăturarea unei forme de stat moștenite din timpurile întunecate ale Evului Mediu, urâtă de popor, formă de stat care constituia o mare piedică în drumul dezvoltării revoluționare a României”.

(Mihail Roller, *Istoria RPR Manual pentru învățământul mediu*).

S.4. „Reacția poporului român în primele 24 ore este asemănătoare reacției publicului american la moartea președintelui Roosevelt, în aprilie 1945. Puținii oameni de pe străzile din București păreau buimăciți. În discuțiile cu românii despre abdicare, ochii lor se umezeau și mulți izbucneau în lacrimi. Atașamentul poporului de rând pentru Mihai este greu de descris. Este probabil că acest fel de reacție va predomina cel puțin câteva zile”

(Raportul Legației SUA din București trimis Secretarului de Stat la Washington)

Abdicarea a fost, în general, primită de poporul român ca o nouă și teribilă lovitură dată țării de către opresorii comuniști. Abdicarea a fost primită cu profundă întristare. Este un puternic simțământ în România în sensul că, plecarea Regelui marchează nu numai sfârșitul unei epoci, dar - după cum comuniștii nu au cutezat să evidențieze - începutul unei noi epoci de sovietizare a României, ...”

(Raportul Legației britanice din București din 31 decembrie 1947, în Dinu C. Giurescu, *Lichidatorii. România în 1947*).

Citiți S.1 și S.2 și răspundeți următoarelor cerințe:

1. Identificați două argumentele prin care autorul S.3 justifică necesitatea abdicării regelui.
2. Menționați structurile sociale pe care se sprijinea puterea comunistă.
3. Precizați ce înțelegea autorul prin „intelectualitatea înaintată”.
4. Descrieți pe scurt reacția populației la aflarea veștii că monarhia a fost înlăturată.
5. Subliniați din cele două texte fragmentele care implică voința și atitudinea poporului față de actul abdicării. Împărțiți foaia în trei. Notați separat în primele două coloane cele două tipuri de argumente, iar în coloana a treia notați opinia voastră.

I.34 Regele Mihai I și Gheorghiu-Dej.

I.35 Miting după abdicarea regelui.

1. Plasați imaginile în contextul istoric al epocii.
2. Priviți cu atenție I.35 și descrieți atitudinea participanților prin două elemente definitorii.
3. Exprimați-vă punctul de vedere privind participarea voastră la un asemenea tip de manifestație aducând două argumente pro sau contra.

EVALUARE DE CAPITOL

Realizați un interviu de istorie orală cu supraviețuitori ai perioadei 1944-1947 sau cu urmași ai acestora.

Având în vedere contextul și valorile civice din România post-comunistă, procesul de interviu orală a martorilor istorici este în același timp o modalitate de a mobiliza aceste voci în slujba creării și menținerii unei memorii colective. Oferind unei persoane oportunitatea de a-și povesti viața, *interviutorul* validează vocea aceluia participant, nu numai în înțelegerea trecutului, dar și procesul creării unei memorii a trecutului, o memorie singulară, subiectivă, dar și comună prin expresia sa orală.

Pentru realizarea unui interviu este necesară parcurgerea obligatorie a mai multor etape.

1. Documentarea în vederea realizării interviului.

Etapa documentării în cazul istoriei orale este necesar să se facă în arhive (locale, zonale, regionale și naționale), consultând presa epocii vizate, documentele cu valoare istorică păstrate în mediile familiale etc.

2. Alegerea persoanei.

Alegerea informatorilor, a persoanelor avizate în tema centrală a anchetei se îndreaptă spre alte tipuri de structuri (organizații, asociații și grupuri) al căror statut este, de regulă, consfințit prin lege (veteranii, deținuții politici, expropriații etc.). Sunt cazuri în care persoana aleasă are deja o anumită experiență, are «o poveste» pe care o cunoașteți deja. Trebuie atunci să vă documentați referitor la universul social sau politic în care se înscrie acea poveste. Sunt apoi persoane care sunt, pur și simplu, doritoare să povestească, să revadă ce au trăit. Locul, ziua și ora interviului trebuie alese așa încât să mărească disponibilitatea celui interviuat. E bine să aveți la dispoziție mai mult timp, decât cele două ore care trebuie urmărite oficial. În plus, încercați să vorbiți dinainte cu persoana respectivă, clarificând în linii mari poziția sau experiența pe care o are și ceea ce doriți să aflați.

3. Planul de interviu

Trebuie să pregătiți o grilă de întrebări, pe baza căruia va începe și se va desfășura interviul. Trebuie însă să vă documentați, să posedați o minimă informație despre domeniul pe care persoana aleasă îl va dezvolta. Sunt excluse de la bun început întrebările închise, de genul «Sunteți de acord cu...?», care au răspunsul dinainte stabilit. Este preferabilă utilizarea întrebărilor deschise, care lasă libertatea de exprimare a vorbitorului : «De ce ? Cum ? Dar ceilalți ce făceau?». Pentru prima parte a interviului e bine să-l lăsați pe interviuat să vorbească, să dezvolte un fir sau altul pe care îl lansați. Doar după un timp destul de lung, în care persoana interviuată a dezvoltat o părere sau alta, reveniți discret la una sau alta din temele propuse.

4. Desfășurarea interviului

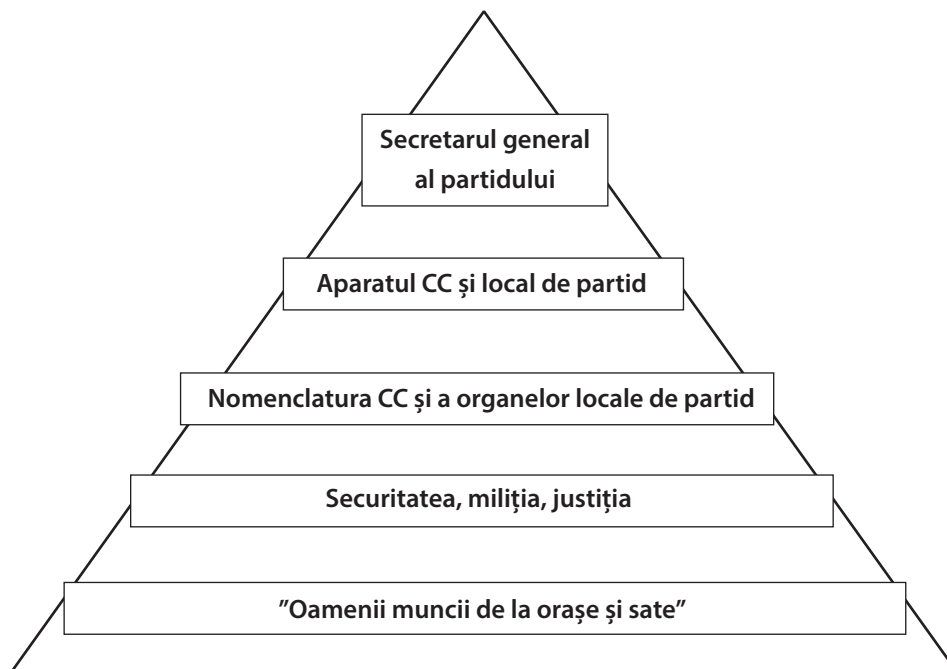
Cel care ia interviul trebuie să dea dovadă de sinceritate, de comunicarea expresă a scopurilor cercetării, grevate de regulile respectării confidențialității, ale intimității și ale publicării informației, dar și de crearea unui cadru intim, aproape familiar, de dialog. Comunicarea nonverbală, „limbajul corpului” sunt esențiale: gesturile de încuviințare, susținerea privirii, urmărirea gesturilor, urmate evident de cele verbale - replicile succinte, răspunsurile la întrebările aparent retorice, intervențiile ce solicită detalii - constituie garanția menținerii și continuării unui dialog viu și în unele cazuri chiar o condiționează.

5. Transcrierea casetelor.

Este o operațiune destul de dificilă și, pentru a lucra mai rapid și mai eficient, o soluție este să lucrați în echipe de câte doi.

Capitolul II

ROMÂNIA - REPUBLICĂ POPULARĂ (1948-1965)

„În Republica Populară Română, (...) partidul s-a suprapus statului, monopolul conducerii politice de către partid fiind consacrat prin Constituție. Puterea era concentrată la vârful partidului, în mâinile secretarului general al partidului. (...) Asemenea modelului sovietic, el și-a elaborat și impus hotărârile asupra întregii societăți cu ajutorul aparatului de partid (central și local). Ca o garanție că i se va aplica politica a instituit un sistem de promovare în funcții de conducere pe criterii politice și de clasă, așa numita nomenclatură, ale cărei privilegii, inspirate după cele ale nomenclaturii sovietice, o separau de restul populației. În acest mod, partidul era prezent prin membrii săi, în toate domeniile de activitate, aceștia acționând din interiorul instituțiilor, întreprinderilor și unităților economice ale statului pentru promovarea și punerea în aplicare a liniei sale politice. Securitatea, miliția și justiția au fost instrumente de represiune în masă cu ajutorul cărora conducerea partidului și-a lichidat oponentii și și-a impus controlul asupra statului și a întregii societăți. *Oamenii muncii de la orașe și sate* aflați la baza piramidei trebuiau să îndeplinească, cât mai riguros, dispozițiile primite.”

(Nicoleta Ionescu-Gură, *Stalinizarea României. Republica Populară Română 1948-1950. Transformări instituționale*).

Lecții:

1. Consolidarea modelului politic de tip sovietic în România.
2. De la economia de piață la economia socialistă.
3. „Revoluția culturală” și tranziția către regimul de dictatură.
4. Cultura românească între proletcultism și realism socialist.
5. Represiune și rezistență anticomunistă în timpul regimului Gheorghiu-Dej.
6. România în blocul comunist și deschiderea către lumea liberă.

Studii de caz:

1. Participarea la ”construcția socialistă”: de la voluntariat la constrângere.
2. Întrecerea socialistă: instrument de mobilizare socială și propagandă comunistă.
3. Propaganda comunistă și memoria colectivă.
4. Justiție populară și represiune în timpul regimului Gheorghiu-Dej.

Repere cronologice:

• 1948

• 21-23 februarie 1948 - Congresul de la București la care s-a hotărât înființarea P.M.R., prin unificarea PCR cu P.S.D.

• 13 aprilie 1948 - adoptarea *Constituției Republicii Populare Române*.

• 1949

• 3-5 martie 1949 - Rezoluția ședinței plenare a CC al PMR care a hotărât transformarea socialistă a agriculturii (colectivizarea).

• 1950

• iulie 1950 - hotărârea privind *raionarea administrativ-economică a României* (înlocuirea județelor cu regiunea și raionul).

• 1952

• 22-24 septembrie 1952 - MAN a votat Constituția RPR, care confirma starea de satelit a RPR față de URSS.

• 1954

• 16/17 aprilie 1954 - Lucrețiu Pătrășcanu a fost împușcat la Jilava în urma unui „proces” desfășurat cu ușile închise.

• 1955

• mai 1955 - a fost semnat, la Varșovia *Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală*.

• 1958

• 22-24 mai 1958 - a avut loc Consfătuirea de la Moscova a partidelor comuniste și muncitorești la care s-a hotărât retragerea trupelor sovietice din România.

• 1962

• 19 martie 1962 - Direcția de Propagandă și Agitație și Direcția Organizatorică din CC al PMR au anunțat încheierea colectivizării agriculturii.

• 1964

• 23 aprilie 1964 - „Declarația cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale”, prin care s-a afirmat explicit „independența” și „suveranitatea” conducerii PRM față de alte partide comuniste.

• 1965

• 19 martie 1965 - moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej.

CONSOLIDAREA MODELULUI POLITIC DE TIP SOVIETIC ÎN ROMÂNIA

După abdicarea regelui Mihai I, încă din seara zilei de 30 decembrie 1947 a fost convocată Adunarea Deputaților, care a abrogat Constituția din 1923 și a proclamat Republica Populară Română (RPR). Până la intrarea în vigoare a unei noi constituții, puterea legislativă era exercitată în continuare de Adunarea Deputaților, puterea executivă revenea Consiliului de Miniștri, iar ca organ reprezentativ în locul monarhului a fost ales un Prezidiu, din care făceau parte cinci persoane: Constantin I. Parhon, Mihail Sadoveanu, Ștefan Voitec, Gheorghe C. Stere și Ion Niculi. Guvernul, ca de altfel toate instituțiile românești, au beneficiat în toată această perioadă de „sfaturile” consilierilor sovietici, care au fost veritabili „îndrumători și controlori” ai procesului de transformare legislativă și instituțională a statului după modelul politic sovietic.

Noile structuri politice și evoluția spre ”partidul stat”

La Congresul de la București, din 21-23 februarie 1948, s-au pus bazele Partidului Muncitoresc Român (PMR), prin fuziunea Partidului Comunist Român cu Partidul Social Democrat. Noul partid a acționat în sensul creării unui cadru aparent democratic de funcționare, dar în realitate puterea era concentrată la nivelul Biroului Politic și al Secretariatului Comitetului Central al PMR - structuri care au reprezentat de fapt adevăratele organe decizionale ale noului regim politic din România. Având ca model de funcționare aparatul central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice (PCUS), conducerea PMR a demarat procesul de lichidare a celorlalte formațiuni politice și de transformare a instituțiilor statului în simpli executanți ai politicii partidului.

La 24 februarie 1948, Adunarea Deputaților a fost dizolvată, puterea legislativă fiind preluată de Prezidiu până la convocarea noului organism legislativ. În vederea pregătirii alegerilor și a asigurării ”unității de acțiune a forțelor democrației populare din România”, la 27 februarie 1948 era oficial constituit Frontul Democrației Populare (FND), condus de dr. Petru Groza, din care făceau parte Partidul Muncitoresc Român, Frontul Plugarilor, Partidul Național Popular, Uniunea Populară Maghiară, alte organizații obștești și de tineret. Alegerile din 28 martie 1948, organizate și desfășurate după modelul stalinist, s-au încheiat cu victoria FND care a obținut 93% din voturi și 405 mandate. Acestea au fost ultimele alegeri din perioada regimului comunist din România în care, pe lângă lista guvernamentală, au existat și alte liste, aparținând Partidului Național Liberal-Petre Bejan (care a obținut 7 mandate) și Partidului Țărănesc Democrat condus de Nicolae Gh. Lupu (care a obținut 2 mandate). După alegeri, a fost convocată Marea Adunare Națională, organul suprem al puterii de stat, ale cărei organizare, componență și mod de lucru erau inspirate de Sovietul Suprem al Uniunii Sovietice.

Constituția din 1948 și principalele instituții ale statului

La 13 aprilie 1948, Marea Adunare Națională a adoptat Constituția Republicii Populare Române. Încă din primul articol, noua constituție preciza forma de organizare statală și denumirea statului, *Republica Populară Română*. Principiul democratic al separării puterilor în stat era înlăturat, constituția stabilind că ”organul suprem al puterii în stat este **Marea Adunare Națională**” (MAN). Potrivit Constituției, MAN reprezenta singurul organ legislativ al RPR și avea ca atribuții principale alegerea Prezidiului MAN, formarea guvernului, modificarea Constituției, votarea bugetului statului ș.a. Atribuțiile de șef al statului erau exercitate de către Prezidiul MAN, care era format din 19 membri, dintre care un președinte (Constantin I. Parhon), 3 vicepreședinți (Mihail Sadoveanu, Ion Niculi și Petre Constantinescu-Iași) și 14 membri aleși pe o perioadă de 4 ani. Deși prin Constituție i se atribuia rolul suprem în stat, în realitate, MAN reprezenta o structură politică formală ale cărei prerogative au fost în mod repetat încălcate. Atribuțiile principale ale MAN erau exercitate de conducerea PMR, care avea rolul hotărâtor inclusiv în privința ”alegerii” deputaților, prin implicarea organelor locale de partid.

Guvernul sau Consiliul de Miniștri era organul „suprem executiv și administrativ”, care răspundea pentru activitatea sa în fața Marii Adunări Naționale. În realitate însă și Guvernul era subordonat

Partidului comunist român prin faptul că aproape toți miniștrii erau comuniști. Remanierea guvernamentală, deși intra în atribuțiile MAN, era exercitată în mod real de conducerea PMR. Aceasta a impus transformări radicale în structura organizatorică a guvernului și în componența aparatului de stat care deservea ministerele, astfel încât guvernul de la București să capete o înfățișare cât mai asemănătoare Consiliului de Miniștri al Uniunii Sovietice. Mai mult decât atât, în cadrul guvernului condus de dr. Petru Groza au fost numiți ca vicepreședinți oameni din prima linie a partidului, precum Gheorghe Gheorghiu-Dej, Traian Săvulescu și Ștefan Voitec. Ultimii doi dintre aceștia au fost înlocuiți, în aprilie 1949, de Ana Pauker și Vasile Luca, pecetluindu-se astfel soarta sovietizării guvernului și subordonarea totală a acestuia față de partid.

Securitatea, Miliția, Justiția, Trupele de Securitate au fost organizate ca instrumente de represiune în masă cu ajutorul cărora conducerea PMR și-a lichidat oponentii și și-a impus controlul asupra statului și a întregii societăți. Direcțiunea Generală a Securității Poporului (Securitatea) a fost înființată la 30 august 1948. Personalul noii instituții era militarizat, cu ofițeri și subofițeri, cu structuri și metode de lucru preluate după modelul direcției securității statului sovietic (NKVD). La începutul anului 1949, au fost înființate *Miliția* și *Trupele de Securitate* care au avut un rol important în menținerea și consolidarea regimului politic. *Trupele de Securitate* au fost organizate prin preluarea efectivelor Jandarmeriei, dar cu noi cadre de comandă, atent selecționate. Cadrul legal pentru acțiunile acestor instituții a fost asigurat de noul sistem de justiție. Începând cu anul 1948, acesta a fost modificat astfel încât să servească drept explicație publică pentru abuzurile săvârșite de regimul „democrației populare”. În primul rând, s-a urmărit crearea unei justiții populare, cu judecători proveniți din rândurile oamenilor muncii și cu *asesori populari* numiți de partid și care aveau puterea, alături de judecători, de a interveni în toate procesele, de a prezenta probe și de desemna avocații apărării. În același timp, *Codul penal*, *Codul de procedură penală* și *Codul justiției militare* au fost revizuite cu scopul de a crea cadrul legislativ adecvat represiunii generalizate din anii 1948-1962.

În septembrie 1950, a fost adoptată legea privind organizarea prin raionare administrativ-economică a României, județele și plășile fiind înlocuite cu regiuni și raioane, după modelul sovietic. **Reforma administrativ-teritorială** a urmărit în principal introducerea controlului puterii politice la nivel local. Organele de conducere a noilor unități teritorial-administrative au fost denumite *sfaturi populare*, ca organe locale ale puterii de stat. La 28 decembrie 1950, a fost publicat decretul privind organizarea și funcționarea sfaturilor populare, astfel încât controlul teritoriului de către regimul ”democrat popular” a devenit atotcuprinzător. Aceste organisme urmau să funcționeze conform principiului *centrismului democratic*, potrivit căruia *organele inferioare se subordonează organelor superioare*, executând *directivele puterii centrale*.

Desăvârșirea sovietizării statului: Constituția din 1952

La 24 septembrie 1952, era adoptată o nouă constituție prin care era confirmată starea de subordonare a României față de Uniunea Sovietică. În noua constituție, se sublinia rolul conducător în stat al clasei muncitoare și importanța Partidului Muncitoresc Român, ca *forță politică conducătoare a organizațiilor celor ce muncesc și a organelor și instituțiilor de stat*. Organul suprem al puterii de stat era, în continuare, Marea Adunare Națională, care păstra același caracter formal și avea rolul de a asigura aparența democratică a regimului. În realitate, rolul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej a înregistrat o creștere semnificativă în conducerea partidului și a statului, mai ales după înlăturarea de la conducerea partidului a grupului moscovit alcătuit din Ana Pauker, Vasile Luca și Teohari Georgescu (1952). Principiul ”conducerii colective” nu mai avea aplicabilitate în condițiile în care rolul secretarului general al PMR era hotărâtor în promovarea și aplicarea politicilor regimului. Pentru a avea garanția că linia sa politică este promovată în toate domeniile și la toate nivelurile, acesta a instituit un sistem de promovare în funcții de conducere pe criterii politice și de clasă, punând bazele așa numitei *nomenclaturi*. Astfel, personalul care intra în componența organelor de stat, începând cu Marea Adunare Națională și până la consiliile populare de la nivelul comunelor, era format în cvasitotalitate din activiști și membri ai PMR care aveau ca misiune executarea sarcinilor trasate de conducerea de partid.

Constituția din 1952 a fost amendată de 11 ori în intervalul 1953-1964. Cea mai importantă a fost modificarea din 25 martie 1961, prin care Prezidiul Marii Adunări Naționale a fost înlocuit cu Consiliul de Stat aflat sub controlul Marii Adunări Naționale. În același an, Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost ales președinte al Consiliului de Stat, Ion Gheorghe Maurer - președinte al Consiliului de Miniștri, iar Ștefan Voitec - președinte al Marii Adunări Naționale. În calitatea sa de prim-secretar al Comitetului Central al PMR și de președinte al Consiliului de Stat al RPR, Gheorghe Gheorghiu-Dej a ajuns să dețină puterea absolută în stat.

Glosar:

„**democrația populară**” = denumire eclectică și pleonastică a regimurilor de tranziție spre organizarea politică de tip sovietic; în cadrul acestor regimuri, instaurate de URSS în țările ocupate după Al Doilea Război Mondial, se urmărea lichidarea ”claselor exploatatoare”, întărirea ”alianței clasei muncitoare cu țărănimea” și mobilizarea eforturilor lor pentru construirea socialismului.

partidul-stat = partidul unic ce exercită singur puterea într-un stat, în condițiile în care se interzice existența altor partide opuse; formula partidului-stat este caracteristică regimurilor totalitare, în cadrul cărora partidul unic este prezent în toate domeniile de activitate prin membrii săi, care acționează pentru promovarea și punerea în aplicare a liniei sale politice

Pro memoria!

- Prin impunerea modelului politic sovietic, organele puterii legislative, executive și judecătorești din România au fost subordonate conducerii PMR.

- Începând cu anul 1948, Gheorghe Gheorghiu-Dej și-a consolidat autoritatea, prin eliminarea adversarilor politici și prin cumularea celor mai importante funcții de partid și de stat.

- După adoptarea Constituției din 1952, România era un stat sovietizat, prin noile instituții și prin principiile care stăteau la baza funcționării acestora.

Activitate independentă:

S.1. „*Activitățile legislative se desfășurau cu intermitență într-o crasă notă de formalism. Convocată în sesiuni de cel puțin două ori pe an, procedurile legislative ce aveau loc în plenul Marii Adunări Naționale nu făceau decât să aprobe legi și alte norme pe bandă rulantă, a căror inițiativă o avea însă guvernul comunist. Disciplinat, ordonat, în mod unanim, hotărârile Partidului-stat, ale organelor sale de comandă (Secretariatul și Biroul Politic al CC) deveneau legi și decrete ce vor fi aplicate la scara întregii țări. (...) În cele 2-3 zile, cât durau sesiunile la care participau, votau automat legi, directive, regulamente de inspirație sovietică, deseori traduse cuvânt cu cuvânt din limba rusă, care vor da o nouă înfățișare țării, producând o adevărată fracturare a evoluției sale social-economice, a structurilor ei statale ce cunoscuseră totuși o evoluție temeinică de la înființarea lor modernă de către Alexandru Ioan Cuza.*”

(Eugen Denize, Cezar Măță, *România comunistă. Statul și propaganda 1948-1953*).

1. Formulați un punct de vedere referitor la formalismul ce caracteriza activitatea legislativului românesc din această perioadă, folosind două informații din sursa de mai sus.

2. Pe baza sursei de mai sus, dar și a celorlalte informații din textul lecției, explicați mecanismul real al puterii legislative în perioada stalinistă. Precizați adevărata sursă a legislației din această perioadă.

S.2. Etapele impunerii instituțiilor regimului ”democrat popular” după model sovietic

ANUL	ZIUA / LUNA	INSTITUȚIA / MĂSURA LEGISLATIVĂ
1948	21-23 februarie	crearea PMR
	1 martie	înființarea instituției asesorialor populari
	28 martie	”alegerile” parlamentare câștigate de FDP
	6 aprilie	începutul activității MAN
	13 aprilie	adoptarea Constituției RPR
	30 august	înființarea Direcției Generale a Securității Poporului
1949	23 ianuarie	înființarea Miliției
	7 februarie	înființarea Trupelor de Securitate
	10 aprilie/20-22 mai	instalarea Comitetelor Provizorii ale Sfaturilor Populare
1950	23-24 ianuarie	reorganizarea PMR după modelul PCB al URSS
	6 septembrie	Legea privind raionarea teritoriului RPR
	3 decembrie	primelelegeri de deputați în Sfaturile Populare
	28 decembrie	Decretul privind organizarea și funcționarea Sfaturilor Populare

1. Corelați datele din tabelul de mai sus cu informațiile din textul lecției și analizați importanța instituțiilor din tabel în transpunerea modelului politic sovietic în România anilor 1948-1950.

S.3. Evoluția Imnului Republicii Populare Române

Imnul RPR între 1948-1953	Imnul RPR între 1953-1977
<p>„Zdrobite cătușe”, versuri, Aurel Baranga, muzica, Matei Socor</p> <p>„Zdrobite cătușe în urmă rămân În frunte-i mereu muncitorul, Prin lupte și jertfe o treaptă urcăm, Stăpân pe destin e poporul Trăiască, trăiască Republica noastră, În marș de năvalnic șuvoi; Muncitori și țărani și ostași Zidim România Republicii noi. În lături cu putredul vechi stăvilar E ceasul de sfântă’ncordare Unirea și pacea și munca-i stegar’ Republicii noi populare.”</p>	<p>„Te slăvim Românie”, versuri de Eugen Frunză și Dan Deșliu, muzica, Matei Socor</p> <p>„Te slăvim, Românie, pământ părintesc Mândre plaiuri sub cerul tău pașnic rodesc E zdrobit al trecutului jug blestemat Nu zadarnic străbunii eroi au luptat Astăzi noi împlinim visul lor minunat. <i>Puternică, liberă,/Pe soartă stăpână</i> <i>Trăiască Republica Populară Română</i> Înfrățit fi-va veșnic al nostru popor Cu poporul sovietic eliberator. Leninismul ni-e far și tărie și avânt Noi urmăm cu credință Partidul ne-nfrânt, Făurim socialismul pe-al țării pământ.(...) Noi uzine clădim, rodul holdei sporim Vrem în pace cu orice popor să trăim Dar dușmanii de-ar fi să ne calce în prag Îi vom frânge în numele a tot ce ni-e drag Înălța-vom spre glorie al patriei steag (...)</p>

1. Comparați cele două imnuri și identificați elementele comune și elementele de noutate apărute în textul imnului din 1953.

2. Argumentați apariția elementelor de noutate, prin corelarea acestora cu evenimentele din plan politic prezentate în textul lecției.

Ianuarie-martie 1948

Martie 1948-1952

1952-1965

II.1 Evoluția stemei Republicii Populare Române (1948-1965)

1. Studiați imaginile de mai sus și identificați elementele comune și elementele de noutate care apar în cele trei variante de stemă.
2. Utilizând și informațiile din textul lecției, explicați modificările apărute de la o variantă la alta.

II. 2

1. Pornind de la harta de mai sus și de la prevederile *Legii privind raionarea administrativă a României*, realizați o comparație între organizarea administrativă a României din 1950 și cea de astăzi. Precizați cel puțin două asemănări și două deosebiri.

Teme de reflecție:

1. Pe baza informațiilor din lecție și din sursele prezentate, identificați drepturi și libertăți ale cetățeanului care au fost afectate prin deciziile politice din perioada stalinistă.
2. Identificați în cadrul familiei/cunoștințelor de familie persoane care au trăit în perioada stalinistă și realizați interviuri prin care să colectați informații legate de modul în care viața lor a fost influențată de deciziile politice din perioada stalinistă.
3. Realizați, în colaborare cu colegii de clasă, o minexpoziție cu obiecte/fotografii/documente care reflectă viața de zi cu zi a oamenilor în perioada anilor 1948-1965.

DE LA ECONOMIA DE PIAȚĂ LA ECONOMIA SOCIALISTĂ

După preluarea puterii politice, noile autorități au acționat cu repeziciune pentru crearea structurilor de partid și de stat care au coordonat mecanismele principale de transformare a economiei românești: naționalizarea, planificarea și colectivizarea.

Naționalizarea principalelor mijloace de producție

În Republica Populară Română, Constituția din 1948 a creat baza juridică pentru schimbarea regimului proprietății, în sensul transformării proprietăților „claselor exploatoare” în „proprietate socialistă de stat”, adică în „bun al întregului popor”. Deși proprietatea privată asupra pământului și asupra întreprinderilor industriale și comerciale erau încă recunoscute prin Constituția din 1948, articolul 11 al acesteia enunța posibilitatea trecerii în proprietatea statului, atunci când „interesul general cere”. Evoluția regimului ”democrat popular” a fost jalonașă astfel de exproprieri succesive (*naționalizări*) făcute cu scopul declarat al „întăririi și dezvoltării sectorului socialist în economia RPR” și pentru „ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii”. Un rol important în acest sens a avut Legea nr. 119 din 11 iunie 1948 care stabilea naționalizarea întreprinderilor industriale, miniere, bancare, de asigurări și de transporturi. Prin această lege și prin decretul care i-au urmat până la sfârșitul anului 1948, au fost trecute în proprietatea statului, fără vreo despăgubire, întreprinderi din domeniul industrial, minier, forestier, metalurgic, construcții, bancar și de credit, transporturi, industrie cinematografică, instituții sanitare private, farmacii ș.a. Un alt moment important în procesul de consolidare a proprietății de stat a fost marcat de Decretul 92 din aprilie 1950, prin care s-a trecut la naționalizarea imobilelor care aparțineau mai multor categorii de „exploatare”. Erau astfel confiscate „imobilele clădite care aparțineau foștilor industriași, moșieri, bancheri, mari comercianți și celorlalte elemente ale marii burghezii”. Au urmat imobilele clădite care erau deținute de „exploatare de locuințe”, „hotelurile cu întreg inventarul lor”, precum și imobilele în construcție abandonate de proprietarii lor. Toate aceste categorii de imobile treceau în proprietatea statului, ca bunuri ale întregului popor, fără nicio despăgubire. Mai mult decât atât, locatarii imobilelor naționalizate, inclusiv foștii proprietari, deveneau chiriași ai statului.

Centralizarea și planificarea economiei

Schimbarea regimului proprietății a fost însoțită de o serie de transformări ale economiei românești, care au stat sub semnul *centralizării*, al *coordonării*, al *planificării* și al *controlului*, realizate de *partidul-stat* prin intermediul unui puternic aparat birocratic și administrativ. În procesul transformărilor structurilor economice în chip comunist, un rol decisiv a avut Comitetul de Stat al Planificării - CSP (înființat la 2 iulie 1948). Acest organism guvernamental, de inspirație sovietică, a fost intens politizat prin intermediul ”persoanelor de încredere” ale PMR care au făcut parte din Comitet, dar și prin instituirea controlului CSP de către Secția Plan-Finanțe a CC al PMR. Prin intermediul acestor structuri, organele executive ale CC al PMR inițiau, coordonau și controlau executarea planului general al economiei naționale. Organizarea economiei românești pe bază de plan național a început prin planurile de stat din anii 1949 și 1950, concepute ca *planuri anuale*, iar din 1951 a fost introdus primul plan cincinal stabilit pentru perioada 1951-1955. Mecanismul economic al planificării a fost completat cu noi structuri și reglementări privind: regimul de stabilire a prețurilor, prin înființarea Comitetului pentru Prețuri (1950), organizarea sistemului statistic la nivel național, prin înființarea Comisiei Naționale de Statistică, introducerea unui nou sistem de contabilitate și a unui nou sistem de salarizare.

Industrializarea socialistă

În realizarea obiectivelor noii economii românești, mecanismul planificării și alocării centralizate și discreționare a fondurilor de investiții era considerat garantul *industrializării*, care devenise obiectivul economic prioritar. Industrializarea socialistă în România a avut la bază modelul sovietic de dezvoltare economică, efortul investițional fiind direcționat spre industria grea și în special spre domeniile metalurgiei, siderurgiei, construcțiilor de mașini, mineritului și producției de energie electrică. La 26 octombrie

1950, a fost aprobat un plan pentru *electrificarea țării*, care era apreciată la momentul respectiv de către Gheorghe Gheorghiu-Dej drept „o sarcină de cea mai mare urgență și însemnătate” fără de care „lichidarea înapoierii economice și culturale a țării, pe baza trecerii la marea producție socialistă în industrie și agricultură” era de neconceput. Planul de electrificare a fost propus pentru o perioadă de 10 ani și viza valorificarea rațională a resurselor energetice în scopul asigurării energiei electrice necesare producției industriale, transportului feroviar și a celui urban, pătrunderii electricității în lumea satelor, folosirii energiei electrice în trebuințele casnice, în dispensare, cămine culturale etc. Procesul de electrificare a țării a însemnat construirea de centrale și lucrări hidroenergetice (hidrocentrala de la Bicăz), de centrale termoelectrice (Paroșeni - Valea Jiului, Comănești și Borzești - Valea Trotușului ș.a.), precum și crearea unei baze proprii industriale pentru producerea mașinilor electrice și a aparatului necesare (uzinele „Vulcan” - București, „Electromotorul” - Timișoara, „Electroputere” - Craiova ș.a.). În anul 1949, au început lucrările la *canalul Dunărea - Marea Neagră*, un obiectiv propus de Stalin și proiectat prin implicarea specialiștilor sovietici. Forța de muncă necesară lucrărilor a fost asigurată de specialiști, de muncitori și militari, dar și de deținuți de drept comun și deținuți politici, care în mare parte și-au găsit sfârșitul aici. Construcția acestui obiectiv a fost sistată după moartea lui Stalin, în 1953, dar a fost reluată și finalizată în timpul regimului Ceaușescu.

Transformarea socialistă a agriculturii

Hotărâta la Plenara Comitetului Central al PMR din 3-5 martie 1949, *transformarea socialistă a agriculturii* a reprezentat formula oficială pentru desființarea proprietății rurale individuale și *colectivizarea agriculturii*. Procesul de colectivizare a avut drept suport juridic articolul 9 al Constituției din 1948 care anunța politica statului de încurajare și sprijinire a cooperăției satești, precum și posibilitatea acestuia de a „crea întreprinderi agricole, proprietatea statului” pentru a stimula dezvoltarea agriculturii. Pe această bază și cu obiectivul declarat de lichidare a clasei „chiaburilor”, colectivizarea agriculturii a însemnat un proces de peste 13 ani prin care în jur de 60% din pământul arabil al țării a fost trecut la gospodării agricole colective, iar în jur de 30% la fermele de stat. Restul de aproximativ 9%, reprezentând în special terenuri din zona montană dificil de cooperativizat, a rămas în proprietate privată.

În cadrul procesului de colectivizare, care oficial trebuia să se realizeze prin „liberă consimțire”, regimul *democrat popular* a exercitat presiuni și constrângeri de tot felul asupra sâtenilor, prin cote obligatorii, prin contractări și achiziții la prețuri derizorii impuse de stat și apoi prin violențe individuale, deportări, arestări și condamnări. Formele de rezistență a țăranilor față de procesul de colectivizare au fost contracarate de stat, care dispunea de cadrele administrative și politice, dar și de toate mijloacele de represiune pentru a „convinge” lumea rurală să se înscrie în gospodăriile agricole colective. Încheierea procesului de colectivizare a agriculturii, anunțată oficial în aprilie 1962, a fost considerată de oficialitățile vremii drept un eveniment istoric „măreț” în viața poporului român care a demonstrat „încă o dată încrederea țăranilor muncitori în politica înțeleaptă a partidului”. În realitate însă, chiar dacă prin procesul de colectivizare s-a pus capăt fărâmițării proprietăților agricole din anumite zone, au fost create premisele pentru folosirea mijloacelor mecanizate, a utilizării îngrășămintelor chimice și a unor sisteme de irigații, care permiteau creșterea productivității agricole, cointeresarea materială a țăranilor colectivști a rămas un obiectiv neatins al statului comunist. În același timp, modul în care au fost gândite structurile colectiviste din agricultură, indiferent că s-au numit întovărășiri, gospodării agricole colective (GAC) sau cooperative agricole de producție (CAP), nu a reușit să anihileze instinctul de proprietate asupra pământului al țăranului român.

Reforma monetară

După etatizarea Băncii Naționale a României (1947) și stabilizarea monetară din august 1947, în ianuarie 1952 guvernul RPR a demarat o nouă reformă fiscală. Efectuată prin impozitarea deținătorilor monezii vechi, această reformă a însemnat de fapt o nouă confiscare a masei monetare aflate în circulație, pentru a mai da o lovitură „elementelor dușmănoase” din societate. Raportul de bază pentru recalcularea prețurilor, tarifelor, salariilor și a sumelor din conturile întreprinderilor de stat a fost de 20 lei vechi

pentru 1 leu nou. Preschimbarea banilor vechi nu a fost limitată valoric, dar sumele mici au beneficiat de un raport de schimb mai bun. Noua reformă fiscală a devenit necesară mai ales în condițiile unui buget dezechilibrat ca urmare a investițiilor masive pentru industrializarea socialistă, a cheltuielilor necesare sporirii efectivelor militare (la indicația URSS), dar și a exporturilor românești în Uniunea Sovietică fără o compensare adecvată. Tot prin această reformă a fost stabilită rubla ca bază a schimbului valutar extern, fapt care lega și mai strâns România de circuitul economic sovietic.

Glosar:

naționalizare = acțiune prin care proprietatea particulară (întreprinderi, instituții bancare și de transport, locuințe ș.a.) este trecută în proprietatea publică, de stat, cu sau fără despăgubire.

colectivizare = proces politic și economic de lichidare a proprietății private în agricultură pus în practică în timpul regimului stalinist din România, în perioada 1949-1962.

chiabur = termen folosit în timpul regimului comunist din România pentru a desemna categoria țăranilor cu o situație materială mai bună, în special pe cei care aveau suprafețe mai mari de pământ în proprietate.

cote = cantități din recolta obținută (de cereale, carne, lapte ș.a.) pe care țăranii erau obligați să le predea statului.

Pro memoria!

- În RPR, trecerea de la economia de piață la economia de comandă s-a realizat în principal prin naționalizare, centralizare și planificare economică și colectivizare.
- Prin intermediul Comitetului de Stat al Planificării, conducerea PMR a coordonat procesul de transformare socialistă a economiei românești.
- Schimbarea regimului proprietății în RPR a avut ca efect transferul puterii de la organele de stat la organele de partid.

Activitate independentă:

S.1. *“Măsurile luate de PCR în anii 1947-1948, în vederea preluării controlului asupra economiei, cele de etatizare și naționalizare, nu au afectat doar marea burghezie, ci și pe micii proprietari din mediul rural care foloseau munca salariată (morari, deținătorii unor ateliere de cojocărie, cizmărie etc.), considerați de noua putere ca fiind „mici burghezi” sau „chiaburi”. Loviți pe nedrept de regim, aceștia au susținut de multe ori grupurile de rezistență, îndeosebi din punct de vedere material. Introducerea cotelor obligatorii a avut repercusiuni asupra majorității categoriilor rurale, țăranii protestând deseori contra acestor măsuri abuzive. Tot în această perioadă, în fața țăranimii și a întregii populații de la sate s-a ivit și problema colectivizării, care a debutat în martie 1949, dar care fusese anunțată de către liderii partidului încă din anii anteriori. De altfel, numeroși soldați care luptaseră pe frontul de Răsărit văzuseră cum arăta un colhoz, iar propaganda antonesciană, apoi cea național-țăranistă, le deschiseseră ochii asupra a ceea ce însemna în realitate colectivizarea. Începând cu anul 1947 au fost efectuate și primele arestări (...).*

(Liviu Plesa, *Organizația de rezistență condusă de maiorul Nicolae Dabija (1948-1949)*).

- 1. Menționați două categorii de mici proprietari, din mediul rural, care au fost afectați de naționalizare.**
- 2. Precizați o consecință a nemulțumirii acestor categorii față de măsurile luate de autorități.**
- 3. Formulați un punct de vedere referitor la atitudinea țăranilor români față de colectivizare, utilizând ca argumente două informații din text.**

S.2. „După 1956 se produce o reorientare a politicii partidului în chestiunea agrară. Se renunță la prudența începutului, trecându-se la „marea cotitură”. Încheierea colectivizării devine un obiectiv major al partidului, realizat de data aceasta prin aplicarea strictă a sarcinilor stabilite la centru. Statul ajunge scena de desfășurare a unor forțe impresionante: activiști de partid care țin discursuri pentru convertirea la colectivizare, funcționari ai administrației locale sau ai gospodăriilor nou înființate care folosesc amenințări și presiuni pentru a obține adeviziunea de la toți țărani din localitate, milițieni care îi convoacă la post pe țărani recalcitranți, administrându-le pedepse corporale, echipe de muncitori sau intelectuali care descind în caravane ale belșugului, pregătiți cu discursuri impresionante despre viitorul de aur al gospodăriei agricole, militari, grupuri de țărani colectivizați trimiși să facă propagandă în gospodăriile care refuzau să se alinieze, lucrători ai Securității sau alte persoane prinse în angrenajul imens al acestei campanii. Prin metode și intensitate, finalul colectivizării apropie România de experiența Uniunii Sovietice, ritmul rapid de la sfârșitul colectivizării amintind de masiva campanie ordonată de Stalin.”

(Octavian Roske, *Radiografia unui eșec. Colectivizarea agriculturii în România*, IICCR).

1. Menționați două categorii socio-profesionale care au fost implicate în încheierea colectivizării.
2. Precizați două dintre metodele folosite de autorități pentru accelerarea ritmului colectivizării.
3. Explicați rolul propagandei în procesul de colectivizare a agriculturii, folosind ca argumente două informații din sursa de mai sus.

ANII	NR. G.A.C.	NR. DE FAMILII ÎN 1000 %	TEREN ARABIL ÎN 1000 % HA
1949	56	4.0	31.1
1950	1027	67.4 (1.9%) din totalul familiilor	262.5 (2.8%) din totalul pământului
1951	1089	75.4 (2.1%) din totalul familiilor	274.4 (2.9%) din totalul pământului

II.3

1. Analizați datele din tabelul de mai sus și explicați evoluția ritmului colectivizării în decursul celor trei ani.

II.4

1. Analizați imaginea de mai sus și precizați ocazia și scopul cu care a fost realizată.
2. Identificați personalitățile și sloganurile de pe pancarte și explicați semnificația prezentării acestora în contextul dat.

II.5 „Uzinele noastre” (desen de Vasile Dobrian)

1. Analizați imaginea de mai sus și identificați cel puțin două elemente care simbolizează procesul de naționalizare.

Teme de reflecție:

1. Realizați un interviu unei persoane din familie care a trăit în perioada colectivizării și consemnați atât aspectele pozitive, cât și aspectele negative semnalate. Comparați rezultatele obținute cu informațiile din lecție și din lecturile suplimentare și analizați cauzele diferențelor apărute.

2. Studiați bibliografia indicată și identificați alte aspecte legate de măsurile luate de autorități împotriva țăranilor care s-au opus colectivizării. Reflecțați asupra consecințelor pe care le-au avut aceste măsuri asupra vieții rurale.

1. Realizați o cercetare cu tema „Evoluția marilor obiective industriale inițiate în perioada stalinistă”, având în vedere:

- Compararea obiectivelor stabilite de autoritățile staliniste cu rezultatele obținute în timp;
- Identificarea aspectelor pozitive și a celor negative pe care le-au avut asupra economiei și a societății românești;
- Prezentarea situației din prezent a acestor obiective și a cauzelor care au determinat-o.

Studiu de caz: PARTICIPAREA LA "CONSTRUCȚIA SOCIALISTĂ", DE LA VOLUNTARIAT LA CONSTRÂNGERE

Transformările care au fost impuse în intervalul 1948-1953 au schimbat fundamental cadrul de funcționare a societății românești. În condițiile noilor ierarhii sociale, cetățeanul a devenit, din ce în ce mai mult, ținta presiunilor exercitate de autorități pentru a-l convinge sau pentru a-l constrânge să participe la realizarea „marii construcții socialiste”. Educarea tineretului în spiritul noilor valori, reeducarea adulților care fuseseră marcați de alte regimuri și reprimarea dușmanilor interni și externi au devenit astfel obiectivele majore ale regimului politic. Într-o primă etapă, au fost luate măsuri care au vizat mobilizarea extinsă a populației, prin manifestații și contramanifestații populare, organizate pe fondul prăbușirii instituțiilor statului democratic și beneficiind de suportul trupelor sovietice. Au urmat apoi marile campanii de tip stalinist: șantierele tineretului (1948), naționalizarea (1948), colectivizarea (1949), canalul Dunăre - Marea Neagră (1949), Casa Scânteii (1949), planurile anuale și cincinale, electrificarea, industrializarea, urbanizarea ș.a. Propaganda a avut un rol esențial în transmiterea apelurilor la voluntariat, la implicare și la sacrificiu pentru construcția socialismului. Masele populare au fost „invitate în scenă”, dar când ritmul schimbării a fost grăbit sau când schimbarea a fost impusă cu forța și lucrurile au scăpat de sub control, a intervenit constrângerea, represiunea. În efortul de „disciplinare” și control al societății, marile manifestații populare erau atent controlate de autorități. Lipsa entuziasmului afișat sau exprimarea unor opinii critice la adresa URSS, a lui Stalin, a PMR sau a conducătorilor acestuia puteau atrage, în anii ‘50, trimiterea în unități sau colonii de muncă. Acestea au devenit un important instrument represiv utilizat de autoritățile comuniste împotriva tuturor celor care erau considerați opozanți ai regimului, așa-numiții „dușmani ai poporului”.

Activitate independentă:

S.1. „Perioada este aceea a unor nesfârșite campanii care agită toate mediile. Mediul industrial este mobilizat în campaniile succesive, pentru îndeplinirea planurilor anuale și a planului cincinal 1950-1955, pentru întrecerea socialistă între fabrici, brigăzi, pentru economisirea materiilor prime, pentru livrarea de produse în plus, campanii pentru inovații și invenții, pentru realizarea planului înainte de termen, campania stahanovistă, pentru folosirea integrală a timpului de lucru, pentru norme în plus etc. Mediul rural este și el supus la succesive campanii de mobilizare. Astfel se derulează campania pentru înscrierea în G.A.C.-uri și întovărășiri agricole, campanii împotriva chiaburilor și speculanților,

campania pentru strângerea cotelor. (...) Aceste campanii nu au fost numai propagandistice, ele erau însoțite de măsuri administrative luate împotriva celor identificați ca elemente ostile (concedieri, pedepse administrative, anchete etc.), dublate adesea de arestări și condamnări.”

(Stelian Tănase, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej 1948-1965*).

1. Precizați două campanii specifice mediului industrial și două campanii specifice mediului rural.
2. Explicați importanța organizării acestor campanii, din perspectiva autorităților comuniste, folosind ca argumente două informații din sursă.

S2 „Arborând stindardul igienei sociale, statul înțelege să vindece societatea, să curețe și să reeduce. Gângăniile dăunătoare sunt adunate, în valuri succesive (...) Sunt loviți mai întâi diferiții marginali care amenință hegemonia politică, ideologică, culturală, socială a partidului și a conducerii sale. Se reduce opoziția politică și religioasă, se stârpesc agitația muncitorească și răscoalele țărănești, se colectivizează satele, este suprimat șomajul, suprimându-se șomerii. Cu fiecare dezinfecție, lagărele se extind. Ele îndreaptă, ele extermină. Totul este adunat aici: opozanți conștienți sau presupuși, credincioși fervenți, savanți sobri, hoți de cartofi, borfași, țărani amărâți, bandiți. Pentru a scoate la lumină societatea sa, statul produce lagărele.”

(André Glucksmann, *Bucătăreasa și Mâncătorul de oameni. Eseu despre raporturile dintre stat, marxism și lagărele de concentrare*)

1. Menționați două dintre măsurile luate de statul comunist în scopul „vindecării” societății.
2. Precizați două categorii sociale care sunt vizate de politica de „igienizare” a statului comunist.

S.3. ”Nimic nu ilustrează, mai pregnant, natura coercitivă a politicii centralizate urmărită de regimul comunist decât folosirea de către acesta a muncii forțate. (...). Ascunsă sub eufemismul ”serviciu temporar de muncă”, pe care Consiliul de Miniștri avea dreptul să-l ceară cetățenilor, munca forțată a fost folosită drept instrument de pedepsire a mii și mii de persoane, acuzate de sabotaj economic sau de parazitism (...). Printre acestea s-au aflat zeci de mii de țărani care au rezistat colectivizării forțate a agriculturii. ”

(Romulus Rusan, *Sfârșiți odată cu trecutul negru!*).

1. Menționați două motive politice pentru care a fost aplicată pedeapsa cu munca forțată, în afara celui prezentat în textul de mai sus.

S.4. „La începutul anilor '50, se pare că în lagărele răspândite în întreaga țară erau 80.000 de persoane, dintre care 40.000 de oameni erau exploatați la construcția faimosului Canal Dunărea - Marea Neagră, care avea 8 lagăre. Alți 20.000 de oameni erau așa-numiții lucrători voluntari (...) Indiferent de scopul său, proiectul necesita cea mai mare mobilizare a forțelor din lagărele de muncă din țară, în care erau concentrați deținuți din toate straturile societății. Oameni cu studii superioare lucrau cot la cot cu țărani deposedați de pământ, preoți ortodocși și uniți, cu conducători sioniști, sârbi din Banat cu sași din Transilvania, cu toții fiind victime ale încălcării drepturilor omului, care însoțea programul regimului român de revoluție politică și economică.”

(Dennis Deletant, *România sub regimul comunist*).

1. Menționați două motive care au fost folosite de autorități pentru introducerea sistemului de muncă forțată.
2. Precizați adevăratul scop al coloniilor de muncă organizate pe teritoriul RPR.
3. Identificați cel puțin două drepturi ale omului care au fost încălcate prin sistemul lagărelor de muncă din RPR.

S.5. „Cei mai mulți dintre cei trimiși în lagărele de muncă nu fuseseră judecați sau condamnați. Ajunseseră acolo în urma ordinelor emise de Ministerul de Interne, care, la rândul său, acționa potrivit instrucțiunilor lui Gheorghe Gheorghiu-Dej și ale consilierilor sovietici. S-a folosit eufemismul „condamnat administrativ”, care masca ilegalitatea situației, pentru a se justifica detenția persoanelor

respective. Nici măcar această ficțiune nu a fost utilizată pentru a motiva arestarea, între 1948 și 1950, a miniștrilor regimului premergător celui comunist, a episcopilor Bisericii Greco - și Romano - Catolice și a foștilor polițiști. Nu exista nici o prevedere în Codul Penal care să justifice arestarea lor, fiind închiși pe baza unor ordine emise de Ministerul de Interne.”

(Dennis Deletant, *Teroarea comunistă în România. Gheorghe Gheorghiu-Dej și statul polițienesc, 1948-1965*).

1. Menționați două categorii de persoane care au fost „condamnate administrativ” în perioada 1948-1950.
2. Precizați instituția statului român care avea ca responsabilitate „condamnările administrative”.
3. Formulați o opinie în legătură cu legalitatea internărilor administrative, folosind ca argumente două informații din textul de mai sus.

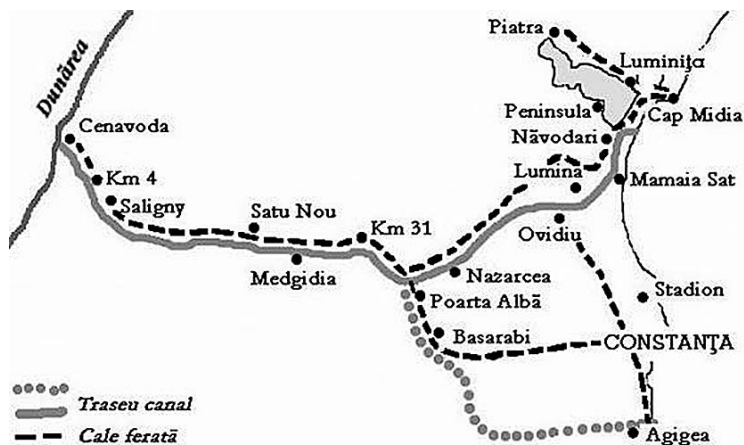

II.6 Vizita de lucru pe șantierul de la Agnita-Botorca a unei delegații a Partidului Comunist

1. Identificați în imagine pe reprezentanții delegației de partid și descrieți modul în care sunt surprinși.
2. Menționați două aspecte care demonstrează caracterul propagandistic al fotografiei.
3. Precizați un motiv pentru care fotografia de mai sus a fost utilizată de către propaganda regimului.

Teme de reflecție:

1. Pornind de la informațiile din sursele de mai sus, explicați motivele trecerii autorităților comuniste, de la strategiile de convingere la cele de constrângere, referitor la mobilizarea populației pentru implicarea în construcția socialistă.
2. Analizați datele prezentate mai sus în legătură cu internările administrative în lagărele de muncă și precizați drepturile omului care au fost încălcate.

II.7 Harta Canalului Dunăre - Marea Neagră

1. Identificați pe harta de mai sus localitățile în care au fost organizate cele 8 lagăre de muncă precizate în sursa.

Studiu de caz: ÎNTRECEREA SOCIALISTĂ, INSTRUMENT DE MOBILIZARE SOCIALĂ ȘI PROPAGANDĂ COMUNISTĂ

Definită drept „metodă comunistă de construire a socialismului” și legată oficial de îndeplinirea și depășirea obiectivelor asumate prin planificare, întrecerea socialistă a reprezentat, de fapt, un important mijloc de propagandă și de cointeresare și stimulare a participării populației la proiectele construcției socialiste. Pornind de la *exemplul mișcării stahanoviste din URSS*, în 1951 s-a adoptat Hotărârea CC al PMR și a Consiliului de Miniștri prin care erau stabilite modalitățile de stimulare morală și materială a stahanoviștilor și a frunțașilor în producție. Erau stabilite astfel criteriile și etapele acordării titlurilor pentru cei care se remarcă în întrecerea socialistă, precum și avantajele materiale de care se bucurau cei care obțineau aceste titluri: premii în bani și abonamente gratuite sau cu preț redus la cărți, broșuri și reviste de specialitate, ideologice și literare; gratuități sau reduceri în case de odihnă și sanatorii; prioritate la acordarea locuințelor muncitorești ș.a. Popularizarea stahanoviștilor și a frunțașilor în producție era realizată prin panouri de onoare, gazete de perete, editarea de broșuri, înființarea de școli stahanoviste pe lângă întreprinderi, organizarea de consfătuiri ale frunțașilor în producție ș.a.. Se urmărea astfel să fie cunoscute și aplicate metodele de muncă ”înaintate” ale acestor ”eroi” locali și să se dezvolte un curent de masă pentru ca *fiecare muncitor, tehnician, inginer să treacă cu hotărâre la căutarea mijloacelor pentru perfecționarea procesului de producție*. Frunțașii în producție și stahanoviștii erau promovați și în cadrul manifestațiilor populare organizate în momente relevante pentru regimul comunist (precum 6 martie, 1 mai, 23 august) sau de celebrare a liderilor și simbolurilor sovietice. Pentru a avea un impact social și mai mare, astfel de manifestații erau deschise de armată și erau urmate de muncitori care evidențiau pe frunțașii din fabrici și pe voluntarii de pe șantierele naționale. În astfel de ocazii, erau nelipsite panourile cu chipurile simbolice ale ideologiei și ale regimului: Marx, Engels, Lenin, Stalin, Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, lozinci, cifre, steaguri și alte simboluri ale regimului.

Activitate independentă:

S.1. *„Totul ar fi început în vara anului 1935, la minele din bazinul Donețului. Într-o seară, membri ai conducerii exploataării, îngrijorați și nemulțumiți de faptul că planul nu se realiza niciodată, vizitează pe rând mai multe case de mineri pentru a se sfătui cu aceștia și a căuta împreună soluții. Cel mai îndrăzneț este minerul Alexei Stahanov, lucrător la mina „Țentralnaia Irmino”; el propune o altă organizare a muncii și a oamenilor. A doua zi, la locul de muncă, el obține permisiunea de a-și pune în practică propriile idei. Rezultatul este uimitor: Stahanov reușește să sape cu ciocanul pneumatic, în șase ore, 102 tone de cărbuni, față de 7-8 tone cât se sapă în mod obișnuit. Acesta este actul de naștere al stahanovismului. Succesul acestui miner produce o mișcare de masă. Impulsionați și încurajați de rezultatele colegului lor, minerii din aceeași mină vor ridica în câteva zile recordul, depășindu-l pe Stahanov: se ajunge, se spune, la 150 și chiar 200 tone în șase ore. În noiembrie același an, la Kremlin, în prezența lui Stalin, are loc prima Conferință Națională a Stahanoviștilor din Uniunea Sovietică. Alexei Stahanov va primi cu această ocazie carnetul de partid, va fi medaliat și va primi, pe deasupra, o locuință nouă și - visul oricărui muncitor comunist - un patefon. Ulterior, el va scrie o carte autobiografică, ”Drumul vieții mele”, a cărei concluzie va deveni lozinca stahanoviștilor: în timp de pace, numai eroismul muncii te poate scoate din anonimat.”*

(Lucian Boia, *Miturile comunismului românesc*).

1. Precizați semnificația actului de naștere a stahanovismului.

2. Pe baza informațiilor din sursă, dar și a celor din lecția despre aplicarea modelului stalinist în economie, explicați motivul preluării experienței lui Stahanov ca simbol pentru economia socialistă.

S.2. *„Cum titulatura de mișcare stahanovistă a pornit de la numele muncitorului rus Stahanov, este ușor de apreciat cum acest nume s-a transformat într-un atribut al muncitorului harnic și al muncii bine făcute. (...) Stahanovistul reprezintă un model de profesionalism în jurul căruia trebuie să se organizeze întreaga producție. Doar dacă în secția sau sectorul unei întreprinderi există unul sau mai mulți staha-*

noviști se poate crea un soi de curent în care sunt antrenați și ceilalți muncitori, ceea ce ar trebui să ducă la o creștere a cantității și calității producției. În acest sens, stahanovistul este privit ca forță ce adună în jurul său celelalte „elemente muncitoare”, însușețind astfel procesul muncii. Omul comunist, fie el simplu muncitor, fruntaș sau stahanovist, trebuie să muncească din „deprindere, de bunăvoie, fără a se gândi la remunerare”. (...) Consfătuirile stahanoviștilor pe țară au fost gândite ca un cal troian ce trebuie să intre în conștiința muncitorilor din întreaga țară. Chemarea pe care fruntașii prezenți la consfătuire o adresau muncitorilor nu era formulată ca pe o poruncă sau un sfat, ci, așa cum o spune și titlul documentelor, o „chemare, formulată la persoana întâi plural, ce avea rolul de a însuși masa muncitorilor și de a-i asigura că cei mai buni dintre ei le sunt alături.”

(Cristina Preutu, *Mișcarea stahanovistă în România: între propagandă și control social*).

1. Formulați o opinie în legătură cu importanța mișcării stahanoviste în cadrul propagandei regimului comunist, folosind ca argumente două informații din sursa de mai sus.

II.8 Aspecte din întrecerea socialistă, Scânteia, 25 octombrie 1950

1. Precizați tipul de presă pe care-l reprezintă imaginea de mai sus.
2. Menționați două simboluri ale regimului politic identificate în pagina ziarului.
3. Identificați în textul paginii de ziar trei cuvinte cu semnificație pentru regimul politic.
4. Corelați data apariției ziarului din imagine cu titlurile din pagină și cu informațiile legate de evoluția politico-economică a perioadei.

II.9 Titluri și distincții pentru întrecerea socialistă

1. Analizați imaginile de mai sus și identificați cel puțin trei simboluri sovietice care se regăsesc în componența acestora.
2. Identificați, între membrii familiei sau între cunoscuți, o persoană care a primit o distincție sau o medalie în cadrul întrecerii socialiste. Folosiți un ghid de interviu, în care să aveți în vedere următoarele aspecte:
 - domeniul de activitatea în care a lucrat și condițiile în care a fost primită distincția;
 - sentimentele trăite atunci și sentimentele pe care le-a trăit în legătură cu acest moment după căderea regimului comunist din România.

II.10 Brigadă utecistă fruntașă, 1950

1. Identificați în imagine un simbol care reprezintă politica de stimulare a muncitorilor de către statul comunist.
2. Explicați semnificația acestei imagini pentru propaganda regimului privind întrecerea socialistă.

Teme de reflecție:

1. Pornind de la lozinca stahanoviștilor din sursa 1 “pe timp de pace, numai eroismul muncii te poate scoate din anonimat” realizați un eseu de aproximativ o pagină referitor la posibilitățile de afirmare a individului în statul totalitar comunist.

2. Prin intermediul unui proiect de istorie orală, identificați o persoană care a primit o distincție și medalii în cadrul întrecerii socialiste.

„REVOLUȚIA CULTURALĂ” ȘI TRANZIȚIA CĂTRE REGIMUL DE DICTATURĂ

Instaurarea regimului de „democrație populară” a generat transformări importante în plan cultural, modelul sovietic fiind impus și în acest domeniu. Prin „revoluția culturală”, noul regim politic demara o etapă importantă a procesului de tranziție către societatea comunistă. Obiectivul principal al politicilor culturale ale regimului Gheorghiu-Dej a fost legat de înlocuirea, cât mai rapidă a valorilor culturii tradiționale „burgheze”, cu un nou sistem bazat pe ideologia marxist-leninistă și formarea „omului nou”. Astfel, pe lângă ofensiva împotriva vechilor elite intelectuale, „revoluția culturală” a însemnat efortul autorităților politice de a crea o altă elită profesională, care să fie devotată și să contribuie la transpunerea în practică a proiectelor noului regim. Pentru a realiza aceste obiective, statul și forța sa conducătoare, Partidul Muncitoresc Român, acționau prin toate mijloacele și pârghiile pe care pe care le aveau la dispoziție: prin structurile de partid și de stat, prin învățământul public și de partid, prin presă și edituri, prin așezămintele culturale, prin știință, prin creația literară și artistică.

Transformarea instituțiilor și etatizarea infrastructurii culturale

Procesul de transformare instituțională caracteristic perioadei de trecere spre stalinism s-a manifestat, cu prisosință, și în domeniul cultural. Intelectualii, educatorii, *producătorii de cultură* în general au fost vizați cu prioritate de noul regim. Eliminarea treptată a celor care refuzau să fie „reeducați” și care reprezentau un pericol pentru regim, s-a făcut în paralel cu etatizarea infrastructurii culturale. Instituțiile de cultură au fost puse sub coordonarea și controlul Direcției de Propagandă a CC al PMR înființată încă din februarie 1948. În ianuarie 1950, aceasta a fost redenumită Secția de Propagandă și avea ca responsabilitate supervizarea aplicării politicilor PMR de către instituțiile care coordonau educația, artele, informațiile, radiodifuziunea, cinematografia, industria poligrafică, uniunile de creație, așezămintele culturale ș.a. În 1953, Ministerul Culturii a fost reorganizat cu scopul de a „conduce și îndruma, pe baza sarcinilor trasate de partid și guvern, activitatea instituțiilor de artă, a instituțiilor de cultură. Acesta coordona activitatea căminelor culturale, a bibliotecilor, de la orașe și sate, a teatrelor, a instituțiilor muzicale, a muzeelor de artă și știință, producția de filme, rețeaua cinematografică și difuzarea filmelor. Același minister avea ca responsabilitate emisiunile radiofonice, activitatea centrelor de radioficare, activitatea întreprinderilor poligrafice, precum și producția de aparate și produse necesare activității culturale și artistice. În 1957, Ministerul Culturii a fost reorganizat, devenind Ministerul Învățământului și Culturii. Această organizare a funcționat până în anul 1962, când a devenit Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, fiind separat de educație. Toate aceste transformări intervenite în cadrul instituțiilor de educație și cultură au avut ca rezultat trecerea în proprietatea statului a întregii infrastructuri a culturii și a învățământului și impunerea controlului total al statului în educație, în activitatea editurilor, a tipografiilor, a librăriilor, a teatrelor și cinematografelelor, a tuturor instituțiilor și fundațiilor cu caracter cultural.

Reforma sistemului educațional

Decretul nr. 175 din august 1948 prevedea transformarea învățământului public al Republicii Populare Române „într-un învățământ de stat organizat pe temeiul unității de structură și așezat pe baze realist-științifice, corespunzător necesității dezvoltării democrației populare și construirii societății socialiste”. Principiile generale enunțate în capitolul I al decretului vizau: *înlăturarea neștiinței de carte, lărgirea și democratizarea învățământului de bază pentru a cuprinde toți copiii de vârstă școlară, precum și pe neștiutorii de carte; educarea tineretului în spiritul democrației populare și ridicarea nivelului cultural al poporului; pregătirea cadrelor medii și superioare de specialiști, pe baze științifice, care să corespundă nevoilor consolidării democrației populare și construirii societății socialiste*. Reforma a avut drept rezultat laicizarea învățământului, naționalizarea tuturor școlilor particulare și confesionale, înlăturarea „rămășițelor burgheze” din învățământ, realizarea de programe școlare și manuale unice, introducerea unui nou tip de învățământ, copiat după modelul sovietic. Înainte de orice, autoritățile s-au ocupat de epurarea personalului didactic, fie direct, fie sub forma mascată „comprimărilor și raționalizărilor”. Noua structură a învățământului public din RPR cuprindea învățământul preșcolar,

învățământul elementar, învățământul mediu și învățământul superior. Învățământul superior cuprindea două categorii de instituții: universitățile (pentru pregătirea corpului didactic) și institutele de învățământ superior (care pregăteau personalul tehnic pentru producție). Au fost create noi forme de învățământ, învățământul seral și învățământul fără frecvență, pentru muncitorii care lucrau direct în producție. Se creau astfel condițiile pentru formarea noii intelectualități „ieșită din popor” și care trebuia să fie devotată regimului și partidului. Reforma a avut însă și unele aspecte pozitive, cum ar fi procesul de alfabetizare, precum și măsurile de dezvoltare a infrastructurii școlare, puse în practică începând cu anul 1949. În același timp, prin îmbunătățirea asistenței sociale a elevilor și studenților, a fost lărgit accesul la școala medie și superioară a unui număr mare de copii și tineri de condiție materială modestă.

Învățământul de partid și nomenclatura comunistă

Învățământul de partid din România a fost organizat după modelul sovietic și avea drept scop pregătirea cadrelor devotate partidului care să acționeze în spiritul ideologiei promovate de acesta. Școlile de partid funcționau după programe unice care erau elaborate cu ajutorul Secției de Propagandă și Agitație și care cuprindeau ca materii principale: bazele marxism-leninismului, problemele vieții de partid, problemele actuale ale construcției socialismului, economia politică, limba rusă, documentele de partid (în special materialele de la congresele partidului). Învățământul elementar de partid cuprindea cercuri de politică, cursuri de partid serale, organizate în întreprinderi și instituții, cursuri serale la sate, cercuri pentru studierea istoriei Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Învățământul mediu de partid cuprindea cursuri de partid de trei luni (principalele „rezervoare de cadre medii ale partidului”), școlile medii de partid de șase luni, școli de partid de un an și școlile de partid de doi ani. Învățământul superior de partid cuprindea universitățile și școlile serale de marxism-leninism, Universitatea de Partid „Ștefan Gheorghiu”, Școala Superioară de Științe Sociale „Andrei Aleksandrovici Jdanov” (înființată în 1949). Pe lângă acestea, existau și cursurile de perfecționare, prin intermediul cărora activiștii de partid își reîmprospătau cunoștințele sau și le îmbogățeau. Absolvenții școlilor de partid din RPR erau avansați rapid în funcții de conducere și au format așa-numita *nomenclatură comunistă*, o nouă „elită”, care se bucura de privilegii și avantaje economice în schimbul promovării liniei partidului în toate domeniile de activitate.

De la Academia Română la Academia Republicii Populare Române

În ofensiva Partidului Muncitoresc Român pentru controlul deplin al statului nu a fost ocolită nici Academia Română. Încă de la începutul anului 1948, în cadrul Academiei au fost angajați funcționari comuniști, iar cenzura a fost introdusă, prin crearea fondului special de carte care cuprindea toate publicațiile considerate periculoase de noul regim. La 9 iunie 1948, prin decret al Prezidiului Marii Adunări Naționale, Academia Română a devenit Academia Populară Română, o instituție de stat subordonată Consiliului de Miniștri, care urma să-și desfășoare activitatea în acord „cu nevoile de întărire și dezvoltare a R.P.R”. Prin același decret era confiscat întregul patrimoniu al Academiei Române. Exproprierea a făcut din Academia RPR o instituție dependentă în totalitate de puterea politică, bugetul acesteia fiind acordat anual de către autoritatea tutelară, adică de către Președinția Consiliului de Miniștri. Procesul de „reorganizare”, care a urmat, a însemnat o epurare de proporții prin care zeci de membri titulari și corespondenți și-au pierdut această calitate. Cele mai afectate de epurări au fost științele umaniste și sociale, domeniile științifice și tehnice bucurându-se de un regim mai favorabil, dat fiind interesul statului comunist în această direcție.

Schimbări în regimul cultelor religioase

Articolul 27 al Constituției din 1948 sintetizează concepția referitoare la culte a regimului de „democrație populară”: „libertatea conștiinței și libertatea religioasă sunt garantate de stat. Cultele religioase sunt libere să se organizeze, pot funcționa liber dacă ritualul și practica lor nu sunt contrare Constituției, securității publice și bunelor moravuri”. Cu toate acestea, potrivit Decretului 177 din august 1948, cultele religioase din România se puteau organiza și funcționa doar dacă erau recunoscute prin decret al Prezidiului MAN, dat la propunerea guvernului, în urma recomandării Ministerului Cultelor. Pentru impunerea „liniei partidului” în viața religioasă și pentru exercitarea supravegherii și a controlului,

Ministerul Cultelor avea ”delegați speciali” pe lângă instituțiile și așezămintele cultelor religioase. În acest fel, cultele religioase intrau sub controlul direct al statului, exercitat prin intermediul Ministerului Cultelor. Prin Decretul 358 din decembrie 1948, cultul greco-catolic a fost desființat, situația menținându-se pe toată perioada regimului comunist din România.

Glosar:

„**revoluție culturală**” = concept folosit inițial cu referire la dezvoltarea societății ruse în timpul lui Lenin, prin măsuri de alfabetizare și igienă a populației, ce implicau o îndepărtare graduală față de moștenirea țarismului; în contextul stalinismului, revoluția culturală reprezintă o componentă a revoluției socialiste, având drept scop dezvoltarea unei noi culturi puse în slujba marilor idealuri de construcție a comunismului.

nomenclatură = sistem introdus în Rusia țaristă, care consta în elaborarea de către autorități a unor liste cu persoane demne de încredere, în vederea ocupării unor funcții oficiale; sistemul nomenclaturii a fost preluat de regimul sovietic din URSS și de alte state socialiste, având ca scop împiedicarea pătrunderii în instituțiile statului „democrat popular” a dușmanilor noului regim, care ar fi putut să-l submineze din interior.

Pro memoria!

- Stalinizarea s-a extins și în domeniul culturii românești, ”revoluția culturală” având ca rezultat trecerea în proprietatea statului a întregii infrastructuri culturale și impunerea controlului total al statului în educație și cultură.

- Prin reforma educației, învățământul din RPR a fost organizat după modelul sovietic și avea drept scop formarea „omului nou”, dependent de stat și de ideologia regimului; în biblioteci au fost interziși autorii acuzați de „naționalism” sau „cosmopolitism”, din expoziții au fost eliminate tablourile sau sculpturile socotite decadente, iar compozitorii care nu înfățișau viața nouă a țării erau interziși din peisajul muzical.

- Deși la nivel formal constituția garanta libertatea religioasă, controlul statului a fost impus asupra tuturor structurilor bisericești, urmărind constant reducerea rolului religiei. Biserica Ortodoxă a fost subordonată față de stat, iar cea greco-catolică a fost desființată (1948).

Activitate independentă:

S.1. „În același timp, spațiul public românesc este masiv sovietizat. Penetrarea culturii sovietice este fenomenul dominant al perioadei. Orașe, străzi, instituții, muzee, laboratoare, edituri, teatre etc. primesc nume rusești/sovietice. Ediții din autorii ruși și sovietici se tipăresc în milioane de exemplare. Se organizează numeroase instituții care au ca obiect penetrarea spațiului public românesc, subordonarea lui instituțiilor sovietice: muzee, instituții de cercetări, edituri, asociații etc. ARLUS [Asociația Română pentru Strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică] a fost o asociație foarte activă, având mari fonduri, sedii în mai multe orașe. Presa și radioul difuzează continuu materiale de propagandă sovietice, de elogiare a istoriei și culturii ruse/sovietice. Mediul informațional și cultural a fost practic ocupat de inițiative prosovietice la scară, dirijate de Secția de Propagandă a CC al PMR condusă de Iosif Chișinevschi, Leonte Răutu, Mihail Roller.”

(Stelian Tănase, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej 1948-1965*).

1. **Precizați numele instituției care coordona în plan politic viața culturală din timpul regimului Gheorghiu-Dej.**

2. **Selectați una dintre personalitățile enumerate în sursa de mai sus și realizați o scurtă prezentare a acesteia, pe baza informațiilor din manual și din sursele bibliografice indicate.**

S.2. „În Republica Populară Română, criteriile de accedere spre funcții de răspundere în partid și stat au fost - pe lângă originea socială și trecutul politic - școlile de partid absolvite. Învățământul de partid pregătea cadre care erau apoi promovate în funcții de răspundere în structurile partidului și statului, cu alte cuvinte era generator de nomenclatură. Învățământul de partid a fost însă și un mijloc de indoctrinare politică. El trebuia să-i „educe” atât pe membrii de partid, cât și pe nemembri în spiritul devotamentului față de partid și socialism.”

(Nicoleta Ionescu-Gură, *Nomenclatura Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român*).

1. Menționați două dintre criteriile de accedere în funcții de răspundere în partid.

2. Formulați un punct de vedere referitor la rolul învățământului de partid în cadrul regimului comunist din România, utilizând ca argumente două informații din sursa de mai sus.

Anul școlar	Număr bursieri
1946-1947	11984 (22%)
1947-1948	15504 (31%)
1948-1949	15295 (33%)
1949-1950	24000 (56%)

Evoluția asistenței de stat pentru studenți (ANIC, fond CC al P.C.R.)

1. Analizați evoluția burselor acordate de stat pentru studenți din tabelul de mai sus și identificați două motive ale creșterii semnificative a procentului de studenți care au primit burse în anul școlar 1949-1950.

II.12

Analizați cu atenție imaginea de mai sus și răspundeți cerințelor:

2. Identificați două simboluri care sunt reprezentative pentru propaganda privind construcția socialistă.

3. Explicați semnificația activităților reprezentate pe coperta revistei pentru propaganda regimului pe tema formării „omului nou”.

II.13

1. Precizați două aspecte din imagine care demonstrează caracterul propagandistic al publicației.

2. Identificați construcția reprezentată în fundalul imaginii și stabiliți corespondența dintre anul apariției publicației și aceasta.

Teme de reflecție:

1. Pornind de la informațiile prezentate în sursa 7, realizați un proiect de cercetare pe tema schimbării numelor localităților, al străzilor și al instituțiilor de cultură din comunitatea în care locuiți/învățați, în timpul regimului Gheorghiu-Dej.

2. Studiați istoricul școlii în care învățați și, în cazul în care aceasta funcționa în perioada regimului Gheorghiu-Dej, analizați modul în care evoluția școlii a fost influențată de măsurile luate prin reforma învățământului din 1948.

3. Pornind de la informațiile din lecție despre reformarea sistemului educațional, realizați o paralelă între învățământul din 1948 și cel din zilele noastre. Precizați cel puțin o asemănare și o deosebire.

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎNTRU PROLETULTISM ȘI REALISM SOCIALIST

Creația culturală românească din timpul regimului Gheorghiu-Dej a fost marcată de orientările manifestate în cultura rusă și sovietică, de la proletcultismul dogmatic din timpul lui Lenin, la noua formulă a realismului socialist definit și pus în aplicare în timpul lui Stalin.

De la proletcultism la realismul socialist

Proletcultismul, în accepțiunea inițială a anilor 1917-1920 din Rusia, presupunea o artă „nouă”, avangardistă, ruptă de vechea cultură și de tradiție, autonomă chiar în raport cu orice disciplină și ideologie de partid. În condițiile subordonării față de ideologia leninistă, proletcultismul a căpătat înțelesul de „cultură proletară”, partinică, triumfalistă, care reprezintă ideologia clasei muncitoare victorioasă în revoluția antiburgheză. Noua accepțiune proletcultistă menține ruptura cu vechea cultură și cu tradiția, dar se subordonează ideologiei promovate de partid și impune o serie de teme specifice creației literare și artistice: glorificarea muncii și a proletarului, revolta antiburgheză, imaginea sărăciei și a exploatării, muncitorul în uniforma albastră, uzina, strungul ș.a. În acest context, a debutat și așa-numita literatură lozincardă, schematismul, șablonizarea tipologică, expresia artistică accesibilă, cu scopul declarat al lărgirii audienței literare în rândul clasei muncitoare. În cultura românească, proletcultismul s-a manifestat, în plan literar, îndeosebi în perioada de tranziție spre stalinism, coexistând cu alte curente literare.

Pe măsură ce noua putere politică s-a consolidat, s-a renunțat treptat la exclusivismul proletar în favoarea sferei mai largi a poporului, în care clasa muncitoare avea drept aliați țărănimea cooperatoare și intelectualii angajați. „Dictatura proletariatului” a devenit astfel „democrație populară”, iar „cultură proletară” a căpătat noi dimensiuni, trecându-se la o nouă concepție în abordarea creației artistice: realismul socialist. Spre deosebire de proletcultism, realismul socialist impune o altă relație cu trecutul, în sensul „preluării critice și creatoare a celor mai valoroase cuceriri” în folosul societății și al culturii socialiste, dar prin eliminarea elementelor retrograde ale vechii societăți pe baza unui spirit critic ascuțit. În același timp, *realismul socialist* orientează creația literară și artistică spre realitățile construcției socialiste, spre o societate de tip nou și un „om nou”. În noua concepție despre artă nu se mai pune accentul neapărat pe „lupta de clasă”, care a fost necesară până la preluarea puterii politice, dar vigilența revoluționară trebuie păstrată, pentru a lichida rămășițele capitalismului învins (burghezia, chiaburimea, intelectualul elitist, capitalismul occidental etc.). Chiar dacă, din punct de vedere teoretic, realismul socialist a renegat proletcultismul, reflexe ale spiritului proletcultist s-au manifestat în planul creației literare și artistice din spațiul românesc până spre deceniul șapte al secolului trecut.

Realismul socialist și ideologizarea creației literare

Încă de la începutul anilor '30, odată cu înființarea Uniunii Scriitorilor din Uniunea Sovietică (1934), realismul socialist a fost impus ca metodă fundamentală de creație pentru literatura și critica literară sovietică. Noua metodă de creație, considerată „metoda metodelor”, presupunea în esență renunțarea la principiul estetic și înlocuirea acestuia cu ideologia marxist-leninistă. Urmând modelul sovietic, autoritățile române au hotărât „unificarea și omogenizarea scriitorilor”, prin înființarea Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română (1949), cu scopul declarat de a deveni „un centru de luptă împotriva servilismului cosmopolit, împotriva culturii capitaliste putrede, împotriva imitației servile a diferitelor curente ale literaturii burgheze”, după cum afirma Gheorghe Gheorghiu-Dej. Se urmărea, astfel, ca literatura să devină o pârgie în vastul mecanism de propagandă și, împreună cu alte asemenea pârgii, precum școala, creația artistică angajată, presa, editurile să transmită ideologia comunistă, să educe în spiritul acesteia, să dezvolte sentimente și atitudini de atașament față de partid și față de proiectele acesteia. În același timp, toate aceste „roțițe” ale mecanismului propagandei comuniste trebuiau să dezvolte ura față de burghezie și față de capitalism, în general. Din momentul în care realismul socialist a fost decretat drept metodă oficială de creație, autorul trebuia să-i respecte rigorile atât în ceea ce privește forma creației, care trebuia să fie accesibilă poporului, dar și în privința conținutului acesteia, a tehnicii,

precum și a mesajului operei. Toate aceste rigori au dus la o anumită șablonizare și simplificare tematică, la o uniformizare a mesajului și a tehnicilor de transpunere artistică. Atâta timp cât opera literară trebuia să devină un „vehicul purtător de ideologie comunistă”, motivele literare erau: istoria comunismului, personalități și evenimente comuniste, chipul ilegalistului, al sabotorului, al „dușmanului de clasă”, actualitatea socialistă, „omul nou” de la orașe și sate, colectiva, chiaburul, cartierul, minierii, sondorii, marile construcții ale industriei socialiste ș.a. În aceste condiții, critica literară marxistă a fost „investită” să vegheze asupra respectării „purității ideologice” a operei și să combată orice contaminare cu influențe dinspre curentele literare considerate decadente, neprogresiste, nocive și chiar primejdioase pentru cititori. Creațiile literare care aveau un potențial combativ mai pronunțat și care reușeau prin mesajul lor să facă ideile și interesele partidului cât mai convingătoare se bucurau de aprecierea criticii marxiste și a autorităților politice. Drept răsplată, autorii acestor „creații” au beneficiat de premii substanțiale din partea Uniunii Scriitorilor sau a Academiei, au fost reeditați în zeci de mii de exemplare, au fost intens popularizați, prin presă, și traduși în limbi străine. În schimb, autorii care nu au acceptat rigorile noii metode călăuzitoare de creație și au încercat definirea unor formule originale au fost sistematic refuzați la publicare, interziși publicului cititor, îndepărtați din posturile ocupate, au fost supuși unor campanii de denigrare în presă sau au fost chiar condamnați. Pe lângă interzicerea unor autori, au fost prohibite anumite genuri literare care erau considerate „decadente și corupătoare ale tineretului muncitor”, iar importul de literatură a fost strict controlat, locul literaturii occidentale fiind luat de noile producții realist socialiste ale literaturii sovietice.

Începând cu anii 1966-1968, putem vorbi de o „recuperare a esteticului” în literatură, prin generațiile de scriitori ai anilor '60 și '80, care au depășit „clișeele ideologizante ale realismului socialist” și au refăcut legătura cu literatura română interbelică și cu cea occidentală.

„Arta pentru artă” și „arta pentru partid și stat”

La fel ca literatura, și artele plastice au fost suspuse intruziunilor politico-ideologice. În numele noii ordini sociale, pictorilor, sculptorilor, graficienilor li se cerea să abandoneze alte concepții artistice și să intre „în slujba maselor populare” pentru a demonstra superioritatea „esteticii proletare”. Pentru a-și asigura colaborarea artiștilor, autoritățile au îmbinat măsurile coercitive cu strategiile stimulative, beneficiind în acest sens și de experiențele sovietice. Astfel, în expozițiile de stat, la saloanele oficiale și, în general, în arta publică, erau primiți doar cei care înțelegeau să se supună rigorilor realismului socialist. În același timp, crearea cadrului organizatoric, prin care era permis controlul de partid, a reprezentat o altă caracteristică a regimului. Pornind de la exemplul Uniunii Scriitorilor, în 1950 lua ființă Uniunea Artiștilor Plastici, care a devenit unica instituție legală și unica instanță legitimantă pentru mediul artistic românesc. Urmând același model, Societatea Compozitorilor Români a fost reorganizată cu denumirea de Uniunea Compozitorilor din Republica Populară Română. Birourile de creație ale Uniunii aveau rolul de a analiza și evalua întreaga creație muzicală și de a stabili ce poate și ce nu poate fi difuzat. La nivel oficial, s-a încercat și în acest domeniu aplicarea principiilor generale ale „esteticii marxist-leniniste”, prin sprijinirea semnificativă a muzicii „angajate politic”, a „muzicii programatice” sau prin încurajarea folclorului cu conținut nou, socialist. Este important de remarcat faptul că în această perioadă au fost înființate mari instituții de cultură, precum filarmonicile de stat „Oltenia” din Craiova (1949), „Gh. Dima” din Brașov, Institutul de Istoria Artei din București, orchestra de muzică populară „Barbu Lăutaru”. În 1954, era inaugurat Teatrul de Operă și Balet din București, astăzi Opera Națională Română. Tot în această perioadă au fost înființate liceele de muzică, precum și cele trei mari conservatoare de muzică din București, Iași și Cluj.

Glosar:

Proletcultismul = curent pseudocultural apărut în Rusia după revoluția bolșevică din 1917, ale cărui principii estetice se reduceau la ideea formării culturii „pur proletare” și care respingea întreaga moștenire culturală a trecutului.

Realismul socialist = „metodă oficială de creație” adoptată în URSS potrivit căreia arta este o „formă a conștiinței sociale” care își propune reflectarea veridică, istorică, concretă a realității în dezvoltarea

ei; noua concepție reprezenta de fapt o distorsionare a realității, o adaptare a ei la cerințele și interesele partidului-stat, care dorea să dețină monopolul asupra adevărului și înțelegerii realității, fără a se mai pune problema originalității, a libertății de expresie sau a creativității.

Laureați ai Premiului de Stat, Artist Emerit, Artist al Poporului = titluri distinctiv acordate în perioada realismului socialist artiștilor și scriitorilor angajați; aceste distincții erau însoțite de importante avantaje materiale.

Pro memoria!

- În contextul procesului de sovietizare a României, proletcultismul s-a manifestat printr-o campanie activă de rusificare și prin infuzia masivă de marxism-leninism.
- Realismul socialist a presupus renunțarea la principiul estetic în literatură și în creația artistică și trecerea la o șablonizare și simplificare tematică, la o uniformizare a mesajului și a tehnicilor de transpunere artistică.
- Începând cu anii '60, o parte a scriitorilor români au depășit clișeele ideologizante ale realismului socialist și au refăcut legătura cu literatura română interbelică și cu cea occidentală.

Activitate independentă:

S.1. „Cu alte cuvinte, creatorul de cultură își pierde complet și definitiv libertatea de creație. El trebuia să reflecte în operele sale o așa-zisă realitate care, de fapt, nu era nimic altceva decât o realitate așa cum dorea să o perceapă partidul comunist. Ea nu putea să fie critică, tragică sau comică. Trebuia să fie o realitate care să reflecte un optimism robust, privitor la întâmplările vieții și la viitor, văzut numai prin prisma construirii societății socialiste și comuniste”.

(Eugen Denize, Cezar Mățu, *România comunistă. Statul și propaganda 1948-1953*).

1. Formulați un punct de vedere referitor la condiția scriitorului/artistului din perioada regimului stalinist din România, folosind ca argument o informație din sursa de mai sus.

S.2.

„La vadul zimbrilor cresc o mare
Și munții se-ogîndesc în unda ei;
Proptindu-și umerii în stăvilare,
Înflăcărează noaptea cu scânteii.
La trântă dreaptă oamenii cu munții,
Brigăzi de șoc, luptarăm împreună
Să împletim beton și fier - cunună,
Și-n ea, mărgăritar, broboana frunții.
Al apei clocot sună în surdină
Și uriașă cât vâltoarea vremii
Zidirăm moara nouă de lumină
Un nume fără moarte dându-i: Lenin”

(Vlaicu Birna, *Hidrocentrala*)

„Partidul e-n toate: E-n cele ce sunt
Și-n cele ce mâine vor râde la soare;
E-n holda întreagă și-n bobul mărunt,
E-n pruncul din leagăn și-n omul cărunt,
E-n viața ce veșnic nu moare...
Și când, spulberând pe mișei și tirani,
În mersul spre ținta ce n-are zăbavă,
El tot mai puternic se-nalță prin ani,
În cor de voinici muncitori și țărani.
Cântăm azi Partidului: Slavă!”

(George Lesnea, *Partidului*)

1. Menționați două elemente care demonstrează apartenența poeziei la tematica specifică realismului socialist.

2. Folosind și informațiile din lecțiile referitoare la politicile economice ale regimului Gheorghiu-Dej, numiți construcția la care face referire poezia.

1. Menționați două motive pentru care autorul versurilor poate fi considerat un „scriitor angajat”.

2. Selectați din sursă două sintagme care fac referire la caracteristici ale regimul politic din timpul lui Gheorghiu -Dej; precizați caracteristicile corespunzătoare sintagmelor identificate.

S.3. „Concepția și metoda realismului socialist s-au format și se dezvoltă în cursul luptei împotriva „esteticii” centrată pe teoria artei pentru artă. Pictura și sculptura nouă se dezvoltă deci în lupta împotriva acelor rămășițe ale decadentismului formalist, care sunt piedici în afirmarea unei arte adevărate. Înflorirea artistică, la care asistăm, se datorește în același timp creării, după 23 August 1944, a unor condiții materiale de activitate pe care vechile orânduri le refuzaseră tuturor generațiilor trecute de artiști. În felul acesta, pe de o parte, partidul, călăuzind clasa muncitoare, transformă din temelii vechile așezări, deschizând artiștilor noi izvoare de inspirație, iar, pe de alta, integrând pe artist în acest vast proces de reînnoire, îi dă posibilitatea unei orientări juste, punându-i totodată la dispoziție cele mai favorabile condiții materiale de afirmare”.

(G. Oprescu, *Sculptura statuară românească*).

1. Menționați două aspecte împotriva cărora se pronunță concepția și metoda realismului socialist.
2. Precizați principala sursă de inspirație a artiștilor de după 23 august 1944, la care face referire sursa.
3. Valorificând informațiile din lecție și din sursa de mai sus, explicați în aproximativ zece rânduri posibilitățile artiștilor din timpul regimului stalinist de a beneficia de condițiile materiale precizate în text.

II.14 Gheorghe Gheorghiu-Dej la solemnitatea de înmânare a Premiului de Stat al RPR pentru anii 1950-1951

1. Numiți scriitorul care se află în imagine și precizați una din funcțiile pe care le-a deținut în structurile regimului stalinist din România.
2. Menționați două motive pentru care erau acordate premiile de stat scriitorilor în perioada comunistă.
3. Precizați cel puțin o condiție pe care trebuiau să o îndeplinească scriitorii pentru a primi astfel de premii.

Teme de reflecție:

1. Pornind de la informațiile din lecție și din sursele de mai sus, realizați un eseu de aproximativ două pagini în care să prezentați condiția artistului în timpul regimului Gheorghiu-Dej.

II.15 Camil Ressu, *Semnarea apelului pentru pace într-o gospodărie colectivă*. Expoziția Anuală de Stat 1952

1. Analizați cu atenție imaginea de mai sus și precizați două aspecte care demonstrează apartenența tabloului la perioada realismului socialist.

Studiu de caz: PROPAGANDA COMUNISTĂ ȘI MEMORIA COLECTIVĂ

După preluarea puterii politice, PMR a pus la punct o rețea complexă de propagandă și agitație ce a cuprins în scurt timp toate domeniile care implicau gândirea și acțiunea umană. Coordonarea structurii de partid responsabile de propagandă și agitație a fost încredințată inițial Anei Pauker, apoi, pe rând, lui Iosif Chișinevschi și Leonte Răutu. Având ca obiectiv principal stabilizarea și consolidarea noului regim politic, această structură controla sectoare importante precum învățământul public și de partid, presa, știința, literatura și arta, editurile, activitatea cultural-educativă, activitatea sportivă ș.a. În primul rând, sistemul de propagandă comunistă a impus cenzura, care a acționat în sensul anihilării oricărui tip de informație care contravenea intereselor regimului. Astfel, sub pretextul că erau „infectate de idei șovine, reacționare și rasiste”, au fost interzise peste 10.000 de lucrări aparținând marilor nume ale culturii românești. *Direcția Generală a Presei și Tipăriturilor*, înființată în 1949, răspundea de apariția oricăror publicații și controla astfel circulația oricărei informații de interes public pe întregul teritoriu al țării. În paralel cu cenzura, un rol important în consolidarea regimului a revenit *agitației comuniste*, care a cunoscut, în principal, trei forme de manifestare: *agitația vorbită* - utilizată în cadrul marilor ceremonii organizate cu ocazia sărbătorilor comuniste, la mitinguri și întruniri muncitorești, în școli, în universități, la sate etc.; *agitația scrisă* - cuprinzând presa de partid, broșurile propagandistice și cărțile editate de partid, lozincile ș.a.; *agitația vizuală* - constând în *afișe, caricaturi, grafice, panouri, pavoazarea pereților instituțiilor, afișarea portretelor clasicilor marxism-leninismului, și ale conducătorilor PMR ș.a.*

Activitate independentă:

S.1. „*Propagandistul avea sarcina, de onoare, de a fi călăuzitorul ideologic și educatorul politic al comuniștilor care i-au fost încredințați (...) Propagandistul era, indiscutabil, veriga principală a lanțului care strângea tot mai tare întreaga societate și întreaga țară, dar el era dublat și completat de numeroase alte verigi ale aceluiași lanț înrobitor. Una dintre cele mai importante era, fără nicio îndoială, aceea reprezentată de aparatul de agitație și de agitatori. Dacă propaganda poate fi considerată ca o întreprindere mai complexă, care răspândește mai multe idei unui cerc destul de restrâns de indivizi, în schimb, agitația poate fi privită ca o muncă de convingere a celor mulți cu ajutorul unei singure idei. Agitația comunistă, în concepția promotorilor ei, nu mințea niciodată, trebuia făcută cu consecvență, zi de zi, cu orice prilej și pretutindeni, de preferință în locurile intens circulate sau intens populate, cum erau gările, piețele centrale, școlile, universitățile, stadioanele, uzinele, șantierul și altele, acolo unde teama de a fi pedepsit pentru opinii contrare împiedică pe subiectul agitației să-și exprime opinia”.*

(Eugen Denize, Cezar Măță, *România comunistă. Statul și propaganda 1948-1953*).

1. Comparați misiunile propagandistului și agitatorului prezentate în text și menționați un aspect care le deosebește.

2. Precizați două din locurile preferate de agitatori și menționați pentru fiecare un motiv pentru care era preferat.

3. Formulați un punct de vedere referitor importanța propagandei și agitației în instaurarea și menținerea regimului comunist din România, utilizând ca argumente două informații din text.

S.2. „*Trebuie precizat de la început, că instituția propagandei era concepută să pregătească soldați ai partidului, adoratori fanatici ai idealului comunist. (...) Organele de conducere ale regimului democrat popular, beneficiind de „inestimabilă” experiență în materie de teroare a ocupanților sovietici, și-au asigurat, mai întâi, monopolul asupra mijloacelor de editare și de informare, desființând toate periodicele și toate editurile necomuniste. Constrânși să se adreseze unor edituri de stat, aflate sub un strict control ideologic, până și avangardiștii care cochetaseră cu Revoluția ori scriitori cu simpatii de stânga (E. Jebeleanu, M. Banuș, M. Beniuc, M. R. Paraschivescu) și care publicaseră de bunăvoie, înainte de 1948, poezie militantă demnă de un oarecare interes, au fost nevoiți să-și modifice radical evoluțiile lor formule artistice după rețetarul impus de Moscova și păzit cu strâșnicie de o echipă vigilentă de cenzeni*

și de critici autorizați. (...) Ce pretindeau autoritățile comuniste scriitorilor care, nefiind încă arestați sau marginalizați, mai aveau drept de semnătură, nu a fost greu de aflat. Ele voiau totul, adică nu numai o poezie pusă exclusiv în slujba lozincilor și idealurilor revoluționare, ci și una scrisă după canoane unice, în spiritul și litera esteticii normative realist-socialiste. (...) Cu alte cuvinte, atunci partidul se mulțumea cu un singur fel de literatură, cea propagandistică, și își dorea un singur tip de scriitor: agitatorul”.

(Eugen Negrici, *Literatura română sub comunism*).

1. Precizați modalitatea prin care și-au asigurat organele de conducere monopolul mijloacelor de editare și de informare.
2. Menționați două cerințe ale autorităților comuniste față de scriitori.
3. Numiți doi scriitori care au fost nevoiți să renunțe la formulele artistice după 1948 și precizați motivul pentru care au fost nevoiți să facă acest lucru.

II.15 Caricatură din „Scânteia“ de la începutul anilor '50: „Munca chiaburească: Am muncit toată viața cu mâinile astea”

1. Transcrieți două dintre cuvintele scrise pe degete și precizați tipurile de activități pe care le sugerează.
2. Corelați titlul caricaturii cu activitățile sugerate de cuvintele scrise pe degete și formulați două idei pe care propaganda comunistă urmărea să le transmită populației prin intermediul acestei imagini.

II.16

1. Menționați două aspecte din imagine care demonstrează faptul că aceasta aparține propagandei comuniste din timpul regimului Gheorghiu-Dej.
2. Corelați una din temele propagandei comuniste cu un simbol corespunzător din imaginea de mai sus.

II.17 Propaganda comunistă și memoria colectivă

1. Identificați simbolul propagandei comuniste din imagine și menționați acțiunea pe care o exercită asupra creierului oamenilor.

S.3. *„Timp de unsprezece zile am fost ținuți toți profesorii, conferențiarii și asistenții câte 12 ore pe zi să audiem conferințele despre noua constituție, despre reformele economice și sociale, despre istoria Partidului Bolșevic (...). Am mântuit audierea cursului de îndoctrinare, stors de orice vlagă. Îmi dau seama, în sfârșit, că profesorii trebuie să-și suspende activitatea cerebrală proprie și că trebuie să încerce imposibilul: să gândească cu creierul „clasicilor marxiști”. Schimbarea de mod revenea în fond la o operație de altoire. Trebuie să ne retezăm substanța cenușie a meningelui cum ai reteza părul la frizer. Să acceptăm creier clasic, ca altoi”.*

(Lucian Blaga, *Luntrea lui Caron*).

1. Precizați „operația” pe care o vizau autoritățile comuniste în cazul intelectualilor, în viziunea lui Lucian Blaga.

2. Comparați cele două „operații” urmărite de propagandă și precizați o asemănare între cea prezentată în imaginea 3 și cea prezentată în sursa 3.

3. Formulați un punct de vedere referitor la efectul pe termen lung al propagandei și agitației comuniste asupra mentalității oamenilor, folosind ca argumente două informații sugerate de sursele de mai sus.

REPRESIUNE ȘI REZISTENȚĂ ANTICOMUNISTĂ ÎN TIMPUL REGIMULUI GHEORGHIU-DEJ

Punerea în aplicare a programului regimului de „democrație populară” din România nu s-a bucurat de susținerea populară care fusese anticipată și dorită de noile autorități politice. În aceste condiții, au fost create mecanisme de convingere și cointeresare, dar și de constrângere și intimidare care au acționat concertat pentru a înlătura tot ceea ce era considerat periculos pentru regim și pentru a crea aparența unei susțineri populare pe măsura proiectelor „construcției socialiste”.

Încercări de rezistență armată anticomunistă

Informațiile recuperate în special prin istoria orală, posibilă după 1989, dar și prin studierea documentelor Securității din perioada 1948-1960 demonstrează existența reacțiilor de nemulțumire și a încercărilor de rezistență față de regimul nou instaurat. Reacțiile violente ale autorităților față de manifestările spontane de nemulțumire a populației au condus la constituirea unor grupuri de „partizani”, în diferite regiuni ale țării, alcătuite din foste cadre militare, foști legionari, membri ai partidelor de opoziție, țărani, intelectuali, studenți ș.a. Îngrijorate de faptul că acestea puteau influența populația, autoritățile au inițiat, începând cu anul 1949, măsuri de identificare și anihilare a grupărilor de „bande” și „bandiți”, așa cum erau numite în documentele oficiale ale Securității și Miliției. Astfel de grupări de rezistență armată au fost identificate în aproape toate regiunile țării, dar cele mai importante au fost cele din Zona Argeșului și a Făgărașului. Grupul care a rezistat cel mai mult a fost cel intitulat „Haiducii Muscelului”, organizat de doi foști ofițeri de armată, Gheorghe Arsenescu și Toma Arnăuțoiu. Potrivit rapoartelor Securității, cei doi sperau într-o insurecție armată în care să fie implicați și alți foști ofițeri din vestul țării. Grupul s-a bucurat de sprijinul unor familii din comuna Nucșoara, în special al familiei Gheorghe și Elisabeta Rizea. La 20 mai 1958, după lupte succesive cu trupele Securității, Toma Arnăuțoiu și fratele său, Petre, au fost arestați. Procesul celor doi frați a avut loc în anul următor, ei fiind condamnați la moarte și executați prin împușcare, la închisoarea Jilava, la 18 octombrie 1959. Cel de-al doilea conducător al grupului, Gheorghe Arsenescu, a fost capturat în anul 1960 și a împărțit aceeași soartă, fiind executat la Jilava, pe data de 29 mai 1962.

Grupurile de rezistență armată anticomunistă de pe teritoriul României nu au avut mijloacele de luptă și nici unitatea de acțiune necesare pentru a face față mecanismelor de represiune puse în funcțiune de autorități. Chiar dacă aveau aceleași obiective, acestea au rămas izolate unele de altele, nu s-au bucurat până la capăt de susținerea populației și nu au reprezentat astfel un pericol real pentru noul regim politic.

Forme de rezistență anticomunistă în lumea rurală

Rezistența în rândul țăranilor a corespuns, cu deosebire, perioadei colectivizării agriculturii și s-a manifestat prin refuzul înscrierii în formele colective de asociere, refuzul predării cotelor obligatorii de produse agricole, revolte spontane, atacarea și devastarea sediilor locale ale PMR ș.a. Toate aceste manifestări de rezistență erau puse de autorități pe seama „dușmanului de clasă”, pe „superficialitatea muncii de îndrumare” a unor activiști de partid sau pe „îngăduința” primarilor și a secretarilor din comune față de consătenii lor. Din acest motiv, începând cu anul 1952, au fost trimiși în unele posturi de președinți sau secretari ai consiliilor populare muncitori luați direct din producție, dar „cu o conștiință de clasă ridicată” și care aveau ca sarcină „reorganizarea socialistă a agriculturii”. După 1956, manifestările de rezistență în rândul țăranilor s-au înmulțit, în condițiile în care au fost intensificate presiunile autorităților pentru finalizarea procesului de colectivizare. În anul 1958, au avut loc noi mișcări de revoltă în mai multe localități, noi solicitări ale țăranilor de retragere din gospodăriile agricole colective sau distrugeri ale cererilor de înscriere. Autoritățile au răspuns prin măsuri de represiune, prin arestări și condamnări ale țăranilor revoltați, care au dus la intimidarea populației și la scăderea în intensitatea a acestor nemulțumiri. Chiar dacă și în anii următori s-au mai înregistrat acțiuni de împotrivire a țăranilor, față de procesul de colectivizare, acestea și-au menținut caracterul local și nu au avut succes în fața forțelor puse în mișcare de autorități.

Sistemul penitenciar românesc

Rețeaua închisorilor din România a cunoscut o dezvoltare fără precedent, acoperind practic întregul teritoriu al țării. Închisorile Jilava și Rahova reprezentau adevărate locuri de „triaj”, pentru celelalte închisori, precum și locuri de detenție pentru cei care erau anchetați în cadrul unor procese care se derulau la București. „Fortul 13” de la Jilava era cunoscut drept unul dintre cele mai dure locuri de exterminare. Gherla și Aiudul erau destinate deținuților care aveau de executat pedepse mai îndelungate. În închisoarea Gherla erau închiși, în special, țărani, muncitori și tineri, iar la Aiud cei mai mulți deținuți aveau de executat pedeapsa de muncă silnică pe viață sau erau considerați irecuperabili. Sighetul a fost organizat drept centru de încarcerare pentru cei pe care regimul politic îi considera cei mai periculoși oponenți ai săi (foști demnitari, șefi de partide politice, ierarhi ai bisericii greco-catolice și catolice, istorici, economiști, ziariști ș.a.). Închisoarea Pitești, denumită „o insulă a ororii absolute” a experimentat „reeducarea prin tortură continuă” prin care în jur de o mie de tineri, în special studenți, au fost umiliți, forțați să-și desființeze propria personalitate, să se maltrateze și să se tortureze între ei, să-și renege convingerile, credințele, familia. Astfel de practici au fost utilizate și la Gherla, Târgșor, Brașov, Tg. Ocna, la șantierul de la Canalul Dunăre-Marea Neagră sau la coloniile de muncă forțată de la Cavnic, Baia Sprie, Periprava ș.a.

Coloniile de muncă și domiciliul obligatoriu

Prin decretul nr. 6 din ianuarie 1950 al Prezidiului MAN erau înființate „unitățile de muncă” (denumite după 1952, „colonii de muncă”) pentru „reeducarea elementelor dușmănoase Republicii Populare Române și în vederea pregătirii și încadrării lor în viața socială”. Ca și în cazul altor forme de reprimare, măsura administrativă a internării în colonii de muncă obligatorii a fost reglementată prin acte normative, destul de vagi, fără a fi stabilite criterii clare de delimitare a faptelor care reprezentau un pericol real pentru securitatea statului. Internarea în coloniile de muncă se făcea în urma unor anchete sumare, oamenii fiind lipsiți de libertate, de cele mai multe ori, doar pentru delict de opinie. Această formă de „reeducare prin muncă” a fost folosită drept instrument de pedepsire a mii și mii de persoane considerate periculoase pentru regimul politic. Acestea, pe lângă faptul că erau private de libertate, erau supuse unor condiții de muncă deosebit de grele și abuzurilor sistematice ale personalului administrativ și de supraveghere. Majoritatea coloniilor de muncă au fost plasate la Canalul Dunărea-Marea Neagră (Poarta Albă, Capul Midia, Cernavodă), în Balta Brăilei (Periprava, Grindu, Ostrov, Chilia Veche) și în exploatarea miniere de la Baia Sprie, Cavnic, Nistru. Alături de penitenciare, coloniile de muncă au fost adevărate centre de exterminare, în care silnicia și violențele sub toate formele s-au manifestat în proporții nemaîntâlnite. Aceeași comisie aparținând MAI, care hotărâ internarea în coloniile de muncă, avea latitudinea ca la externare să stabilească drept supliment de pedeapsă, domiciliul obligatoriu de la 6 luni la 5 ani, pe motivul că persoana în cauză „nu s-a reeducat”. Cele mai importante puncte stabilite pentru domiciliu obligatoriu au fost la Căldărușani, Cernica, Ciorogârla, Snagov, Țigănești ș.a.

Dislocări, evacuări, deportări

Deportarea unor comunități întregi „potențial ostile” regimului politic sau care au manifestat rezistență față de acesta a reprezentat o altă formă de reprimare. Prima deportare de proporții a fost cea din martie 1949, prin care peste 6 000 de proprietari împreună cu familiile lor au fost scoși din locuințe și trimiși cu domiciliu obligatoriu în alte localități. În urma manifestărilor de rezistență ale țăranilor din anii 1949-1950, au fost dislocate familii întregi din mai multe regiuni ale țării: Bihor, Arad, Baia Mare, Sibiu, Suceava, București, Galați și Constanța. La 18 iunie 1951, în noaptea de Rusalii, a început o amplă mișcare de deportare a populației din zonele de la frontiera cu Iugoslavia (Banat și Mehedinți) în zona Bărăganului. Peste 40.000 de oameni au fost nevoiți să-și părăsească localitățile și să supraviețuiască într-o zonă puțin populată, cu o climă aspră și cu posibilități reduse de asigurare a existenței. Potrivit statisticilor Securității, în anii 1949-1961 au fost dislocate sau li s-a impus domiciliu obligatoriu la aproximativ 60.000 de persoane provenind din rândurile proprietarilor a peste 50 ha. cu familiile lor, persoanelor din zona de frontieră, „foștilor exploatare” (bancheri, industriași, comercianți, membri și

simpatizanți ai fostelor partide politice ș.a.). Toate aceste cifre acoperă dramele a zeci de mii de persoane, distrugerea a numeroase gospodării, familii și destine.

După moartea lui Stalin (1953), arestările și celelalte măsuri represive au cunoscut o perioadă de scădere, anii 1954-1957 reprezentând o perioadă de relativă relaxare din acest punct de vedere. În contextul revoluției din Ungaria (1956) și al retragerii trupelor sovietice din România (1958), a avut loc însă o nouă fază a represiunii generalizate. Aceasta a fost intensificată și de presiunile legate de încheierea procesului de colectivizare a agriculturii. A urmat un nou val de arestări, de internări administrative și de măsuri de stabilire a domiciliului forțat. O nouă perioadă de destindere s-a înregistrat în anii 1962-1964 și mai ales după „Declarația din aprilie” 1964, când au fost eliberați peste 90% din deținuții politici. Cu toate acestea, nu putem spune că s-a renunțat la supravegherea populației și la reprimarea opozițiilor, având în vedere faptul că aparatul represiv funcționa în continuare pe baza aceluiași principii și cu aceleași mecanisme.

Glosar:

rezistență anticomunistă = mișcare de împotrivire față de regimul comunist, prin care s-a urmărit revenirea la regimul democratic

represiune politică = sistem de reprimare violentă a oricăror forme de opoziție politică, de către regimul aflat la putere într-un stat

Pro memoria!

- Autoritățile staliniste din România au pus în funcțiune mecanisme complexe de convingere și cointeresare a populației în proiectul „construcției socialiste”, dar și de constrângere și intimidare a celor care se opuneau noului regim.
- Rezistența anticomunistă a reprezentat modalitatea prin care populația s-a manifestat față de instaurarea comunismului în România.
- Sistemul represiv din România a fost unul complex și diversificat prin care s-a urmărit anihilarea oricărei forme de opoziție față de regimul politic stalinist.

Activitate independentă:

S.1. *„Eram conștienți că forțele noastre erau prea slabe pentru a putea răsturna regimul instaurat de sovietici. Era o disproporție uriașă de forțe în defavoarea noastră. Scopul nostru era de a întreține vie flacăra speranței în rândurile maselor de țărani exploatați și batjocoriți de comuniști, speranța în izbăvirea României prin venirea americanilor pe care-i așteptam ca eliberatori. Declanșarea războiului între americani și sovietici era momentul potrivit pentru a trece cu adevărat la acțiune.”*

(Gavril Vatamaniuc, lider al mișcării de rezistență, în, Adrian Brișcă, *O zi din viața unui partizan*).

1. Menționați, pe baza sursei de mai sus, două dintre motivele nemulțumirii exprimate de liderul mișcării de rezistență față de atitudinea populației.

2. Formulați un punct de vedere referitor la înfrângerea mișcării de rezistență anticomunistă românească, utilizând ca argument o informație din sursă

S.2. *„Opoziția țăranilor față de reformă era atât de puternică, încât, în anumite zone, clădirile proaspăt înființate cooperative agricole au fost incendiate. Așa, au stat lucrurile în județul Arad, unde documentele Securității arată cum, după ce fusese distrusă o fermă de stat, la 31 iulie 1949, au fost chemate trupele de grăniceri de la Radna pentru a restabili ordinea la 3 august, după ce au arestat 98 de persoane și au împușcat 12 țărani din satele Apatcu, Somoșcheș, Berechii și Sepreș. (...) O*

adevărată răscoală a avut loc în nordul județului Vlașca, la începutul lunii iulie. Țăranii din mai bine de douăsprezece sate s-au înarmat cu furci și topoare, au devastat birourile locale ale partidului, au distrus fotografiile conducătorilor de partid și au tăiat liniile telefonice. Autoritățile comuniste au fost bătute și alungate. Au fost chemate trupele de securitate, care au tras în răsculați, omorând zece dintre ei și rănind mult mai mulți. Astfel de acțiuni s-au derulat în diverse zone, în întreaga țară”.

(Dennis Deletant, *Teroarea comunistă în România. Gheorghiu Dej și statul polițienesc 1948-1965*).

1. Precizați două dintre formele de manifestare a opoziției țăranilor față de autoritățile comuniste.
2. Menționați două dintre măsurile luate de autorități împotriva țăranilor.
3. Formulați un punct de vedere referitor la atitudinea autorităților față de manifestările de nemulțumire a țăranilor, utilizând ca argumente două informații din sursa de mai sus.

S.3.

Anul	Persoane trimise în colonii de muncă	Motive ale internării administrative
1950	Eleonora Cozma - învățătoare din Voevozi - Sălaj, declarată chiabură, provenită din tată țărănist	A avut „manifestări dușmănoase împotriva tov. Stalin” și „a blamat pe tov. Ana Pauker, scuipându-i portretul”
	Dumitru Hriscu - țărănsărac din Deleni-Botoșani.	A lansat „zvonuri alarmiste”, a dus „injurii la adresa tov. Stalin, URSS, RPR”, a „instigat țăranii împotriva gospodăriilor agricole colective”
	Aristide Netoi - „chiabur” din Vișina Veche - Romanați.	„Cunoscut afacerist și speculant. Sabotează însămânțările și colectările, instigând țărănimea să nu se înscrie în Colectiv. A adus injurii Guvernului și tov. Stalin”.
	Nicolae Stoi din Sâmbăteni Arad, fost comerciant, membru în PNT Maniu	„înjură murdar comuniștii și URSS Amenință cu venirea americanilor și distrugerea comuniștilor. Instigă țăranii să se înarmeze. A pus pe servitorul lui de a sparge tabloul Tov. Stalin”
1952	Gheorghe Brejea - plugar din Roșia-Bihor	A „lansat zvonul că tov. Stalin este bolnav, iar doi generali sovietici au fugit în America”
	Iosif Brandel - fierar din Gura Humorului	„a rupt tabloul lui Lenin și tov Stalin, afirmând că din cauza lor este astăzi sărac”

(Andi Mihalache, Adrian Cioflâncă (coord), *Istoria recentă altfel. Perspective culturale*).

Studiați tabelul de mai sus și răspundeți următoarelor cerințe:

1. Menționați trei categorii socio-profesionale care au făcut obiectul internărilor administrative.
2. Precizați trei motive pentru care erau trimiși oamenii în coloniile de muncă.
3. Precizați, pentru fiecare caz din tabelul de mai sus, un drept al cetățeanului care a fost încălcat.

S.4.

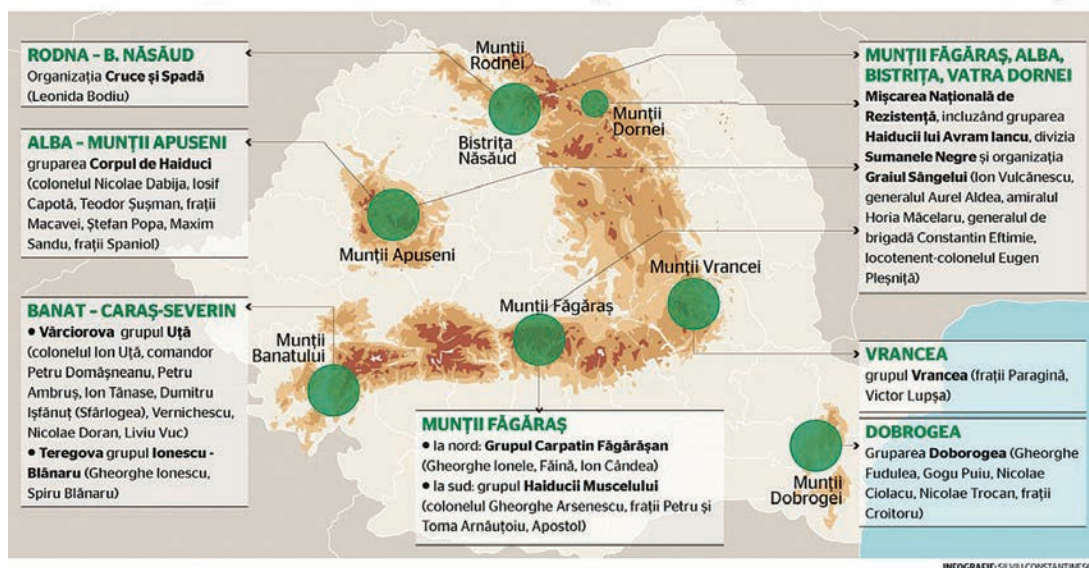
Anul internării administrative	Numărul persoanelor internate Administrativ
1950	5.154
1951	2.519
1952	11.913
1953	2.422
1954	69
1955-1957	Oficial, nu au fost făcute internări
1958	946
1959	1.954
1960	113
1961	516
1962	116
1963	18

(Distribuția internărilor, conform statisticilor ținute de Securitate în Andi Mihalache, Adrian Cioflâncă (coord), *Istoria recentă altfel. Perspective culturale*).

Analizați tabelul de mai sus și răspundeți următoarelor cerințe:

1. Corelați cifrele internărilor administrative cu măsurile economice inițiate de autoritățile comuniste.
2. Formulați o opinie în legătură cu perioada de vârf a internărilor administrative, utilizând un argument de ordin politic și unul de ordin economic.

Cele mai importante cuiburi ale Mișcării Naționale de Rezistență

II.17

1. Analizați cu atenție imaginea de mai sus. Corelați informațiile prezentate în imagine cu informațiile din textul lecției și menționați trei centre de rezistență care au existat în perioada regimului Gheorghiu-Dej.
2. Explicați, în aproximativ zece rânduri, motivația organizării centrelor de rezistență anticomunistă în zonele montane.

Teme de reflecție:

1. Accesați site-urile <http://memorialsighet.ro/> și <http://ramnicusarat.iiccr.ro> și realizați vizite virtuale în fiecare dintre închisorile prezentate. Pe baza impresiilor vizitelor virtuale, realizați un eseu liber despre sistemul represiv din România comunistă.

Studiu de caz: JUSTIȚIE POPULARĂ ȘI REPRESIUNE ÎN TIMPUL REGIMULUI GHEORGHIU-DEJ

Controlul asupra sistemului juridic și modificarea legislației penale au asigurat condițiile menținerii și consolidării regimului comunist în România. Caracterul larg și evaziv al legislației penale a dat posibilitatea extinderii represiunii, astfel încât oricare dintre cetățenii României putea fi foarte ușor arestat, trimis în lagăr sau deportat în regim de domiciliu obligatoriu. Mai mult decât atât, de cele mai multe ori modul de aplicare a legislației represive a fost viciat prin subordonarea față de ordinele politice și prin dispoziții aleatorii ale conducerii Securității. Caracterul represiv al regimului a fost accentuat și prin faptul că la conducerea Securității și la direcțiile teritoriale au fost numiți ofițeri cu stagii de agenți în slujba NKVD-ului sau care aveau legături strânse cu serviciile secrete sovietice. În funcția de director a fost numit un vechi colaborator al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej: Pintilie Gheorghe, pe numele adevărat Pantelei Bodnarenko, (alias „Pantiușa”), care i-a avut ca adjuncți pe Alexandru Nicolschi (Boris Grünberg) și Vladimir Mazuru. Prin modul în care erau organizate anchetele și prin regimul extrem de dur din închisorile și lagărele de muncă forțată s-a pus, în practică, un vast mecanism de dezumanizare și de exterminare fizică a tuturor celor considerați ”dușmani ai poporului”.

Activitate independentă:

S.1. „Modul în care a evoluat legislația în materie penală duce la concluzia că, începând cu articolul 207, care pedepsea actele de teroare ce amenințau să răstoarne **ordinea socială a RPR** și încheind cu articolul 231, care îi iartă de pedeapsă pe denunțatori, prevederile cuprinse în Codul Penal și diversele decrete care l-au modificat ori l-au completat au oferit organelor Securității o largă paletă de acțiune împotriva celor pe care regimul comunist, i-a identificat drept dușmani ai stabilității și perpetuării sale. Pe parcursul dobândirii experienței în exercitarea puterii, în acțiunea permanentă de consolidare a ei, autoritățile comuniste au detaliat baza legislativă penală a represiunii, prevăzând măsuri drastice împotriva oricărei forme de rezistență. Securitatea, ca instituție abilitată să exercite represiunea, avea astfel la îndemână toate mijloacele de a trece la pedepsirea celor pe care îi socotea susceptibili de a fi complotat împotriva regimului sau chiar numai de a se fi gândit la un asemenea lucru. În general, pedepsele au fost supradimensionate în raport cu faptele, pentru că prin administrarea lor nu se urmărea doar încarcerarea sau uciderea presupușilor vinovați, ci și intimidarea celor rămași liberi, care primeau astfel un semn clar: libertatea înseamnă supunere.”

(Marius Oprea, *Bastionul cruzimii. O istorie a Securității 1948-1964*).

1. Identificați, pe baza sursei de mai sus, tipul de relație dintre Securitate și Codul Penal. în contextul regimului politic din RPR.

2. Explicați, pe baza sursei de mai sus, care era scopul supradimensionării pedepselor administrate de Securitate.

S.2. „Noi, tinerii avocați, sau avocați stagiați ai anilor 1957-1964, când mergeam la tribunalele militare să apărăm aceste victime, trăiam un coșmar. Orice întâlnire cu tribunalele militare era suferință și durere. Tragedia celor din boxă ne urmărea, în orice moment, indiferent dacă ne aflam în sălile tribunalelor sau aiurea. (...) În aceste procese, erau răsturnate cele mai elementare principii de drept. Noțiunea de infractor suferise o mutație radicală. Infractori erau cei ce reprezentau un pericol pentru Putere și nu pentru societate, în sensul dreptului penal clasic. Sistemul procedural clasic era desființat. Vinovăția era considerată ca dovedită, numai sau în principal, pe baza declarațiilor inculpaților - victime date sub tortură. Avocații erau considerați un fel de complici ai celor din boxă. Simplul fapt că acceptaseră să susțină apărarea în aceste cauze punea semne de întrebare în mintea îngustă și primitivă a securiștilor care, mai mult sau mai puțin discret, îi supravegheau”. (G. Gheorghe, *Despre Constituția din 1948*).

1. Menționați o dificultate cu care se confruntau tinerii avocați din anii 1957-1964.

2. Precizați, pe baza textului, noul înțeles al noțiunii de infractor.

3. Explicați, în cel mult zece rânduri, rolul avocatului în contextul represiunii generalizate din RPR, folosind ca suport două informații din textul de mai sus.

S.3. „Asesorul popular nu este un profesionist, el secondează pe magistrații de carieră, nu are cultură juridică, însă este numit și ascultă de puterea politică, îndeplinind hotărârile acesteia. Asesorii populari erau asimilați cu personalul judecătoresc și îndeplineau funcțiuni de judecată. Puterea lor era egală cu cea a judecătorilor de carieră. (...) Asesorii judecau cu sentimentul de clasă - afirma Gh. Gheorghiu-Dej în ședința Biroului politic din 9 septembrie 1947- adică nu condamnă pe un țăran pentru că vaca lui a intrat pe pământul chiaburului, ci, judecând cu sentimentul de clasă, considera că pământul acela nu este numai al chiaburului. (...) Organele locale de partid selecționau asesorii populari „dintre elementele cinstite, fruntași în producție, țărani muncitori, activiști de partid și de stat, activiști ai organizațiilor de masă, funcționari, etc., cu pregătire școlară corespunzătoare, devotați regimului democrat - popular și care s-au dovedit luptători fermi pentru respectarea legalității populare”.

(Nicoleta Ionescu-Gură, *Stalinizarea României. Republica Populară Română 1948-1950. Transformări instituționale*).

1. Explicați, în cel puțin zece rânduri, rolul asesorilor populari în noul sistem românesc de justiție, folosind două informații din text.

2. Comparați rolul asesorilor cu cel al judecătorilor și identificați în text o asemănare și o deosebire dintre cele două categorii

3. Pornind de la afirmația lui Gheorghe Gheorghiu-Dej din sursă, exprimați un punct de vedere referitor la ”sentimentul de clasă” cu care judecau asesorii populari.

S.4. „Timp de doi ani, între decembrie 1949 și ianuarie 1952, o închisoare din Pitești devine iadul în care se experimentează o tehnică până atunci necunoscută în spațiul carceral românesc, reeducarea deținuților politici de către alți deținuți, prin mijloace violente, prin tortură. Victimele devin călăi și călăii, la rândul lor, victime.(...). A descrie ceea ce s-a petrecut între zidurile închisorii devine greu de înțeles nu numai pentru cei de astăzi, dar și pentru supraviețuitorii acestei experiențe. Pare că vorbesc despre o altă planetă, monstruoasă, prin secretele întunecate pe care le-a adăpostit. (...) un fost deținut politic, analizând efectele reeducării, vorbește de tehnica științifică a spălării creierului, aplicată în închisorile staliniste, dar și în cele maoiste. (...) Ca să își atingă obiectivul, călăii trebuie să golească mintea deținutului de toate credințele și convingerile sale, de cele mai calde amintiri de prietenie, de iubire, de atașamentul său familial, odată rezultatul obținut, spiritul este transformat într-un recipient gol. Obediența este un rezultat al folosirii forței”.

(Lucia Hossu Longin, *Memorialul durerii*).

1. Menționați o caracteristică a experimentului reeducării.

2. Precizați tehnica „științifică” pe care au aplicat-o torționarii de la Pitești.

3. Formulați un punct de vedere referitor la practicile experimentate în închisoarea Pitești, folosind ca argumente două informații din text.

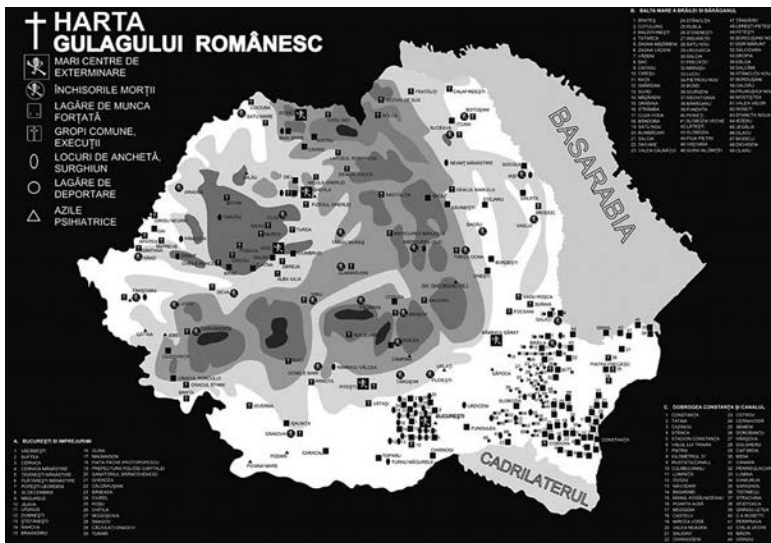
II.18 (<http://anp.gov.ro/web/penitenciarul-bucuresti-jilava/fortul-13-jilava>)

Accesați site-ul de mai sus și studiați istoricul Fortului nr. 13 Jilava, pentru a răspunde următoarelor cerințe:

1. Realizați o axă cronologică în care să evidențiați momentele principale în evoluția acestuia.

2. Identificați și precizați o constantă în evoluția închisorii de-a lungul timpului și două schimbări care au fost generate de schimbările de regim politic din România.

3. Formulați un punct de vedere privind rolul penitenciarului Jilava în perioada 1948-1965, utilizând ca argumente două informații selectate din prezentarea de pe site.

II.19

1. Analizați harta de mai sus și identificați cel puțin două lagăre de muncă forțată; stabiliți corelația dintre acestea și obiectivele construcției socialiste pentru care au fost create.

Teme de reflecție:

1. Pornind de la afirmația din sursa 1, „libertatea înseamnă supunere”, realizați un eseu de aproximativ o pagină referitor la conceptul de libertate a individului într-un regim totalitar.
2. Analizați alte regimuri totalitare din secolul XX și comparați mijloacele de represiune utilizate în cadrul acestora cu cele utilizate în perioada stalinistă din România. Precizați cel puțin trei asemănări identificate.
3. Reflectați asupra modului în care au fost aplicate pedepsele cu caracter politic în perioada regimului Gheorghiu-Dej și realizați un eseu de aproximativ două pagini pe tema efectelor pe care le-a avut sistemul represiv asupra evoluției societății românești din a doua jumătate a secolului al XX-lea.

ROMÂNIA ÎN BLOCUL COMUNIST ȘI DESCHIDEREA CĂTRE LUMEA LIBERĂ

Politica externă a României în primul deceniu al regimului stalinist s-a caracterizat prin ”alinieră” la politica promovată de Uniunea Sovietică, statutul internațional impus României fiind acela de „satelit al Moscovei”. După retragerea trupelor sovietice (1958) și, mai ales, după Declarația din aprilie 1964, România a promovat o politică de distanțare față de URSS și de deschidere spre Occident.

România și diplomația impusă de Moscova

Primul pas în direcția înregimentării României din punct de vedere militar în blocul sovietic a fost făcut odată cu semnarea, în februarie 1948, a *Tratatului de prietenie, colaborare și ajutor reciproc între România și Uniunea Sovietică*. Tratatul avea la bază ideea unei apărări comune împotriva „Germaniei sau oricărei alte puteri care ar putea fi asociată cu Germania, fie direct, fie în orice alt mod”. Pe lângă obligația asumată, de a lua în comun măsurile necesare pentru înlăturarea oricărei amenințări externe, semnatarii tratatului se angajau să acționeze, în spiritul prieteniei și al colaborării, pentru a dezvolta legături economice și culturale bilaterale, „pe baza principiului respectului reciproc, al independenței și suveranității internaționale, al neamestecului în treburile interne”. Relațiile României cu celelalte „democrații populare” au evoluat, exclusiv, în cadrul permis de Moscova. Astfel, România a încheiat tratate de prietenie și asistență cu Bulgaria și Ungaria (ianuarie 1948) și cu Cehoslovacia (iulie 1948). În contextul „rupturii sovieto-iugoslave”, liderii politici români și-au afirmat devotamentul față de URSS, iar Bucureștiul a devenit sediul campaniei împotriva lui Iosip Broz Tito din anii 1948-1950.

Integrarea României în structurile militare și economice dominate de Uniunea Sovietică

Consiliul Economic de Ajutor Reciproc (CAER) a fost înființat la 25 ianuarie 1949 în cadrul consfățuirii economice a reprezentanților guvernelor Bulgariei, Cehoslovaciei, Poloniei, României, Ungariei și URSS. Prin această inițiativă, Uniunea Sovietică urmărea crearea unui cadru legal prin care să poată coordona și controla economiile țărilor de „democrație populară”. Statutul de funcționare a acestui organism a fost adoptat, după mai bine de zece ani de activitate, în decembrie 1959. În primii ani, CAER a funcționat mai mult în virtutea poziției antagonice față de lumea capitalistă, care se reunise încă din 1948 în Organizația pentru Cooperare Economică Europeană (OECD). Începând din anul 1954, între partenerii din CAER au apărut divergențe economice care s-au amplificat în anii următori.

În 1949 s-au pus bazele Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) care reunea SUA, Canada și puterile vest europene într-o alianță politică și militară. Admiterea Germaniei de Vest (RFG) în NATO, în 1955, a determinat crearea unei alianțe similare între URSS și stălele comuniste - **Organizația Tratatului de la Varșovia**. Bazele acestei organizații au fost puse la 14 mai 1955 prin semnarea Tratatului de prietenie, colaborare și asistență mutuală între Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, Republica Democrată Germană, Polonia, România, Ungaria și URSS. Prin aceasta se realiza de fapt integrarea militară a statelor socialiste din Europa sub comandamentul Uniunii Sovietice.

După 1960, Uniunea Sovietică a schimbat discursul privind politica economică a statelor socialiste, punând accentul pe integrarea tot mai accentuată a acestora în CAER. În acest scop, în cursul anului 1962, autoritățile sovietice au elaborat și dat publicității *principiile fundamentale ale diviziunii internaționale socialiste a muncii*, care afirmau necesitatea transformării CAER într-un organism suprastatal care să coordoneze economiile naționale și să urmeze o politică de specializare a producției, cu nordul industrial și sudul agrar. Rolul României era de a se specializa în cultura cerealelor, în timp ce Republica Democrată Germană și Cehoslovacia urmau să producă mașinile necesare. Noua direcție impusă CAER de către Uniunea Sovietică nu s-a bucurat de apreciere în rândul politicianilor români care vedeau periclitare astfel propriile planuri de dezvoltare economică a României și mai ales planurile de industrializare. Prin urmare, autoritățile române au respins propunerile sovieticilor, aducând ca principal argument periclitarea suveranității naționale. Astfel, în iulie 1963, aflat la consfățuirea CAER de la Moscova, Gheorghiu-Dej, sprijinit de delegațiile polone și ungare, a respins planul integrării economice prezentat de Hrușciiov.

După moartea lui Stalin (1953), relațiile dintre URSS și țările „satelit” au cunoscut o serie de transformări. Gheorghe Gheorghiu-Dej a urmat în continuare linia trasată de Moscova, inclusiv în privința reconcilierii cu Iugoslavia lui Iosip Broz Tito, împreună cu care a hotărât construirea hidrocentralei de la Porțile de Fier (1963).

Poziția României față de crizele din ”blocul comunist”

Relativa relaxare intervenită în raporturile dintre Uniunea Sovietică și statele socialiste după 1956, a creat impresia unei posibile desprinderi a acestora din sfera de dominație sovietică. Este contextul în care, în toamna anului 1956, au avut loc mari mișcări sociale, politice și naționale în Polonia și Ungaria. În timp ce în Polonia lucrurile au putut fi ținute sub control, în Ungaria ele au luat un curs violent: mecanismele regimului ”democrat-popular” s-au dezintegrat și la 27 octombrie s-a format la Budapesta un guvern de coaliție condus de Imre Nagy. La 31 octombrie 1956, noul guvern a declarat ieșirea din Pactul de la Varșovia și a cerut retragerea trupelor sovietice din Ungaria. La 3 noiembrie 1956, Imre Nagy a declarat neutralitatea Ungariei, dar a doua zi, trupele sovietice au trecut la înăbușirea revoluției. Încă de la 1 noiembrie 1956, Nikita Hrușciov s-a deplasat la București unde a avut discuții cu liderii României, Iugoslaviei, Cehoslovaciei și Bulgariei în legătură cu intervenția armată în Ungaria. În versiunea oficială, moscovită a vremii, evenimentele din Ungaria au fost catalogate drept „contrarevoluție”, teză care a fost preluată imediat și de propaganda din România, care a acționat energic pentru condamnarea „contra-revoluției” și pentru susținerea represiunii sovietice. Guvernul român a pus la dispoziție mijloacele de comunicație ale țării pentru deplasarea trupelor sovietice spre Ungaria. După înăbușirea revoluției, Gheorghiu-Dej a participat la refacerea partidului comunist ungar, sub conducerea lui János Kadar. Imre Nagy și colaboratorii săi au fost transferați inițial în România, apoi au fost readuși în Ungaria, unde au fost condamnați la moarte și executați (aprilie 1957).

Poziția adoptată de oficialitățile române în timpul revoltei maghiare a adus regimului politic din România un anumit capital de încredere în ochii liderilor sovietici. În acest context, în 1958, conducerea P.C.U.S. a hotărât retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul României. După acest moment, autoritățile române au avut posibilitatea de a acționa, mai relaxat, și au început o acțiune de reconsiderare a tradițiilor și valorilor naționale. Instituțiile și publicațiile care fuseseră înființate pentru a impune limba rusă au fost închise: Institutul Maxim Gorki, unde erau pregătite cadrele didactice care predau limba rusă, Muzeul româno-rus, Institutul româno-sovietic. În același timp, și-au încetat apariția publicațiile „Analele româno-sovietice” și săptămânalul „Timpuri noi”, care apăreau în limba română și în limba rusă. Dacă până la finele anilor 50, la posturile de comandă din cadrul PMR erau cadre recrutate dintre etnici minoritari, de la începutul anilor ‘60 aceștia au fost înlocuiți cu activiști și specialiști de etnie română.

Reorientarea politicii externe românești: deschiderea spre Occident

Concomitent cu reducerea dependenței politice, militare și economice față de URSS, România a promovat o politică de deschidere treptată față de Occident. În acest sens, încă din 1954, au început negocierile cu SUA și Marea Britanie în vederea despăgubirii cetățenilor acestor state care fuseseră afectați de naționalizare. La 10 decembrie 1955, România a fost admisă în Organizația Națiunilor Unite (ONU). În anul următor, a fost înființată misiunea permanentă a României la ONU, care și-a extins activitatea în toate instituțiile specializate ale organizației. În decursul anilor 1956-1962, delegația României la ONU a urmat linia impusă de URSS, dar după 1963, aceasta s-a remarcat prin caracterul independent și constructiv al acțiunilor sale. În cursul anului 1960, au fost relansate și relațiile oficiale ale României cu SUA. Astfel, la 20 martie 1960, s-a semnat un acord privind despăgubirea cetățenilor americani afectați de naționalizare, iar la 9 decembrie 1960, era semnat la Washington un aranjament între RPR și SUA în domeniul culturii, învățământului și științei. În contextul crizei rachetelor din Cuba (1962), România și-a declarat neutralitatea și a asigurat SUA că în România nu se găsește armament nuclear.

Noua orientare politică a liderilor de la București a fost concretizată în „Declarația din aprilie 1964”, prin care se sublinia principiul egalității în drepturi a partidelor marxist-leniniste, neamestecul în treburile

interne ale altor partide, dreptul fiecărui partid de a-și rezolva problemele politice și organizatorice. Publicată în ziarul „Scânteia” din 26 aprilie 1964, Declarația a fost primită cu reținere, de către majoritatea statelor socialiste, iar statele capitaliste au considerat-o ca pe o manifestare de independență față de Moscova. În planul politicii externe a României, această declarație a creat premisele unei deschideri pe multiple planuri către Occident și noi condiții de continuare a relațiilor cu Moscova și cu celelalte state din ”blocul comunist”.

Glosar:

Bloc communist = sintagmă utilizată pentru a defini țările intrate în sfera de influență a URSS după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial.

Consiliul Economic de Ajutor Reciproc (CAER) = organizație internațională de colaborare economică între statele socialiste, care a avut drept scop satelizarea față de Moscova a țărilor membre, atât în plan economic cât și în plan politic; CAER a fost desființat la 28 iunie 1991.

Pro memoria!

- În timpul regimului Gheorghiu-Dej, România a fost integrată în structurile politico-militare și economice ale ”blocului comunist”, dominat de Uniunea Sovietică.
- După retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul României, autoritățile române au început o acțiune de reconsiderare a tradițiilor și valorilor naționale.
- Prin Declarația din aprilie 1964, s-a produs o reorientare a politicii externe românești, în sensul unor noi condiții de continuare a relațiilor în cadrul ”blocului comunist” și al unei deschideri spre Occident.

Activitate independentă:

S.1. *„Istoria a demonstrat că, după retragerea trupelor sovietice, România a pornit pe calea afirmării independenței și suveranității sale, a restabilirii legăturilor ce-i fuseseră interzise după căderea „cortinei de fier”. Ieșirea de sub hegemonia sovietică a necesitat multă abilitate politică, pentru a nu provoca o reacție dură din partea marelui vecin de la Răsărit. Treptat, statele occidentale au început să privească, cu interes, acțiunile României, transmițându-i semnale încurajatoare, în speranța că se va realiza o „fisură” în „blocul sovietic”.*

(Ioan Scurtu, *România. Retragerea trupelor sovietice*).

1. Precizați, pe baza sursei de mai sus, o consecință a retragerii trupelor sovietice asupra politicii externe a României.

2. Formulați un punct de vedere referitor la semnificația retragerii trupelor sovietice din România, folosind ca argumente două informații din textul lecției.

S.2. *„Nu există și nu poate exista un partid „părinte” și un „partid fiu”, partide „superioare” și partide „inferioare”, dar există marea familie a partidelor comuniste și muncitorești egale în drepturi; niciun partid nu are și nu poate avea un loc privilegiat, nu poate impune altor partide linia și părerile sale. Fiecare partid își aduce contribuția la dezvoltarea tezaurului comun al învățaturii marxist-leniniste, la îmbogățirea formelor și metodelor practice ale luptei revoluționare, pentru cucerirea puterii și construirea societății socialiste”. (...) Nici unui partid nu-i este îngăduit a trece peste capul conducerii*

de partid dintr-o țară sau alta și cu atât mai mult nu-i este îngăduit a face apeluri la înlăturarea sau schimbarea conducerii de partid”.

(Din Declarația cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale, adoptată la Plenara lărgită a CC al PMR din aprilie 1964).

1. Menționați, pe baza sursei de mai sus, două principii care stau la baza relațiilor dintre partidele comuniste.

2. Numiți partidul „părinte” la care face referire sursa.

3. Formulați un punct de vedere referitor la semnificația Declarației din aprilie 1964 în privința relațiilor dintre statele comuniste, folosind ca argumente două informații din sursa de mai sus.

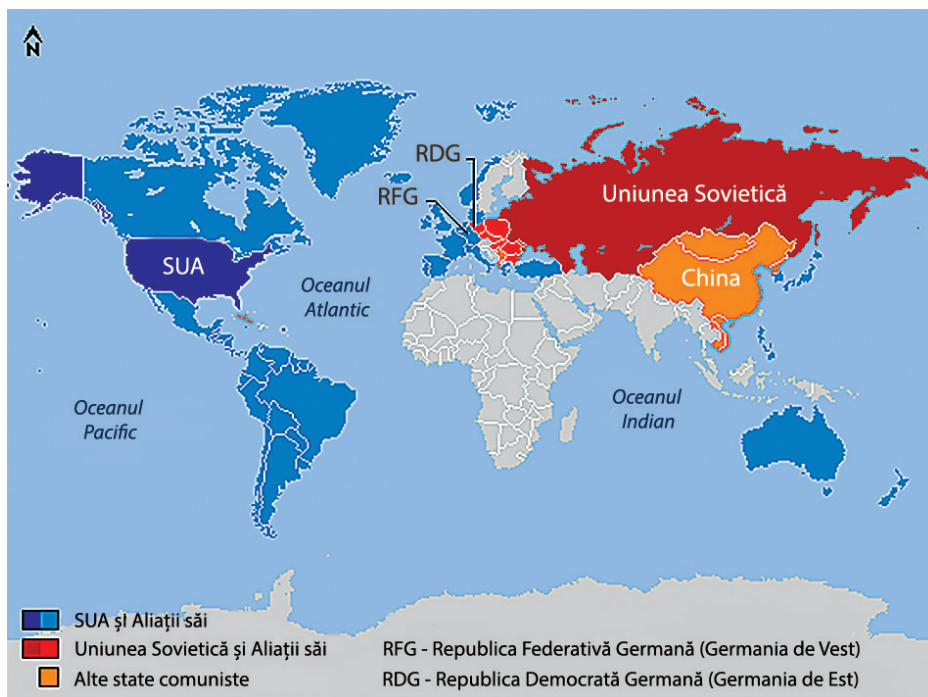
S.3. „Ruptura lui Gheorghiu-Dej cu Moscova, atingând pe mulți români la coarda sensibilă rusofobă, a atras regimului un oarecare sprijin. Stimularea sentimentului inerent antirusesc i-a oferit lui Gheorghiu-Dej o cale simplă de creștere a popularității regimului, distanțându-l, în același timp, de stăpânul său sovietic. O serie de măsuri antirussești introduse în 1963, printre care închiderea Institutului „Maxim Gorki” din București, eliminarea limbii ruse ca materie obligatorie în școli și înlocuirea numelor rusești ale străzilor și ale unor clădiri publice, cu nume românești anunțau o autonomie mai mare față de Moscova. Odată cu aceste schimbări în relațiile României cu Uniunea Sovietică, s-a produs o mutație de seamă în severitatea puterii polițienești”.

(Dennis Deletant, *România sub regimul comunist*).

1. Precizați două consecințe ale „rupturii lui Gheorghiu-Dej cu Moscova”, în privința regimului politic din România.

2. Menționați două măsuri antirussești introduse în România după 1963.

3. Pe baza informațiilor din lecțiile anterioare, stabiliți o corelație între mutația în privința severității puterii polițienești precizată în text și o măsură adoptată de autoritățile române în privința sistemului represiv.

II.20 Harta politică postbelică

1. Pornind de la harta de mai sus, explicați poziția României în contextul relațiilor internaționale postbelice.

Evoluția membrilor Organizației Tratatului de la Varșovia

Membru		Perioada
	Republica Populară Albaneză	1955-1968
	Republica Populară Bulgară	1955-1991
	Republica Democrată Germană	1955-1989
	Republica Cehoslovacă / Republica Socialistă Cehoslovacă	1955-1978
	Republica Populară Polonă	1955-1981
	Republica Populară Română / Republica Socialistă România	1955-1989
	Republica Populară Ungară	1955-1989
	Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste	1955-1991

1. Analizați tabelul de mai sus și explicați cauzele care au dus la desprinderea unor membri ai organizației înainte de prăbușirea ”blocului comunist”.

II.21 Alianțele economice din timpul ”războiului rece”

1. Analizați harta de mai sus și precizați alianța economică din care a făcut parte România în timpul regimului comunist. Numiți alte trei state care au făcut parte din aceeași alianță economică.

Teme de reflecție:

1. Reflectați asupra politicii externe a României în timpul regimului Gheorghiu-Dej și precizați două măsuri, pe care le considerați benefice pentru România și două măsuri care considerați că au avut consecințe negative.

EVALUARE DE CAPITOL

(multiperspectivitate)

Citiți cu atenție sursele de mai jos și răspundeți cerințelor:

S.1. „Șantierul de la Bicaz a durat ceva mai mult de 10 ani. (...) au fost defrișate vegetațiile forestiere de pe ambele maluri și s-a construit șoseaua de pe malul stâng, până la coada lacului. Populația strămutată din zona inundată a fost așezată în noi case individuale construite în amonte, dar mai ales în aval de baraj. În România, au fost construite, ulterior, multe și importante lucrări hidroenergetice: Porțile de Fier (...), Lotru, Sebeș, Râul Mare și altele, dar Bicazul a rămas până astăzi școala principală, unde s-au format zeci de ingineri și sute de muncitori calificați, învățați să lupte cu greutățile ce apăreau pe parcurs, îndrăgostiți și entuziasmați de obiectivele în realizarea cărora au fost chemați să participe.” (Gheorghe Gaston Marin, *În serviciul lui Gheorghiu-Dej. Însemnări din viață*).

S.2. “La 17 ani am venit aici ca muncitor necalificat. Eu sunt din Vaslui. Părinții erau chiaburi, așa că am venit aici ca să scap. Eram un fel de fugar (...) Cea mai grea a fost munca din tunel și de la baraj. Au murit mulți oameni, nimeni nu știe câți. Se muncea, cel mai mult cu forță brută, cu roaba și cu lopata”, spune Ioan Cehan. (...) Ca și Cehan, au venit mulți pe șantier, oameni fără experiență, dar care, ulterior, au ajuns să lucreze la tot ce s-a construit în sistemul hidroenergetic de atunci încolo. Dacă unii au fost obligați să vină să muncească la Bicaz, au fost și mulți tineri care au ales acest șantier pentru că așa au vrut ei. “Unchiul meu a fost medicul personal al lui Mihail Sadoveanu și l-a consultat și pe Gheorghiu Dej de câteva ori. Așa că s-au gândit ei să-mi facă un bine și să mă păstreze în București, dar io mi-am pus repartiția la Bicaz. Hidrocentralele nu se construiesc pe Calea Victoriei și așa am ajuns să mă ocup cu betonarea barajului timp de 2 ani de zile”, spune Mihai Dumitru, venit la 22 de ani pe șantier.”

(Extras din Articolul „Cum s-a construit în zece ani hidrocentrala care a luminat România și ce povești de viață au rezistat muncii pe șantierul de la Bicaz”).

S.3. “Dincolo de recordurile imposibil de neglijat, amenajarea de la Bicaz ascunde tragediile unor oameni cărora le-au fost retezate rădăcinile. Căci, în căușul în care astăzi se răsfăță apele adunate ale Bistriței, pe toată lungimea lacului, au existat, înainte de 1950, 20 de sate vechi, de munte, cu gospodării așezate, cu biserici mândre și cu oameni vrednici. Toate au fost rase de pe fața pământului începând cu anul 1956, pentru a face loc puhoiului de apă. Nimeni nu voia să plece din casa, din satul său. Cei care i-au convins în cele din urmă au fost preoții. Mitropolitul de atunci al Moldovei a dat un ordin ca mai întâi să se mute bisericile și cimitirele și apoi oamenii. A fost o tragedie de care oamenii își aduc aminte cu înfinită durere. Case, pomi, acareturi, garduri, morții din cimitire, totul a trebuit luat și dus sus, pe dealuri, din calea apelor. Șiruri întregi de oameni cu lădițe cu oseminte în spate sau în căruțe se ridicau pe înălțimile din jur, acolo unde aveau să se strămute. Mulți au murit de inimă rea. (...) Mâna de lucru a fost asigurată de deținuții politici ai regimului, aceasta fiind una dintre dramele pe care s-a ridicat acest baraj. Numărul morților nu se cunoaște, pentru că cele mai multe dintre accidente de muncă n-au fost niciodată raportate. Localnicii își amintesc și acum, cu groază, mai ales de colonia de muncă din cartierul Dodeni al orașului Bicaz, un adevărat ghetou, locul în care erau cazați deținuții aduși să muncească pe șantier.”

(<http://ziarullumina.ro/reportaj/barajul-bicaz-glorie-si-drama>, 5.04.2013)

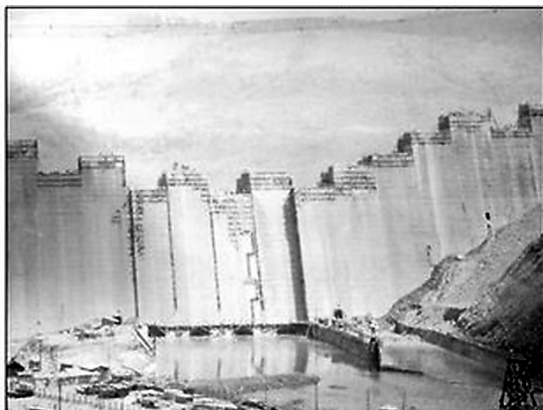
Sursa 1 prezintă perspectiva unei persoane implicate în mod direct în deciziile politico-economice ale regimului Gheorghe Gheorghiu-Dej și în mod special în coordonarea lucrărilor de la Bicaz.

Sursa 2 prezintă perspective ale unor persoane care au lucrat pe șantierul de la Bicaz, fie ca muncitori necalificați, fie ca specialiști.

Sursa 3 prezintă perspectiva autorului unui articol de presă, scris în anul 2013

Pornind de la aceste considerente, citiți cu atenție cele trei surse și răspundeți următoarelor cerințe:

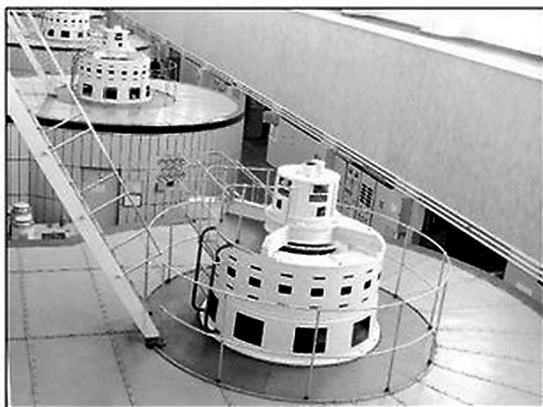
1. Precizați pentru fiecare din textele de mai sus tipul de sursă istorică pe care-l reprezintă.
2. În ce măsură au cunoscut activitatea de la Bicaz autorii celor trei surse?
3. La cât timp, de la desfășurarea lucrărilor de la Bicaz, au fost consemnate datele din fiecare sursă?
4. Comparați perspectivele din sursa 1 și sursa 2 și precizați o asemănare și o deosebire în privința modului în care au perceput munca pe șantier persoanele implicate în lucrările de la Bicaz.
5. Menționați, pe baza surselor 2 și 3, cel puțin două tipuri de motivații ale celor care au lucrat pe acest șantier.
6. Precizați, pe baza celor trei surse, o consecință pozitivă și una negativă a activităților de pe șantierul de la Bicaz asupra celor implicați.

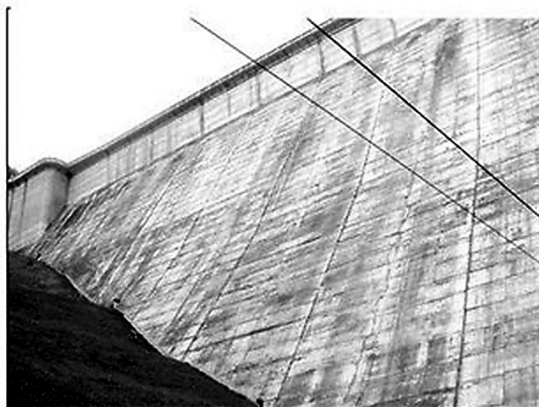
Decizia construirii centralei de la Bicaz a fost luată odată cu aprobarea planului de electrificare a României pe o perioadă de zece ani, între 1951-1961

Barajul are o înălțime de 127 de metri, iar la vremea la care a fost ridicat a fost cel mai mare din România și al patrulea ca dimensiuni din Europa

Pe șantierele complexului energetic s-au montat 11.000 de tone de echipament electromecanic

Circa 20.000 de oameni au lucrat pe șantierul hidrocentralei de la Bicaz și 20 de sate au fost strămutate

II.22 (<http://www.hidroelectrica.ro/Details.aspx?page=2&article=4>)

1. Analizați informațiile prezentate pe site-ul de mai sus și formulați un punct de vedere referitor la starea actuală a hidrocentralei de la Bicaz. Precizați două aspecte care confirmă și două aspecte care contrazic informațiile obținute din sursele 1-4.

Capitolul III

ROMÂNIA 1965-1989.

EPOCA LUI NICOLAE CEAUȘESCU

“...Puterea absolută are ca unic scop consolidarea la nesfârșit a puterii. Puterea, ca narcotic, care îl marchează nu numai pe dictatorul însuși, ci și pe cei din jurul său și chiar întreaga societate, pe fiecare cetățean care încă din copilărie era obișnuit să trăiască într-un fel de sclavie... Eroii... cei care n-au fost pervertiți, care și au păstrat libertatea morală, au învins. În schimb cei care au preferat sclavia... au pierdut, pentru că o viață petrecută în grosolanul „lux” comunist, într-o clică de profitori și în perspectiva unei lupte cotidiene neîncetate cu muștrările de conștiință, nu poate fi considerată decât un eșec..”.

(Adam Burakowski, *Dictatura lui Nicolae Ceaușescu 1965-1989. Geniul Carpaților*).

III.1

III.2

Lecții:

- Un nou proiect de țară - societatea socialistă multilateral dezvoltată.
- Economia socialistă în România. Industrializarea accentuată și eșecul modernizării.
- Naționalism și comunism. Cultura socialistă și mitologizarea istoriei.
- Încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor României.
- Fenomenul dizidenței în România.
- Politica externă a României socialiste.

Studii de caz:

- *Studiu de caz:* “Sistematizarea” și consecințele sale.
- *Studiu de caz:* Cultul personalității a Elenei și a lui Nicolae Ceaușescu.
- *Studiu de caz:* Scrisoarea celor șase.

Scurtă cronologie:

- 1965 - Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român. Nicolae Ceaușescu este ales secretar general al partidului.
- 1968 - Nicolae Ceaușescu critică intervenția trupelor Pactului de la Varșovia în Cehoslovacia.
- 1969 - Președintele SUA, Richard Nixon vizitează România.
- 1974 - Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român.
- 1989 - Este anunțată oficial plata datoriei externe a României.

SOCIETATEA SOCIALISTĂ MULTILATERAL DEZVOLTATĂ. UN NOU PROIECT DE ȚARĂ

Contextul istoric. Nicolae Ceaușescu și Partidul Comunist Român

La moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, în 1965, puterea a fost preluată de Nicolae Ceaușescu, care a părut, prin vârstă și primele sale luări de poziții, un veritabil reformist în comparație cu guvernarea stalinistă a predecesorului său. Considerat un urmaș fidel al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, alegerea lui Nicolae Ceaușescu, în fruntea partidului și statului, ca reprezentant al tinerei generații de lideri politici, părea să consfințească continuarea procesului de liberalizare, început timid în anii din urmă.

În același an, la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, s-a revenit la vechea denumire a partidului. Prin constituția publicată în același an, 21 august 1965, România a devenit oficial republică socialistă. Organul suprem al puterii de stat a Republicii Socialiste România era Marea Adunare Națională, unicul organ legiuitor. Prin legea nr.1/1974, care modifica constituția, a fost instituită funcția de președinte al RSR. Astfel, atribuțiile exercitate până atunci de Consiliul de Stat al României, care, conform constituției României din 1965 conducea țara între sesiunile Marii Adunări Naționale, au revenit șefului statului. Nicolae Ceaușescu a fost cel dintâi președinte al României.

La începutul guvernării sale, Nicolae Ceaușescu s-a bucurat de popularitate în țară cât și în străinătate. Aceasta s-a datorat poziției tranșante adoptate de acesta în condițiile intervenției Pactului de la Varșovia, în Cehoslovacia, dar și faptului că exista o bună aprovizionare cu alimente și bunuri de larg consum, cenzura slăbise și se contura o deschidere, deși timidă, către cultura occidentală. De asemenea, existau contacte, pe plan extern, la nivel cu statele din Europa Occidentală și cu principalele organizații internaționale.

Treptat, Nicolae Ceaușescu și-a consolidat puterea în Partidul Comunist Român, folosindu-se, din plin, de tendințele dure ce caracterizau toate formațiunile politice de tip totalitar, în care intriga și lichidarea oricărei forme reale de democrație, s-au făcut simțite repede.

Între 6-12 august 1969 a avut loc Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român. În raportul în fața Congresului, Nicolae Ceaușescu a susținut că scopul fundamental al politicii Partidului Comunist Român era evoluția economică a României și constituirea unei „societăți socialiste multilateral dezvoltate”, ceea ce echivala cu un nou tip de proiect de țară. Acest din urmă tip de societate, a declarat Ceaușescu, avea să fie net superioară societății capitaliste. Acesta s-a transformat într-o adevărată obsesie pentru liderul comunist de la București.

Constituția din 1965

La 21 august 1965, sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale a adoptat o nouă Constituție, în locul celei din 1952, care consfințea în plan juridico-statal victoria socialismului în România și proclama Republica Socialistă România, stat al oamenilor muncii de la orașe și sate, suveran, independent și unitar, consacra rolul clasei muncitoare, de clasă conducătoare în societate, și proclama rolul conducător al partidului în viața întregii societăți. Potrivit acestei constituții Marea Adunare Națională alegea Consiliul de Stat și Consiliul de Miniștri.

Principalul instrument de transpunere și realizare în practică a politicii partidului comunist era statul socialist, care, conform dispozițiilor constituționale, „organizează, planifică și conduce economia națională, apără și dezvoltă proprietatea socialistă, asigură condițiile și dezvoltarea învățământului, științei și culturii, apără legalitatea societății și ordinea de drept, organizarea apărării țării și dezvoltarea forțelor armate”. Nerecunoscând principiul separației puterilor în stat, actul fundamental din 1965 nu a reușit să încorporeze nici una dintre tradițiile constituționale românești, în materie de legislație și de aplicare a acesteia, în funcție de organele și instituțiile îndreptățite să o facă.

Activitatea de elaborare a legilor a fost preluată de către Consiliul de Stat, „organ suprem al puterii de stat, cu activitate permanentă”. Art.42 definea Marea Adunare Națională ca fiind „unicul organ legiuitor al Republicii Socialiste România”. Modificarea cea mai importantă a Constituției din 1965 se produce în martie 1974, când se introducea funcția de președinte al republicii, care cumula o multitudine de atribuții transferate de la forul legislativ suprem și de la cel administrativ central.

Nicolae Ceaușescu - președinte al Republicii Socialiste România

Încălcând principiul stabilit la Congresul al IX-lea al partidului, care interzicea deținerea simultană de funcții de partid și de stat, Marea Adunare Națională l-a ales în funcția de președinte al țării pe secretarul general al partidului, Nicolae Ceaușescu, care a preluat ca însemn al puterii prezidențiale un sceptru. Potrivit constituției modificate, în sistemul organelor supreme ale puterii de stat, președintele republicii îndeplinea funcția de șef al statului și reprezenta puterea de stat în relațiile internaționale ale României, îndeplinea funcția de președinte al Consiliului de Stat; era comandantul suprem al forțelor armate și președinte al Consiliului Apărării al RS România. Președintele republicii prezida Consiliul de Stat, ședințele Consiliului de Miniștri, atunci când era necesar, numea și revoca, la propunerea primului ministru, pe vice-prim-miniștrii, miniștrii și președinții altor organe centrale ale administrației de stat care făceau parte din Consiliul de Miniștri. În interesul apărării RSR, al asigurării ordinii publice sau securității statului, acesta putea proclama, în caz de urgență, în unele localități sau pe întreg teritoriul țării, starea de necesitate.

Pentru a nu se înțelege ca o abdicare de la propriile sale principii expuse la Congresul al IX-lea, atunci când îl criticase pe Gheorghe Gheorghiu-Dej de încălcarea principiului conducerii colective, Nicolae Ceaușescu a instituționalizat, ca un principiu organizatoric, cumularea funcțiilor de partid și de stat de sus până jos, astfel că prim-secretarii sau secretarii de partid dețineau și funcțiile de prefecti sau primari. Această „fuziune”, între partid și administrație, era menită să întărească controlul PCR asupra întregii societăți, accentuând rolul aparatului de stat ca un simplu executant. Prin instituirea funcției de președinte al RSR și alegerea sa în această demnitate Nicolae Ceaușescu a prelaut puteri depline, deciziile sale fiind, de regulă, transpuse în legi și hotărâri ale Consiliului de Miniștri. Astfel, se poate constata că după 1974 cultul personalității conducătorului s-a manifestat tot mai accentuat.

Societatea socialistă multilateral dezvoltată

Congresul al XI-lea (25-28 noiembrie 1974) a aprobat *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate*. Documentul acesta s-a impus drept a cartă a comunismului național românesc și a pus bazele unui nou proiect de țară, căruia Nicolae Ceaușescu i-a dedicat practic întreaga energie. Se dorea ca acest document să jaloneze strategia Partidului Comunist Român și a României socialiste pentru următorii douăzeci de ani.

În concepția Partidului Comunist Român societatea socialistă multilateral dezvoltată a însemnat afirmarea principiilor socialiste în toate sectoarele vieții economico-sociale, manifestarea tot mai deplină a personalității umane, îmbinarea armonioasă a intereselor personale cu aspirațiile generale ale întregii societăți. Acesta urma să marcheze un stadiu superior al socialismului, ce avea să deschidă calea trecerii la o nouă etapă, și anume societatea comunistă.

Instaurând controlul absolut în partid și în stat, Nicolae și Elena Ceaușescu și apropiații acestora s-au plasat de la început pe o poziție de forță în societate. Astfel, după o perioadă timidă de liberalizare s-a trecut de la o democrație incipientă la statul autoritar, la dependența României față de cuplul prezidențial. Republica Socialistă România a ajuns să prezinte un uriaș contrast între controlul absolut în politica internă și deschiderea către exterior.

Nicolae Ceaușescu a pus bazele unui program politic propriu, foarte promițător în condițiile epocii, în care se distingea principiul conducerii colective, menit să împiedice, potrivit versiunii oficiale, acumularea puterii în mâinile unei singure persoane. Pentru consolidarea puterii proprii, Nicolae Ceaușescu a trecut însă la alte mijloace. Astfel, a intensificat aplicarea politicii de rotație a cadrelor - activiștii de partid erau trecuți periodic dintr-o funcție în alta, ceea ce a împiedicat constituirea unor centre alternative de putere.

Nicolae Ceaușescu nu a urmărit, nicidecum, reducerea „rolului conducător al partidului”, susținând că rolul formațiunii politice de tip comunist trebuia să crească permanent.

Organizarea administrativă

La 16 februarie 1968 a fost adoptată *Legea privind organizarea administrativă a teritoriului României*, prin care se revenea la vechea împărțire pe județe, ca forme tradiționale și viabile ale organizării administrative pe teritoriul țării. Potrivit acestei legi - cu modificările din 1968, 1979 și 1981, România era

împărțită în 39 de județe, cărora li se adauga municipiul București, ca entitate echivalentă a județului. Legea din 1968 impunea următoarele: desființarea unor comune, o nouă regrupare a satelor în comune, alipirea nejustificată de sate la orașe, intrarea în componența orașelor a unor localități, schimbarea denumirii a 920 de localități, scoaterea din rîndul denumirilor oficiale a peste 3 750 localități și alipirea formală la alte localități. Noile delimitări ale județelor nu țineau în nici un fel seama de hotarele lor vechi păstrate până în 1950, când organizarea administrativ-teritorială a urmat modelul sovietic.

Legea din 1968 a marcat începutul restructurării teritoriului țării pe principii „socialiste”. Scopul acestei restructurări era de a șterge cît mai mult identitatea istorică a localităților și s-o înlocuiască cu una nouă, care să poarte emblema comunismului. Distrugerea identității istorice va fi accelerată, după 1977, prin dărâmarea, în proporție de 90%, a zeci de orașe și reclădirea lor cu o nouă rețea stradală și cu blocuri tip de locuințe.

Remarcăm și faptul că prin colectivizarea forțată a agriculturii, încheiată în 1962, circa 90% din teritoriu își pierduse deja reperate locale tradiționale, care marcase toponomia fiecărei așezări. Pe parcursul regimului Ceaușescu cele mai stabile unități administrative rămân județele (există o reorganizare în 1981 când apar județele Giurgiu, Ialomița și Călărași prin reorganizarea județelor Ialomița și Ilfov). Cele mai fluctuante unități administrative au fost comunele, afectate în mod direct de procesul de sistematizare. Se constată că principala caracteristică a acțiunii legislative din din 1968 o reprezintă centralizarea.

Glosar :

- **Constituție** = legea fundamentală a unui stat. Cuprinde prevederi privind forma de guvernământ, principiile de organizare ale societății, atribuțiile principalelor instituții ale statului.
- **Conducere colectivă** = principiu de conducere, des invocat de către PCR și care desemna conducerea de către toți membrii organismelor de conducere a PCR.
- **Național-Comunism** = doctrină socială, politică și economică, bazată pe principiul proprietății colective și partidul unic și adaptată strict realităților istorice din România.
- **Județ** = unitate administrativă de bază în diferite perioade din istoria României.
- **Societatea socialistă multilateral dezvoltată** = termen utilizat în perioada comunistă, care desemna proiectul de țară după 1965 și care prevedea dezvoltarea societății românești pe toate planurile.

Pro memoria!

- Preluarea puterii de către Nicolae Ceaușescu a fost urmată de consolidarea acesteia în folosul propriu.
 - Constituția din 1965 și reorganizarea administrativă a servit creșterii rolului conducător al PCR în societate.
-

III.3 Harta administrativă a României

III.4 Nicolae Ceaușescu prezintă raportul la Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român.

Priviți imaginea de mai sus și explicați rolul propagandei vizuale în perioada regimului lui Nicolae Ceaușescu.

III.5 Stema Republicii Socialiste România (stânga). Stema Partidului Comunist Român (dreapta)

Priviți imaginea din stânga. Realizați o comparație între stema României din perioada 1965-1989 și cea de după 1990. Identificați două asemănări și două deosebiri.

III.6 Nicolae Ceaușescu este investit în calitate de președinte al Republicii Socialiste România.

Priviți imaginea 6. Descrieți evenimentul istoric desfășurat. Alcătuiți un scurt eseu privind consolidarea puterii lui Nicolae Ceaușescu în România în perioada 1965-1989.

Activitate independentă:

1. Identificați două direcții de acțiune prevăzute în cadrul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate.
2. Precizați trei modificări produse în plan politic în România în anul 1965.
3. Formulați un punct de vedere referitor la proiectul de țară, din perioada guvernării lui Nicolae Ceaușescu, preluând ca argument două informații istorice relevante.
4. Pornind de la *Legea privind organizarea administrativă a teritoriului României*, din 1968, comparați organizarea administrativ-teritorială a statului conform acestei legi, cu cea din 1950 și apoi cu organizarea administrativ teritorială a zilelor noastre. Stabiliți asemănări și deosebiri. Considerați că legea din 1968 marca și o distanțare de URSS? Aduceți argumente în acest sens.

Citiți cu atenție sursele de mai jos și răspundeți următoarelor cerințe:

S.1. „...Nicolae Ceaușescu a fost un fanatic comunist... Era convins că promovează un nou model al socialismului. Când a fost întrebat, în 1988, de un reporter occidental, care este hobby-ul său, răspunsul a venit sec și fără drept de apel: „Construirea socialismului în România”. A crezut cu înverșunare într-un set de dogme rudimentare, însă în egală măsură persistente și auto-suficiente. De la începutul domniei sale, s-a delimitat de Dej prin accentul pus pe spectacol, pe propagandă personalizată, pe falsul, dar ubicuul scenariu al băilor de mulțimi. A continuat în fapt linia lui Gheorghiu-Dej și Maurer a stalinismului anti-sovietic, construind un miraj al reformelor, o ficțiune a inovației permanente. Coregrafia și dramaturgia cultului personalității erau contrapartea simbolică a menținerii controlului total al nomenclaturii asupra resurselor economice ale țării. ...Ceaușescua susținut opusul, ideea că acest rol (conducător al partidului) trebuie să crească mereu ca rezultat al unei „legități obiective”. Această viziune a fost baza a ceea ce putem numi socialismul lui Ceaușescu. Unitatea de monolit a partidului însemna supunerea necondiționată față de deciziile liderului suprem, proclamat ființă providențială....” (Vladimir Tismăneanu, *Un ocean de amintiri amare*).

S.2. „...Unii tovarăși au întrebat dacă nu există o contradicție între faptul că în țara noastră a fost construită economia socialistă unitară, în faptul că poporul român a trecut la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și aprecierea că România continuă să fie o țară în curs de dezvoltare. Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român a dezbătut și aprobat: „Raportul la cel de-al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român”, prezentat de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, „Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism”, „Codul principiilor și normelor muncii și vieții comunistilor, ale eticii și echității sociale”, „Directivile Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român, cu privire la planul cincinal 1976 - 1980 și liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981 - 1990”, „Statutul Partidului Comunist Român”..”

(Din cuvântarea lui Nicolae Ceaușescu la Congresul al XI-lea al PCR)

1. Numiți, pe baza sursei S.2, trei documente adoptate la Congresul al XI-lea al PCR.
2. Precizați, pe baza sursei S.1, două informații istorice referitoare la concepția despre socialism a lui Nicolae Ceaușescu.
3. Scrieți litera sursei care susține că România era considerată un stat în curs de dezvoltare.
4. Formulați un punct de vedere cu privire la rolul lui Nicolae Ceaușescu în cadrul PCR, susținând-ul cu două informații istorice relevante.
5. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia principiul privind rolul conducător al PCR în societate a constituit o axiomă în politica lui Nicolae Ceaușescu.

Teme de reflecție:

1. Modificarea Constituției din 1965 în 1974 instituia funcția de președinte al RSR. Pornind de la actul menționat și Constituția actuală a României, precizați atribuțiile președintelui în cele două regimuri politice. Stabiliți asemănări și deosebiri.

2. Alcătuiți un scurt eseu privind rolul liderului de partid, în cadrul regimului comunist din România, pornind de la relația cu instituțiile statului.

Studiu de caz: „SISTEMATIZAREA” LOCALITĂȚILOR ȘI CONSECINȚELE SALE

Sistematizarea vizează programul inițiat de Nicolae Ceaușescu, încă în 1974, cu scopul de a reorganiza localitățile din România. Marea Adunare Națională a adoptat Legea nr. 58/29 octombrie 1974 „privind sistematizarea teritoriului și a localităților urbane și rurale”. Legea a prevăzut că, prin sistematizare „se va asigura dezvoltarea într-o concepție unitară a rețelei de căi de comunicație, transport și energetice, asigurând legarea centrelor de producție și desfacere, bazele de materii prime, cu întreaga rețea de localități, protejarea împotriva inundațiilor, a alunecărilor de teren, combaterea eroziunii solului, precum și realizarea de dotări social-culturale și tehnico-edilitare care să servească, în comun, mai multe localități”. Astfel, fiecare comună urma să aibă una sau mai multe școli, o bibliotecă publică și o casă de cultură, cinematograful, dispensar medical și maternitate, o baie publică și o rețea de magazine care să asigure aprovizionarea locuitorilor cu bunuri de consum. În aceste comune urmau să fie aduși un număr din cele mai mari de intelectuali, pentru a determina, pe termen mediu, transformarea acestor comune în așezări semiurbane.

În realitate, programul de sistematizare s-a soldat cu demolarea parțială sau totală a numeroase sate, în configurația lor de până la acea dată și restructurarea conform unei concepții urbanistice de tip comunist. Nerespectând tradițiile locale și fără nicio logică, ca să nu mai vorbim despre o etică a urbanismului, sistematizarea a reprezentat un adevărat dezastru, pentru patrimoniul arhitectural românesc, dar și pentru viața socială.

Sistematizarea a debutat printr-un program de relocare a țăranilor din mediul rural, pentru a conferi acestuia din urmă toate atributele epocii moderne. Orașele au fost martore sosirii unor mari contingente de țăranii, iar foarte multe sate s-au depopulat, unele fiind pe cale să fie transformate în zone urbane.

Cutremurul puternic din 4 martie 1977, care s-a soldat cu distrugerea a numeroase edificii vechi din multe orașe, inclusiv București, a accelerat ritmul sistematizării. Noul centru politico-administrativ al țării a fost ales în zona centrală a Bucureștiului, mai precis cartierul Uranus și, respectiv, dealul Arsenalului. Conform unor statistici realizate de către arhitecți după 1990, se apreciază faptul că între 1981 și 1988 la București au fost demolate circa 40.000 de monumente de artă și cultură, locuințe, edificii administrative, diferite construcții, mănăstiri și biserici.

Monumente istorice celebre distruse cu prilejul sistematizării

- Dealul Spirii cunoscut și sub numele de dealul Arsenalului a fost distrus, pentru a face loc Casei Poporului, care astăzi adăpostește Palatul Parlamentului, una dintre cele mai mari clădiri din lume și care prezintă un amestec de stiluri arhitectonice. Au pierit sau au fost mutate, cu acest prilej, edificii religioase de excepție, precum biserica Izvorul Tămăduirii, schitul Maicilor, biserica Spirea Veche, mănăstirea Mihai Vodă.

- În curtea interioară a Palatului Cotroceni se afla biserica, cu același nume, zidită de domnitorul Șerban Cantacuzino și care fusese pictată de faimosul meșter zugrav Pârvu Mutu. Acest obiectiv arhitectonic de excepție a fost doborât în anul 1984.

- Una dintre cele mai vechi lăcașuri religioase de la București era biserica Sfânta Vineri, zidită în secolul al XVII-lea. Și această construcție a fost demolată, în ciuda protestelor publice.

• În 1984 a fost pus la pământ Spitalul Brâncovenesc sau Așezămintele Brâncovenești. Construit în anii 1835-1837, după planurile arhitectului german Joseph Hartel, acest spital fusese ridicat pentru sprijinirea oamenilor săraci.

• În 1984 a fost pus la pământ unul dintre cele mai vestite așezăminte eclesiastice din București, și anume mănăstirea Văcărești.

Sistematizarea la nivelul satelor prevedea ca gospodăriile din satele mici să fie concentrate în comune cât mai compacte. După unele date, se propunea organizarea, ca urmare a sistematizării, a 2 387 de comune, față de 2 705 existente. Cifrele publicate în martie și iunie 1988 anunțau dispariția a 900 de comune, din totalul de 2 705, și respectiv, o reducere a numărului satelor, de la 13 123, la maximum 5 000-6 000.

Sistematizarea a dus la numeroase distrugerii, care au afectat modul de a trăi al românilor. Arhitectura de tip tradițional, dar și concepția urbanistică și structura urbană, care să țină seama de realitățile românești a fost înlocuită de o abordare de tip compact, bazată pe clădiri colective și o rețea de străzi diferită. Programul de sistematizare a constituit ținta protestelor atât în țară, cât și în străinătate.

Activitate independentă:

1. Prezențați trei consecințe, în opinia reprezentanților PCR, ale sistematizării zonelor rurale.
2. Realizați o comparație între Bucureștiul din perioada dominată de către Nicolae Ceaușescu și cel al zilele noastre. Identificați două asemănări și două deosebiri.
3. Precizați trei sectoare importante ale societății românești care au avut de suferit de pe urma politicii de sistematizare.

Citiți cu atenție sursele de mai jos și răspundeți următoarelor cerințe:

S.1. „Sistematizarea are drept scop organizarea judicioasă a teritoriului țării, județelor și comunelor; a localităților urbane și rurale, zonarea funcțională privind modul de folosință a terenului, stabilirea regimului de înălțime, a densității construcțiilor, precum și a densității locuitorilor, a spațiilor plantate...”
(Legea Nr. 59/1974)

S.2. „... În programul de sistematizare va trebui să prevedem ca, pe această bază, să avem cel mult 2000 de comune. În același timp, trebuie să reducem, în mod radical, numărul de sate de la circa 13000 în prezent la cel mult 5000 - 6000.”

(Cuvântarea lui Nicolae Ceaușescu la a IV-a Conferință pe țară a președinților consiliilor populare, București, 3 - 4 martie 1988)

S.3. „Biserica Cotroceni a rezistat până la momentul în care Elena Ceaușescu a insistat să o dărâmam. Pentru a o salva, ne-am adresat Patriarhului de atunci (Iustin Moisescu) printr-o scrisoare prin care l-am întrebat ce putem să facem ca această biserică să rămână. Patriarhul mi-a răspuns în scris: „Biserica Mănăstirii Cotroceni nu aparține Bisericii Ortodoxe Române. Vă rugăm să vă adresați Comisiei Monumentelor Istorice”.

(Mărturia arhitectului Camil Roguski)

S.4. „Ei toți, cei ce s-au pus în slujba minciunii și a trădării intereselor propriului lor popor; ei, cei care au sprijinit cu devotament, supralicitând aberațiile dictatorului, ei toți, cei ce au dirijat distrugerile de monumente, ei toți, aceștia, trăiesc fără remușcări printre noi...Mănăstirea Văcărești însă...nu mai există”.

(Mărturia arhitectului Gheorghe Leahu)

1. Selectați, din sursa 1, două informații privind obiectivul sistematizării în viziunea liderilor comuniști din România.

2. Precizați, pe baza sursei 4, două informații aflate în relație cauză-efect.
3. Menționați, pe baza sursei 3, un obiectiv distrus cu prilejul sistematizării.
4. Scrieți litera sursei care susține implicarea unei instituții din statul român, care nu a luat atitudine față de sistematizare.
5. Formulați, pe baza surselor 2, un punct de vedere referitor la lumea satului românesc după sistematizare, susținându-l cu câte o informație selectată din fiecare sursă.

III.7 Mănăstirea Mihai Vodă din București este mutată pe un nou aliniament.

Precizați motivul pentru care regimul de la București a acceptat acest procedeu tehnic.

III.8 Mănăstirea Văcărești din București după distrugere.

III.9 Spitalul Brâncovenesc din București înainte de demolare.

ECONOMIA SOCIALISTĂ ÎN ROMÂNIA. INDUSTRIALIZAREA ȘI EȘECUL MODERNIZĂRII

Cadrul intern general. Planul cincinal, instrument de planificare în economia socialistă

Teoria comunistă a articulat de-a lungul timpului, inclusiv în România, un proiect economic bazat pe proprietatea de stat asupra mijloacelor de producție, un tip aparte de retribuție, centralism excesiv și planificare economică - exprimat în cadrul planurilor anuale și mai ales, cincinale. Mecanismul de organizare și coordonare a economiei de tip centralizat s-a bazat pe planul economic. Planurile economice fixau obiectivele de atins și modul în care se intenționa ca să fie îndeplinite, într-o anumită perioadă de timp. După 1948, urmând modelul sovietic, statele est-europene comuniste, inclusiv România, au aplicat în economie planurile cincinale. În perioada regimului comunist au existat șapte asemenea planuri, ultimul (1986-1990) nefinalizat.

În plan economic, teoria socialistă și-a propus obținerea unui ritm superior de dezvoltare economică, prin industrializarea accelerată, accentul căzând preponderent pe industria siderurgică, constructoare de mașini și chimică, respectiv colectivizarea agriculturii. Deși conform propagandei comuniste scopul întregii economii era „ridicarea nivelului de trai și a culturii maselor”, producția bunurilor de consum era neglijată, mai mereu, de autoritățile comuniste.

Abordarea proiectării planurilor cincinale a fost uneori nerealistă, căci mulți dintre indicatorii principali au rămas de cele mai multe ori neîndepliniți: la producția de oțel și cărbune, petrol, energie electrică, construcția de automobile, vase maritime. Astfel, că chiar oficiali ai PCR au constatat, în 1980, că indicatorii de atins, stabiliți prin planul cincinal 1976 - 1980, venitul național, producția industrială, producția agricolă, erau total nerealiști. Ca atare, prevederile planului cincinal următor, erau reajustate, de cele mai multe ori.

Politica de industrializare. Situația principalelor ramuri economice

Nicolae Ceaușescu a continuat politica de industrializare a țării, accentul fiind pus pe industria grea. După anul 1970 rata de dezvoltare a industriei a crescut, fără a se ține cont în mod real de indicatorii economici. Ritmul de dezvoltare al economiei a vizat cote nerealiste, cu precădere, în industria metalurgică și siderurgică având în vedere nevoile și potentialul țării noastre. România nu dispunea, în condițiile afirmării revoluției tehnico-științifice a microinformaticii și a unei noi crize energetice, de resurse de cărbune și de minereu de fier. Astfel au fost construite mari obiective industriale - în 1968 a fost inaugurat combinatul siderurgic de la Galați, apoi, a urmat cel de la Călărași. Acestea apar în condițiile în care România nu dispunea de materii prime, precum minereu de fier, în cantități suficiente și, ca atare, între 1975-1981, importul de minereu de fier a sporit în România de la 10 la 15 milioane de tone. Nici producția românească de petrol nu era mai bună, astfel că, în 1981 România a importat, la un preț sporit, 13 milioane tone de petrol.

Statisticile economice au consemnat faptul că rata acumulărilor necesare investițiilor și industrializării a fost printre cele mai ridicate din Europa. Conferința Națională a PCR din decembrie 1967 a abordat aspecte legate de planificarea economiei naționale. Cu acest prilej Nicolae Ceaușescu și-a exprimat neîncrederea față de experimentele privind trecerea spre o economie de piață și s-a pronunțat împotriva descentralizării economice, subliniind rolul proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție, ca și rolul conducător al partidului în modernizarea vieții economice, pe baza unei stricte planificări și centralizări. Această tendință s-a accentuat mai ales după 1970, când teoretic întreprinderile dobândeau în mai mare măsură libertate de decizie, se reducea numărul indicatorilor centrali de plan dar, în practică, prin constituirea centralelor industriale, se accentua centralizarea și conducerea unităților prin aparatul birocratic al statului.

Congresul al X-lea al PCR (6 - 12 august 1969) a decis nivele sporite pentru producția economică, care urma să beneficieze de investiții record, în scopul creșterii producției economice, în ceea ce privește construcția de mașini, petrochimia, siderurgia, pentru a enumera pe cele mai importante. Noul plan cincinal, 1971-1975, a prevăzut realizarea de obiective economice de proporții, dar multe dintre acestea erau destinate de la început a avea o valoare îndoielnică.

În România, funcționau în domeniul chimic, în 1975, întreprinderi la Victoria, Brăila, Pitești, Târgu Mureș, Craiova, Râmnicu Vâlcea, Năvodari, Ploiești, Turnu-Măgurele, în domeniul siderurgic la Galați, Călărași, Roman, Hunedoara, Câmpia Turzii, Buzău, București, Alba Iulia, Slatina.

Unul dintre cele mai importante proiecte edificate în perioada 1965-1989 a fost Canalul Dunăre-Marea Neagră. Construcția fusese începută încă în 1949 și a constituit locul unde a avut loc o parte importantă a activității concentraționare și de pedepsire a opozanților regimului lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. În 1953, după moartea lui Stalin, lucrările au fost sistate. Ele au fost reluate în 1975 și finalizate în 1984. Sesiunea Marii Adunări Naționale din 15 aprilie 1976 a aprobat realizarea Canalului Dunăre-Marea Neagră și a Canalului Dunăre-București, inclusiv a unei căi navigabile exterioare, în lungime de 3 000 km, care urma să fie legată cu fluviul Dunărea. Hotărârea de a relua construcția Canalului Dunăre-Marea Neagră a avut în primul rând o motivație politică. În plus ea răspundea dorinței lui Nicolae Ceaușescu de a-și asocia numele cu lucrări de proporții gigantice, indiferent de costuri și mai ales de utilitatea lor.

Regimul comunist a pus bazele industriei aeronautice, constructoare de vase maritime și fluviale de mare tonaj, avioane, elicoptere și automobile - întreprinderea Dacia în colaborarea cu concernul francez Renault, la Colibași, lângă Pitești. A fost începută construirea centralei nucleare-electrice de la Cernavoda. Flota maritimă a devenit una dintre cele mai mari, ca număr de nave și tonaj din lume, dotată cu nave construite în mai multe șantiere navale, precum cel de la Constanța. A fost construit un nou port maritim, Portul Constanța Sud-Agigea.

Una dintre preocupările de căpătâi ale lui Nicolae Ceaușescu a vizat obținerea independenței energetice a României. Ca urmare, s-au construit centrale hidroelectrice și termoelectrice, majoritatea pe cărbune, din păcate, nu de calitate superioară. Menționăm în acest sens obiectivele construite la Mintia - Deva, Bicaz, Sadu, Lotru, Paroșeni, Fântânele, Doicești, Borzești sau hidrocentrala de la Porțile de Fier, realizată în colaborare cu RSF Iugoslavia.

Agricultura a fost considerată un sector vital al economiei, dar a primit investiții puține astfel că nu putem vorbi de o adevărată modernizare, așa cum clama propaganda de partid. Cu toate acestea, la începutul deceniului al optulea al secolului al XX-lea această ramură economică a contribuit masiv, prin cantitățile de cereale și de carne, la realizarea exportului românesc. Acesta a avut însă consecințe profund negative în ceea ce privește nivelul de trai al populației. Regimul lui Nicolae Ceaușescu a fost incapabil să rezolve, în mod real, problema agriculturii. Politica Partidului Comunist Român în domeniul agriculturii nu s-a tradus decât în consolidarea controlului central, adoptarea de noi și noi decrete, care au condus la înrăutățirea situației țărănimii. La 18 octombrie 1981, s-a publicat un decret privind „unele măsuri referitoare la întărirea autoconducerii și autoaprovizionării teritoriale, precum și la asigurarea aprovizionării în bune condiții a populației cu pâine, făină și mălai”. Aceasta a statuat, în mod indirect, interzicerea aprovizionării populației cu produse din afara localității de reședință sau în care lucrau, iar, în perioada lucrărilor agricole toți locuitorii satelor și comunelor erau obligați să ia parte la efectuarea muncilor agricole. La jumătatea anilor 80 ai secolului al XX-lea România producea circa 8,5 milioane de tone de grâu și, respectiv, 12 milioane de tone de porumb. Deși s-au făcut mari eforturi pentru irigarea suprafețelor agricole, ritmul acestora nu a fost satisfăcător.

Una dintre grijile activiștilor de partid din România regimului Nicolae Ceaușescu a fost exprimată în formulele „depășirea planului de producție” sau „cincinalul în patru ani jumătate”. Întreg aparatul de propagandă a acționat pentru a imprima aceste obiective societății românești. De foarte multe ori, se constata o mare discrepanță între realizările la export sau producția agricolă la hectar și cifrele vehiculate de către propaganda comunistă, iar datele din statistici erau complet modificate.

Investiții masive, dar ineficiente

În ceea ce privește producția destinată exportului este de menționat faptul că au fost contractate împrumuturi în vederea dezvoltării economice și a realizării de produse finite de calitate, dar, de cele mai multe ori, produsele de la export nu au putut să se afirme pe piața economică mondială, nefiind practic competitive. Începând cu deceniul nouă al secolului al XX-lea, exporturile de produse românești au scăzut imens pe piețele occidentale, dar, în schimb, au sporit cele destinate statelor socialiste.

Regimul condus de Nicolae Ceaușescu a încurajat, cu prețul unor investiții imense și cheltuieli uriașe, construcții de anvergură, precum Casa Poporului (Actualul Palat al Parlamentului), bulevardul Victoria Socialismului (actual Bulevard al Unirii) din București, canalul Dunăre-Marea Neagră, canalul Poarta Albă - Midia - Năvodari, canalul Dunăre-București - rămas neterminat și altele.

Investițiile făcute în domeniul economic nu au ținut seama de multe ori de măsurile ce trebuiau luate pentru protecția mediului. Întreprinderile de la Copșa Mică sau de la Hunedoara se numărau printre cele care poluau cel mai mult. Unele investiții care au privit construcția de locuințe - multe realizate pe terenurile obținute ca urmare a demolărilor haotice, edificarea sistemului energetic și a metroului din București, au constituit proiecte reușite.

Datoria externă a României

Nivelul cel mai înalt al datoriei externe a României a fost atins în anul 1981. În același timp, România a investit în perioada conducerii lui Nicolae Ceaușescu sume uriașe - conform unor statistici ulterioare, aproximativ 9 miliarde de dolari, în state, ca de exemplu: Cuba, Siria, Zambia, Mozambic, Libia, Ucraina, Irak, Egipt. Nicolae Ceaușescu a luat hotărârea ca România să plătească datoria externă înainte de termen. Acesta a făcut ca o parte însemnată din producția industrială și agricolă să meargă la export, ceea ce a dus la mari probleme privind asigurarea aprovizionării cu hrană a populației. După circa opt ani, Nicolae Ceaușescu a anunțat, oficial, în martie 1989, că datoria externă a României fusese plătită.

Industrializarea în ritm accelerat a avut urmări importante, de durată și care au marcat societatea românească, și anume: distrugerea mediului (cazul Copșa Mică), dezvoltarea unor ramuri industriale, pentru care România nu dispunea de resurse naturale proprii, multe trebuind să fie importate - industria siderurgică și chimică, dar și migrarea masivă a lumii satelor spre oraș. Pe termen scurt, au fost și unele consecințe pozitive precum: o bunăstare relativă și temporară, cerința masivă de forță de muncă, provenită cu predilecție din lumea satelor, urbanizarea localităților.

Glosar:

- ***Economie planificată*** = un sistem economic, în care producția și investițiile sunt planificate strict de către guvern.
- ***Industrializare forțată*** = supradimensionarea industriei naționale, fără a se ține cont de costuri, necesități și posibilități reale ale economiei.
- ***Plan cincinal*** = plan economic, întocmit pe o perioadă de cinci ani. A constituit principalul instrument al planificării economice.

Pro memoria!

- Economia Republicii Socialiste România a fost de tip centralizat, cu o rată înaltă a acumulării.
 - Pentru a desfășura programul de industrializare forțată și construcții megalomane Nicolae Ceaușescu a apelat la credite externe, ramburarea acestora având grave consecințe asupra societății românești.
-

Activitate independentă:

III.10 Canalul Dunăre-Marea Neagră.

• Canalul Dunărea-Marea Neagră a fost inaugurat la 26 mai 1984. În lungime de 64,2 km, lățime la fund de 70-90 m și 110-140 m la suprafață și o adâncime de 7-7,5 m, realizat între Cernavodă și Agigea-Constanța, scurta vechiul traseu al Dunării de la Cernavodă la Constanța cu cca 400 km. După Canalul Suez și Canalul Panama, Canalul Dunărea-Marea Neagră, la data inaugurării, era cel de-al treilea mare canal de navigație din lume.

Identificați informații privind aspectele/dimensiunile tehnice ale acestui obiectiv industrial. Cu ajutorul surselor: identificați care erau condițiile de lucru, ce categorii sociale erau recrutate, pentru a lucra la realizarea acestui obiectiv industrial.

III.11 Metroul din București.

Identificați informații privind aspectele tehnice ale acestui obiectiv industrial. Formulați un punct de vedere pornind de la ideea conform căreia această este investiție este utilă și astăzi. Menționați trei efecte pe care le-a produs în viața orașului București.

1. Formulați un punct de vedere referitor la industrializarea forțată, susținând-l prin trei informații istorice relevante.

2. Localizați pe hartă, în culori, în funcție de domeniul de activitate, obiectivele industriale menționate în lecție. Pornind de la această localizare, împărțiți în două grupe, realizați o mapă tematică care să cuprindă informații și imagini cu aceste obiective industriale în trecut și în zilele noastre. Ce constatați? Care este situația acestor obiective în prezent? Exprimați-vă opinia în legătura cu industrializarea accentuată în România.

Citiți cu atenție sursele de mai jos și răspundeți următoarelor cerințe:

S.1. „...În acest cadru, se prevede creșterea intensă a forțelor de producție, crearea unei economii avansate, a unei industrii și agriculturi moderne, dezvoltarea susținută a științei, învățământului și culturii, ridicarea bunăstării materiale și spirituale a tuturor oamenilor muncii, perfecționarea continuă a relațiilor de producție, a întregii organizări sociale. Caracteristic prevederilor planului cincinal 1971-1975 este dinamismul susținut de creștere a producției materiale, modernizarea structurii întregii economii și accelerarea proceselor calitative ale dezvoltării, sporirea eficienței în toate domeniile de activitate și, pe această bază, creșterea continuă a nivelului de trai al întregului popor.:”

(Directivile Congresului al X-lea al Partidului Comunist Român)

S.2. “...Ca urmare a investițiilor acordate de stat, agricultura județului a fost înzestrată cu un număr însemnat de tractoare. În funcție de rentabilitatea și de nevoile economiei județului, s-a reprofilat structura culturilor, sporind ponderea plantelor industriale, în special a celor furajere, alături de cultura de bază a cerealelor”, scrie autorul. Drept urmare, a dezvoltării și modernizării acestei baze, producția agricolă a județului Satu Mare în cincinalul 1971- 1975 a înregistrat un ritm mediu anual de 2, 8%. ...”
(Satu Mare - împliniri în epoca socialistă)

S.3. “În 1973, când am venit în județul ăsta, abia începuseră lucrările la irigații. Anul acela a fost unul foarte secetos. ...Aveam cel mai performant sistem de irigații din țară. Pământul sărăturat, din luncile Dunării, Siretului, Călmățuiului, le-am amenajat pentru cultivarea orezului, plantă care avea nevoie de foarte multă apă. Brăila devenise un mare producător de orez. ...”
(Declarație a lui Anton Lungu, fost prim secretar PCR al județului Brăila)

S.4. “Zilele de 12-14 aprilie marchează - se poate spune - o deplină independență economică și politică a României! (Aplauze și urale puternice, prelungite). Pentru prima dată în istoria sa îndelungată, România nu mai are nici o datorie externă, nu mai plătește tribut nimănui și este cu adevărat independentă - și economic, și politic! ...La sfârșitul lunii martie am lichidat datoria externă a țării, care în 1980 reprezenta peste 11 miliarde de dolari..”
(Cuvântarea lui Nicolae Ceaușescu la Plenara CC al PCR din data de 12 aprilie 1989)

S.5. “În 1979 se produce al doilea șoc petrolifer, iar aliatul care îi furniza petrol ieftin, pentru industria petrochimică gigant pe care o ridicase în anii 70, șahul Iranului, pierde puterea. Planurile lui Ceaușescu sunt ruinate... Modul în care folosisese Ceaușescu creditele a fost păgubitor...Încercarea sa de a limita decalajele dintre economia înapoiată românească și economiile dezvoltate era sortită eșecului, de la început... Ceaușescu privea cu maximă suspiciune orice care ieșea din sfera controlului său strict. Pentru el experimentele reformatoare ale lui Kadar, ca și ale lui Hrusciiov mai devreme, sunt suspecte. ...Decizia lui Ceaușescu este de a se angaja fatal în plata integrală a datoriei externe în cel mai scurt timp. Îl determină la această măsură fantezistă, plină de consecințe dezastruoase, și protestele muncitorilor polonezi din vara 1980, și înființarea sindicatului independent Solidarnosc. Pentru el, o adevărată erezie, de neimaginat în România”.
(Stelian Tănase, Raportul Tismăneanu, Ecouri).

1. Pornind de la sursele de mai sus, numiți regimul politic din România lui Nicolae Ceaușescu.
2. Scrieți litera sursei care susține că România era în perioada 1965-1989 producător de orez.
3. Menționați, pe baza sursei 4, două informații privind dimensiunea sprijinului extern acordat de România prin credite.
4. Precizați, pe baza sursei 1, două informații referitoare la prevederile planului cincinal 1971-1975.
5. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia multe date statistice referitoare la nivelul economiei în perioada 1965-1989 erau false, utilizând o informativă din sursa 2.
6. Precizați, pe baza sursei 5, două informații istorice privind motivarea deciziei lui Nicolae Ceaușescu de a plăti datoria externă a României.

Temă de reflecție:

1. Realizați un scurt eseu cu tema **Planificarea economică în perioada regimului lui Nicolae Ceaușescu și consecințele sale**, având în vedere planul de idei: 1. Menționarea a două caracteristici ale economiei centralizate, 2. Precizarea a două ramuri în care industrializarea forțată s-a dovedit ineficientă, 3. Prezentarea a două consecințe ale industrializării forțate asupra modului de viață al populației, 4. Formularea unui punct de vedere privind ideea conform căreia investițiile din industrie au fost masive, dar ineficiente).

NAȚIONALISM ȘI COMUNISM ÎN ROMÂNIA. CULTURA SOCIALISTĂ ȘI MITOLOGIZAREA ISTORIEI

Ideologie și societate în România lui Nicolae Ceaușescu

Statul și societatea românească după 1965, dar, mai ales, după *Tezele* din iulie 1971, care au fost adoptate după vizita soților Ceaușescu în RP Chineză și Coreea de Nord, marcând începutul revoluției culturale, au constituit ținta unei ofensive ideologice a regimului condus de către Nicolae Ceaușescu.

Încă din februarie 1971, Nicolae Ceaușescu s-a întâlnit la sediul CC al PCR cu oameni de artă și cultură, unde a insistat asupra faptului că datoria „scriitorilor și a artiștilor este aceea de a contribui activ la făurirea omului nou ... , la modelarea unui tip înaintat de om gata să lupte pentru fericirea și independența patriei sale ...” Întâlnirea a este doar un prim pas spre noua orientare din cultură care a dat întâietate criteriilor politico-ideologice și va îngrădi și mai mult libertatea de creație. Din 1971, viața culturală și artistică a fost supusă unei dirijări și îngrădiri crescânde. Propaganda de partid și-a îndreptat atenția, cu precădere, spre momentele și personalitățile istoriei naționale care slujeau țelurile de moment ale PCR. S-a ajuns la o falsă exaltare a sentimentului național, cât și la accentuarea ideii că țara s-a aflat întotdeauna „în calea răutăților”. Rezultatul acestei orientări a fost, mai ales din 1980, o izolare crescândă a culturii și științei românești față de circuitele internaționale.

Propaganda de partid a evocat repetat și insistent personalitățile lui Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, socotindu-le cele mai reprezentative pentru ilustrarea principiilor de politică externă, afirmate de PCR. Accentul era pus pe lupta împotriva dușmanilor, pentru păstrarea independenței Țărilor Române. S-a omis, în mod voit, politica de negociere și compromis pusă în practică de aceeași voievozi în condițiile de atunci. S-a proiectat astfel o imagine unilaterală a cârmuirilor respective, a istoriei românilor din secolele XIV-XVI. În paralel, portretul secretarului general al PCR începe a fi reprezentat în pictură și în alte opere de artă alături de chipurile acestor domnitori, anume pentru a da prezentului ceva din aura reală a unor iluștri înaintași.

Ideologia socialistă a insistat asupra independenței naționale, suveranității naționale, conștiinței patriotice, respectării legalității socialiste, unității în diversitate, omogenizării sociale și etnice a națiunii române, dezvoltării democrației de partid, unității în jurul lui Nicolae Ceaușescu. Preocuparea pentru ideologie a lui Nicolae Ceaușescu s-a aflat în deplină legătură cu evoluțiile de la nivelul politicii sale interne, dar și externe. La baza concepției sale doctrinare - în măsura în care se poate vorbi despre așa ceva în cazul lui Nicolae Ceaușescu - s-a aflat accentul exclusiv pus pe specificul național al poporului român, rezultat al istoriei, intereselor și valorilor sale proprii.

Național-comunismul lui Nicolae Ceaușescu

De fapt, concepția de tip naționalist-comunistă a apărut încă la finele guvernării lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Ea a fost justificată de dorința intensă a regimului comunist de la București de a afla în ochii opiniei publice românești o legitimare a puterii sale, dar și a sistemului ca întreg, în condițiile tentativelor de desprindere din orbita Moscovei, în urma *Declarației Partidului Muncitoresc Român privind problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale*, din aprilie 1964.

Naționalismul a părut, la începutul deceniului al optulea al secolului al XX-lea, o soluție pentru rezolvarea problemelor cu care se confrunta societatea românească. Cazul național-comunismului în România a evoluat, de la sursele fundamentale ale naționalismului românesc - valorificarea ideii de latinătate de către iluminiștii ardeleni și ideile liberale occidentale la reafirmarea identității naționale. Național-comunismul lui Nicolae Ceaușescu a urmărit, în același timp, să fortifice solidarități etnice și energii morale, care erau considerate definitiv pierdute, ca urmare a politicii de sovietizare a României.

În 1968, criticând și afirmându-și opoziția la intervenția trupelor Tratatului de la Varșovia în Cehoslovacia, pentru a pune capăt mișcării reformatoare de la Praga, Nicolae Ceaușescu a exploatat extrem de abil sentimentele naționale renăscute în România, ceea ce i-a făcut pe mulți dintre români să accepte ceea ce respinseseră vreme îndelungată, și anume o ideologie importată de la Răsărit.

Cu predilecție, în partea a doua a guvernării lui Nicolae Ceaușescu, prezentat ca un adevărat patriot și un bun român, componenta naționalistă s-a substituit celei comuniste, ceea ce a făcut ca mulți să nu mai poată vedea clar efectele nefaste ale metodelor dure la nivel politic și mai ales, profund centraliste la nivel economic, promovate de către Nicolae Ceaușescu.

Limbajul de tip patriotic nu trebuie însă să înșele. Astfel, același Nicolae Ceaușescu critica deschis invazia din 1968 în Cehoslovacia, sperând să demonstreze opiniei publice că dorește să se rupă total de sub tutela Uniunii Sovietice, dar, în 1981 și, chiar, în 1989, cerea intervenția în Polonia, contra Sindicatului *Solidaritatea*, mai ales de teama contagiunii reformelor liberale din această țară.

Orientări în cultura românească (1965-1989)

Cultura în perioada conducerii lui Nicolae Ceaușescu a fost aservită pe deplin intereselor Partidului Comunist Român, fiind impregnată de ideologia comunistă. Se apreciază de către majoritatea specialiștilor că, în România, cultura socialistă a abordat, în principal, trei teme majore și anume: lupta Partidului Comunist Român în ilegalitate și rolul acestuia în eliberarea țării la 23 august 1944; realizările poporului român sub conducerea Partidului Comunist Român; lupta Partidului Comunist Român împotriva burgheziei și marilor proprietari funciari.

S-a trecut la o „reconsiderare” a operei multor scriitori din literatura română, până acum interziși, drept pentru care se publică ediții critice. Sunt scriitori, precum Marin Sorescu, Nichita Stănescu și, mai apoi, Marin Preda care critică dogmatismul ideologic și cer libertatea cuvântului scris. Multe din lucrările literare sau din artele plastice respectă condiția fundamentală de a nu ataca principiile de bază ale societății sau pe liderii comuniști.

În plan instituțional, ca urmare a „Tezelor” din iulie (1971) ale lui Nicolae Ceaușescu s-a constituit Consiliul Culturii și Educației Socialiste, care urmărea „...educarea omului nou, profund devotat cauzei socialismului și comunismului,... desfășurarea unei vaste activități politice și cultural-educative, dirijarea într-o unică direcție și folosirea eficientă a tuturor mijloacelor de influențare a conștiinței de care dispune societatea noastră socialistă...” Controlul exercitat de Partidul Comunist Român a fost întărit, alături de subordonarea politică și cenzura ideologică.

Festivalul „Cântarea României”

În 1977, Consiliul Culturii și Educației Socialiste a preluat și organizarea Festivalului „Cântarea României”, care s-a dorit o amplă manifestare la nivel educativ, politico-ideologic, educativ, cultural-artistic, de creație și interpretare în spiritual valorilor comuniste, de către fruntașii în muncă. Gala laureaților primei ediții a festivalului a avut loc la București, pe 11 iunie 1977, și a deschis seria spectacolelor uriașe de propaganda, care aduceau mereu aminte de modelul din Coreea de Nord. Toate spectacolele ce au urmat au fost profund marcate de omagiile prezentate cuplului Ceaușescu, mesaje profund patriotice, provenite de pe pozițiile comunismului de tip național.

Pe fondul „Cântării României” s-au dezvoltat unele fenomene culturale, precum: Cenaclul „Flacăra”, supranumit al tineretului revoluționar, care a întreținut iluzia libertății, dar și a relaxării ideologice. Înființat și condus de poetul Adrian Păunescu, între 1973 și 1985, cenaclul „Flacăra” a constituit cadrul, care a reunit, conform unor statistici, circa șase milioane de spectatori și peste 1600 de spectacole de muzică și poezie. De fapt, cenaclul „Flacăra” a devenit o uriașă mașină de propagandă națională, care a reunit artiști, poeți, formații muzicale, cântăreți de muzică folk sau rock, unii de o autentică valoare artistică.

Mitologizarea istoriei

George Orwell a declarat cândva că „cine controlează prezentul, mitologizează trecutul”. Istoria perioadei dominate de Nicolae Ceaușescu a demonstrat că mulți dintre istorici, manualele școlare, dar mai ales, mass media și propaganda au schimbat istoria în funcție de cum bătea vântul în PCR și în lumea comunistă. Și în această perioadă, românii trebuiau să creadă în originea lor daco-romană, continuitatea de viață pe teritoriul actualei României, în unirea înfăptuită de către Mihai Viteazul.

Mitologizarea istoriei noastre a cunoscut două etape: una bazată pe ideea luptei de clase și a internaționalismului de tip proletar, sub conducerea lui Gheorghe Gheorghiu - Dej și respectiv, cea național-comunistă, bazată pe dorința ca recuperarea istoriei să fie pusă în slujba proiectului de țară dezvoltat între 1965-1989. În perioada lui Nicolae Ceaușescu s-a dorit fățiș rescrierea istoriei naționale în funcție de imperativul momentului. Astfel, după 1965 știința istorică din România a insistat pe ideea de unitate, în special politică, care se regăsea mai în toate momentele istoriei naționale, precum Burebista, Mihai Viteazul și alții sau despre rolul maselor în istorie, ilustrată de revoluția pașoptistă sau de participarea României la prima conflagrație mondială.

Pro memoria!

- Cultura s-a aflat sub controlul strict al Partidului Comunist Român.
 - Festivalul Cântarea României a constituit o modalitate de intensificare a activității ideologice și a propagandei Partidului Comunist în România.
 - Istoria a fost spusă procesului de ideologizare din partea Partidului Comunist Român.
-

Activitate independentă:

1. Menționați rolul *Declarației PCR* din 1964.
2. Precizați sursele național-comunismului din România.
3. Prezentați două consecințe, în plan intern, ale luării de atitudine a României împotriva invaziei, în 1968, a trupelor Pactului de la Varșovia în Cehoslovacia.
4. Formulați un punct de vedere cu privire la specificul național-comunismului din România, susținându-l cu două informații istorice relevante.
5. Precizați rolul Consiliului Culturii și Educației Socialiste.
6. Identificați două forme de activitate ale Cenaclul „Flacăra”.
7. Pe baza informațiilor dobândite în cadrul lecției și a istoriei orale, informații culese de la părinți și bunici, scrieți un scurt eseu referitor la dominația ideologiei comuniste asupra culturii din România condusă de Nicolae Ceaușescu.
8. Pornind de la textul lecției, argumentați că promovarea unei culturi de tip socialist a dus la formarea „omului nou”. Precizați două trăsături ale „omului nou” și încercați să susțineți, cu exemple că această practică totalitară a fost implementată și de regimul Ceaușescu în România.

III.12 Spectacol închinat lui Nicolae Ceaușescu
www.comunismulinRomânia.ro

Priviți imaginea de mai sus. Pornind de la imagine, identificați trei aspecte legate de concepția național-comunistă promovată de Nicolae Ceaușescu.

III.13 Spectacol din cadrul festivalului „Cântare României”
www.historia.ro

Priviți imaginea de mai sus și descrieți simbolurile și așezarea participanților. Formulați un punct de vedere referitor la consecințele implicării directe a Partidului Comunist Român în domeniul culturii.

III.14 Spectacol din cadrul Festivalului „Cântarea României”
www.adevarul.ro

Pornind de la imaginea de mai sus, formulați un punct de vedere referitor la rolul creației culturale de masă în perioada 1965-1989.

I. Citiți cu atenție sursele de mai jos și răspundeți următoarelor cerințe:

S.1. „...Promovarea interesului național a fost pretextul care a stat la baza politicii lui Ceaușescu de autonomie față de Uniunea Sovietică, dar eforturile sale de a promova această exigență, după ce dobândit puterea..., au fost compromise de asocierea PCR cu teroarea ultimelor două decenii. ..marele paradox al domniei lui Ceaușescu este că proasta administrare a treburilor interne ale României contrasta atât de puternic cu modul în care a dus politica sa externă...”

(Denis Deletant, *Ceaușescu și Securitatea: Constrângere și disidență în România anilor 1965-1989*).

S.2. „Tezele din iulie 1971 au reprezentat semnalul declanșării unui proces de dogmatizare a literaturii române, al doilea după cel ce a succedat Revoluției maghiare. Pentru intelectuali, schimbarea bruscă a politicii culturale a partidului, chiar în momentul încercării de desovietizare a României, de desprindere a ei din cleștele ucigaș al lagărului socialist, a însemnat un șoc, dar și un moment al adevărului. Câțiva au înțeles imediat, alții sau prefăcut că înțeleg și cei mai mulți au întârziat cu bună știință să înțeleagă că trăiesc, totuși, într-un regim comunist și că dreptul la identitatea națională nu era același lucru cu accesul la libertate... Climatul de creație s-a înăsprit, în chip simțitor, iar printre scriitori s-a răspândit psihoza revenirii realismului socialist. Temerile au fost întreținute de mișcările de cadre efectuate imediat de Ceaușescu pentru îmbunătățirea „compoziției de clasă” și reluarea, de câteva ori, a asaltului ideologic în câteva noi plenare și întâlniri cu activul de partid. În 1974, tezele păreau a fi prins contur teoretic, iar „ideile” conducătorului a se fi instalat temeinic în scriitoricească și în mentalitatea publică...”

(Raportul final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România)

1. Precizați, pe baza sursei 1, două informații cu privire la importanța promovării interesului național.
2. Prezentați Tezele din iulie 1971 și consecințele lor pentru societatea românească.
3. Scrieți două informații, aflate în relație cauză-efect, din sursa 2.
4. Formulați un punct de vedere referitor la specificul național-comunismului în România, condusă de Nicolae Ceaușescu, susținându-l cu două informații selectate din sursele 1 și 2.

II.

S.1. „...Să inițieze acțiuni menite să stimuleze creația în domeniul literaturii și artelor, promovând operele literare, cinematografice, teatrale, muzicale și plastice care, animate de spirit militant, răspund intereselor poporului, societății socialiste, organizând și controlând activitatea consacrată îndeplinirii hotărârilor de partid și de stat privind domeniul culturii pe întreg teritoriul țării“.

(Scopul Consiliului Culturii și Educației Socialiste)

S.2. „Adrian a avut inspirația să adune toți pletoșii, toți băutorii de vodcă, să le dea vodcă și chiar bani de cheltuielă și să-i lase să vorbească, să povestească și să cânte ce vor ei. Așa a început atmosfera de cenaclu. Oamenii au fost fascinați, pentru că era o portiță de scăpare. (...) După doi ani de cenaclu toți ăia pletoși erau rași, tunși, puși să facă odă. A fost lăsat să-și facă de cap, pentru că avea obligații mai sus. Eu cred că dacă nu făcea acest compromis cu «Puterea», cenaclul nu ar fi existat de mult. Pericolul nu venea de la Păunescu, pentru că el era omul lor, de asta i-a mers bine până spre final“.

(Nicu Covaci, liderul grupului rock Phoenix, în 2010, despre Cenaclul Flacăra)

S.3. „În istoriografia comunistă miturile sunt ideologizate. Mitul este adaptat și disimulat în ideologie atunci când acesta explică nașterea puterii, originile instituțiilor și ale legilor iar ideologiile se bazează de regulă pe un mit fondator care să garanteze coeziunea socială și conștiința colectivă menite să legitimeze ordinea socială“.

(S. Nicoară, T. Nicoară, *Mentalități colective și imaginar social. Istoria și noile paradigme ale cunoașterii*).

1. Precizați, pe baza sursei 3, caracterul miturilor în istoriografia comunistă.

2. Menționați, pornind de la sursa 1, două informații privind obiectivele Consiliului Culturii și Educației Socialiste.

3. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că Cenaclul „Flacăra“ era o portiță de scăpare din viața cotidiană în România lui Nicolae Ceaușescu.

Studiu de caz: CULTUL PERSONALITĂȚII ELENEI ȘI AL LUI NICOLAE CEAUȘESCU

Una dintre trăsăturile definitorii ale istoriei României socialiste a fost cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu, la care, ulterior, s-a adăugat și cel al soartei sale, Elena Ceaușescu, un cult al personalității cum nu a mai fost un altul și care a marcat apogeul politicii neostaliniste a lui Nicolae Ceaușescu.

Cultul personalității era menit să creeze o uriașă simpatie populară pentru Nicolae și Elena Ceaușescu. Cultul personalității a avut la bază un mecanism și o dinamică proprie, în care au fost implicați unii așa zisi intelectuali, dar, mai ales, un uriaș aparat de propagandă, pus în mișcare de activiștii comuniști, care se întreceau în îndeplinirea „indicațiilor prețioase” ale conducătorului partidului și statului. Epoca începând din 1965 era considerată drept „Epoca de aur” din istoria României. Atunci când se făcea referire la zilele de naștere ale lui Nicolae (26 ianuarie) și Elena Ceaușescu (7 ianuarie) se vorbea despre „scumpa oră din ianuarie”.

Activitatea de propagandă l-a prezentat pe Nicolae Ceaușescu drept un summum al tuturor virtuților umane și cel mai de seamă și „apărător al idealurilor naționale și al independenței României”. Acesta cuprindea, practic, un complex de tehnici de manipulare a opiniei publice, cu scopul de a consolida statutul și, respectiv, imaginea liderului comunist de la București, dar și pentru a genera un răspuns cu puternică încărcătură emoțională din partea maselor populare, pentru a fixa imaginea lui Nicolae și a Elenei Ceaușescu în memoria colectivă a epocii.

Una din primele expresii ale cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu a fost volumul *Omagiu*, publicat în anul 1973, cu ocazia împlinirii vârstei de 55 de ani, în care se scria printre altele: „Privim cu prețuire și respect la armonia vieții sale de familie. Atașăm o semnificație etică specială faptului că viața sa, alături de cea a tovarășei sale de viață, fostă muncitoare textilistă și militantă a UTC, membră a partidului din vremea ilegalității, astăzi Erou al Muncii Socialiste, om de știință, membră a CC al PCR, tovarășa Elena Ceaușescu, oferă imaginea exemplară a destinelor a doi comuniști”.

Congresul al XII-lea al PCR (19-23 noiembrie 1979) a consolidat puterea secretarului general al PCR și a soției sale, care controlau în mod clar întregul aparat de partid și de stat. La aceasta s-a adăugat și ascensiunea membrilor familiei prezidențiale și, mai ales, a lui Nicu Ceaușescu, devenit la Congresul al XII-lea, membru supleant al Comitetului Central al PCR.

Cu trecerea anilor, cultul personalității lui Nicolae și a Elenei Ceaușescu a crescut în intensitate. S-au publicat lucrări și materiale de propagandă, poeme, articole de presă, lucrări omagiale, s-au realizat opere de artă, s-au organizat mitinguri, spectacole, adunări artistice, s-au adresat telegrame de felicitare și de azeziune, în care folosindu-se numeroase hiperbole și metafore, Nicolae Ceaușescu era preamărit și slăvit drept „fiul patriei sale”, „marele arhitect”.

Cultul deșănțat al personalității a vizat-o și pe Elena Ceaușescu, care era văzută drept „mama legendară din poveștile copilăriei”, „om de știință și savant de renume mondial”, „cea mai dreaptă femeie de pe pământ”. Soției lui Nicolae Ceaușescu i s-au conferit numeroase funcții, distincții, titluri științifice, atât în țară, cât și în străinătate, ceea ce a propulsat-o drept figura nr. 2 în România socialistă. Propaganda socialistă a prezentat-o pe Elena Ceaușescu drept un revoluționar, savant și om de știință, dar și militant pentru pace.

În concluzie, cultul personalității a urmărit crearea unei imagologii jenante și exagerate, care trebuia să creeze în jurul lui Nicolae și al Elenei Ceaușescu o charismă de care cei doi erau total lipsiți în realitate.

Activitate independentă:

1. Numiți alți trei lideri politici din secolul al XX-lea care s-au bucurat de un cult al personalității.
2. Identificați două căi de manifestare a cultului personalității Elenei și a lui Nicolae Ceaușescu.
3. Formulați un punct de vedere referitor la titlurile și apelativele conferite soților Ceaușescu, susținându-l cu două informații istorice relevante.

Citiți cu atenție sursele de mai jos și răspundeți următoarelor cerințe:

S.1. „...*Multe articole din presa cotidiană sau culturală se pun de acord asupra unui număr de aspecte recurente cu privire la rolul și la realizările lui Ceaușescu pe plan cultural. În primul rând, epoca Ceaușescu este prezentată ca o perioadă complet diferită sub aspect calitativ și cantitativ de era predecesorului Gheorghe Gheorghiu-Dej și că toți trăiesc unanim în dimensiunea Ceaușescu.*

Printre diversele ciudățenii ale cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu există referințe cu statutul său de figură militară. De ziua sa, la 26 ianuarie, apar imagini în care Ceaușescu este reprezentat în uniformă; numeroasele poeme publicate cu ocazia sărbătoririi zilei de naștere confirmă ceea ce imaginile au arătat: o insistență aparte asupra capacităților și meritelor lui Ceaușescu drept figură militară. Serbările din unitățile militare și asociațiile culturale ale armatei aveau diferite programe și festivaluri, printre care cel mai important fiind ”Avem un steag, avem o țară, avem un comandant suprem”. Aceste demonstrații au atins apogeul cu ocazia împlinirii a 65 de ani de către Ceaușescu, Editura Militară a scos trei volume de poezie dedicate comandantului suprem, scrise fie de poeți, fie de soldați, volume intitulate ”Sentimentul patriei” și ”Onor Comandantului Suprem”....”

(Anneli Ute Gabany, *Cultul lui Ceaușescu*).

S.2. „*Sunteți atât de tânăr și-atât de curajos. Vă văd apoteotic, ca pe un Voievod. Vreau să vă spun, tovarășe Nicolae Ceaușescu, clar și din tot sufletul meu, că, și dacă în România ar fi 200 de partide, eu tot în partidul condus de dumneavoastră aș face cerere de înscriere sau reînsciere, chiar dacă aș ști că*

alte partide m-ar plăti, iar partidul acesta mi-ar mai da o dată vot de blam cu avertisment. Acesta este Adevăratul Nicolae Ceaușescu al Istoriei Românilor, marele patriot revoluționar. Sunteți Bărbatul Țării și Unica Salvare. Aveți o scânteie divină și vă călăuzește un geniu lăuntric. Să trăiți, Măria Voastră!”
(Adrian Păunescu, *Odă*)

1. Scrieți litera sursei care susține că armata I-a omagiat, deopotrivă, pe Nicolae Ceaușescu.
2. Menționați, pe baza surselor 1 și 2, trei apelative conferite lui Nicolae Ceaușescu.
3. Precizați, pornind de la sursa 2, numele a trei artiști plastici, care l-au înfățișat pe Nicolae Ceaușescu în creațiile lor artistice.
4. Prezentați două momente importante ale anului, care constituiau un prilej de nemăsurate ode închinare soților Ceaușescu.
5. Scrieți două informații aflate în relație cauză-efect din sursa 2.

III.15 Spectacol omagial dedicat lui Nicolae Ceaușescu.

Priviți imaginea de mai sus și descrieți conținutul acesteia. Argumentați printr-o informație istorică relevantă faptul că propaganda de partid a jucat un rol decisiv în preamărirea soților Ceaușescu.

III.16 Tablou omagial pentru soții Ceaușescu.

Priviți imaginea de mai sus și argumentați afirmația conform căreia Elena și Nicolae Ceaușescu se identificau cu istoria națională.

ÎNCĂLCAREA DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE ALE CETĂȚENILOR ROMÂNIEI

Cadrul general

Constituția din 1965 a marcat transformarea regimului popular în regim socialist și a inclus principiul egalității depline a tuturor cetățenilor țării, indiferent de naționalitate, inclusiv utilizarea limbii materne în învățământ, administrație, cultură. În realitate, situația a fost alta decât cea înscrisă în actul constituțional menționat. Una din trăsăturile definitorii ale regimurilor totalitare a fost încălcarea sistematică a drepturilor și libertăților cetățenești. Același lucru s-a întâmplat și în România în perioada regimului condus de Nicolae Ceaușescu.

Regimul aflat la putere în România, condus de către Nicolae Ceaușescu, a fost permanent interesat de controlul deplin asupra societății, statul intervenind în toate domeniile vieții, inclusiv a celei private, ceea ce s-a răsfrânt profund negativ asupra calității vieții. Principalul instrument, utilizat în acest scop, a fost poliția politică sau Securitatea, care având o rețea masivă de agenți și informatori, s-a infiltrat în toate palierele societății românești.

Forme de încălcare a drepturilor și libertăților cetățenești

Regimul lui Nicolae Ceaușescu a încălcat sistematic drepturile omului, a suprimat orice tip sau formă de libertate de exprimare, de conștiință individuală. De asemenea, s-a manifestat un control strict asupra culturii, sub toate aspectele sale și s-a practicat de către Consiliul Culturii și Educației Socialiste o cenzură severă. Cei care au îndrăznit să protesteze, mulți fiind intelectuali, au fost deseori persecutați, hărțuiți, apoi arestați, și, nu de puține ori, au fost siliți să emigreze în străinătate, cu precădere în Europa Occidentală și SUA.

Hărțuirea și persecutarea adversarilor regimului lui Nicolae Ceaușescu a devenit o practică curentă a autorităților de la București. Astfel, Paul Goma a fost silit să emigreze în străinătate, iar Doina Cornea a fost urmărită și s-a încercat izolarea sa. Unii dintre lucrătorii serviciilor secrete din România au ales libertatea - de exemplu: Liviu Turcu, Ioan Mihai Pacepa - a cărui defectare celebră în 1978 a produs panică în cadrul aparatului central de partid și de stat de la București. Ca urmare, aceștia au fost judecați și condamnați la moarte, în lipsă, fiind cu toții acuzați de înaltă trădare.

Nu au lipsit persecuțiile, criticile, urmărirea de către Securitate, a conducătorilor și adepților bisericii greco-catolice, a cultelor neoprotestante. Securitatea a monitorizat populația pe diferite căi: informatori, violarea corespondenței personale, filaje și urmăriri, contactele dintre cetățenii români și străini, inclusiv diplomații străini acreditați la București. Pentru a evita răspândirea de materiale publicistice ostile regimului și pentru a se controla în amănunt producția editorială și de presă, printr-un decret al guvernului comunist s-a prevăzut înregistrarea aparatelor de copiat și a mașinile de scris, aflate în uzul instituțiilor sau a persoanelor particulare.

În perioada guvernării lui Nicolae Ceaușescu România s-a confruntat cu o problemă deosebită, și anume scăderea continuă a nivelului de trai, cu precădere în anii '80 ai secolului al XX-lea. Dar, conducătorii statului, și, în special, Nicolae Ceaușescu, declarau că nivelul de trai crescuse ca niciodată. În jurnalele de actualități ale Televiziunii Române, mereu cosmetizate de cenzorii de serviciu ai propagandei comuniste, apăreau deseori imagini din celebrele „vizite de lucru“ ale cuplului Ceaușescu, inclusiv în magazine, denumite în epocă, alimentare, ce aveau rafturile pline de produse.

Se știa însă foarte bine că, marea majoritate a produselor alimentare mergeau la export, pentru acoperirea datoriei externe a României. Astfel, în perioada 1981-1989 în magazinele din România existau multe lipsuri în ceea ce privește produsele alimentare de bază, și anume carne, ouă, lapte. Lipsurile s-au acutizat, din toamna anului 1981. S-au reintrodus în multe dintre județele țării cartele, fiind raționalizate pâinea, laptele, uleiul, zahărul și carnea. Nivelul de trai a fost profund afectat și de introducerea așa-zisului program de alimentație rațională, care stipula că un adult să nu consume mai mult decât 3.000 de calorii pe zi. În consecință, s-a trecut la raționalizarea laptelui, cărnii, zahărului, uleiului, care constituiau alimente de bază pentru hrana cetățenilor.

La toate acestea s-au adăugat raționalizarea distribuției agentului termic pe timp de iarnă pentru populație și, implicit, scăderea temperaturii în apartamente, întreruperile repetate ale distribuirii energiei electrice, raționalizarea distribuirii apei calde. Conform unor statistici economice, în 1985, consumul casnic de energie electrică a scăzut cu aproximativ 50%. După 1985, se introduce raționalizarea benzinei. Astfel, circulația autoturismelor personale în zilele de duminică a fost limitată, iar multe autobuze au trecut la funcționarea cu gaz metan.

În aceste condiții starea de sănătate a populației s-a înrăutățit considerabil, ajungându-și la scăderea calității actului medical, reducerea semnificativă a importurilor de medicamente, creșterea nivelului mortalității, infectarea unui număr mare de bolnavi, în special copiii, cu virusul HIV.

S-a adăugat și politica demografică a regimului lui Nicolae Ceaușescu, care s-a preocupat de creșterea rapidă a populației. În acest sens, regimul a insistat asupra faptului că a avea copii era o datorie patriotică. Ca urmare, în 1966, printr-un decret al Consiliului de Stat s-au interzis avorturile, ceea ce s-a repercutat deseori asupra stării de sănătate a femeilor.

În 1981 România era singurul stat din Europa care mai transmitea încă emisiuni de televiziune în alb-negru. Abia în 1983 s-a efectuat prima transmisiune de televiziune color. După anul 1985 programul Televiziunii Române a fost redus semnificativ, mai precis, la un program de două ore, dedicat emina-mente adulării cuplului Ceaușescu. Mulți cetățeni, în funcție de poziția geografică și-au instalat antene pentru captarea emisiunilor programelor de televiziune din Iugoslavia și Bulgaria, iar în Transilvania, erau captate emisiunile televiziunii maghiare. A luat amploare utilizarea aparatelor video în sistemul VHS, circulația casetelor video luând o amploare deosebită.

Rețeaua telefonică din România era una dintre cele mai slabe din Europa, cu un număr insuficient de posturi telefonice. După unele statistici, în 1989 funcționau în România aproximativ 700.000 de posturi telefonice, la o populație de 23 de milioane de cetățeni. Lipseau aproape în totalitate computerele personale, iar cele din întreprinderi, aflate în număr mic, erau utilizate în producție.

Pentru a întări și mai mult controlul asupra societății, Nicolae Ceaușescu a intensificat activitatea propagandei PCR și a activiștilor de partid, care erau preocupați, mai ales, de aducerea muncitorilor, studenților, militarilor la acțiunile de omagiere a regimului lui Nicolae Ceaușescu.

Situația existentă în România în ceea ce privește încălcarea drepturilor omului a făcut ca mulți cetățeni să decidă să emigreze în străinătate - Europa Occidentală, SUA și Canada, pe diferite căi, și anume: solicitarea de azil politic cu diferite prilejuri, reîntregirea familiei, căsătorii, trecerea ilegală a frontierei în condiții foarte grele, în special, în RSF Iugoslavia, iar, din 1987, și în Ungaria.

Glosar:

- **Securitate** = organ de represiune politica a statului totalitar, are ca obiectiv combaterea și chiar eliminarea tuturor ce se opun politicii PCR.

- **Informatori** = persoane care culeg sau oferă informații. Au constituit un instrument de control al societății utilizat de către Securitate.

- **Dizidenți** = persoane care au păreri sau opinii deosebite față de colectivitatea, organizația din care fac parte.

- **Drepturile omului** = drepturile fundamentale, la care o persoană are în mod inerent dreptul, în calitate ființă umană.

Pro memoria!

- Regimul lui Nicolae Ceaușescu a încălcat în mod flagrant, prin politica sa, drepturile fundamentale ale oamenilor.

Activitate independentă:

1. Identificați principalele probleme ale populației României pe care le avea de înfruntat în viața cotidiană, în perioada conducerii lui Nicolae Ceaușescu.
2. Prezentați politica demografică a lui Nicolae Ceaușescu.

Citiți cu atenție sursele de mai jos și răspundeți următoarelor cerințe:

S.1. „...În magazine nu se găseau în mod curent carne (pui, porc, vită), ouă, lapte. Ca produse din carne puteai găsi curent doar pește înghețat (stavrid, cod, merluciu) sau proaspăt (crap, caras, biban, știucă, roșioară, guvizi-în localitățile de lângă mare, șalău și somn - care erau scumpe), conserve de pește (rusești), tacâmuri de pui (gheare și gături), picioare de porc (numiți adidași), salam cu soia, scoici albaneze, creveți în ulei. Din când în când se mai găseau cu coadă unele conserve de carne de vită, organe (pipote, inimi), oase pentru ciorbă și, acordeoane” (coaste de porc-n.r.)....La ouă, lapte și produse din lapte (unt, smântână și telemea, aproape singurul tip de brânză care se găsea) se stătea la cozi interminabile. În loc de lapte se folosea laptele praf.Fructele care se găseau erau numai cele locale (mere, pere, prune, struguri, cireșe, vișine, pepeni, gutui, caise, piersici). Bananele, portocalele, mandarinele, lămâile, ananasul (în compot la cutie) erau rare și oamenii stăteau la cozi uriașe pentru a le cumpăra măcar pentru cei mici de sărbători...”

(Raport al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, 2006)

S.2. „Din ianuarie 1982 s-a început limitarea distribuirii energiei electrice către populație; până la căderea regimului comunist în 1989, livrarea curentului electric către populație se oprea de câteva ori pe zi, fără niciun program ori logică aparente și fără anunțarea prealabilă a consumatorilor casnici. Simultan, cetățenii erau îndemnați să economisească energia electrică prin scoaterea din funcțiune pe timpul iernii a frigiderelor, prin neutilizarea mașinilor de spălat și a altor bunuri electrocasnice sau prin nefolosirea ascensoarelor. Benzina, deși raționalizată, devine greu de găsit. Consumul de energie pentru populație a scăzut forțat cu 20% în 1979 și 1982, apoi cu 50% în 1983, iar în 1985 cu încă 50% față de anii precedenți...”

(Raport al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, 2006)

S.3.

„... Frunze, cuvinte, lacrimi
Cutii de conserve, pisici
Tramvaie câteodată, cozi la Faină
Gărgărițe, sticle goale, discursuri
Imagini lungite la televizor
Gândaci de Colorado, benzina
Stegulețe, Cupa Campionilor Europeni
Mașinicu butelii, portrete cunoscute

....
Zvonuri
Serialul de Sâmbătă, cafea cu înlocuitori
Lupta popoarelor pentru pace, coruri
Producție la hectar
Gerovitalul, băieții de pe Calea Victoriei
Cântarea României, adidași
Compot bulgăresc, bancuri, peste oceanic
Totul....”

(Ana Blandiana, *Totul*).

1. Scrieți litera sursei care susține că în România lui Nicolae Ceaușescu exista o serioasă problemă în ceea ce privește aprovizionarea cu alimente.
2. Prezentați două aspecte ale încălcării drepturilor cetățenești în domeniul culturii.
3. Scrieți câte două informații aflate în relație cauză efect din sursele 1, respectiv 2.
4. Formulați un punct de vedere privind încălcarea drepturilor și libertăților cetățenești în România, susținându-l cu câte două informații relevante din sursele 1 și 2.
5. Menționați o informație istorică privind poziția lui Nicolae Ceaușescu față de nivelul de trai al românilor.

III.17 Vitrina unui magazin din București în anii 1980

Priviți imaginea de mai sus și comparați-o cu cea a unui supermarket din zilele noastre.

III.18 Bucureștiul într-o zi de iarnă a anilor 1980

Priviți imaginea de mai sus. Descrieți conținutul imaginii. Formulați un punct de vedere referitor la viața de toate zilele a românilor din această perioadă.

III.19 La coadă la alimente.

Priviți imaginea de mai sus. Pornind de la această imagine scrieți un eseu cu privire la asigurarea cu alimente a populației din România în perioada conducerii lui Nicolae Ceaușescu.

Teme de reflecție:

1. Alcătuiți un portofoliu cu tema *Calitatea vieții în România în perioada anilor 1980*.
2. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia vizita Elenei și a lui Nicolae Ceaușescu în state din Extremul Orient a contribuit la declanșarea revoluției culturale în România.

Pagina 4 TELE-RADIO

TELEVIZIUNE Luni * 25 decembrie 1989

19.00 Telejurnal

19.25 **C** **Ctitorii ale Epocii de Aur**
ARC PEȘTE MUNTII
Redactor Horia Vasiliu

19.45 **DIRECȚII ALE DEZVOLTĂRII CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE ÎN LUMINA HOTĂRIRILOR CONGRESULUI AL XIV-LEA AL PARTIDULUI**
CONGRESUL XIV
PLATFORME ALE INTEGRĂRII CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE CU PRODUCȚIA - „ELECTROPUTERE” CRAIOVA
Redactor Eugen Roibu

20.10 **C** **Tezaar folcloric**
Cinac pentru pămintul românesc
Redactor Mariora Mușnescu

20.40 **PUTERNICA MOBILIZARE PENTRU ÎNDEPLINIREA EXEMPLARĂ A PLANULUI PE LUNA DECEMBRIE ȘI PE ÎNTREGUL AN**
ORGANIZAREA, MODERNIZAREA ȘI SPECIALIZAREA PRODUCȚIEI
Roid-anchetă în unități economice din industria constructoare de mașini
Redactor Sorin Burtea

21.00 **C** **Democrația muncitorească, revoluționară în acțiune**
PARTICIPARE ACTIVĂ, CONȘTIINȚA LA OPERA DE CONSTRUCȚIE A SOCIETĂȚII SOCIALISTE ȘI COMUNISTE
Documentar
Redactor Emilia Diaconu

21.20 **C** **Din lumea capitalului**
Documentar
Redactor Florin Mișu

21.35 **C** **Ce-ți dorești, dulce Românie**
Versuri patriotice, revoluționare

21.50 Telejurnal

22.00 Închiderea programului

RADIO

6.00 **RADIOPROGRAMUL DIMINETII**
• Buletin de știri
• 8.15 Scurt medical
• 8.30 LA 21 IN AGRICULTURA
• 9.00 RADIOJURNAL
• Hărtăriele Congresului
Nicolae Ceaușescu: program de acțiune revoluționară al întregului popor
• 9.00 Revista presei
• 9.18 Cursierul melodilor
• 9.30 Publicitate
• 9.00 Buletin de știri
• 9.00 RADIOJURNAL
ASCULTĂTORILOR

10.00 Buletin de știri
10.05 Cîntecul satului românesc contemporan
10.25 Publicitate
10.40 Tinerii soliști de muzică ușoară laureați ai Festivalului național „Cîntecul României”
11.00 Buletin de știri

11.05 **ANTENA SINDICATELOR**
Creșterea și diversificarea creșterii salariale și sociale - preocupare majoră a organelor și organizațiilor sindicale
Redactor Tudor Stancu

11.25 Pagina antologică din creația corală studenților în raportul Conului și Orchestrei Radioteleviziunii Române
11.30 Buletin hidrologic
12.00 Buletin de știri
12.25 **MAGAZIN TEHNICO-ȘTIINȚIFIC**
Hărtăriele Congresului al XIV-lea al partidului, mobilizator program de acțiune deosebit de eficient românesc, pentru progresul multilateral al patriei
13.00 Din corciorul folclorului
13.00 DE LA 1 LA 3
• RADIOJURNAL
• Valia întregului popor - înfăptuirea exemplară a Hărtăriei Congresului al XIV-lea al partidului
15.00 Acoperirea Radio-TV
15.15 Operele românești și internaționale
15.40 FAȘTELE DE MUNCĂ, RĂSPUNSUL ȚĂRI LA ÎNDEMNURILE SECRETARIULUI GENERAL AL PARTIDULUI, TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU (Mărturie, rapoarte, însemnări de scriitori), Redactor George Anton
16.00 RADIOJURNAL
16.15 ECONOMIA ROMÂNEASCĂ, PE DRUMUL DEZVOLTĂRII ÎNTENSIVE
Știri și on, început de on în economie; realizări și perspective în industrie, agricultură
Redactor Cornel Mălinescu

III.20 Programul Televiziunii Române pentru data de 25 decembrie 1989.

Comparați acest program cu oferta de canale de televiziune și programele acestora din zilele noastre.

FENOMENUL DIZIDENȚEI ÎN ROMÂNIA

Situația dizidenței în România

Pe plan intern, ca urmare a gradului sporit de represiune coordonată de către Securitate, a regimului intolerant al lui Nicolae Ceaușescu, dizidența din România s-a manifestat însă în forme modeste în comparație cu cea manifestată în state, precum Ungaria, Cehoslovacia, Polonia.

Regimul lui Nicolae Ceaușescu a insuflat deseori frică și a acționat draconic de fiecare dată când s-a manifestat vreo acțiune protestatară. Astfel, Radu Filipescu a fost condamnat la 10 ani de închisoare pentru „propagandă împotriva ordinii socialiste”, Doina Cornea a fost urmărită sistematic de către Securitate, Gheorghe Ursu și-a găsit sfârșitul în urma unei anchete a Securității. Ca urmare, dizidența din România a fost mai puțin marcantă decât în alte state comuniste, cunoscând forme de acțiune relativ timide.

Mișcarea de dizidență din România a avut deseori atitudini idealiste și s-a confruntat cu lipsa de sprijin, cu precădere a colegilor de breaslă a intelectualilor, aflați pe poziții de frondă față de regimul comunist.

Formele de acțiune ale mișcării de dizidență în perioada regimului lui Nicolae Ceaușescu au vizat redactarea de scrisori deschise, de cele mai multe ori transmise la Radio Europa Liberă, solidarizarea cu acțiunile muncitorilor din 1977 și 1987, acordarea de interviuri către publicațiile occidentale, participarea, în cazul în care se aflau în exil, la demonstrațiile de protest în fața ambasadelor României din străinătate și altele.

Dizidenți și acțiuni de protest

Principali dizidenți care s-au remarcat au fost scriitorii Dorin Tudoran, Mircea Dinescu, Dan Petrescu și Liviu Cangeopol, muncitorul Iulius Filip, inginerii Gheorghe Ursu și Radu Filipescu, istoricul Vlad Georgescu, profesorul Doina Cornea, scriitorul și criticul literar Monica Lovinescu, filosoful Gabriel Andreescu, matematicianul Mihai Botez, preotul Gheorghe Calciu-Dumitreasa, Liviu Babeș și alții. Radio Europa Liberă, care emitea de la Munchen, i-a sprijinit pe dizidenții români, prin glasul lui Neculai Constantin Munteanu, Monica Lovinescu, Nicolae Stroescu Stânișoară, Virgil Ierunca a popularizat acțiunile și documentele publicate de dizidenți.

Scriitorul Paul Goma a reprezentat una dintre figurile importante ale mișcării de dizidență. În 1977 acesta i-a trimis o scrisoare de solidaritate lui Pavel Kohout, conducătorul mișcării disidente *Carta 77* din Cehoslovacia. Peste o lună, același scriitor i-a adresat o scrisoare deschisă lui Nicolae Ceaușescu, cerându-i să se solidarizeze cu *Carta 77*. Ulterior, în februarie 1977, Goma a trimis o scrisoare deschisă Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, care își desfășura lucrările la Belgrad, în care a criticat încălcarea drepturilor omului în România și i-a solicitat public lui Nicolae Ceaușescu să respecte prevederile Conferinței de la Helsinki cu privire la drepturile omului. În urma acestor acțiuni, Paul Goma a fost arestat și interogată de Securitate, apoi hărțuit, fiind nevoit să emigreze în Franța.

În 1977 a avut loc greva lucrătorilor minieri din Valea Jiului, care l-a determinat personal pe Nicolae Ceaușescu să deplaseze în zonă. Peste zece ani a avut loc manifestația muncitorilor din Brașov, care a culminat cu atacarea și devastarea de către demonstrați a sediului local al PCR.

În 10 martie 1979, s-a constituit în România socialistă un sindicat liber, denumit Sindicatul Liber al Oamenilor Muncii din România (SLOMR). Acesta a grupat membri din Transilvania, Banat și Muntenia. Sindicatul a solicitat respectarea dreptului de asociere și a drepturilor profesionale ale lucrătorilor industriali. Regimul comunist a intervenit însă violent, conducătorii săi și mulți dintre membrii fiind hărțuiți, persecutați, arestați, iar sindicatul a fost desființat.

Doina Cornea, profesor la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj Napoca, și-a început activitatea protestatară în anul 1982, când a redactat prima scrisoare difuzată de către Radio Europa Liberă. Critica sa s-a intensificat după înăbușirea demonstrației muncitorilor din Brașov din 1987. Până în 1989, Doina Cornea a criticat pe diferite căi, în mod vehement, regimul condus de Nicolae Ceaușescu și a propus unele reforme ale societății românești.

În 1982, ca urmare a criticării regimului lui Nicolae Ceaușescu, scriitorul Dorin Tudoran a fost forțat

să emigreze în SUA, dar i-a susținut, prin atitudinea sa anticomunistă, pe dizidenții români prin intermediul postului de radio Vocea Americii, emisiunea în limba română.

Preotul Gheorghe Calciu-Dumitreasa de la biserica Radu Vodă din București a abordat în predicile sale raportul dintre ateism, credință și marxism și a criticat îndepărtarea oamenilor simpli de învățătura Bisericii. Drept urmare, preotul a fost condamnat la zece ani de închisoare. După eliberare, a emigrat în SUA.

În 1983, Radu Filipescu a tipărit și apoi a răspândit manifeste la București, chemând la grevă generală, pentru răsturnarea de la putere a lui Nicolae Ceaușescu. A fost arestat și condamnat la 10 ani de închisoare. După trei ani, în urma numeroaselor presiuni internaționale, a fost eliberat și a emigrat în străinătate, de unde a continuat să îi sprijine pe deținuții politici din România.

Începând din 1988 scriitorul și filosoful Dan Petrescu a întreprins diferite analize ale regimului condus de Nicolae Ceaușescu, având în vedere informații, colectate pe cale orală, dar, mai ales, inspirându-se din viața cotidiană. În 1989 brașoveanul Liviu Babeș a dat o pildă de rar eroism, dându-și foc pe pârtia de la Poiana Brașov, în semn de protest față de politica represivă a lui Nicolae Ceaușescu.

În comparație cu alte state comuniste din Europa și chiar din lume, regimul condus de Nicolae Ceaușescu a edificat un sistem propriu de control și de supraveghere a membrilor conducerii superioare a Partidului Comunist Român. În jurul lui Nicolae și al Elenei Ceaușescu s-a constituit un grup de influență, recrutat, în principal, din membrii familiei celor doi. Restul activiștilor de partid au fost fie marginalizați, fie schimbați, sub pretextul aplicării principiului rotirii cadrelor, pentru a-i împiedeca să își constituie o bază de susținători.

În aceste condiții nu s-a putut constitui în interiorul Partidului Comunist Român un grup de comuniști de tip reformator, precum în alte state comuniste. Cu toate acestea, bătrânul activist Constantin Pârvulescu a criticat în mod deschis la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, din anul 1979, re alegerea lui Nicolae Ceaușescu în calitate de conducător al partidului.

Dizidenta anticomunistă și criticile la adresa regimului condus de Nicolae Ceaușescu au stimulat puternic nemulțumirile populare pe plan intern și, de asemenea, a contribuit la izolarea regimului pe plan internațional.

Glosar:

Disidență = Grup de persoane cu opinii diferite de acelea ale majorității; sciziune formată prin acțiunea unui astfel de grup.

Carta 77 = a fost o inițiativă civică, de disidență, din Cehoslovacia între 1977 și 1992.

Pro memoria!

- Mișcarea de dizidență a contribuit la erodarea poziției PCR și a politicii lui Nicolae Ceaușescu în România.

- Criticile la adresa regimului condus de Nicolae Ceaușescu au contribuit la izolarea regimului din România pe plan internațional.

Activitate independentă:

1. Identificați principalele modalități de acțiune ale dizidenților din România.
2. Prezentați trei probleme ale societății românești din perioada conducerii lui Nicolae Ceaușescu și care erau criticate de către dizidenți.

Citiți cu atenție sursele de mai jos și răspundeți următoarelor cerințe:

S.1. „O după-amiază de august. 1988. Sâmbătă. În redacția Europei Libere eram între puținii redactori de serviciu. De la recepția postului sunt anunțat că un jurnalist belgian caută un jurnalist român. Cobor în hol și dau cu ochii de un roșcovan mai în vârstă, sau, poate, eu eram mai tânăr atunci, și de o blonduță frumoasă, amândoi în pantaloni scurți. Nostimi și neobișnuiți, pentru o instituție americană din Bavaria, unde femeile fuseseră autorizate să vină în pantaloni - evident lungi - la serviciu nu cu mulți ani în urmă. Omul se prezintă repede. Jos Dubei, jurnalist de televiziune la Bruxelles, în Belgia, și colega lui, producătoare, al cărei nume l-am uitat mai repede decât touch-ul acela flamand, sexy și misterios, decupat din lumea cântecelor lui Jacques Brel....Se-ntorceau din România, după o lună de pseudo turism, la mare, la munte, prin orașe și sate. De fapt, au filmat, pe ascuns, un început de reportaj despre România lui Ceaușescu, deja inaccesibilă pentru ziariștii occidentali descoperiți. Mi-au spus că au un mesaj de la Doinea Cornea pentru Europa Liberă și Liga Internațională a Drepturilor Omului de la Paris. Mesajul, două scrisori scrise frumos și minuscul, era ascuns într-una din acele păpuși artisanale care se găseau la shopuri sau la fondul plastic. Omul era volubil, ea doar obosită.... Voiau să transmitem mesajul Doinei Cornea și să acceptăm ideea continuării și realizării unui film documentar despre România, la Munchen, la Europa Liberă, dar și la Paris sau Bruxelles. Cuplul belgian în pantaloni scurți s-a urcat în Citroenul „dauchemau” supraîncărcat și prăfuit și dus a fost. O lună-două mai târziu oamenii au revenit la Munchen și apoi i-am revăzut la Bruxelles, la RTBF - televiziunea francofonă publică belgiană. Aflasem între timp că Jos Dubei este realizatorul-vedetă al unei emisiuni săptămânale de mare audiență, intitulată „C'est à voire”, „E de văzut”, retransmisă frecvent în Franța și în întreaga lume prin TV 5.....Filmul nostru, de această dată, a fost realizat de-a lungul întregii toamne a anului 1988. A fost difuzat în Belgia, Franța, mai multe canale germane și italiene, și, ulterior, în America, SUA și Canada. Numele documentarului: „Dezastrul roșu”...”

(Emil Hurezeanu, *Amintiri de la radio Europa Liberă*).

S.2. „...Muncitorii au format o coloană și au pornit spre centrul orașului, scandând: „Hoții”, „Vrem banii înapoi”, „Ajunge, nu mai vrem sa fim mințiți”, „Vrem duminica înapoi”, „Vrem mâncare la copii”, „Vrem lumină și căldură”, „Vrem pâine fără cartelă”. Coloanei inițiale de protestatari i s-au alăturat locuitorii ai orașului și, treptat, cererile economice (legate de lumină, hrană, căldură, bani) au fost înlocuite cu scandări anticomuniste: „Jos Ceaușescu!”, „Jos comunismul!”, „Jos cu epoca de aur!”, „Jos tiranul!”, „Jos dictatorul!”. Tonul cântecului **Deșteaptă-te, române!** a fost dat mai întâi timid, manifestații nu își aminteau prea bine cuvintele, apoi cineva a intonat mai puternic și, în cele din urmă vocile s-au unit, iar cântecul și-a urmat ritmul cunoscut. Deja în timpul marșului în coloană, printre manifestații se infiltraseră membri ai Securității deghizați în muncitori, rolul lor fiind acela de a observa și de a reține figuri (ei erau secondati de membri ai poliției secrete care rămăseseră în ipostaza de spectatori și care, în anumite cazuri, au făcut fotografii sau chiar au filmat). Populația de pe margine reacționa diferit, dar solidar cu manifestații: unii se alăturau pur și simplu coloanei, alții aplaudau, alții lăcrimau de bucurie și speranță, alții prevedeau deja viitoarea reprimare, drept care aveau privirile încărcate de teamă....La sediul Consiliului Județean al PCR, închis și perceput ca o fortăreață, mulțimea devenită mai mult decât reprezentativă (se ajunsese la câteva mii de protestatari în coloană) a invadat clădirea: încăperile au fost devastate, au fost confiscate produse considerate a fi delicatose pentru acea perioadă (salam de Sibiu, cașcaval, portocale, banane) și aruncate pe geam spre a fi împărțite populației. Cei care pătrunseseră în clădire nu au confiscat pentru ei înșiși respectivele produse, ci le-au aruncat pe geam mulțimii. Apoi au fost distruse însemnele comuniste...”

(Ruxandra Cesereanu, *Revolta muncitorilor din Brașov*).

1. Numiți, din sursa 1, o modalitate de critică a regimului condus de Nicolae Ceaușescu.
2. Precizați, pe baza sursei 2, două informații istorice privind formele de protest, utilizate de muncitorii din Brașov.
3. Formulați un punct de vedere privind caracterul mișcării de dizidență din România, susținându-l cu două informații istorice relevante.
4. Numiți trei dizidenți din România care au fost siliți să emigreze în străinătate.
5. Scrieți litera corespunzătoare sursei care susține că mișcările de protest ale muncitorilor români au avut un caracter economic.
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia mișcarea de dizidență din România nu se poate compara cu cea din Polonia sau Cehoslovacia.

III.21 Nicolae Ceaușescu (în mijloc) în mijlocul muncitorilor mineri, aflați în grevă în Valea Jiului (1977)

Priviți imaginea de mai sus și descrieți starea de spirit a lui Nicolae Ceaușescu.

III.22 Ion Mihai Pacepa

III.22 Liviu Turcu

III.23 Ziarul Românul Liber din SUA despre jertfa lui Liviu Babeș

III.24 Sediul Europa Liberă

Teme de reflecție:

1. Alcătuiți un portofoliu cu tema *Intelectualii contra lui Nicolae Ceaușescu*.
2. Precizați două instituții din străinătate, care au sprijinit lupta dizidenților din România.

Studiu de caz: SCRISOAREA CELOR ȘASE

La 11 martie 1989, posturile de radio BBC și Europa Liberă au difuzat un document, cunoscut sub numele de „*Scrisoarea celor șase*”. Documentul redactat inițial de Gheorghe Apostol, era punctul de vedere al unor foști demnitari ai regimului comunist - mulți, deja marginalizați: Gheorghe Apostol, Corneliu Mănescu, Alexandru Bârlădeanu, Silviu Brucan, Constantin Pârvulescu, Grigore Ion Răceanu.

Scrisoarea critica în termeni duri politica lui Nicolae Ceaușescu. Reafirmându-și sprijinul pentru ideologia comunistă, semnatarii îl acuzau pe Nicolae Ceaușescu de încălcarea Constituției României, de nerespectarea în ceea ce privește drepturile omului, a Actului final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, semnat și de România, în 1975, la reuniunea de la Helsinki, de politica de sistematizare a așezărilor rurale și de edificare la București a Centrului Civic, pe seama unui buget uriaș, de distrugere a numeroase cartiere ale Capitalei și de transformarea Securității într-un instrument de intimidare a cetățenilor și membrilor Partidului Comunist Român.

Concomitent, au fost formulate acuze dure în ceea ce privește ineficiența sistemului planificării economice și eșecul politicii agrare, violarea sistematică a secretului corespondenței, interzicerea contactelor dintre cetățenii români și străini, emigrația masivă a membrilor minorităților naționale, dar și a cetățenilor români în căutarea unei vieți mai bune, izolarea diplomatică a României pe plan internațional.

Concomitent, i s-a solicitat lui Nicolae Ceaușescu să procedeze neîntârziat la interzicerea exportului de alimente, abrogarea proiectului sistematizării așezărilor rurale și urbane, restabilirea garanțiilor constituționale pentru cetățenii români.

La 13 martie 1989 Comitetul Politic Executiv al CC al PCR a luat în discuție acest document. Singurul vorbitor a fost Nicolae Ceaușescu, care a propus și a obținut înăsprirea condițiilor în care cetățenii români puteau întreține legături cu străinii și i-a etichetat pe semnatarii documentului drept trădători de țară.

Semnatarii documentului au fost arestați, anchetați și plasați în arest la domiciliu - de exemplu: Silviu Brucan, în cartierul Dămăroaia din București, Corneliu Mănescu la Piatra Neamț.

Documentul nu s-a bucurat de un sprijin substanțial din partea populației, dar a dezvăluit opiniei publice, din țară și din străinătate, caracterul represiv al regimului condus de Nicolae Ceaușescu.

Activitate independentă:

1. Pe baza informațiilor obținute la lecție și a surselor de informare, alcătuiți un scurt eseu, care să cuprindă date privind activitatea semnatarilor *Scrisorii celor șase*.
2. Identificați, pe domenii, principalele critici aduse de semnatarii *Scrisorii celor șase* regimului condus de Nicolae Ceaușescu.

Citiți cu atenție sursele de mai jos și răspundeți următoarelor cerințe:

S.1. „...În momentul în care însăși ideea de socialism, pentru care noi am luptat, este discreditată de politica dumneavoastră și când țara noastră este izolată în Europa, noi ne-am hotărât să luăm poziție. Ne dăm perfect seama că făcând aceasta ne riscăm libertatea și poate chiar viețile noastre. Dar simțim că e datoria noastră să apelăm la Dvs. pentru a schimba cursul actual, înainte de a fi prea târziu.

1. Comunitatea internațională vă reproșează nerespectarea Actului final de la Helsinki, pe care l-ați semnat. Cetățenii români vă reproșează nerespectarea Constituției, pe care ați jurat să o respectați. Iată faptele:

a) Întregul plan de sistematizare a satelor [...]

- b) *Decretul care interzice cetățenilor să aibă contacte cu străinii nu a fost niciodată votat de un corp legislativ și nu a fost niciodată publicat. De aceea este lipsit de putere legală. [...]*
- c) *Centrul civic din București, investiția cea mai mare, de multe miliarde de lei, făcută vreodată în România, nu dispune de un buget public și este construită cu violarea tuturor legilor existente privitoare la construcții și finanțarea lor. [...]*
- d) *Securitatea, care a fost creată pentru a apăra ordinea socialistă împotriva claselor exploatoare, este acum dirijată împotriva muncitorilor.*
- e) *Fabricile și instituțiile au primit ordin ca angajații să lucreze duminică [...]*
- f) *Posta este violată sistematic, iar convorbirile noastre telefonice sunt întrerupte, prin violarea articolului 34 care le garantează.*

Pe scurt, Constituția a fost virtualmente suspendată și nu dispunem în momentul de față de un sistem legal. Trebuie să admitemi, domnule Președinte, că o societate nu poate funcționa dacă autoritățile, începând cu cele de la vârf, manifestă lipsă de respect față de lege.

2. Planificarea nu mai funcționează în economia românească. [...]

3. Politica agricolă este de asemenea în derută. [...]

4. Însuși faptul că nemții, ungurii și evreii emigrează în masă arată că politica de asimilare forțată trebuie să înceteze.

5. În sfârșit, suntem îngrijorați profund că poziția internațională a României și prestigiul ei scad cu repeziciune. După cum știți, aceasta este demonstrată, în mod concret, de deciziile unui număr de țări de a închide ambasaderele lor la București. Cel mai alarmant este că ambasade, ca cele ale Danemarcei, Norvegiei și Portugaliei, au fost deja închise și altele ar putea să urmeze. [...]

Am pierdut statutul de națiune favorizată în comerțul cu SUA și, ca urmare, o serie de fabrici textile nu mai au comenzi. CEE (Comunitatea Economică Europeană) nu mai vrea să extindă acordul ei comercial cu România, ceea ce va afecta în mod negativ alte sectoare ale economiei. Dumneavoastră ați susținut, întotdeauna, că întâlnirile la nivel înalt sunt decisive în îmbunătățirea relațiilor între state. Dar cum să îmbunătățești relațiile externe ale României când toți liderii țărilor necomuniste din Europa refuză să se întâlnească cu dumneavoastră?

Ați început să schimbați geografia satelor, dar nu puteți muta România în Africa”.

Gheorghe Apostol - fost membru al Biroului Politic și președinte al sindicatelor.

Alexandru Bârlădeanu - fost membru al Biroului Politic și președinte al CSP.

Corneliu Mănescu - fost ministru al afacerilor externe și președinte al Adunării Generale a ONU.

Constantin Pârvulescu - membru fondator al PCR.

Grigore Ion Răceanu - veteran al PCR.

Silviu Brucan - fost redactor-șef adjunct al „Scânteii“.

(Scrisoarea celor șase în Istoria României în texte, coordonator Bogdan Murgescu).

S.2. *„A aflat Ceaușescu și a convocat un grup de tovarăși din Secretariatul de partid să mă ancheteze și să mă determine să reneg cele ce am scris în scrisoare. Am fost bumbăcit la partid vreo lună de zile. Au fost chemate soția și fiica, să mă convingă să renunț la conținutul scrisorii. Am fost exclus din partid și dat pe mâna Securității. Am fost anchetat din mai până în decembrie 1989. Eram cu domiciliu forțat, nu aveam voie să vorbesc cu nimeni, nu avea voie să vină nimeni la mine, telefonul era blocat. Mă luau dimineața la ora 8 - 9 și stăteam la închisoarea de la Rahova, până pe la 11 - 12 noaptea”.*

(Interviul lui Gheorghe Apostol acordat Agenției Rompres, în mai 2003)

1. Numiți, din sursa 1, statele care, în 1989, își reduseseră relațiile diplomatice și politice cu România.

2. Precizați, pe baza sursei 1, încălcările Constituției României în perioada regimului lui Nicolae Ceaușescu.

3. Scrieți două informații aflate în relație cauză-efect din sursa 1.

4. Menționați, din sursa 2, două modalități utilizate de aparatul de represiune coordonat de Nicolae Ceaușescu, pentru îi a intimidă pe criticii regimului.

5. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia în Partidul Comunist Român nu s-a putut constitui un nucleu reformator.

POLITICA EXTERNĂ A ROMÂNIEI SOCIALISTE

România - "stat rebel" al sistemului comunist

Ajuns la putere în 1965, noul lider comunist român Nicolae Ceaușescu a moștenit de la predecesorul său, Gheorghe Gheorghiu-Dej, o țară membră a sistemului socialist mondial, a Consiliului de Ajutor Economic și Reciproc (CAER) și a Tratatului de la Varșovia, care a manifestat, în mod evident, tendințe de autonomie, ceea ce îi conferea un statut internațional aparte.

Promovând o politică de autonomie în rândul statelor socialiste, în principal față de Uniunea Sovietică, Nicolae Ceaușescu a invocat, de cele mai multe ori, interesul național. Încă din *Declarația Partidului Muncitoresc Român cu privire la problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale* din aprilie 1964, România s-a plasat pe poziții opuse față de Uniunea Sovietică, care era din ce în ce mai clar acuzată de hegemonie în cadrul sistemului socialist. După doi ani, în 1966, s-a publicat *Declarația Comitetului Central al PCR*, care a criticat tendința URSS de a extinde competențele Tratatului de la Varșovia.

În 1967 România a fost cea dintâi țară, din lumea socialistă, care a stabilit relații diplomatice cu Republica Federală Germania, încălcând doctrina diplomației sovietice, conform căreia statele socialiste nu trebuiau să recunoască niciodată statul german occidental - Republica Federală Germania. În același an, România a refuzat să rupă relațiile diplomatice cu Israelul, în urma războiului de șase zile, așa cum procedaseră multe state socialiste.

Politica lui Nicolae Ceaușescu, dar și popularitatea sa pe plan intern și internațional, au atins apogeul în plan extern în vara anului 1968, când a luat atitudine vehement critică față de intervenția trupelor Tratatului de la Varșovia, împotriva mișcării reformatoare din Cehoslovacia, numită „Primăvara de la Praga”, condusă de Alexander Dubcek. Având în vedere aceste evenimente, Uniunea Sovietică, ca lider al lumii socialiste, a impus doctrina Brejnev, care accepta doar o “suveranitate limitată” a partidelor comuniste și oprea toate statele socialiste să părăsească Tratatul de la Varșovia sau să pună în discuție monopolul puterii partidelor comuniste.

Pozând în campionul luptei pentru independență națională, Nicolae Ceaușescu a criticat, deseori, intervențiile militare sovietice, precum cea împotriva „Primăverii de la Praga”, dar și invazia de mult mai târziu, a trupelor sovietice, din 1979, în Afganistan.

La 21 august 1968, Nicolae Ceaușescu s-a adresat din balconul clădirii Comitetului Central al PCR din București unei mari adunări populare - după unele date, circa 100 000 de persoane, condamnând intervenția militară în Cehoslovacia. Criticând invazia trupelor statelor din Tratatul de la Varșovia într-un stat socialist, Nicolae Ceaușescu s-a opus, în mod practic, afirmării supremației Moscovei în cadrul lumii socialiste.

Nicolae Ceaușescu de la prestigiul internațional la izolare diplomatică

Folosindu-se de eșecul mișcării reformatoare de la Praga din anul 1968, Nicolae Ceaușescu a lansat lozincă „*Partidul, Ceaușescu, România*”, prin care dorea să prezinte o justificare a unei ipotetice unități dintre popor, partidul comunist și liderul său. Prin aceasta a încercat să obțină sprijinul populației pentru politica Partidului Comunist Român, încercare ce a eșuat lamentabil. Ulterior, această lozincă a fost utilizată de regimul său și pentru a respinge orice critică la adresa politicii sale, pretextând că orice încălcare a acestui îndemn era, de fapt, un ajutor indirect acordat Uniunii Sovietice. În realitate, în condițiile în care în politica sa internă Nicolae Ceaușescu concentrase în mână sa toate pârghiile de putere, politica sa externă, prezentată de propaganda de la București ca cea a unui mare om politic era, de fapt, o mascaradă.

Inițiativele de politică externă al lui Nicolae Ceaușescu, care s-au transformat, multe dintre ele, în numeroase vizite oficiale în Europa, Asia, Africa, cele două Americi care deseori, au avut notă discordantă față de politica Tratatului de la Varșovia, au făcut ca multe dintre statele occidentale să nu poată vedea în mod clar adevărata esență a politicii interne sale și, mai ales, represiunea internă în creștere.

Mai mult, numeroase state occidentale apreciau că România era un veritabil stat rebel în lumea comunistă și au susținut, pentru o perioadă, politica externă a lui Nicolae Ceaușescu, acordându-i deseori

onoruri și chiar favoruri. În 1968, președintele Franței, generalul Charles de Gaulle a vizitat România și l-a îndemnat pe Ceaușescu să continue așa zisa sa politică independentă. În 1969, președintele SUA, Richard Nixon a făcut o vizită la București, unde i s-a făcut o primire oficială de excepție. În 1970 Nicolae Ceaușescu i-a întors vizita în SUA, unde a mai poposit și în 1974 și 1978.

În 1971 România a primit statutul de membru în cadrul Acordului General pentru Tarife și Comerț (GATT), iar, în anul următor, a devenit membru al Băncii Mondiale și a Băncii Internaționale pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD). În 1975, România a primit din partea SUA clauza națiunii celei mai favorizate.

Nicolae Ceaușescu a colaborat cu RSF Iugoslavia, condusă de Iosip Broz Tito, fiind preocupat mai ales de a se apropia de politica de nealinieră, al cărei promotor era Belgradul și mult mai puțin de modelul autoconducerii politico-economice, care nu se împăca cu dorința de control absolut a lui Nicolae Ceaușescu.

Cu precădere după anul 1972, odată cu aplicarea principiilor revoluției culturale, Nicolae Ceaușescu s-a orientat către o politică internă ce avea la bază teoria comunismului de tip național. Treptat, sub pretextul încălcării „principiilor socialismului”, Nicolae Ceaușescu a respins toate încercările foarte timide de reformă a sistemului socialist din România.

Prestigiul extern al lui Nicolae Ceaușescu s-a prăbușit, mai ales după 1985, o dată cu afirmarea noului lider sovietic, Mihail Gorbaciov. În perioada 1985-1989, pe măsura încălcării tot mai dese a drepturilor fundamentale ale omului și a politicii sale represive, Nicolae Ceaușescu s-a afirmat ca unul dintre cei mai conservatori și obtuzi lideri ai statelor comuniste și, care, prin politica internă represivă și închistată, a izolat România pe plan internațional.

De-a lungul anului 1989, Ceaușescu a devenit tot mai izolat în lagărul comunist. În august 1989, el a propus o întâlnire la vârf, a liderilor comuniști din Europa pentru a discuta problemele legate de „apărarea socialismului” în aceste țări. Această propunere a fost însă respinsă atât de către statele Pactului de la Varșovia, cât și de către China.

Glosar:

Hegemonie = este o formă de manifestare imperială indirectă, în care statul lider „hegemon” conduce din punct de vedere geopolitic statele subordonate, mai degrabă, prin mijloacele implicite ale puterii, amenințării, decât prin forță militară directă.

„Primăvara de la Praga” = a fost o perioadă de libertate politică din Cehoslovacia, care a început în primăvara anului 1968, când a venit la putere Alexander Dubček și a durat până în 20 august, același an, când Uniunea Sovietică și aliații săi din Pactul de la Varșovia (cu excepția notabilă a României) au invadat țara.

Pro memoria!

• În perioada guvernării lui Nicolae Ceaușescu România a evoluat de la un stat cu o politică externă foarte activă, actor important pe scena vieții internaționale, la izolare diplomatică.

Activitate independentă:

1. Numiți principalele instituții internaționale a cărui membru România a fost între 1965-1989.
2. Prezentați poziția României față de intervenția trupelor Pactului de la Varșovia în Cehoslovacia (1968).
3. Formulați un punct de vedere referitor la statutul României în cadrul statelor socialiste în perioada 1965-1980.

Citiți cu atenție sursele de mai jos și răspundeți următoarelor cerințe:

S.1. „Să fim ca o cetate de nepătruns“, *Tov. N. Ceaușescu: (...) Toată operațiunea asta s-a produs noaptea. După știrile pe care le avem, populația a început să se adune. (...) Sigur, nu știm ce vor face tovarășii cehoslovaci, dar practic Cehoslovacia este sub ocupație. (...) Să anunțăm acest lucru și public, să dăm o informație. (...) Să pregătim o declarație a partidului și guvernului român în care să exprimăm poziția că nimeni, în nici un fel, nu poate să-și aroge dreptul să se amestece în treburile altor state. (...) Să ne gândim ca această declarație s-o aducem și la cunoștința membrilor ONU. Este clar că drumul pe care s-a pornit în Cehoslovacia este unul de aventură, care nu mai dă nici o încredere că aceste state pot să garanteze în vreun fel securitatea (...).*

Tov. I.Gh. Maurer: Eu sunt absolut de acord cu propunerile făcute de tov. Ceaușescu (...).

Tov. Virgil Trofin: Și eu cred că măsurile propuse aici sunt foarte bune (...).

Tov. Emil Bodnăraș: Drumuri de urmat sunt mai multe, dar singurul drum bun este numai acesta (...).“ (Stenograma ședinței Comitetului Executiv al CC al PCR din 21 august 1968)

S.2. “...Dragi tovarăși... Pătrunderea trupelor celor cinci țări socialiste în Cehoslovacia constituie o mare greșeală și o primejdie gravă pentru pacea în Europa, pentru soarta socialismului în lume! Este de neconceput în lumea de astăzi, când popoarele se ridică la luptă pentru a-și apăra independența națională, pentru egalitate în drepturi, ca un stat socialist, ca state socialiste să încalce libertatea și independența unui alt stat (aplauze). Nu există nici o justificare și nu poate fi acceptat nici un motiv pentru a admite, pentru o clipă, numai ideea intervenției militare în treburile unui stat socialist (aplauze). ...Problema alegerii căilor de construcție socialistă este o problemă a fiecărui partid, a fiecărui stat, a fiecărui popor. Nimeni nu se poate erija în sfătuitor, în îndrumător a felului în care trebuie construit socialismul! Este treaba fiecărui popor, și noi considerăm că, pentru a așeza relațiile dintre țările socialiste, între partidele comuniste, pe baze cu adevărat marxist-leniniste, trebuie odată pentru totdeauna să se pună capăt amestecului în treburile altor state, altor partide!...”

(Discursul lui Nicolae Ceaușescu în 1968 în Piața Palatului din București)

S.3. “... „În activitatea sa internațională, România socialistă pune pe primul plan întărirea relațiilor de colaborare cu toate țările socialiste, și, în primul rând, cu vecinii săi. Acționăm pentru depășirea adivergențelor și întărirea unității și solidarității țărilor socialiste - condiție esențială pentru dezvoltarea cu succes a socialismului în fiecare țară - pentru afirmarea prestigiului său și a ideilor socialiste în lume, precum politica de destindere, independentă și pace. Acordăm o atenție deosebită relațiilor cu țările în curs de dezvoltare, ca o parte a politicii de colaborare împotriva imperialismului și colonialismului. Dezvoltăm relațiile cu țările nealinierte, cu toate statele mici și mijlocii [...] Așezăm ferm la baza tuturor relațiilor internaționale ale României principiile deplinei egalități în drepturi, respectului independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, ale renunțării la forța și la amenințarea cu forța”.

(Cuvântarea lui Nicolae Ceaușescu la 8 mai 1981)

S.4. „...Capitalul de simpatie internațională câștigat de Ceaușescu cu ocazia invadării Cehoslovaciei nu a dat semne de epuizare decât pe la finalul anilor 1970 și se poate aprecia că s-a menținut relativ constant până la începutul anilor 1980....Acordurile de la Helsinki din 1975, având ca dimensiuni constitutive securitatea europeană și drepturile omului, prima atât de mult clamată de elita politică

română după august 1968, a limitat, ironic, și într-o măsură considerabilă pârghiile de politică externă ale regimului, contribuind, în final, la deteriorarea imaginii internaționale și chiar la colapsul acestuia. Impulsionate de invazia Cehoslovaciei, acordurile reprezentau totodată și o transformare a principiilor consacrate de politică internațională, accentul mutându-se treptat de la geopolitică la respectarea și protecția drepturilor omului.

Pentru RSR, acordurile de la Helsinki, care au coincis cu primirea clauzei națiunii celei mai favorizate din partea Statelor Unite, s-au tradus în condiționarea acesteia de liberalizarea emigrației, în special a celei evreiești, către America. Treptat, liberalizarea emigrației s-a transformat în respectarea drepturilor omului, ceea ce a deranjat tot mai mult regimul de la București, erodându-i totodată capitalul internațional obținut cu atâtea eforturi. Cert este că, în 1988, Ceaușescu a decis să renunțe la clauză, pe motiv că, prin intermediul ei, Congresul Statelor Unite se implica arbitrar și nepermis de mult în politica internă a Republicii Socialiste România....Pe lângă argumentele de natură economică, cele de natură morală conțineau următoarea dilemă: dacă renunțarea Americii de a acorda clauza națiunii celei mai favorizate României comuniste ar elimina practic și fragila, totodată unica modalitate de a-l constrânge pe Ceaușescu să accepte emigrări și respectări parțiale și temporare ale drepturilor omului, fie și numai în perioada acordării clauzei?...”

(Emanuel Copilaș, *Politica externă a României comuniste: Anatomia nunei insolite autonomii*).

1. Numiți, din sursa 1, o informație istorică privind poziția adoptată de liderii Partidului Comunist Român în condițiile crizei din Cehoslovacia.
2. Precizați, pe baza sursei 4, două cauze ale izolării internaționale a lui Nicolae Ceaușescu, după 1985.
3. Scrieți două informații aflate în relație cauză-efect din sursa 2.
4. Prezentați două inițiative de politică externă a României în perioada 1965-1980.
5. Selectați, din sursa 1, două informații istorice privind politica externă a României în perioada conducerii lui Nicolae Ceaușescu.
6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația că România a jucat un rol deosebit în cadrul statelor socialiste în anii 1970.

III.25 Discursul lui Nicolae Ceaușescu în Piața Palatului din București (1968)

Priviți imaginea de mai sus. Descrieți imaginea. Realizați un comentariu privind adevărul populației la poziția exprimată în 1968 de Nicolae Ceaușescu.

III.26 Vizita lui Richard Nixon, președintele SUA, la București (1969).

Priviți imaginea de mai sus. Descrieți starea de spirit a personajelor. Precizați contextul în care se desfășoară vizita președintelui american în România. Ce efecte considerați că a avut? Argumentați răspunsul dat.

III.27 Vizita lui Nicolae și Elena Ceaușescu la Londra (1978)

III.28 Vizita lui Mihail S. Gorbaciov, conducătorul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice la București (1986)

Considerați că Mihail Gorbaciov a reușit să influențeze politica promovată de către Nicolae Ceaușescu în urma acestei vizite? Argumentați-vă răspunsul.

Teme de reflecție:

1. Alcătuiți un portofoliu cu tema *Realizări ale politicii externe a României 1965-1980*.
2. Prezentați două momente care marchează izolarea internațională a României la finele anilor 1980.

EVALUARE DE CAPITOL

Sarcină de lucru

Realizați un portofoliu privind România 1965-1989 și moștenirea sa asupra istoriei României

Portofoliul este o modalitate de lucru prin care elevii își pot pune în valoare cunoștințele, un instrument care îmbină evaluarea cu învățarea continuă și progresivă, o “carte de vizită” a elevului, prin care cadrul didactic poate să urmărească progresul în plan cognitiv, atitudinal și comportamental la o anumită disciplină, de-a lungul unui interval mai lung de timp. Portofoliul constituie un instrument important în domeniul evaluării și se poate aplica, cu succes, la finalul unui capitol. Menirea sa este de a-l pune pe elev sau respectiv, un grup de elevi, de a strânge dovezi istorice cu privire la o epocă dată de istorie, ceea ce poate să pună pe aceștia în ipostaza de reporteri, redactori sau să îi familiarizeze să lucreze cu documentele de arhivă.

Pentru realizarea unui portofoliu se impune parcurgerea mai multor etape.

Primul pas pentru întocmirea portofoliului este acela de a informa elevii ce trebuie să conțină un portofoliu și cum trebuie îmbogățit conținutul acestuia. Iată câteva din cerințele unui portofoliu:

- lista conținutului acestuia (sumarul, care include titlul fiecărei lucrări/ fișe);
- lucrările pe care le face elevul individual sau în grup;
- eseuri, articole, referate, comunicări;
- fișe individuale de studiu;
- experimente;
- înregistrări, fotografii care reflectă activitatea desfășurată de elev individual sau împreună cu colegii săi;
- reflecțiile proprii ale elevului asupra a ceea ce lucrează.

Utilizând o astfel de metodă, elevii pot fi antrenați într-o activitate riguroasă, utilă, care le oferă un larg avantaj de posibilități să se informeze, să-și descopere aptitudinile, să-și formeze deprinderi de muncă și de viață.

Prin prisma organizării și realizării sale, portofoliul prezintă următoarele avantaje:

- evaluarea prin portofoliu nu este stresantă pentru elevi, ci motivantă;
- este un instrument flexibil, ușor adaptabil la specificul disciplinei, clasei și condițiilor concrete ale activității;
- dă posibilitatea elevului de a lucra în ritm propriu și de a se implica, activ, în rezolvarea sarcinilor de lucru stabilite;
- repartizarea diferitelor sarcini în cadrul grupului oferă fiecăruia posibilitatea de a face ceea ce știe cel mai bine;
- stimulează spiritul de cooperare și întraajutorare care animă clasa;
- implică elevul în propria evaluare și în realizarea unor materiale care să-l reprezinte cel mai bine.

Portofoliul, ca instrument de evaluare curentă, își dovedește utilitatea furnizând informații esențiale profesorului de istorie pe baza cărora acesta își poate întemeia o judecată de valoare validă și pertinentă asupra performanțelor elevului. Evaluarea, cu ajutorul portofoliului, trebuie să se bazeze pe un sistem de informații cuprinzând date și indicatori, care să permită urmărirea evoluției fiecărui elev în parte. Portofoliul este o mapă deschisă la care elevul are acces, permanent, pentru a-l completa, actualiza și consulta în vederea autoinstruirii, un element de evaluare curentă.

Capitolul IV

ROMÂNIA 1989-2007: NOI ORIZONTURI

„La un sfert de secol de la Revoluția din 1989, România se află în fața unui moment de bilanț.(...) România este în prezent o democrație vibrantă, pe alocuri năvalnică, precum un torent care poate distruge totul în jur. Pe planul libertății și democrației, țara a făcut progrese mari, însă în ceea ce privește dezvoltarea economică și modernizarea, România a rămas datoare față de cetățenii săi.

Cîtă vreme ținta era integrarea euroatlantică, parcursul de urmat era stabilit la Bruxelles, iar România trebuia să bifeze anumiți pași. Țara s-a dovedit a fi un elev silitor al Uniunii Europene, al Fondului Monetar Internațional și al Băncii Mondiale, bun la followship, dar, din păcate, slab la leadership. După aderarea la NATO și Uniunea Europeană, evenimentele cruciale carea au marcat revenirea formală în sânul clubului occidental, pare că țara și-a pierdut busola și resimte dureros absența unui **proiect național**.” (Vasile Iuga, România față în față cu provocările secolului XXI, în vol., Dan Dungaciu, Vasile Iuga, Marius Stoian, 7 teme fundamentale pentru România).

Lecții:

1. Decembrie 1989. Drumul către un nou proiect de țară pentru România.
2. Tranziția către statul de drept și societate civilă. În căutarea unui nou proiect de țară (1989-2007).
3. Tranziția de la economia de tip socialist la economia de piață în România.
4. Reper ale politici externe a României contemporane. Integrarea euroatlantică.
5. Globalizare, identitate națională și europeană.

Studii de caz:

1. Societatea civilă și comportament civic în România în tranziție.
2. Sistemul electoral și dinamica partidelor politice în perioada 1990-2007.
3. Schimbări sociale în tranziția României spre economia de piață.

Reper cronologice:

- 1989** - prăbușirea regimurilor comuniste din centrul și sud-estul Europei
- 16 decembrie: la Timișoara începe revolta contra regimului comunist
 - 22-25 decembrie: regimul lui Nicolae Ceausescu este răsturnat. Puterea este preluată de Frontul Salvării Naționale

- 1990** - primul an al tranziției spre democrație sub semnul unor excesive manifestări ale libertății
- 20 mai primele alegeri libere contestate de opoziție și societatea civilă
- 13-15 iunie: confruntări între protestari și minerii din Valea Jiului
- 1991** - anul creării bazei constituționale a României
- 8 decembrie: referendum pentru votarea proiectului de Constituție, adoptat de Parlament pe 21 noiembrie.
- 1992** - anul alegerilor desfășurate în noul cadru constituțional
- 1993** - anul primului ciclu electoral în tranziția spre democrație
- 1 februarie România semnează Acordul european de asociere între CCE și România
- 28 septembrie: România este admisă în Consiliul Europei
- 1994** - România începe procesul de negociere și aderare la NATO
- 1995** - an al masivelor mișcări sociale.
- 1 februarie: intră în vigoare Acordul de Asociere a României la UE
- 22 iunie: România depune oficial candidatura de aderare la UE
- 1996** - anul primei alternanțe la putere guvern-opoziție
- 2000** - anul celei de-a doua alternanțe la putere guvern-opoziție
- 15 februarie: România începe oficial negocierile de aderare la UE
- 2002** - anul invitării României de către NATO să adere la organizație (21-22 noiembrie)
- 2003** - anul aderării la NATO
- 26 martie: România semnează la Bruxelles Protocolul de aderare la NATO
- 2004** - anul încheierii negocierilor de aderare la UE
- La Bruxelles România încheie, oficial, negocierile de aderare

DECEMBRIE 1989.

DRUMUL CĂTRE UN NOU PROIECT DE ȚARĂ PENTRU ROMÂNIA

Criza sistemului comunist

Reformele introduse de liderul sovietic Mihail Sergheevici Gorbaciov în URSS, cunoscute sub denumirea de *glasnosti* și *perestroika*, au influențat și au produs schimbări sociale și politice în Europa Centrală și de Sud-Est. Acestea au creat contextul extern care a permis prăbușirea regimurilor comuniste din statele satelit Moscovei deoarece liderul sovietic a renunțat la pretențiile URSS de a controla politic și economic țările din blocul comunist. În unele din aceste țări, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, RD Germană și Bulgaria, vechii lideri politici au fost înlocuiți cu lideri comuniști cu vederi moderate care au acceptat colaborarea pașnică cu forțele politice din opoziție. În februarie 1989 comuniștii unguri au acceptat sistemul politic pluripartit, iar alegerile din Polonia din iunie 1989 au adus victoria partidelor necomuniste. Manifestațiile antiregim din Cehoslovacia au condus la o prăbușire pașnică a dominației politice a partidului comunist. Acest fenomen a fost numit de istorici „Revoluția de catifea.” Evenimentele din țările vecine RD Germane au influențat mișcarea prodemocrație din această țară și lumea va asista la dărîmarea „Zidului Berlinului”.

Cauzele Revoluției din Decembrie 1989.

România a fost singura țară din estul Europei care a trecut la democrație printr-o revoluție violentă. Sub dictatura lui Nicolae Ceaușescu România avea un regim politic dur, considerat de majoritatea analiștilor și a istoricilor drept unul de tip neostalinist. Eșecul modernizării societății românești prin impunerea modelului comunist de stat polițienesc, lipsa de libertăți democratice și controlul populației prin poliția politică numită securitate, o politică economică inadecvată societății românești, un regim de austeritate și privațiuni impus majorității cetățenilor, un cult al personalității dus la extrem, sunt doar cateva din motivele care au condus la declanșarea mișcărilor de protest din Timișoara care s-au transformat apoi în revoluție în toată țara.

Desfășurarea evenimentelor

Revolta timișorenilor.

La sfîrșitul anului 1989 și societatea românească dă semne de intrare în valul revoluțiilor anticomuniste ce cuprinsese centrul și sud-estul continentului european. După anihilarea tentativelor de demonstrație anti-Ceaușescu de la Timișoara (24 noiembrie 1989) și de la Iași (14 decembrie 1989) scânteia revoltelor populare este amorsată de o măsură polițienească ce îl viza pe pastorul reformat László Tőkés. Cunoscut ca un opozant al regimului, pastorul trebuia evacuat din Timișoara. Un grup de oameni de toate vârstele și profesiile se solidarizează cu pastorul László Tőkés. Sprijinul acordat pastorului s-a transformat într-o amplă manifestare anticomunistă, numărul manifestațiilor a crescut continuu, ajungând la zeci de mii de persoane, care au scandat lozinci anticomuniste („Jos comunismul!”, „Jos Ceaușescu!”) și au cântat „Deșteaptă-te, române!”, un cântec devenit ulterior imnul revoluției. În noaptea de 16 spre 17 decembrie au avut loc adevărate lupte de stradă între cei care demonstau și trupele de ordine. Manifestanții s-au îndreptat către sediul local al PCR, iar dintr-o librărie au fost scoase și arse cărțile consacrate lui Ceaușescu. Autoritățile au răspuns cu gaze lacrimogene, tunuri cu apă și au operat arestări în rândul manifestațiilor.

Protestele s-au extins și au loc noi confruntări cu forțele de ordine în zilele de 17 - 20 decembrie. Ședința Comitetului Politic Executiv al CC al PCR din 17 decembrie aprobă reprimarea demonstrațiilor. Confruntările se soldează cu 122 victime din rândul protestanților, 40 de morți fiind transportați la București din ordinul Elenei Ceaușescu și incinerăți pentru a face imposibilă identificarea lor.

București - sfârșitul dictaturii și a regimului Nicolae Ceaușescu

În seara zilei de 20 decembrie 1989 Nicolae Ceaușescu se adresează cetățenilor printr-o cuvântare radiotelevizată în care critică dur evenimentele din Timișoara și îi numește pe manifestați „elemente huliganice.” Desprins de realitatea din țară, dictatorul interpretează greșit starea de spirit a poporului român și organizează la 21 decembrie un miting la București, mizând în acțiunile sale pe sprijin popular. Acțiunea sa a fost un bun prilej pentru cetățenii capitalei de a se solidariza cu Timișoara. Zeci de mii de persoane l-au fluierat și huiduit pe Nicolae Ceaușescu, iar transmisiunea TV a fost oprită pentru câteva minute. Unitățile armatei și ale trupelor Securității au încercuit zonele ocupate de cei care demonstrau și s-au tras focuri de armă. Confruntările din după amiaza și noaptea zilei de 21 decembrie care au avut loc în Piața Teatrului Național, la Universitate, în zona Hotelului Intercontinental, în Piața Română s-au soldat cu primii morți și răniți din rîndul bucureștenilor. Apogeul a fost reprezentat de fuga dictatorului și a soției sale în 22 decembrie, cu elicopterul de pe clădirea sediului Central al PCR, după ce încercarea sa de a se adresa din nou mulțimii a eșuat. Manifestanții au aruncat cu pietre și au luat clădirea cu asalt, acțiune posibilă în momentul în care comandanții superiori ai armatei au refuzat să dea ordine să se tragă în manifestați și au dat ordin de retragere a unităților din fața Comitetului Central.

A fost momentul în care structurile de putere ale regimului Ceausescu au intrat în degradingoladă, iar nuclee ale forțelor revoluționare organizează noile organe ale puterii la nivel central și local. Se constituie un nou organism politic - Frontul Salvării Naționale alcătuit din personalități publice și politice cu prestigiu în societate, dar și oameni aduși din stradă de evenimente. Conducerea noului organ al puterii de stat din România a fost preluată de Ion Iliescu. Acesta dă citire la posturile naționale de radio și televiziune Proclamația Consiliului Frontului Salvării Naționale, care anunță încetarea regimului comunist, preluarea puterii de stat și trecerea la un regim democratic, pluripartidist. Ulterior forțele politice care s-au coagulat pe scena politică în opoziție cu FSN a contestat legitimitatea unor lideri din conducerea acestui organism, în special a lui Ion Iliescu, acreditând ideea că revoluția a fost confiscată, iar întreg procesul a căpătat forma unei lovituri de stat.

Generalizarea revoluției

Încă din după amiaza zilei de 21 decembrie populația din unele localități ale țării a ieșit în stradă pentru a cere înlăturarea structurilor de putere ale regimului Ceaușescu. Au loc confruntări armate și demonstrații populare la Arad, Sibiu, Brașov, Cluj-Napoca și alte localități. În aceste confruntări se declanșează „psihoza teroriștilor” care trag în populație, atacă spitalele, otrăvesc apa, sunt bine pregătiți, sunt dotați cu cele mai sofisticate arme, fanatici și drogați. Este una din marile enigme ale revoluției române. Identitatea și scopul acțiunilor acestor indivizi n-au fost încă elucidate.

Glosar:

Revoluție = transformarea radicală a structurii politice, economice și sociale a unei societăți pe căi violente sau pașnice.

Lovitură de stat = înlăturarea prin forță a unei conduceri politice dintr-un stat fără să fie afectată natura regimului politic și structura proprietății și a societății.

Dictatură = regim politic în care societatea nu mai dispune de mecanisme capabile să controleze puterea politică și, prin urmare, un popor este condus forțat de către o persoană, un partid, sau un grup de oameni

Genocid = crimă comisă cu intenția de a distruge fizic un grup național, etnic, religios etc.

Glasnost = transparență, libertatea cuvântului, a informației, a comunicării etc., termen specific reformei lui Gorbaciov de după 1987.

Neostalinism = politică prin care se reînvia doctrina și practicile dictaturii exercitate de Stalin în URSS.

Pluripartidism = coexistență a mai multor partide într-un sistem politic.

Pro memoria!

- Revoluția română izbucnește într-un context internațional favorabil și pe fondul a creșterii gradului de insuportabilitate a regimului de dictatură exercitat de un aparat de represiune politică și polițienească în frunte cu N.Ceausescu.

- Revoluția română se înscrie într-o durată lungă a istoriei. Începe la Timișoara și București cu realizări, ezitări și scăderi în acțiunea de înlăturare a sistemului politic de sorginte socialistă și se încheie odată cu apariția sistemului politic specific democrației liberale, economiei de piață și a societății civile.

- Revoluția română a avut un larg ecou internațional fiind prima răsturnare „live” a unui regim de dictatură.

Activitate independentă:

S.1. Proclamația FSN către țară

1. Abandonarea rolului conducător al unui singur partid și statornicirea unui sistem democratic pluralist de guvernământ.

2. Organizarea de alegeri libere în cursul lunii aprilie.

3. Separarea puterilor legislativă, executivă și judecătorească în stat și alegerea tuturor conducătorilor politici pentru unu sau, cel mult, două mandate. Nimeni nu mai poate pretinde puterea pe viață. Consiliul Frontului Salvării Naționale propune ca țara să se numească în viitor România. Un comitet de redactare a noii Constituții va începe să funcționeze imediat.

4. Restructurarea întregii economii naționale pe baza criteriilor rentabilității și eficienței. Eliminarea metodelor administrativ-birocratice de conducere economică centralizată și promovarea liberei inițiative și a competenței în conducerea tuturor sectoarelor economice.

...

7. Respectarea drepturilor și libertăților minorităților naționale și asigurarea deplinei lor egalități în drepturi cu românii.

.....

10. Promovarea unei politici interne și externe subordonate nevoilor și intereselor dezvoltării ființei umane, respectului deplin al drepturilor și libertăților omului, inclusiv al dreptului de deplasare liberă.

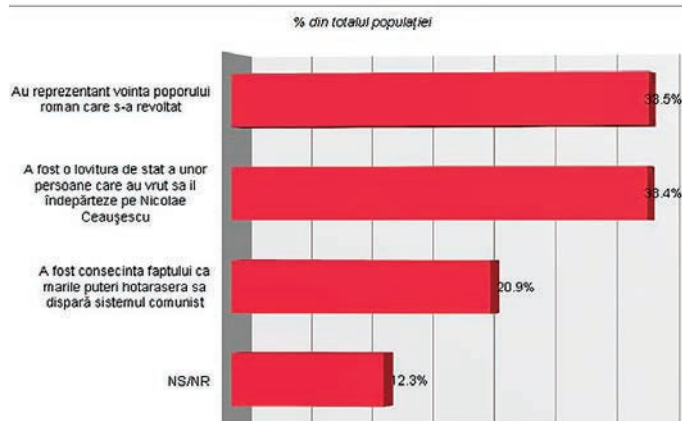
S.2.

IV.1 23 de ani de la Revoluția Română din Decembrie 1989. Eroii martiri din Giurgiu

S.3. Opinia publică despre evenimentele din Decembrie 1989 după 25 de ani. Sondaj realizat de INSCOP

În opinia dvs., evenimentele din decembrie 1989, care au dus la prăbușirea comunismului în România....?

IV.2

S.4. “Confruntările politice stările de tensiune au afectat dezbaterile de idei privind revoluția din decembrie 1989. Locul unor dezbateri academice, bazate pe documente, a fost luat de disputele politice prin mass-media, la care au participat, cel mai adesea, persoane cu idei preconcepute, pe care au căutat să le impună cu orice preț. Asemenea persoane s-au erijat în deținători ai adevărului absolut, pe care trebuia să și-l însușească toți românii și nu numai ei. Intoleranța și încrâncenarea au făcut ca cei mai mulți istorici de profesie, specialiști în istoria recentă, să evite participarea la asemenea dispute.”

(Ioan Scurtu, *Revoluția Română din Decembrie în context internațional*).

S.5.

IV.3

Citiți cu atenție documentele, priviți imaginile și rezolvați următoarele sarcini de lucru:

1. Identificați, din Proclamația FSN către țară și din imaginea S.2, două idei care susțin una din teoriile care definesc schimbarea de regim din decembrie 1989: a) revoluție b) lovitură de stat.

2. Precizați care dintre punctele din Proclamație arată că noii lideri de la București doreau să se construiască o societate democratică în România.

3. Analizați datele sondajului din S.3 și găsiți cel puțin două explicații de ce, după un sfert de secol de la producerea evenimentelor din decembrie 1989, nu s-a cristalizat un curent de opinie majoritar privind definirea lor?

4. Identificați locul unde reporterul a realizat imaginea din S.5 și explicați semnificația caricaturii.

Teme de reflecție:

1. Revoluția română din decembrie are un caracter nonclasic deoarece se deosebește, prin trăsături și consecințe, de revoluțiile burgheze clasice. Realizați un scurt eseu, de o pagină, prin care să comparați revoluția din România cu una din revoluțiile clasice: revoluția engleză, revoluția franceză etc.

2. Realizați un interviu cu un participant sau martor ocular al evenimentelor din decembrie 1989.

TRANZIȚIA CĂTRE STATUL DE DREPT ȘI SOCIETATE CIVILĂ. ÎN CĂUTAREA UNUI NOU PROIECT DE ȚARĂ(1989-2007)

Specificul tranziției in România

În decembrie 1989 oamenii s-au revoltat împotriva unui regim de dictatură și au manifestat pentru libertate și democrație. Acestea nu se puteau obține dacă statul socialist nu era înlocuit cu un stat modern, care să aibe și caracteristicile unui Stat de drept. Acest tip de stat a devenit un ideal și o aspirație globală. Ideea era susținută de opinia publică, guverne și organizații ale societății civile din întreaga lume. După înlăturarea lui Nicolae Ceausescu s-a crezut că realizarea statului de drept și a unei economii de piață eficiente reprezintă un proces facil și de scurtă durată. România a intrat, însă, în tranziția către statul de drept fără să aibă un proiect de țară dinainte elaborat. Din această cauză reforma structurilor de putere și a societății românești s-a făcut printr-o aprigă dispută doctrinară între forțele politice de stânga și de dreapta, dar cu un numitor comun: *europenizarea societății*, introducerea statului de drept și a economiei de piață.

Primele măsuri de reconstrucție a sistemului politic

În această perioadă românii trebuiau să hotărască ce fel de stat doresc să aibă și prin adoptarea Constituției din 1991 au decis că România este o republică parlamentară. Tranziția politică din România s-a produs prin înlocuirea sistemului politic comunist, bazat pe un partid unic, cu un sistem politic democratic modern, bazat pe pluripartidism și pe alegeri libere, în care toate instituțiile statului, politice și administrative au fost reconstruite pentru a se adapta noului sistem de putere.

Începutul tranziției a fost marcat de apariția Consiliului Frontului Salvării Naționale, organism politic provizoriu căruia i s-a recunoscut autoritatea supremă în stat. Acesta a elaborat un *Comunicat către țară* care a căpătat caracter oficial prin Decretul lege nr.2 din 27 decembrie 1989. Acesta a fost practic, pentru România, până la adoptarea unei noi constituții, o *mini-constituție*. Constituționalitatea era una dintre primele cerințe pentru instaurarea statului de drept.

Decretul lege nr. 2 reglementa funcționarea structurilor de putere și raporturile dintre acestea. Era abandonat rolul conducător al unui singur partid și statornicea un sistem democratic pluralist de guvernământ. Mai prevedea organizarea de alegeri libere; separarea puterilor legislativă, executivă și judecatorească în stat și alegerea tuturor conducătorilor politici pentru unu sau, cel mult, două mandate, nimeni nu mai poate pretinde puterea pe viață.

Modul cum administra țara CFSN încălca principiile statului de drept prin administrarea tuturor puterilor preluate de la statul totalitar condus de N. Ceaușescu. Societatea a reacționat la acest aspect prin manifestații de stradă. Acestea erau conduse de partidele ce s-au constituit în opoziție cu CFSN, în special de PNL și PNT dar și alte formațiuni politice care gravitau în jurul acestor partide istorice. Această luptă pentru apărarea democrației a condus la acceptarea de către CFSN a împărțirii puterii cu partidele de opoziție. Apare astfel o nouă structură de putere, CPUN, în care au intrat și membri ai partidelor legal constituite. Deși acest organism politic nu a avut legitimitatea votului popular, a funcționat ca un veritabil parlament în care s-a dezbătut și aprobat Legea electorală după care se vor desfășura primele alegeri libere în mai 1990. Până în 2007, când România s-a integrat în UE, au fost parcurse cinci cicluri electorale în care puterea a fost exercitată de partidele politice care au câștigat încrederea populației. Contestat foarte mult de presa occidentală dar și de cea națională, sistemul democratic românesc a reușit să depășească momente importante în care partidul aflat la putere a pierdut alegerile, pe care le organizează, producându-se rotația la putere într-un mod firesc.

Instituțiile statului de drept

În societatea în care funcționează un *stat de drept*, acesta este garantul libertăților și drepturilor individuale, asigurând, totodată, securitatea internă și externă a cetățenilor prin instituții democratice. Instituția superioară căreia i se subsumează alte legi și norme este Constituția. Importanța fundamentală a Constituției reiese din faptul că aceasta influențează modul de structurare a instituțiilor statului, iar acest mod de structu-

rare influențează comportamentul tuturor actorilor, atât al politicienilor, cât și al cetățenilor.

Actul de guvernare este infaptuit prin intermediul diverselor institutii publice, legislative - Parlamentul, și executive ale administrației publice naționale și locale: Președintele, Guvernul, autoritățile administrative autonome centrale și autoritățile administrative autonome locale.

Parlamentul rezultat din primele alegeri libere din mai 1990 a avut și rol de *Adunare Constituantă*. Proiectul de Constituție a fost adoptat în 21 noiembrie 1991 și votat de popor prin Referendumul din 8 decembrie al aceluiași an. Potrivit Constituției, autoritățile statului român sunt: administrația publică exercitată prin consiliile locale și primării, prefecturi și consilii județene; autoritatea judecătorească reprezentată de instituțiile juridice; autoritatea legislativă, exercitată de Parlament, și Președintele României.

România a revenit la sistemul parlamentar bicameral format din Senat și Camera Deputaților existent încă din vremea lui A.I. Cuza. **Parlamentul** este “organ reprezentativ al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării”. În perioada tranziției postcomuniste, Camera Deputaților, împreună cu Senatul, au dezbătut și adoptat un număr impresionant de legi și acte normative, menite să reformeze, pe baze democratice, întreaga societate, să confere garanții pentru respectarea drepturilor fundamentale ale omului, să promoveze reforma și privatizarea, să consolideze instituțiile economice de piață și ale statului de drept, condiții pentru integrarea României în structurile europene și euroatlantice.

Primul parlament a fost ales în 1990, pentru un mandat de 2 ani; al doilea parlament, ales în 1992, a fost primul în ordine constituțională. Alegerea celui de-al treilea parlament, în 1996, a avut o însemnătate politică deosebită, prin realizarea primei alternanțe la putere de după 1989. Partidul PSDR care se origina în CFSN și era percepuți în societate ca fiind moștenitorii fostului partid comunist a pierdut alegerile în favoarea CDR care reprezenta spectrul partidelor de dreapta. Cel de-al patrulea parlament a marcat încheierea tranziției către regimul de democrație. Alegerile democratice din anul 2000 au fost cele care au readus la putere PSD (fostul PDSR sau FDSN) în detrimentul pierderii alegerilor de către CDR.

Președintele României este ales prin vot universal, egal, direct și liber exprimat. Potrivit prevederilor constituționale “*reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării*”. Președintele veghează la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice. În acest scop Președintele exercită funcția de mediere între puterile statului precum și între stat și societate.

În perioada de tranziție (1992-2007) au fost aleși în funcția de președinte Ion Iliescu (1989-1996; 2000-2004), Emil Constantinescu (1996-2000) și Traian Băsescu (2004-2008, 2009-2014). Președinții aleși în această perioadă au avut baze electorale dar și viziuni asupra societății și statului de drept diferite. Ion Iliescu a avut ca bază electorală formațiunii de stânga. A încercat să lanseze un proiect de țară prin *Strategia de la Snagov* și *Strategia de dezvoltare durabilă - Orizont 2025*. Aceste strategii au fost dominate de o tactică a pașilor mărunți „*reformist-gradualistă*” și a respins „*terapia de șoc*”. Emil Constantinescu a venit la putere pe un val de simpatie imens. A fost ales pe o platformă mai largă, în care, alături de partidele de dreapta, a fost susținut și de **societatea civilă**. S-a remarcat prin eforturile făcute de a apropia România de structurile euroatlantice. Traian Băsescu s-a remarcat prin implicarea directă în viața politică, economică, socială și externă a României, aplicând o etichetă pe care singur și-a definit-o, aceea de “președinte-jucător.”

Guvernele României din perioada 1989-2007 au parcurs un drum anevoios de transformare de la instituții cu rol strict administrativ, aflate sub controlul birocrăției de partid la cabinete care exercită puterea executivă, aflate în raport de control și echilibru cu puterea democratică reprezentată de Parlament.

Au acționat pentru a pune în practică reformele orientate în direcția instaurării economiei de piață. Unele dintre acestea, cu excepția liberalizării prețurilor și a comerțului, s-au derulat încet ceea ce a amplificat dezechilibrele economice moștenite din perioada comunistă, a dezorganizat aparatul de producție comunist, a determinat scăderea nivelului de trai și a întârziat orientarea țării spre structurile euro-atlantice. Reducerea nivelului de trai, mai accentuată în cazul anumitor categorii socio-profesionale și al anumitor zone geografice, care s-au bucurat de unele avantaje în timpul comunismului, a provocat, la rândul său, o serie de reacții sociale violente împotriva schimbărilor, așa cum au fost mineriadele. Reformele au devenit ceva mai susținute doar după ce Consiliul European de la Helsinki,

din decembrie 1999, a decis includerea României pe lista țărilor candidate și începerea negocierilor de aderare (februarie 2000). În perioada următoare, evaluările periodice ale Comisiei Europene au relevat că România înregistrează, într-adevăr, o serie de progrese în pregătirea sa pentru aderare, însă abia în 2004 UE a recunoscut că aceasta are o economie de piață funcțională.

Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție față de orice altă autoritate publică, supunându-se numai Constituției. A jucat un rol important în respectarea legii și a statului de drept.

Autoritățile judecătorești. Lupta împotriva corupției a caracterizat întreaga reforma politică a sistemului judiciar. În competiția politică internă a fost o miză în bătălia politică începând cu alegerile din 1996.

Societatea civilă

Atașamentul față de valorile europene și începerea unui proces de **europenizare** au fost obiective unanim acceptate în societatea românească și pot sta la baza unui proiect de țară. Valorile europene au fost promovate îndeosebi de către **societatea civilă**. Prima formă de societate civilă, născută spontan, pe 23 decembrie 1989, a fost Liga Studenților, condusă de Marian Munteanu. În jurul ei s-au polarizat, până în toamna anului 1990, toate forțele democratice ale națiunii, culminând, în perioada 24 aprilie - 13 iunie 1990, cu fenomenul Piața Universității. Primul proiect coerent de constituire a unei societăți civile a fost însă Alianța Civică. Înființată la 7 noiembrie 1990, aceasta a fost considerat vârful de lance al societății civile din România. Ulterior s-au constituit alte organizații care au jucat un rol important în apărarea statului de drept: Asociația „15 noiembrie” din Brașov, Solidaritatea Universitară, Societatea „Timișoara”, Grupul pentru Dialog Social (GDS), Societatea Agora din Iași, Grupul Independent pentru Democrație, Asociația Prodemia etc. Mișcarea sindicală și media au ocupat o parte importantă a peisajului societal din țara noastră.

Societatea civilă a fost un element extrem de dinamic în primii ani ai tranziției. Vârful de maximă prezență a fost atins în perioada mineriadei din iunie 1990. În România, rolul societății civile este încă puțin semnificativ în influențarea deciziilor politice, economice sau/ și de interes public.

Glosar:

Proiect de țară = un ideal aflat la intersecția dintre virtuțile comunitare cele mai răspândite și voința de a materializa acel ideal în practica socială.

Separarea puterilor în stat = puterea să fie exercitată separat de către instituțiile statului: parlament, guvern și justiție; nici un individ nu poate deține funcții în mai multe instituții.

Stat de drept = respectarea legii de către guvernanți și guvernați. Nici un guvernant să nu poată modifica legiile dinaintea sa pentru avantajul propriu.

Societate civilă = noțiune care descrie forme asociative apolitice și care nu sunt părți ale instituțiilor statului sau ale sectorului de afaceri.

Europenizare = schimbarea produsă în contextul intern al fiecărei țări prin impunerea de modele, norme și politici comunitare care implică modificări de substanță în politicile naționale și în cadrul instituțional de adoptare și aplicare a acestora.

Pro memoria!

1. Procesul de modernizare a societății românești în deceniile de tranziție postcomunistă a cunoscut evoluții pozitive cu realizări notabile dar și unele scăderi inerente.

2. Edificarea sistemului politic specific democrației liberale a fost un proces dificil și cu multe evoluții contradictorii.

3. Nevoia modernizării societății românești iesite dintr-un regim de dictatură a impus liderilor politici români căutarea **unui nou proiect de țară** prin integrarea europeană.

Activitate independentă:

S.1. Din Constituția României din 1991, revizuită în 2003

ART. 1 Statul român

(1) România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil. (2) Forma de guvernământ a statului român este republica. (3) România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate.

(4) Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor - legislativă, executivă și judecătorească - în cadrul democrației constituționale.

(5) În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie.

CAPITOLUL III

Guvernul

ARTICOLUL 102

Rolul și structura

(1) Guvernul, potrivit programului său de guvernare acceptat de Parlament, asigură realizarea politicii interne și externe a țării și exercită conducerea generală a administrației publice.

(2) În îndeplinirea atribuțiilor sale, Guvernul cooperează cu organismele sociale interesate.

(3) Guvernul este alcătuit din prim-ministru, miniștri și alți membri stabiliți prin lege organică.

S.2. „Cum orice parlament se formează ca rezultat al votului alegătorilor, aceștia susținând cu ponderi diferite partidele politice aflate în competiție electorală, este și firesc ca Adunările reprezentative să se structureze din punct de vedere politic în majoritatea parlamentară și opoziție, în practică, utilizarea și eficiența instrumentelor și procedurilor de control parlamentar depinzând în mod direct de configurația politică a parlamentelor; așa cum aceasta este redată în compoziția majorității și a opoziției. Dacă majorității îi revine rolul de a sprijini Guvernul, opoziției trebuie să i se garanteze, prin texte constituționale și regulamentare, posibilitatea de a recurge fără restricții la instrumentele controlului asupra Guvernului. Având sprijinul majorității parlamentare, Guvernul se află, însă, la adăpost față de atacurile regulamentare ale opoziției pe care le respinge prin ponderea votului majoritar al puterii”.

(Cristian Ionescu, *Raporturile între majoritate și opoziție în statul de drept*).

S.3.

IV.4 Conferința „Minieriada din 13-15 iunie 1990, după douăzeci de ani: punctul nostru de vedere”

S.4.

IV.5 Caricatură *Intervenția minerilor*

S.5. „Nu știu, deci, dacă minerii au venit chemați, sau din proprie inițiativă, dar știu că mulți dintre noi ar fi putut și ar fi vrut să-i cheme, și că mulți dintre noi i-au primit ca pe niște eroi așteptați. Când au revenit în septembrie 1991 a fost rândul opoziției să-i cocoloșească, să jubileze dinaintea vandalismului lor, să-i justifice. O dovadă în plus că nu “mineriadele” în sine sunt privite la noi ca barbare și nedemocratice. Ceea ce contează e orientarea lor politică. Când bâta e de partea “ălor noștri”, ea simbolizează sfânta mânie a nației. Când e de partea “ălor” e încălcare criminală a drepturilor omului. Lucrurile sunt într-adevăr complicate. (...) De aceea, răspunsurile gata făcute nu mă conving, iar demonizarea unei singure categorii sociale sau profesionale și a unui singur om mi se par soluții facile, leneșe, prin care fugim de noi înșine și de beteșugurile noastre naționale”.

(Andrei Pleșu, *Cine a adus minerii?*)

S.6. „Europenizarea în România înseamnă o construcție instituțională și nu doar politică, având în vedere particularitățile sale de evoluție istorică. Procesul de europeanizare cuprinde un evantai foarte larg de acțiuni: urbanizare, instruire, industrializare, mijloace de comunicare, democrație, stabilitate, diferențiere structurală, modele de dezvoltare, integrare europeană, înlăturarea decalajelor interne și a discrepanțelor față de alte state europene. (...) Europeanizarea societății românești ar trebui să se focalizeze pe rezolvarea problemelor sociale care nu și-au găsit o soluționare de-a lungul perioadei moderne”.

(Constantin Schifirneț, coordonator, *Europeanizarea societății românești și mass-media*)

1. Identificați în S.1 și S.2 rolul Parlamentului și a guvernului în administrarea puterii și precizați care sunt raporturile dintre aceste două instituții.

2. Priviți imaginile din S.3 și S.4 și identificați grupurile sociale care s-au aflat în centrul evenimentelor din 13-15 iunie 1990. Citiți, cu atenție, sursa S.5 și comentați motivele pentru care venirea minerilor la București este privită diferit în societatea românească.

3. Identificați în S.6, utilizând și cunoștințele acumulate anterior la alte discipline, problemele sociale care nu și-au găsit soluționarea în societatea românească modernă.

Teme de reflecție:

Realizați un portofoliu care să conțină modelul ideal de țară pentru România secolului XXI așa cum vă o imaginați.

Studiu de caz : SOCIETATE CIVILĂ ȘI COMPORTAMENT CIVIC ÎN ROMÂNIA ÎN TRANZIȚIE (1990-2007)

Nevoia de a reconstrui societatea civilă după prăbușirea comunismului în România a reprezentat o problemă reală a societății românești. Regimul comunist a dezaprobat instituțiile societății civile. Atitudinea „de clasă” față de oameni și, drept rezultat, diferențierea efectivă a societății, prezența unei conduceri bazate pe forță și absența metodelor economice eficiente de administrare a societății au condus la substituirea dinamismului unui sistem echilibrat prin altul static, refuzând, în același timp, reformele necesare de dezvoltare a societății civile. Iată de ce, în condițiile regimului totalitar comunist, cu mici excepții cum a fost cea a unor biserici, asemenea instituții erau practic inexistente.

Tranziția de la statul totalitar, în care cetățeanul era un simplu supus, la statul democratic, în care cetățeanul devine actor cu drepturi depline la luarea deciziilor, a presupus preluarea unui sistem bazat pe pluripartidism, legislativ, alternanța la guvernare, adoptarea unor noi valori civice care să permită dezvoltarea unei noi **conștiințe civice** și funcționarea **societății civile**. Tranziția a întâmpinat multe obstacole

în țările din Europa de Est ieșite din regimul de dictatură, iar România nu a făcut excepție. Multe dintre acestea au putut fi depășite prin creșterea rolului opiniei publice dar și prin schimbările de mentalitate și a comportamentului civic și politic a majorității populației.

În perioada de tranziție România a parcurs două etape distincte în drumul spre afirmarea și consolidarea unei culturi și a unui comportament civic în acord cu valorile societății democratice și a spiritului european. Prima a început în 1990 și s-a încheiat în anul 2000 și a avut ca miză constituirea spațiului civic și politic democratic. Sindicatele, cluburile sportive, presa, instituțiile culturale, organizațiile religioase sau mișcările ecologiste au suferit un proces de reformă și de adaptare la noile realități din țara noastră. Acestea au jucat un rol important în ceea ce am putea numi bolile tranziției spre democrație și economie de piață: protestele din Piața Universității, mineriadele, corupția etc. Cea de-a doua etapă s-a încheiat odată cu intrarea României în Uniunea Europeană (2007) și s-a caracterizat prin eforturile societății de a consolida instituțiile democratice și ale societății civile pentru a se imprima caracteristicile europenizării.

Activitate independentă:

S.1. *” Suntem un popor talentat și capabil să învețe, repede și bine, să realizeze orice. Însă am fost educați doar să memorăm și nu să ne manifestăm talentul și abilitățile proprii. Să nu uităm, însă, că toate dificultățile ne-au ascuțit mintea și priceperea, iar la acest moment putem să ne organizăm astfel încât să învățăm unii de la alții cum să ne descurcăm în condiții grele, modernizându-ne tehnologiile și transmițând mai departe altora ceea ce am învățat. Nu am reușit, până acum, deoarece am fost educați să ne vedem doar de interesele proprii, fără să fim atenți la interesele comunității sau la echilibrul mediului natural. Crizele și dezastrele naturale ne învață, iată, să oferim sprijin înainte de a cere sprijin, să învățăm de la alții și să-i învățăm pe alții ceea ce știm și ne folosește”.*

(Romulus Brâncoveanu, *Mașinăria politică, societatea civilă și critica culturii*).

S.2. *„Societatea civilă din România nu a fost perfectă. Dar, cu toate neajunsurile ei, adeseori de-a lungul întregii tranziției, a reușit să sancționeze blocajele, să urnească lucrurile acolo și când a fost nevoie, să se opună și să dea o direcție bună de mișcare. Fără societatea civilă, schimbările din 1996 și 2004 n-ar fi fost posibile, iar diferitele derapaje ar fi făcut poate și mai dificil cursul democratic. În opinia mea, „societatea civilă” din România și-a îndeplinit misiunea tocmai pentru că, lipsită de istorie și de experiență, a reușit în condițiile date și alături de alți factori să determine transformările de piață și democratice necesare pentru desprinderea de comunism. Astfel, tranziția și atingerea obiectivelor acesteia sunt explicabile nu doar prin conjuncturile externe favorabile, ci și prin eforturile societății românești, cu calitățile și, paradoxal, cu defectele ei”.*

(Romulus Brâncoveanu, *Mașinăria politică, societatea civilă și critica culturii*).

S.3. *„Pe de altă parte, după '89, și nu numai, în România, cred că societatea civilă trece prin următoarele pericole. Întîi, riscă o anumită ideologizare. Societatea civilă a devenit un discurs, care nu e neapărat eficace, dar care devine foarte principial. Sau se birocratizează - devine o meserie, apar oameni care sînt de meserie activiști ai societății civile. Nu mai e periculos, uneori e chiar rentabil, și atunci se înmulțesc foarte mult organizațiile care se numesc societate civilă.”*

(Andrei Pleșu citat în Stela Giurgeanu, *Noi și societatea civilă*).

S.4.

IV.6 Lanț uman în jurul Palatului Parlamentului în semn de protest față de exploatarea minieră de la Roșia Montană.

Cititi fragmentul de la S.1 și identificați ideea care pledează pentru existența unei societăți civile în societatea românească.

1. Profesorul universitar Romulus Brâncoveanu identifică în fragmentul de la S.1 doar unul dintre domeniile în care societatea civilă și-a demonstrat utilitatea. Priviți imaginea de la S.4 și descoperiți și alte domenii și faceți o analiză comparativă.

2. Comentați pro și contra, în grupuri de lucru, ideea principală din fragmentul de la S3.

Studiu de caz : SISTEMUL ELECTORAL ȘI DINAMICA PARTIDELOR POLITICE ÎN PERIOADA 1990-2007

Viața politică în România după căderea regimului comunist a intrat în faza de tranziție spre instaurarea regimului de democrație. Decretul-lege nr. 8 din 31 decembrie 1989 punea bazele pluralismului politic. Au reapărut în peisajul politic PNT, PNL și PSDR, partide care au domniat viața politică interbelică din România. FSN s-a transformat în partid politic ce a cunoscut ulterior transformări în structură și program politic, PSDR, PSD. În România s-a produs o adevărată explozie a înființării de partide grupate în două mari familii politice social democrația cunoscută în opinia publică (stînga) și liberal-conservatorismul (dreapta) dar partide fără mare adeziune în societate care s-au înscris în categoria celor cunoscute ca fiind de centru-stînga sau centru-dreapta sau extremiste. Prin modificarea legii de funcționare a partidelor numărul acestora a scăzut treptat. Astfel, în primii patru ani de tranziție au crescut până cifra de 200 de formațiuni politice (1996), iar în următorii 15 ani numărul era de circa 30.

Schimbarea regimului politic după evenimentele din 1989 a determinat și schimbarea clasei politice, chestiune care nu putea fi realizată potrivit vechilor reglementări electorale. Instituirea noului regim politic a impus, ca o condiție a pluralismului politic și a statului de drept, organizarea periodică a alegerilor generale pentru constituirea Reprezentanței naționale (Parlamentul). Clasa politică trebuia formată pe baza unor structuri și principii cu adevărat democratice, ceea ce presupunea un nou sistem electoral. Noile instituții ale puterii legislative trebuiau să fie expresia directă a corpului electoral, corp electoral ce simțea nevoia de a contribui la formarea noii ordini politice pe cale reprezentativă. Acest proces s-a desfășurat însă gradual. Dacă constituirea Consiliului Frontului Salvării Naționale a purtat amprenta reprezentării de tip revoluționar a voinței poporului, Consiliul Provizoriu de Uniune Națională a însemnat reflectarea considerabilă a gradului de reprezentativitate a autorității publice căreia i s-au conferit atât atribuții de organism legiuitor, cât și prerogative de natură executivă. Decretul-lege nr.92/1990 a introdus principiul reprezentării pe baze electorale a voinței electoratului.

Adoptarea Constituției României în 1991 a reșezat fundamentul statului român pe baze democratice, reglementând fără echivoc pluralismul politic, separația puterilor în stat, alegeri libere, egalitatea în drepturi, etc. Primele alegeri desfășurate, după căderea regimului comunist, s-au desfășurat în baza Decretului-lege nr. 92/1990, adoptat la 14 martie 1990 de parlamentul provizoriu (CPUN). Ulterior, după adoptarea Constituției din 1991, care statua votul universal direct, dar și principiul pluralismului politic, au fost elaborate, în timp, alte șase legi electorale și ordonanțe de urgență guvernamentale care au fixat cadrul desfășurării alegerilor. Alegerile legislative au contribuit direct la modelarea sistemului de partide în direcția instituirii unui multipartidism cu partid dominant. Multipartidismul postcomunist a fost însoțit de practica coalițiilor guvernamentale, majoritatea guvernelor postcomuniste fiind coaliții fabricate post-electoral, ceea ce pledează pentru includerea României în categoria democrațiilor consensualiste.

S.1. „ Alegerile parlamentare din 2008 au marcat mai multe mutații cruciale:

(...)Pentru prima dată în istoria postcomunismului românesc, după aproape două decenii de tranziție, s-a depășit ceea ce trebuie să fie faza inițială, tranzitorie și s-a marcat formal trecerea de la pluralismul extrem la pluralismul moderat: în Parlament au intrat doar 5 partide, PSD și PC împreună, PD-L, PNL și UDMR. Conform explicațiilor lui Sartori, consolidarea sistemului de partide s-a produs abia acum. Pentru prima dată în istoria postcomunistă, există trei partide mari, cu peste 15%: PSD, PD-L și PNL. Față de sistemul disproporționat din 1990, față de existența pentru o vreme îndelungată a unui singur partid mare, în sistemul de partide a intervenit o echilibrare relativă între principalele partide. Desigur, este vorba doar despre o tendință, care trebuie confirmată de încă două runde de alegeri generale, pentru PD-L și PNL. După cum s-a văzut, aceeași tendință a avut-o și PRM, în alegerile din 2000, însă ea nu s-a mai confirmat.”

(Dan Pavel, *Noul sistem. Cercetare asupra noilor tendințe din sistemul de partide și sistemul politic din România postcomunistă*).

S.2. Caricaturistul Vali Ivan a realizat la 27 mai 2000, pentru ziarul ”Adevărul”, o caricatură care încerca să surprindă scena politică așa cum era ea înainte de alegeri. Identificați personajele și ce partide reprezentau.

IV.7

S.3. Guvernele României și susținerea lor politică și parlamentară între 1990-2008

Legislatura	Premier	Partide componente	Partide susținătoare în parlament	Suport parlamentar (Senat)
1990-1992	P. Roman.	FSN	FSN	76,47%
	T. Stolojan	FSN, PNL, MER	FSN, PNL, MER	84,87%
1992-1996	N. Văcăroiu	FDSN	FDSN, PUNR, PRM, PSM, PDAR,	55,22%
1996-2000	V. Ciorbea	CDR, USD, UDMR	CDR, USD, UDMR	60,83%
	R. Vasile			
	M. Isărescu			
2000-2004	A. Năstase	PDSR (PDSR, PSDR, PUR)	PDSR (PDSR, PSDR, PUR), PNL, UDMR	64,29%
2004-2008	C.P. Tăriceanu I	A.DA. (PNL, PD), UDMR, PUR	A.DA. (PNL, PD), UDMR, PUR	51,10%
	C.P. Tăriceanu II	PNL, UDMR	PNL, UDMR, PSD+PUR	69,35%

S.4. „Constituirea sistemului pluripartidist a fost un eveniment important al primei etape din drumul societății românești spre democrație. Și sistemul partidist din România a fost lovit de „bolile copilăriei” care afectează democrațiile emergente. Dintre simptomele acestei boli, întâlnite în majoritatea statelor postcomuniste, trei s-au manifestat cu acuitate. În primul rând sistemul partidist a cunoscut, în perioada 1990-91, o mare expansiune în sens numeric, ajungându-se la înregistrarea a peste 150 de partide politice cu denumiri dintre cele mai exotice. (...). A doua boală a copilăriei pluripartidismului românesc este lipsa relevanței orientărilor doctrinar-ideologice... treptat s-au cristalizat familiile politice care aveau corespondență în occident: social-democrația, liberalism, naționalism, creștin-democrație, ecologism. O altă caracteristică a vieții politice în tranziție...Partidele s-au structurat în jurul unui lider puternic cu mare personalitate și carismă”

(Florin Abraham, *România de la comunism la capitalism*).

1. Citiți textul de la S.1 și organizați o dezbateră, pe grupuri de elevi, pe marginea întrebării ce tip de sistem politic se potrivește pentru România.
2. Priviți imaginea S.2 și rezolvați următoarele sarcini:
 - a. identificați liderii partidelor participante la vot;
 - b. ce sugerează caricatura pentru fiecare dintre lideri.
3. Analizați tabelul din S.3. Formulați o remarcă referitoare la succesiunea partidelor care au câștigat alegerile. Identificați spectrul politic de care aparțineau partidele câștigătoare. Precizați deosebirile de program dintre CDR și USD în campania electorală din 1996.
4. Citiți fragmentul de la S.4. Stabiliți asemănări și deosebiri între doctrinele politice ale principalilor competitori din alegerile din 2000. Numiți liderii partidelor care au participat în alegerile din 2004.

TRANZIȚIA DE LA ECONOMIA DE TIP SOCIALIST LA ECONOMIA DE PIAȚĂ ÎN ROMÂNIA

Schimbările apărute în plan politic care trebuiau să conducă la apariția unui nou proiect de țară pentru România impuneau în plan economic reconstrucția instituțiilor și mecanismelor specifice economiei de piață, care dispăruseră în anii de regim comunist sau au funcționat atrofiat în economiile de comandă (socialiste). De asemenea, se impunea redefinirea rolului statului în economie.

Măsurile și direcțiile de acțiune ale tranziției spre economia de piață

În societatea românească a avut loc o amplă dezbatere privind căile, ritmul și modalitățile prin care să se treacă de la economia de comandă la economia de piață. În luna iunie 1990, guvernul a prezentat în Parlament o *Schiță privind strategia îndeplinirii economiei de piață în România*. Acest document a stabilit direcțiile de acțiune prin care se făcea tranziția de la economia socialistă de comandă la economia de piață. Această dezbatere nu a generat un proiect de țară acceptat de tot spectrul politic și care să prevadă și căile trecerii spre economia de piață. Indiferent de orientarea doctrinară, elita politică din România postdecembristă a acționat, atunci când a fost la guvernare pentru atingerea unor obiective considerate esențiale în realizarea unei economii de piață: privatizarea sectorului de stat; încurajarea sectorului privat; liberalizarea prețurilor și a salariilor, ca măsuri menite să stimuleze concurența; adoptarea aquis-ului comunitar; restructurarea industriei; reforma sistemului financiar-bancar; liberalizarea comerțului exterior; atragerea de investiții străine directe; reforma politicii monetare; liberalizarea cursului de schimb.

Economia românească a suportat, în anii de tranziție, o transformare sistemică ce a constat în efectuarea a trei categorii de modificări: a) crearea instituțiilor specifice pieței, reforma proprietății, reforma fiscală, reforma sistemului financiar-bancar ș.a.; b) dereglementarea economiei și crearea piețelor concurențiale (prin măsuri și politici de liberalizare a prețurilor, a cursului de schimb, a comerțului exterior, a fluxurilor externe de capital, în primul rând al celor de investiții străine directe; c) realizarea macrostabilității economice (prin politici monetare și fiscale restrictive).

Tranziția economiei românești a cunoscut cel puțin patru etape distincte: a) Perioada 1990-1993, caracterizată prin declinul pronunțat al întregii economii românești; b) Anii 1994-1996 coincid cu apariția stabilizării macroeconomice și a unei anumite redresări economice; c) Perioada 1996-2000 a debutat cu intenția unor măsuri mai radicale de reformă; d) după anul 2000 sunt relansate politicile de reindustrializare economică și modernizare a economiei românești.

Tranziția și declinul economiei românești

După un elan inițial al consumului în prima parte a anilor '90, economia românească a intrat într-o criză gravă, determinată de prăbușirea structurilor economiei de comandă socialiste, atât pe plan intern în ceea ce privește producția și consumul, cât și pe plan internațional prin pierderea unor piețe tradiționale pentru exportul românesc. Primele elemente ale transformării economiei de comandă în economie de piață (liberalizarea comerțului exterior și a prețurilor, destrămarea cooperativelor agricole) au condus la o scădere drastică a PIB-ului (1992 = 71% din 1989), inflație (210% în 1992) și șomaj (8,4% în 1992). În anii 1993-1996 este o recuperare parțială, în cadrul unui set de reforme graduale și precaute, însoțite de o anumită renaștere a structurilor economice centralizate; reforma impozitării (introducerea TVAului), investiții străine limitate etc.

Stabilizare macroeconomică și tendințe de redresare economică

La sfârșitul lui noiembrie 1996, forțele de dreapta ajung pentru prima dată la putere, sub forma unei coaliții între Convenția Democratică Română (care cuprindea PNȚCD, PNL și PSDR), PD și UDMR. Emil Constantinescu, profesor al Universității București, este ales președinte. Convenția n-a reușit decât doborârea recordului de privatizări eșuate: aproximativ 1.000, dintre contractele de vânzare încheiate de Fondul Proprietății de Stat, în perioada 1997 - 2000, au fost reziliate ulterior. Au fost lăsate să moară firme de stat precum Semănătoarea, Tractorul Brașov, SIDEX, Avioane Craiova și multe altele. Se prăbușesc mai multe bănci: Bancorex, Bankcoop, Banca Internațională a Religiiilor (BIR), Dacia Felix. Abia 1999 a devenit anul

reluării dezvoltării economice. Mai încet decât se aștepta, s-au pus bazele sectorului privat în economie, acesta contribuind la formarea Produsului Intern Brut cu 55% în 1996, față de 12,8% în 1989. Treptat, acest sector s-a extins, pentru ca în prezent să contribuie cu peste 80 % la formarea PIB-ului României.

Crestere economică și modernizare a economiei românești (2000-2008)

În anul 1999 România începe negocierile de aderare la UE. Această decizie, însoțită de o monitorizare atentă a ajustărilor efectuate de țările candidate, a încurajat progresul instituțional și a stimulat investițiile străine directe și convergența economică.

România a cunoscut o perioadă de rate înalte de creștere economică între 2000 și 2008. În martie 2000 a fost lansată „Strategia națională de dezvoltare economică a României pe termen mediu”, care avea ca obiectiv fundamental crearea unei economii de piață funcționale, compatibile cu principiile, normele, mecanismele, instituțiile și politicile Uniunii Europene. Punerea în aplicare a Strategiei de dezvoltare economică lua în considerare atragerea unui volum anual de investiții străine directe de peste 1,8 miliarde dolari. Uniunea Europeană aprecia că nivelul investițiilor străine reprezintă un barometru al încrederii în țările respective. În perioada 2002-2008, PIB-ul României a sporit cu peste 6% pe an în termeni reali.

Introducerea cotei unice de impozitare de 16%, în 2005, a stimulat un exces al cheltuielilor de consum și a propulsat împrumuturile făcute atât de gospodării, cât și de companii. Avântul împrumutării a mascat inegalitatea veniturilor și au alimentat așteptări nerealiste pentru venituri în creșteri masive de capital intrat în țară. De asemenea, creșterile mari ale salariilor din sectorul public au stimulat o creștere economică bazată pe consum, iar aceste creșteri au fost reproduse în sectorul privat. Aceste fenomene au dus la creșterea deficitelor de cont, care au fost acoperite prin împrumuturi externe.

România a primit din partea UE statutul de economie de piață funcțională

Măsurile adoptate de guvernele ce s-au succedat în perioada de tranziție au fost apreciate de instituțiile UE, iar economia românească a primit statutul de economie de piață funcțională. Acest statut a fost una dintre condițiile care trebuia îndeplinite pentru ca țara noastră să poată accede la statutul de stat membru UE. Acest statut nu a însemnat că economia românească își tratase toate slăbiciunile tranziției: era în continuare slab structurată, cu un grad redus de competitivitate și neglijență în ceea ce privește procesele de inovare, cercetare-dezvoltare și investiție în capitalul uman.

Glosar:

Economie de comandă = în care proprietatea publică este dominantă, iar resursele care se alocă, prin plan, sunt ineficiente și birocratice.

Economie de piață = formă de organizare și funcționare a economiei în care există pluralismul formelor de proprietate, concurența liberă, iar prețul și volumul producției depind, în principiu, de confruntarea dintre cerere și ofertă.

Reglementare a economiei = supravegherea și controlul exercitate de către Guvern asupra activității societăților private, având drept obiective eficiența, corectitudinea și siguranța.

Dereglementarea economiei = eliminarea controalelor impuse de Guvern operațiunilor pe piață (în general), ținând cont că unele dintre ele sunt dăunătoare economiei.

Pro memoria!

- Tranziția la o economie de piață funcțională a fost acceptată și dorită de întreaga societate românească.
- Lipsa unei strategii coerente și măsuri improvizate în domeniul privatizării sau redimensionării unor sectoare neprofitabile ale economiei au condus la dezindustrializarea țării și pierderi materiale și financiare uriase.

- Europeanizarea și modernizarea societății românești presupun pe lângă instituții democratice și stat de drept o economie de piață funcțională.

Activitate independentă:

S.1. Linia de montaj autoturisme Dacia Pitesti,

IV.9 Cum arată uzina Dacia după noi investiții. Vechile modele predau ștafeta noilor Logan, Sandero și Sandero Stepway

S.2. „...economia de piață din România va trebui să se consolideze și să se dezvolte în așa măsură încât să asigure stabilitatea prețurilor și costurilor și existența unor cursuri valutare care să reflecte această stabilitate. După cum se vede succesul deplin al politicii de combaterea a inflației este primordial. În felul acesta va trebui să dovedim la timp apartenența nu numai geografică la Europa dar și apartenența politică economică și monetară.”

(Costin Kirițescu, *Considerații asupra rolului mecanismelor monetare în sprijinirea economiei de piață*).

S.3. Exploatarea minieră Ghelari s-a facut praf și pulbere în mai puțin de un deceniu

IV.9

S.4. Costurile tranziției la economia de piață în România

„A dispărut întreg sectorul industriei de textile, confecții, tricotaje (filaturi, țesătorii, fabrici de stofă și postavuri, întreprinderi de pielărie și încălțăminte, toate concepute într-un sistem integrat); a fost închis sectorul agroalimentar (36 de fabrici de zahăr, fabricile de ulei, de preparate din carne, de lapte și produse lactate, zeci de fabrici de nutrețuri combinate etc.); nu mai există majoritatea fabricilor din industria lemnului și mobilei, din industria cimentului, a lacurilor și vopselelor, a medicamentelor, din sectorul construcțiilor de mașini, al exploatărilor miniere de feroase și neferoase, de cărbune etc.(...) A fost distrus, aproape în totalitate, sistemul de irigații,(...); au fost abandonate programele de combatere a eroziunii solului, de îndiguiri și desecări, dar și cele de irigații în curs (canalul Siret-Dunăre sau București-Dunăre).”

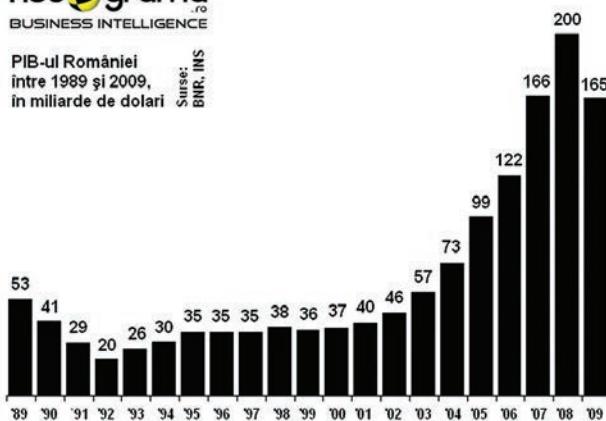
(Prof. dr. Constantin Ciutacu, *Clasa politică este terminatorul României moderne*).

S.5. Cum arăta PIB României în 1989

riscograma
BUSINESS INTELLIGENCE

PIB-ul României
între 1989 și 2009,
în miliarde de dolari

Sursă: INS
BNR, INS

IV.10

S.6. „Raportul din luna mai 2006 a reconfirmat statutul de economie de piață funcțională și a concluzionat că au fost adoptate politici fiscale, monetare și salariale mai adecvate. De la data acestui raport au fost înregistrate progrese în următoarele domenii: bugetul general a înregistrat un surplus de 1,5% din PIB pentru primele șase luni ale anului 2006. Procesul de dezinflație a continuat. Banca Centrală a înăspriț condițiile privind rezervele minime și a mărit moderat rata dobânzii de intervenție în vederea contracțării presiunilor și riscurilor inflaționiste. Creșterea salariului real a fost în general acoperită de creșterea productivității.”

(Comisia Comunităților Europene, *Raport de monitorizare a stadiului pregătirii României și Bulgariei, Bruxelles*).

1. Cititi cu atenție S.1 și identificați în care din cele 3 categorii de modificări de transformări sistemice a economiei românești în tranziție pot fi încadrate măsurile enunțate de academicianul Costin Kirișescu.

2. Priviți imaginile din S.1 și S.3 și identificați factorii de succes și de eșec care au făcut ca unele întreprinderi românești să treacă la economia de piață, iar altele să dispară.

3. Analizați evoluția PIB-ului din imaginea S.5 și explicați scăderile din primul deceniu de tranziție și creșterile înregistrate după anul 2007.

4. Priviți imaginea din S.3 și citiți S.4 și identificați costurile tranziției economice, suportate de către populație.

5. Alcătuiți un eseu cu tema: UE a acordat României statutul de economie de piață funcțională.

Teme de reflecție:

- Simulați un dialog cu un analist economic pe marginea unei strategii de tranziție economică ideală pentru România postcomunistă.

- Efectuați o fișă individuală de studiu cu principalele măsuri pentru crearea economiei de piață.

- Alcătuiți un colaj de fotografii cu întreprinderi și societăți comerciale care au fost privatizări de succes dar și eșecuri răsunătoare în România ultimilor 25 de ani.

Studiu de caz : SCHIMBĂRI SOCIALE ÎN TRANZIȚIA ROMÂNIEI SPRE ECONOMIA DE PIAȚĂ

Structura populației a suferit schimbări esențiale în perioada de tranziție la economia de piață atât ca număr, cât și ca structură și clase sociale. Ca număr, încă din anul 1990 populația se caracterizează printr-un proces continuu de scădere și prin accentuarea procesului de îmbătrânire demografică, cu efecte negative pe termen lung. În perioada 1990-2007 populația României s-a redus cu circa 1,7 milioane locuitori, ceea ce reprezintă o pierdere a fondului uman de 7,2%, fără a lua în considerație migrația externă temporară, fără schimbarea domiciliului, sau migrația pentru găsirea unui loc de muncă.

Structura socială este influențată de reforma proprietății și de apariția sau dispariția unor ocupații de pe piața muncii. Potrivit programului de guvernare, aprobat de Parlament în 1992, în România trebuiau să se structureze trei clase: marii proprietari, clasa de mijloc și a celor lipsiți de proprietate. Din punct de vedere al ocupației apar profesii și calificări noi în domenii cum sunt: financiar-bancar, de asigurări, bursier, telecomunicații și informatică, publicitate, management al resurselor umane, management și marketing educațional etc., dar și dispar în unele ramuri cum este cea a mineritului.

Schimbările în structura socială au condus la apariția fenomenelor negative: șomaj, sărăcie, marginalizare și excluziune socială ca rezultat atât al rupturii profesionale, cât și al dezagregării și desocializării prin care trece o parte a populației României în perioada de tranziție. Un exemplu edificator este cel al învățămîntului dar nu este singurul sector în această situație. În intervalul 2000-2006, numărul absolvenților și al unităților de învățămînt în funcțiune (în special preuniversitar) s-a aflat într-o scădere continuă, cu diferențieri și oscilații pe niveluri educaționale și locații (urban/rural) corelat fiind, de la

an la an, cu diminuarea populației de vârstă școlară. Practic, categoriile sociale afectate de fenomenele amintite sunt împinse spre periferia societății și spre izolare, diminuându-se posibilitățile de a mai juca un rol social important.

Soluția pentru reducerea acestui fenomen a fost creșterea gradului de mobilitate ocupațională și implementarea economiei sociale. Formele de organizare specifice sunt: organizațiile nonprofit, care desfășoară activități economice, indiferent de domeniul de activitate (în interiorul lor sau prin societăți comerciale), organizațiile nonprofit organizate sub forma caselor de ajutor reciproc ale pensionarilor sau ale salariaților; cooperativele de credit și societățile cooperative de gradul unu. Dezvoltarea acestui tip de economie va conduce la scăderea indicelui de sărăcie și excludere socială.

Activitate independentă:

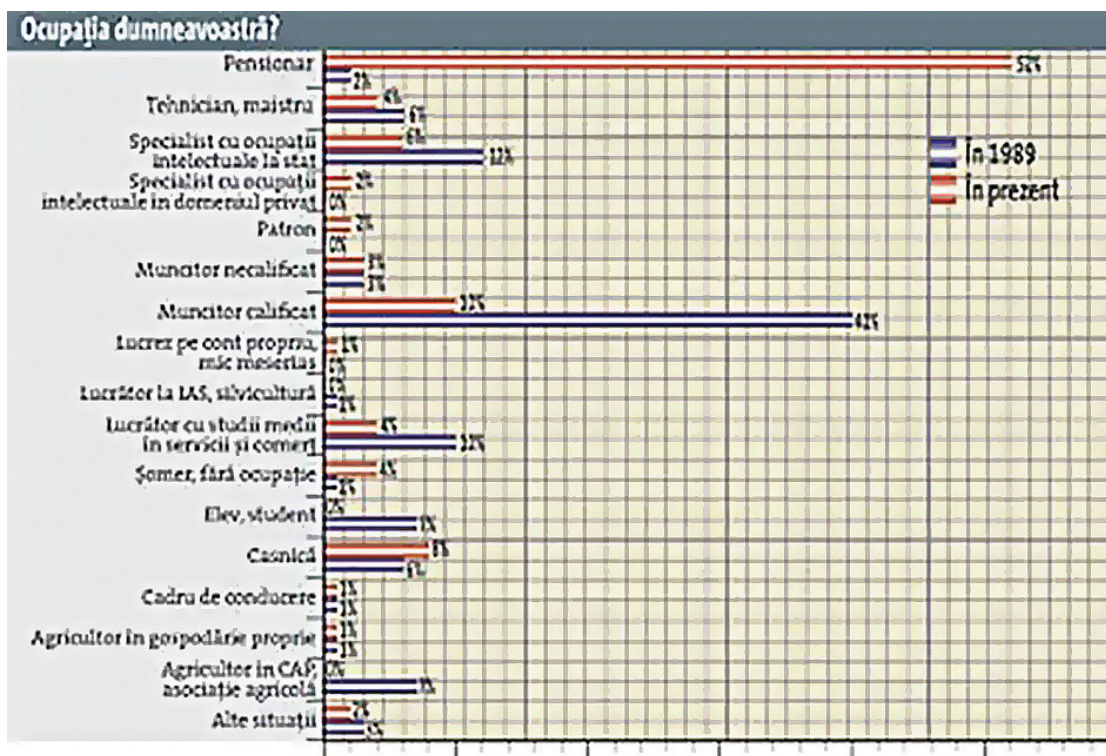
S.1. „...au fost identificate două mari fluxuri de acces la clasa mijlocie. Pe de o parte este vorba de deținerea de către o persoană(familie) a unei proprietăți semnificative, astfel încât aceasta să se poată constitui în mijloace de existență, dacă nu exclusivă, cel puțin parțiale. Pe de altă parte, sunt implicate îndeplinirea unei funcții în sistemul de ocupații și cărora le corespunde și un nivel înalt al veniturilor(salarii și alte beneficii)”.

(Maria Larionescu, Ion Mărginean, Gelu Neagu, *Constituirea clasei de mijloc în România*).

S.2. „România anilor 1990-2010, în pofida mediatizării aproape obsesive a problematicii sociale, și-a gestionat modic dificultățile sociale (comparativ cu toate celelalte țări europene), mobilizând spre acest obiectiv un minimum de resurse economice, chiar și în numeroasele momente de criză acută, când diverse categorii de lucrători și-au reclamat drepturile în stradă. Or, este un fapt larg cunoscut, nu se pot obține rezultate bune nici în economie și nici în alte sectoare, câtă vreme domeniul social este tratat pe principii minimalizatoare, pe unele dimensiuni fiind ignorat sistematic”.

(Florian Colceag, *Forțați societatea civilă să se organizeze, ca să nu pierim!*)

S.3. Structura populației României pe vârstă și ocupații pentru perioada 1989-2009, după Dorel Abraham, Pensionari mulți muncitori calificați mai puțini.

IV.11

S.4. „Standardul de viață al populației a fost afectat de trei procese social-economice: explozia oportunităților de câștig și de consum, scăderea resurselor financiare pe ansamblul comunității, datorită căderii economiei și dezorganizarea socială a unui segment restrâns de populație. Prin combinare, aceste trei procese au dus la o puternică polarizare a populației:

- Un segment restrâns, spectaculator al noilor oportunități, datorită unui acces rapid la o masă mare de resurse financiare: o îmbogățire rapidă.

- Majoritatea populației trăiește tensiunea exploziei oportunităților de consum, complementar cu o diminuare substanțială a resurselor financiare disponibile, datorită căderii globale a economiei: un proces difuz de sărăcire.

- Un segment restrâns, dar important de populație se confruntă cu o sărăcie severă dublată adesea de degradare umană și socială: lipsa resurselor elementare pentru o viață civilizată, fapt care produce o degradare greu reversibilă a însăși persoanei umane.”

Planului Național Anti-Sărăcie și Promovare a Incluziunii Sociale.

1. Cititi cu atenție textul de la S.4 și analizați graficul de la S.3 și rezolvați următoarele sarcini:

a. caracterizați situația socială a României după 1989.

b. identificați grupurile vulnerabile din societatea românească în tranziție și sugerați politicile de incluziune socială.

2. Argumentați pe baza ideilor din fragmentul de la S.1 nevoia existenței unei clase de mijloc în România.

3. Comentați pro și contra, pe grupuri de lucru, pornind de la S.2, modul în care guvernele României din perioada 1990-2007 au gestionat problemele sociale.

REPERE ALE POLITICII EXTERNE A ROMÂNIEI CONTEMPORANE. INTEGRAREA EUROATLANTICĂ

Contextul istoric

Înlăturarea regimului comunist și intrarea în tranziție a însemnat pentru societatea românească și începutul unui drum dificil, cel al integrării euroatlantice. Dacă în privința proiectului de țară existau divergențe de opinii și viziuni politice, în ceea ce privește (re)europenizarea României era un consens aproape general. Sondajele de opinie efectuate, în anul 1990, în România, arătau că circa 70% din populația de peste 18 ani dorea integrarea europeană. Clasa politică românească a transformat ideea aderării la structurile euroatlantice într-un „consens politic”.

Politica României de integrare în structurile Uniunii s-a înscris în continuarea unei tradiții deoarece, încă din anul 1970, România era singura țară din blocul sovietic care avea relații cu Uniunea Europeană. Pentru românii ieșiți din comunism, Uniunea Europeană a reprezentat speranța de a trăi într-un stat democratic și într-o societate prosperă. Procesul de pregătire a României pentru aderarea la Uniunea Europeană a fost cel mai valoros proiect pentru modernizarea statului și instituțiilor naționale.

Integrarea europeană

Negocierile de aderare la Uniunea Europeană, un proces complex și de durată care a presupus parcurgerea unui drum dificil, însă preponderent ascendent, pentru alinierea la aquis-ului comunitar. Începutul a fost marcat de Acordul de asociere semnat la 1 februarie 1993 și intrat în vigoare în 1995, fiind urmat de depunerea candidaturii de aderare la 22 iunie 1995. Lansarea oficială a negocierilor de aderare s-a făcut la 15 februarie 2000 după ce Consiliul european de la Helsinki din 10-11 decembrie 1999 a luat decizia de recunoaștere a eforturilor depuse de țara noastră pentru îndeplinirea obligațiilor asumate prin Acordul European.

În decembrie 2002, Consiliul European de la Copenhaga a exprimat sprijinul pentru obiectivul aderării României la Uniune în 2007. În decembrie 2003, Consiliul European de la Bruxelles a stabilit calendarul de aderare a României la Uniunea Europeană: finalizarea negocierilor în 2004, semnarea Tratatului de Aderare cât mai curînd posibil în 2005 și aderarea efectivă la UE în ianuarie 2007.

Parlamentul European a luat decizia în privința unei noi extinderi a granițelor Uniunii la 13 aprilie 2005, prilej cu care s-a acordat „avizul conform” pentru aderarea României și Bulgariei la Uniunea Europeană, la 1 ianuarie 2007. În această zi Parlamentul European a votat cu o majoritate largă (497 de voturi pentru, 93 voturi contra, 71 de abțineri) în favoarea aderării României la Uniunea Europeană.

Integrarea în UE a presupus pentru România unele costuri dar și obținerea unor avantaje. Există patru beneficii clare ale integrării: 1 beneficiul apartenenței la o mare familie de națiuni; 2) securitatea (economică, strategică, a resurselor); 3) prosperitatea (simplul fapt de a participa în acest cadru select este avantajos); 4) obținerea unui standard de civilizație superior. Nici un stat membru nu a pierdut după integrare, cel mult a beneficiat mai puțin decât alții. Costurile integrării vor exista atât pentru societățile economice românești nevoite să se alinieze la standardele europene (cele ecologice, de exemplu) cât și pentru stat care va contribui cu miliarde de euro la bugetul comunitar.

Integrarea în NATO

O parte semnificativă a istoriei recente a României a fost marcată de procesul de aderare la Organizația Tratatului Atlanticului de Nord. Începutul relației România - NATO se află la Summit-ul de la Roma din 20 decembrie 1990, când, alături de alte de opt state fost comuniste, România intra în calitate de membru fondator în Consiliul de Cooperare Nord-Atlantic.

România și-a depus oficial candidatura la NATO în 1993 și, un an mai târziu, a fost primul stat care a răspuns invitației de a participa la Parteneriatul pentru Pace (PfP). În aprilie 1999, NATO a lansat Planul de Acțiune în vederea admiterii de noi membri (MAP - Membership Action Plan). Pe baza acestuia, România și-a pregătit propriul Plan Național de pregătire pentru Aderare (PNA), care stabilea obiective, măsuri și termene de realizare, în vederea aderării la Alianță.

La Summit-ul NATO de la Praga, din 21 noiembrie 2002, pe baza evaluării progreselor înregistrate de statele candidate, șefii de state și de guverne ai țărilor membre NATO au decis invitarea României, alături de alte șase state - Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, Slovacia și Slovenia, să înceapă convorbirile pentru aderare la Alianța Nord-Atlantică.

Protocoalele de aderare la NATO, pentru România și pentru celelalte șase state invitate, au fost semnate în cadrul unei ceremonii desfășurate la Bruxelles, la 26 martie 2003.

La 29 martie 2004, România a aderat la NATO prin depunerea instrumentelor de ratificare la Departamentul de Stat al SUA, stat depozitar al Tratatului Alianței Nord-Atlantice. Depunerea instrumentelor de ratificare a fost urmată, la 2 aprilie 2004, de ceremonia arborării oficiale a drapelului României la sediul NATO. Începând cu anul 2005, „Ziua NATO” se sărbătorește în România în prima duminică a lunii aprilie.

Începând cu acea dată, țara noastră s-a implicat activ în procesul de promovare a valorilor și obiectivelor acestei Alianțe. În perioada 2-4 aprilie 2008, România a fost gazda Summit-ului NATO, organizat la București, cel mai mare eveniment de politică externă desfășurat în țara noastră. România a participat cu forțe militare și de mentinere a ordinii în misiunile Alianței Nord Atlantice: Kosovo(KFOR); Afganistan (ISAF); Operația NATO de combatere a terorismului “Active Endeavour”, prin care NATO a oferit răspuns imediat la atacurile teroriste asupra Statelor Unite din 11 septembrie 2001. Operația a fost inițiată ca urmare a invocării, pentru prima dată în istoria Alianței, a Articolului 5 al Tratatului Nord-Atlantic. Operația a fost lansată în luna octombrie 2001, cu scopul combaterii terorismului, al detectării și prevenirii acțiunilor teroriste în Marea Mediterană.

Diplomația României în secolul XXI

În acord cu tradițiile sale istorice și cu sarcinile asumate prin tratate internaționale, diplomația română va urmări, ca scop esențial al politicii externe a României, ridicarea și consolidarea profilului internațional al țării. Consolidarea rolului și substanțializarea contribuției României de membru al UE și NATO, precum și adâncirea Parteneriatului Strategic pentru Secolul XXI cu SUA vor fi dimensiuni definitorii ale viziunii noastre de politică externă. Politica externă a României trebuie să revigoreze activitatea statului român în plan internațional, pe baza conștientizării faptului că statutul său euroatlantic reprezintă un instrument de modernizare a societății românești și de creștere a prestigiului țării.

Glosar:

Aquis-ul comunitar = un tot legislativ care se compune din tratatele, deciziile, regulamentele, recomandările și alte acte normative emise de instituțiile decidente ale comunității.

Integrare europeană = un proces de integrare politică, juridică, economică (și în unele cazuri sociale și culturale) ale unor state care se află parțial sau total în Europa.

Aviz conform = Procedura prin care o institutie a Uniunii Europene (de regulă Curtea de Justitie a CE - CJCE, Comisia Europeană sau Parlamentul European - PE) se pronunță, la cerere sau în baza unei prevederi exprese din Tratat, cu privire la o problemă specifică ce presupune competențe comunitare.

Membership Action Plan = un set de criterii pe care o țară trebuie să le îndeplinească, în procesul de reformă militară, dar și în procesul general de dezvoltare democratică și politică pentru a accede în NATO.

Pro memoria!

- Noul context internațional, apărut în Europa după prăbușirea regimurilor comuniste și încheierea războiului rece, a impus României redefinirea obiectivelor sale de politică externă.

- Politica externă a României în perioada de tranziție a fost dominată de eforturile depuse de factorii politici de decizie și de societatea civilă pentru integrarea euroatlantică.

- Diplomația românească a așezat la baza relațiilor cu alte state valorile europene și tradițiile naționale ale păcii și respectului reciproc.

Activitate independentă:

S.1. „Obiectivele acestei asocieri sunt următoarele:

- să asigure un cadru adecvat pentru dialogul politic între părți, care să permită dezvoltarea unor legături politice strânse;
- să promoveze dezvoltarea comerțului, precum și relații economice armonioase între părți, sprijinind astfel dezvoltarea economică în România;
- să asigure o bază pentru cooperarea economică, socială, financiară și culturală;
- să sprijine eforturile României de dezvoltare a economiei, de desăvârșire a tranziției într-o economie de piață și de consolidare a democrației;
- să stabilească instituții adecvate pentru a face asocieria efectivă;
- să asigure un cadru pentru integrarea graduală a României în Comunitate. În acest scop, România va acționa pentru îndeplinirea condițiilor necesare.”

(Acord European privind asocierea României și Comunitățile Europene și statele membre ale acestora).

S.2. Viitorul României în UE

S.3. Extinderea UE

IV.12

IV.13

S.4. „Cetățenii români se simt foarte europeni din perspectiva aspirațiilor sociologice și a fondului cultural, dar au un semn foarte mare de întrebare în ceea ce privește componenta economico-socială și capacitatea liderilor României de a accelera procesul de pregătire a tuturor criteriilor integrării. Din această perspectivă, dacă vad că în România există o lentoare sporită, atunci ei utilizează canalul libertății de mișcare al pieței interne, și, firește, că se duc să caute standardele europene acolo unde ele funcționează cu adevărat. Ar trebui să fie un memento pentru liderii politici de la noi să înțeleagă că standardele europene se construiesc la noi acasă.”

(Vasile Pușcaș, *Interviu pentru pagina de internet a Reprezentanței Comisiei Europene în România.*)

S.5. „Summitul NATO de la București va rămâne un reper memorabil al Alianței, dar și al istoriei țării noastre pentru că nicidecum, înainte de 1989 încoace, dar nici înainte, România și capitala ei nu s-au bucurat de o asemenea vizibilitate pe plan internațional. La numai patru ani de la aderarea efectivă la NATO România a găzduit o manifestare de o asemenea amploare, semn al prețurii contribuției sale la consolidarea securității internaționale de către Alianți.”

S.6. Summitul NATO, București, 2-4 aprilie 2008

IV.14

S.7. „În România, forțele americane au găsit un aliat de nădejde. Consider ca sunteți cea mai grozavă generație de luptători, și nu este o exagerare. V-am văzut în Bosnia și Kosovo, în Fallujah și Kandahar; v-am văzut în condiții dure. Reprezentați un grup de patrioți care păzesc libertatea aici în Europa. Este o obligație sacră să fim alături de dvs. și de NATO, așa că vă spun din partea președintelui: Puteți să vă bazați pe noi!”

(Fragment din discursul vicepreședintelui american Joe Biden la Baza aeriană 90 cu prilejul vizitei sale în România la 20 mai 2014.)

Teme de reflecție:

Redactați un eseu asupra rolului jucat de personalitățile politice și culturale în efortul de integrare a României în UE.

Alcătuți un tablou-sinoptic privind politicile comunitare și modul cum acestea se aplică în România.

S.8. În prezența comandantului Combined Task Force Rider, colonel James Crider, și a Reprezentantului Național Român din Teatrul de Operații Afganistan colonelul Nicolae Ciocoiu, sâmbătă 01 iunie 2013, a avut loc, în baza înaintată „Apache”, ceremonialul de încheiere a misiunii Grupului Românesc de Comandă Zabul

IV.15

1. Lecturați S.1 și identificați instituțiile create în țara noastră pentru sprijinirea efortului de integrare europeană.

2. Priviți S.2 și S.3 România. Organizați o dezbateră în care să vă confrunțați punctele de vedere privind întârzierea integrării României în UE.

3. Priviți S.6 și argumentați, pe baza cunoștințelor anterioare, privind politica externă a României din epoca modernă și contemporană, că Summitul NATO de la București este un reper în diplomația țării din istoria recentă.

4. Pornind de la informațiile din S.7 și S.8, alcătuiți o galerie foto și fișe de lectură cu aspecte din participarea militarilor români la misiuni de menținere a păcii.

GLOBALIZARE, IDENTITATE NAȚIONALĂ ȘI EUROPEANĂ.

Identitatea în contextul proceselor de integrare și globalizare

Dezvoltarea impresionantă a civilizației și culturii, accentuarea proceselor de integrare, globalizare și uniformizare, dar și înmulțirea crizelor și conflictelor etnico-religioase în diferite regiuni ale lumii contemporane au pus într-o nouă lumină nevoia de a înțelege rolul pe care îl joacă identitatea atât la nivelul individului cât și al societății. Ființele umane au identități multiple funcție de grupul în care este integrat și de care se simte legat-familie, comunitate culturală, confesională și comunitatea politică de tip național sau multinațional, transnațional etc. Grupurile de oameni cu istorii de viață și culturale diferite, cu puternice legături în interiorul grupului și cu strategii elaborate în raporturile cu cei din afara lui sunt grupurile etnice. Ele pot fi majoritare și în acest caz formează națiunile sau minoritare și atunci se numesc minorități naționale. Ca minorități naționale sunt obiect al legislației naționale și internaționale în care se stipulează drepturile de care trebuie să se bucure pentru a-și păstra trăsăturile etnice și culturale definitorii. Grupul etnic majoritar dintr-o societate constituie națiunea. Ea se deosebește de grupul etnic minoritar prin aceea că ea dă numele societății, poporului acesteia. De pildă, în țara noastră, grupul etnic majoritar sunt românii care au o pondere de 88.9% din populația țării pe când celelalte 21 grupuri etnice sau minorități naționale constituie 11,1%. În consecință, numele țării este „România” iar al națiunii - „Națiunea română”

Identitatea este de interes pentru statele incluse în UE. Prin prevederile **Tratatului de la Lisabona** sunt garantate și respectate „egalitatea statelor membre în raport cu tratatele, precum și identitatea lor națională, inerentă structurilor lor fundamentale politice și constituționale, inclusiv în ceea ce privește autonomia locală și regională.”

Evoluția istorică a construcției identitare la nivel individual și comunitar

Identitatea, indiferent dacă este vorba de cea individuală sau a unei comunități, nu este un dat ci este o construcție socială care are caracter istoric. Ea a evoluat ca răspuns al individului și al comunităților umane la transformările sociale, culturale și la schimbările politice care au loc de-a lungul evoluției istorice. Apariția și consolidarea limbii și culturii naționale, a mândriei apartenenței la o comunitate politică bazată pe solidaritate etnică, tradiții și spiritualitate, au impus în spațiul european identitatea națională. Ideea de apartenență la o națiune nu este expresia unui fapt unic și imuabil, situat la nivel individual, ci este parte a unui proces perceptibil la nivel social, constând într-o lentă și continuă schimbare. Nu se poate stabili o data cronologică fixă a apariției naționalismului. În schimb, pot fi identificate perioadele istorice în care naționalismul a început să se dezvolte sau în care a cunoscut mutații importante. Acesta a fost inventat și a început să devină o mișcare socială și politică însemnată la sfârșitul secolului XVIII - începutul secolului XIX. Consecința a fost unificarea Italiei și Germaniei cât și unificarea Principatelor române. Evoluțiile politice și cultural spirituale de pe continentul european au condus la desăvârșirea construcției naționale, la sfârșitul primului război mondial. Exacerbarea sentimentului național și a ideilor extremiste care promovau ideea de păstrare a purității identității naționale au condus la multiple crize identitare, care au condus la conflicte majore cum a fost, de exemplu, cel de-al Doilea Război Mondial, și interetnice cum au fost cele din Balcani și din fosta Uniune Sovietică, la sfârșitul secolului XX și începutului secolului XXI.

Identitatea națională în Europa modernă și contemporană a fost puternic influențată de percepțiile pe care oamenii din diferite culturi și arii spirituale ce le aveau unii despre alții, de stereotipurile și psiho-fixațiile de ordin istoric, privind imaginea străinului în raport cu valorile propriei comunități. Depășirea imaginii negative a străinului în societățile contemporane europene poate fi realizată odată cu finalizarea proceselor de integrare în UE printre care și acela al europeanizării identităților naționale.

Procesul de europenizare a identităților naționale

Ideea de apartenență la o comunitate numită națiune nu a exclus și nu a fost nici singura matrice de identificare a individului într-o comunitate. Identitatea națională și identitatea europeană nu sunt în raport de adversitate. Identitatea europeană nu înlocuiește identitatea națională deoarece este construită pe o altă bază decât identitatea națională. Este expresia patriotismului constituțional, a libertăților și a drepturilor individuale civice. Nu există o competiție între cele două identități. Acest lucru a fost sesizat de oameni de cultură și lideri politici cu viziune ce a depășit cadrul epocii în care trăiau, imaginând o identitate ce transcedea pe cea națională. Membrii fondatori ai Comunității Europene, Belgia, Franța, Italia, Luxemburg, Țările de Jos, Germania de Vest, și susținătorii ei - Jean Monnet, Robert Schuman, Paul-Henri Spaak, Alcide De Gasperi și Konrad Adenauer - au văzut realizarea comunității europene ca o scăpare din formele extreme de naționalism care au devastat continentul european în secolul XX.

Identitatea europeană trebuie înțeleasă ca un concept politic și nu ca o realitate culturală sau ca o moștenire care ar trebui să fie descoperită și reformulată prin tradițiile istorice ale Europei. UE se percepe ea însăși ca o democrație liberală, participativă și socială, iar insistența asupra oricărei forme de identitate culturală dincolo de cultura politică a democrației, ar pune Comunitatea Europeană în contradicție cu identitatea ei constituțională și ar submina propriile norme ale legitimității. Europenizarea este o motivație puternică pentru remodelarea identitară a statelor est-europene, contribuind la extinderea UE. Apartenența la UE a constituit un factor esențial pentru redefinirea statului națiune ca unitate organizațională, iar procesul de integrare a consolidat abilitatea actorilor naționali de a elabora numeroase politici pe plan intern destinate satisfacerii intereselor tuturor cetățenilor indiferent de limbă și etnie. Politica de apropiere a Republicii Moldova de UE a condus la posibilitatea soluționării unei crize identitare din această țară. Rusia și apoi Uniunea Sovietică a încercat să creeze identități separate între români și moldoveni susținând că limba moldovenească este separată de cea română, la fel și identitatea națională. Mișcarea de eliberare națională de la Chișinău declanșată în 1988-1989 a combătut tezele moldovenismului. Recent, o hotărâre a Curții Constituționale de la Chișinău a stabilit că limba oficială a Republicii Moldova este limba română.

Impactul globalizării asupra identității popoarelor

Globalizarea, ca fenomen și proces, a modificat modul de viață a individului și a comunităților, indiferent de mărimea lor, în toate domeniile, de la economic la social, cultural, spiritual, politic. Practic, globalizarea înseamnă, în același timp, libertate și dependență, uniformitate, mișcări libere de bunuri, oameni și idei la scară mondială, trăsături locale combinate și confundate cu cele mondiale, lumea întreagă regăsindu-se astfel în fiecare localitate și, concomitent, fiecare localitate, regiune sau națiune regăsindu-se pe întreg mapamondul. Globalizarea are consecințe pozitive, dar și negative asupra culturilor și identităților naționale. Acest proces a dus la libera circulație a persoanelor, mărfurilor, serviciilor, capitalurilor și a cunoașterii, participarea neîngrădită la circuitul mondial de valori. Face posibilă valorificarea avantajelor oferite de progresul tehnologic și de deschiderea piețelor. Sunt reduse distanțele și se permite comunicarea în timp real. Nu întotdeauna globalizarea implică un grad ridicat de comunicare sau de schimb între diverse culturi. Mai degrabă, există tendința ca o cultură dominantă să se impună asupra celorlalte, rezultatul fiind un proces de omogenizare culturală. Globalizarea naște insecuritate, pe cele mai diverse căi: ale terorismului politic transnațional, ale traficului ilegal de arme și mijloace letale neconvenționale, de droguri și persoane, ale migrației clandestine, ale proliferării armelor de distrugere în masă, ale agresiunii economico-financiare și provocării de catastrofe de mediu. Globalizarea piețelor a afectat serios capacitatea statului de a asigura bunăstarea economică sau justiția socială, astfel că autoritatea sa este tot mai mult contestată, ocolită și ignorată de cetățenii săi, în vreme ce puterea și autoritatea diferitelor entități transnaționale sporesc. Globalizarea va transforma profund statul național, dar nu va conduce la dispariția sa ca entitate și actor al politicii internaționale.

Glosar:

Identitate națională = ansamblul fenomenelor sociale, morale, religioase, artistice, științifice și tehnice proprii unui popor și transmise prin educație.

Minoritate națională = grup bine definit de persoane care are cetățenia statului în care locuiește, întrețin legături durabile cu acest stat, prezintă caracteristici etnice, culturale sau lingvistice distincte și sunt animate de voința de a păstra identitatea comună a membrilor săi.

Uniformizare = proces de reducere a diversității lumii contemporane prin adoptarea unor concepte, comportamente și norme de viață pornind de la modelul occidental, sub influența globalizării.

Globalizare = proces de lărgire, adâncire și accelerare a interconectărilor la scară mondială, sub toate aspectele vieții social-economice contemporane.

Pro memoria!

- În societatea contemporană identitatea individuală și de grup devin tot mai complexe și se află într-o continuă transformare, ca urmare a unui nivel fără precedent al gradului de cunoaștere și al accesului tot mai facil la mijloacele de comunicare în masă.

- Globalizarea și procesele de integrare regională au impact asupra identităților locale și naționale.

- Identitatea europeană nu anulează identitatea națională, deoarece există principiul coexistenței între identități diferite ale oamenilor care trăiesc în același spațiu, și astfel avem cetățenia europeană, cetățenia națională, cetățenia regională și cea locală.

Activitate independentă:

S.1. „Despre identitate națională începe să se vorbească în Europa ca urmare a constituirii statelor naționale în secolul XIX. Ideea însăși de națiune nu e mult mai veche. Europa medievală, preburgheză, era un stat global, fără frontiere precise și care, în orice caz, separau comunități mai degrabă religioase decât etnice. Identitatea națională a fost definită prima oară în mod polemic în Franța o dată cu afacerea Dreyfus și cu crearea ligilor reunite în “Action française” a lui Charles Maurras. O definiție care a făcut o lungă carieră internațională, bazată pe excluderea a patru “inamici interni”: protestanții, evreii, masonii și metecii. Cel puțin așa îi sistematizează Michel Winock, autor al mai multor studii pe această temă. În fond, neidentitarii se reduc la o singură categorie: străinii. Fie de neam, fie de religie”.

(Nicolae Manolescu, *Ce este identitatea națională?*)

S.3. Pentru mentalitatea românească de secol XIX și XX, „străinul”, prin excelență, este evreul. De aceea m-am concentrat mai ales pe imaginea evreului în cultura română, dar am încercat să văd felul în care sunt receptați și alți „străini” - țiganul, turcul, maghiarul, germanul etc. - și dacă există asemănări și deosebiri în această privință. De exemplu, țiganii și evreii sunt „străini” cu un grad mare de reprezentativitate. De regulă, ei sunt percepuți în bloc compact, astfel că fiecare individ posedă toate virtuțile și, mai ales, toate viciile nației sale, conform unor pseudo-trăsături etno-psihologice. Reprezentativitatea de care vorbeam se manifesta și invers: trăsăturile fiecărui individ sunt transpuse întregii etnii. Dacă, de pildă, „un neamț fură”, înseamnă că „un neamț fură”, dar dacă „un evreu fură”, înseamnă că „evreii fură”.

(Imaginea „celuilalt”. *Legende și stereotipuri*. Interviu cu Andrei Oișteanu.)

S.2. Identitate europeană,

IV.15

S.4. Europeanul perfect ar putea fi...

IV.16

S.5. „Printre cei care refuză să accepte o identitate europeană și ar vrea un continent divizat în numeroase națiuni mici militează în mod frecvent persoane cu o insuficientă profunzime culturală, care, în afară de xenofobia aproape genetică, nu știu că, încă din anul 1088, când a fost înființată Universitatea din Bologna, așa-numiții “clerici hoinari” de orice fel se deplasau de la o universitate la alta, din Uppsala la Salerno, vorbind în singura limbă comună pe care o cunoșteau - latina. De aici putem trage concluzia că identitatea europeană era percepută doar de persoanele educate. Este trist, dar este suficient pentru a avea un punct de plecare.”

(Umberto Eco, *Identitatea culturală europeană*.)

S.6. „Marea mișcare care determină popoarele vechiului continent să se unească pentru a forma o Europa Unită are pentru noi, ceilalți români, o importanță deosebită. Situată într-unul din punctele cele mai expuse ale continentului, România a beneficiat de cele mai multe ori de sprijinul și protecția ideii europene. În timpurile străvechi ale istoriei noastre, poporul român [...] lupta pentru apararea ideii creștine care îl lega de Europa. [...] Acestea sunt motivele pentru care poporul român a considerat dintotdeauna că ideea europeană îi putea garanta ordinea și libertatea.... Fidele tradițiilor politicii noastre și convinși fiind că realizarea Europei Unite, asigurând securitatea țărilor, încă libere și libertatea țărilor din Est, este singurul mod de a salva existența națiunilor europene și valorile civilizației lor comune, ne-am hotărât să participăm la Mișcarea pentru crearea Europei unite și libere”.

(Grigore Gafencu, *Apel în favoarea constituirii unei Grupări Române pentru Europa Unită*, Genova, iunie, 1948).

S.7. „Or, valorile universale se pot asimila numai prin mijlocirea celor naționale, regionale, locale. Înainte de a înțelege rostul conurbației Parisului în lumea europeană, mi-e mult mai la îndemână să-mi cunosc satul cu „Ozana” lui, „cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul”, ori orașul în care, poate, mai „plouă de trei ori pe săptămână” sau „codrii de aramă”, în care, „lângă izvoară, iarba pare de omăt” ...

Marii creatori ai lumii sunt aceia care au exprimat magistral specificul local. Faptul că noi, românii, ne împrăștiem prin lume poate fi, în esență, de bun augur.(...) Ideea este să ducem cu noi un mesaj de demnitate, să ducem valori, de la doină și limbă până la mămligă și mititei. (...) În fapt, astăzi,

mulți dintre noi ne rușinăm de țară, ne ferim de ea, ne ascundem, fără să ne dăm seama că astfel ne condamnăm pe noi înșine, ne micșorăm, ne nimicim singuri.”

(Academician Ioan Aurel Pop, *Cultura națională și specificul național.*)

S.8. Globalizare și ascensiunea actorilor nonstatali

IV.17

Citiți cu atenție textele din S.1 și S.3 și identificați modul cum s-a construit identitatea națională în Franța și România. Găsiți asemănări și deosebiri în modul în care românii și-au construit identitatea națională în raport cu francezii.

1. Identificați factorii care au condus la conturarea unor imagini stereotipice asupra cetățenilor de altă etnie, în România secolelor XIX și XX. Cum pot fi combătute asemenea stereotipuri?

2. Priviți imaginea din S.4 și precizați dacă putem lua în considerare valorile europene și trăsăturile care sunt comune mentalului colectiv al locuitorilor din Europa, în cazul în care geografia nu funcționează, pentru a defini identitatea europeană?

3. Alcătuiți o listă cu cinci calități care credeți că sunt europene și cu trei stereotipuri atribuite imaginii străinului. Verificați lista cu cea a colegului tău.

4. Citiți textele din S.6 și S.7 și găsiți ideea comună. Analizați sursele pentru a găsi cauze, concluzii, cuvinte argumentative sau care exprimă priorități.

5. Lecturați textul din S.5 și găsiți ideea principală a autorului. Este lipsa unei limbi naționale un element care să împiedice coagularea unei identități europene?

Teme de reflecție:

Răspundeți pe grupuri de lucru la întrebarea „Este diferită Europa pe care o doresc tinerii în epoca globalizării față de cea imaginată de fondatori ei?”

Realizați un interviu imaginar cu tineri migranți în UE/România pe tema globalizării și păstrării identității naționale/etnice/religioase.

EVALUARE DE CAPITOL

Realizati un portofoliu cu tema
„*Europenizarea și modernizarea societății românești*”

Portofoliu se va realiza pornind de la definiția lui Robert Ladrech: „Proces lent care reorientează direcția și modelează politicile la nivelul în care dinamica politică și economică a Comunității Europene devine parte a logicii organizaționale a politicii și deciziei naționale”. Ca proces de transformare a structurilor sociale și instituționale din țările europene, europenizarea se distinge prin impulsurile primite din partea instituțiilor comunității europene. În timp ce integrarea europeană reprezintă actul de cedare a suveranității de la nivel național la nivel european, europenizarea se concretizează în schimbarea produsă prin influența proceselor și instituțiilor UE asupra proceselor și instituțiilor interne.

Europenizarea impune modele, norme și politici comunitare care implică modificări de substanță în politicile naționale și în cadrul instituțional de adoptare și aplicare a acestora.

Europenizarea în România poate fi analizată din punct de vedere instituțional, cultural, de adaptare a politicilor referindu-se aspectul legislativ și nu în ultimul rând de transformările la nivelul discursului actorilor politici, care au tendința de evita responsabilitatea anumitor decizii, punându-le pe seama Uniunii.

Fiecare dintre aceste nivele de analiză este studiat din perspectiva raportului bidimensional România - Uniunea Europeană, fiind analizate pe de o parte efectele produse la nivel național, sub presiunile structurilor comunitare, iar pe de altă parte influența pe care țara noastră o are asupra acestora.

Portofoliul va trebui să cuprindă următoarele aspecte:

1. Premise ale europenizării în România:

- *Fișe de lectură* cu idei și opinii ale unor personalități românești din epoca modernă și contemporană care au militat pentru modernizarea societății românești prin integrare europeană (Nicolae Iorga, Grigore Gafencu, Nicolae Titulescu, Dimitrie Gusti etc.)

2. Forme ale procesului de europenizare în spațiul românesc:

a. Europenizarea instituțională - înțeleasă pe de o parte ca proces de adaptare a instituțiilor interne ca răspuns la presiunile ce emană din partea instituțiilor comunitare, iar pe de altă parte de reprezentare a intereselor naționale la nivelul Uniunii Europene;

- *eseu, referate și articole* în care să fie prezentate schimbările produse în structura și funcționarea instituțiilor politice, sociale, culturale etc., după prăbușirea regimului comunist și integrarea României în structurile euroatlantice;

- *dicționar de termeni și politici europene.*

b. Europenizarea culturală - în cadrul oricărei societăți ,sistemul cultural este cel care furnizează norme și coduri de semnificații comune pentru membrii ei;

- *înregistrări, fotografii și alte materiale iconografice* care să reflecte aspecte ale schimbării culturale (film, carte, urbanism, impactul desemnării orașului Sibiu capitală culturală europeană, pentru schimbarea peisajului urbanistic etc.)

- *interviu cu studenți și tineri care învață/lucrează în UE* prin care să fie evidențiate diferențele și asemănările culturale dintre localitatea natală și cea în care își desfășoară în prezent activitatea.

c. Adaptare politică - Integrarea în structurile comunitare a implicat o serie de provocări cărora statele trebuie să le facă față, unul dintre aceste aspecte îl constituie adaptarea și adoptarea pe plan național a politicilor promovate de Uniunea Europeană, în vederea asigurării compatibilizării vieții politice cu realitățile europene;

- *Studii comparative, imagini și grafice* care să evidențieze creșterile economice în diferite sectoare ale economiei naționale prin implementarea politicilor comunitare (agricolă, mediu, sănătate etc.).

d. Discursul public al oamenilor politici și de cultură

- să își imagineze că este europarlamentar și că va trebui să pronunțe un discurs în Parlamentul european despre rolul României în UE;
- Fișe de lectură cu extrase din discursurile unor lideri politici români și europarlamentari care fac referiri la modernizarea și europenizarea țării noastre;
- formulați un comentariu prin care să argumentați de ce modernizarea societății românești este legată de europenizare și de ce euroscepticii nu au dreptate în legătură cu evoluțiile României în UE;
- mapă cu discursuri ale oamenilor politici europeni despre locul și rolul României în UE.

Realizarea acestui portofoliu se va baza și pe conținutul lecțiilor din acest capitol care tratează integrarea României în UE și în NATO, politica sa externă și aspectele globalizării.

ANEXE

1. CRESTOMAȚIE SURSE

Crestomație de surse istorice

Capitolul I

„A fost una dintre multele tragedii ale istoriei românilor prin faptul că principalii arhitecți ai loviturii de la 23 august 1944, Regele Mihai și liderii democrați, au răsturnat o dictatură militară doar pentru a fi practic răsturnați ei înșiși, în decurs de șase luni, de alt regim totalitar incipient. În zona sovietică a Germaniei și în Polonia, unde pustiirile războiului înlăturaseră toate structurile politice, i-a fost simplu lui Stalin să-și aducă la putere partidele comuniste clientelare, dar în România impunerea unui nou regim necesita înlăturarea structurilor ce mai supraviețuiau. Lovitura Regelui Mihai a preîntâmpinat orice mișcare sovietică de a pune imediat mâna pe putere, și, atunci, când opt zile mai târziu, trupele sovietice au intrat în București au găsit un guvern român fără vreo reprezentare semnificativă comunistă, dispus să negocieze un armistițiu și să țină alegeri”.

(Denis Deletant, *România sub regimul comunist.*)

Chemare-manifest a Comitetului Frontului Național Democrat la o adunare în 22 octombrie 1944 în sala Teatrului Orășenesc din Deva.

„Cetățeni, Plugari, Muncitori de toate categoriile, Tovarăși, Ostași, Femei și Tineri! De 8 săptămâni Guvernul Blocului Național Democratic n-a îndeplinit nimic din nevoile poporului român și ale popoarelor conlocuitoare. De aceea, poporul trebuie să-și spună cuvântul în Marea Adunare a tuturor forțelor democratice, care va avea loc la 22 oct. 1944, la ora 10 dimineața în sala Teatrului Orășenesc din Deva. Acum ori niciodată croiește-ți altă soartă. Veniți cu toții, mai ales voi plugarii și muncitorii, care ați fost dați uitării și lipsiți de toate drepturile umane. Comitetul Frontului Național Democrat din județul Hunedoara”.

(Serviciul Judetean Hunedoara la Arhivelor Statului, Fond: Chestura de Poliție Deva, dosar 1/1944.)

Raportul Biroului Siguranță al Poliției Deva din 23 octombrie 1944 despre desfășurarea adunării de la Deva.

„Au luat parte pe lângă delegații organizațiilor încadrate în Frontul Național Democrat (Frontul Plugarilor, Partidul Comunist, Uniunea Patriotică, Mados și sindicatele muncitorești) un număr foarte restrâns de cetățeni cca. 180-200, majoritatea de origine etnică maghiară și evrei. Adunarea a fost prezidată de Petru Guia Moțu, comerciant din Deva. Cu ocazia cuvântărilor ținute s-a manifestat cu lozincile: <Jos Guvernul>, <Vrem guvern cu Petru Groza, prim ministru>, <Vrem pământ>, <Vrem scutire de impozite>. Din cauză că rezultatul acestei adunări n-a fost cel scontat de Comitetul de inițiativă, s-a renunțat la manifestații pe stradă, adunarea luând sfârșit la ora 13,15”.

(Serviciul Judetean Hunedoara la Arhivelor Statului, Fond: Chestura de Poliție Deva, dosar 1/1944.)

„Lovitura de stat de la 23 august 1944, pe lângă multiplele sale consecințe pentru istoria celui de-al Doilea Război Mondial, a permis ieșirea la lumină, după 20 de ani de „neagră ilegalitate”, a Partidului Comunist din România, partid ce va conduce destinele țării timp de 45 de ani, neîntrerupt. La ieșirea din ilegalitate avea, pe întreaga țară, aproximativ 1 000 de membri. Eugen Cristescu, fostul șef al Serviciului Special de Informații, între anii 1940-1944, aflat în închisoare după accederea comuniștilor la putere, face unele precizări mai exacte: până la 23 august 1944 au fost 1 150 de membri ai Partidului Comunist. Mai mult de jumătate dintre aceștia erau însă agenți informatori ai Siguranței”.

(Eugen Mioc, *Comunismul în Banat 1944-1965. Dinamica structurilor de putere în Timișoara și zonele adiacente.*)

„Lovitura de stat de la 23 august a transformat statutul Partidului Comunist din România. La începutul anului 1944, după 23 de ani de existență, partidul mai era încă o mică grupare politică, plină de facțiuni, cu o rezonanță efectiv redusă sau chiar fără a o avea deloc în România, cu o conducere răspândită în trei centre principale și constrâns să țină seama de orientările politice hotărâte la Moscova, relevante mai curând pentru strategiile politice sovietice decât pentru condițiile politice românești. În toamna aceluiași an, PCR devenise un factor influent pe scena politică românească. La sfârșitul anului 1944 fusese propulsat în prim-planul evenimentelor de către puterea de ocupație sovietică, iar rivalitățile sale fracționiste au fost estompe de necesitatea pregătirii sale în vederea rolului ce-i fusese dat de Stalin, în viitorul României. Pentru a se adapta acestui rol, comuniștilor le-a venit greu să se dezbrace de moștenirea clandestinității. Personalitățile sale de frunte erau, ca și în altă parte, obișnuite cu dogmatismul și disimularea. Conștienți de epurările staliniste din 1937 și 1938, Gheorghiu-Dej și Ana Pauker au considerat prefăcătoră un element important de supraviețuire, și aceasta avea să caracterizeze întreaga lor luptă pentru conducerea partidului”.

(Denis Deletant, *Comunismul în Romania*.)

„În dimineața zilei de 8 noiembrie 1945, pe la orele 8:00, în Piața Palatului au început să sosească grupuri de elevi și eleve de la diferite școli, care erau la rândul lor urmate de studenți. Grupurile au fost la început răspândite de organele polițienești, făcându-le să circule. La orele 9:00, a sosit un grup de invalizi de circa 30 de persoane, care au intrat la Palat, semnând în registru. La ieșire, grupul s-a postat pe treptele statuei Regelui Carol I, iar un ofițer invalid a scos un drapel, pe care îl flutura în mâini. Imediat grupurile de elevi și studenți, care erau răspândite și circulau, au alergat, masându-se în jurul grupului de invalizi, manifestând pentru Rege cu următoarele lozinci: „Trăiască Regele”, „Regele și Patria”. La orele 9:50 a apărut un invalid care, în fugă, s-a aruncat pe treptele statuei, în mijlocul grupului de invalizi, înconjurat de manifestanți, și a desfășurat un steag tricolor mare, în uralele publicului care manifesta pentru Rege. Concomitent cu acest fapt, din toate străzile adiacente au început să apară pâlcuri de tineret, ca studenți și elevi, precum și manifestanți de diferite vârste, care au format o masă compactă atât în jurul statuei cât și în fața Palatului Regal. S-a intonat din nou Imnul Regal și s-au strigat lozincile mai sus amintite. La orele 10:15 și-au făcut apariția două mașini militare cu englezi și americani, fiind primite cu urale. Mașinile fiind blocate, ocupanții au coborât și au fost ridicați pe brațe de manifestanți, care i-au introdus pe poarta cea mică de la Palatul Regal. În acest timp au apărut patru mașini cu muncitori care au manifestat pentru „Groza și Popor”. Aceste mașini au circulat în mijlocul masei de manifestanți, făcând mereu înconjurul statuei și căutând să-i împrăștie. Ulterior, au mai venit încă șase mașini, camioane și autobuze, cu muncitori de la diferite întreprinderi, în majoritate de la C.F.R., care de asemeni au manifestat pentru „ Groza și Popor”. În timp ce mașinile cu muncitori continuau să circule printre manifestanți, a fost accidentată o femeie, fapt ce a produs indignare, la care adăugându-se și divergențe de lozincile strigate s-a produs o busculadă între muncitori și manifestanți. Muncitorii fiind provocați de manifestanții cari aruncau cu bolovani, la un moment dat au reușit să apuce pe câțiva dintre manifestanți, trăgându-i în mașină, unde au început să-i lovească. După aceste incidente, manifestanții au început să strige: „ Jos teroarea și călăii” iar alții „ Libertate”. Muncitorii coborând din mașini s-au început altercațiile și încăierările, manifestanții s-au repezit imediat la cele două mașini goale, le-au răsturnat și incendiat. Concomitent cu incendierea mașinilor, s-au tras două focuri de pistol din partea dreaptă a statuei, la care s-a răspuns cu mai multe focuri din pistol din grupurile încăerate, fără a se putea preciza cine a tras. ”

(Fragment din raportul Prefecturii Poliției Capitalei, Direcția Poliției de Siguranță - <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/146/art13-arhiva.html>)

Fragment din discursul lui Vancea Teodor, secretarul Comitetului Județean Hunedoara al P.C.R., rostit la manifestația de la Deva din 11 februarie 1945:

„Frați plugari! Tov. Muncitori! Ne-am adunat în această măreață adunare, ca să înlăturăm răul din țară și să aducem binele. Să întronăm în țară dreptatea. Dreptate pentru toți! Această dreptate nu se va

putea face decât prin unirea noastră a tuturor: muncitori, plugari, intelectuali, soldați și ofițeri și prin îndepărtarea trădătorilor de țară. (Jos cu ei! Moarte lor!). Cel care ne-a adus răul în țară știți voi cine e? - Poporul: Maniu! Jos cu el! Jos cu Ma-ni-u! (îndelung repetat)''

(„Zori noi” (Deva) din 15 februarie 1945)

Mihai Gherasim și Nicoleta Franck - despre efectele stabilizării monetare din 1947

„Cu o zi înainte, ne cumpărase mama una-alta și doar pentru noi, copiii, își cheltuisese cea mai mare parte din bani. Așa că la noi pierderea nu a fost atât de mare, dar mergeau oamenii cu saci de bani pentru a primi partea cuvenită și degeaba. Toată lumea a primit aceeași sumă de bani. Prețurile se schimbau într-una”.

„În dimineața zilei de 15 august 1947, toți românii au devenit la fel de săraci. Stabilizarea monetară gândită de autorități a transformat 1 leu nou în 20.000 lei vechi. Cu o seară înainte, românii zvârleau milioane pentru o pâine sau o bucată de brânză, iar în dimineața zilei de 15 august se trezesc fără nici un ban... Optsprezece milioane de sărăntoci! Toți egali în zorii zilei, fiindcă nimeni nu mai are un gologan, toți egali și seara, întrucât fiecare a primit la comisariatul de poliție suma de 75 de lei”.

(<http://sibianul.gandul.info/sibiu/o-criza-nu-se-uita-niciodata-amintiri-cutremuratoare-despre-recesiunea-din-1947>).

Fragment dintr-un studiu privind falsificarea alegerilor în Județul Caraș

„Așadar, la Valeapai, Ocna de Fier, Bocșa Română, Delinești, Goruia, Lăpușnicu Mare, Șopotu Nou, Iam și Vrăniuț a fost recunoscut ca învingător Partidul Național Țărănesc, iar la Tirol - Partidul Național Liberal. PNȚ obținea procentajul cel mai mare (78%) la Vrăniuț, dar avea majoritatea absolută și la Valeapai (61,2%), Șopotu Nou (60%), Delinești (58,2%), Iam (56%), Goruia (52,5%) și Bocșa Română (52,1%). Blocul procomunist era învins de PNȚ și la Ocna de Fier (cu raportul de 45,8% - 40,5%) și la Lăpușnicu Mare (cu 36,3% - 35,1%, o diferență de doar 12 voturi). PNL obținea victoria la Tirol cu 34%, fiind urmat acolo de PNȚ cu 32% și de BPDcu 25,1%. Acestea sunt, din păcate, singurele 10 secțiuni din totalul de 51 ale județului, în care rezultatele pot fi luate în calcul, în mod necondiționat, fiindcă doar aici putem spune cu certitudine că ingerințele autorităților nu au fost decisive. Pe ansamblul celor 10 localități, PNȚ obținea majoritatea absolută de 52,5% din voturi, fiind urmat de BPD cu ceva mai mult de un sfert din total (26,6%), PNL cu 12,2% și P.S.D.I. cu 6,8%. În ce măsură aceste rezultate pot fi relevante la nivelul întregului județ, este destul de dificil de precizat. În orice caz, aceste zece puncte, răspândite pe întreg teritoriul județului Caraș, pot fi considerate ca elemente ale unui temeinic sondaj electoral. Cinci dintre ele (Valeapai, Ocna de Fier, Bocșa Română, Tirol și Goruia) se află în sfertul nord-vestic al județului, una (Delinești) în cel nord-estic, și câte două în sferturile de sud-vest (Iam și Vrăniuț) și de sud-est (Lăpușnicu Mare și Șopotu Nou). Deci opiniile alegătorilor au fost destul de apropiate în zone diferite ale județului. Acest bilanț confirmă ceea ce știa pe atunci toată lumea și a fost îndelung subliniat de istoriografia românească de după 1990, anume că la acea oră Partidul Național Țărănesc era gruparea politică cea mai puternică din Țară. Cu toate ingerințele și presiunile autorităților, care au fost mereu scoase la iveală în ultimii ani, el obținea majoritatea absolută de peste 50% din voturi, care i-ar fi permis să guverneze singur Țara. În acest mod, partidul condus de Iuliu Maniu confirmă faptul că el reprezenta speranța electoratului României din perioada imediat următoare încheierii celui de-al Doilea Război Mondial”.

(Mircea Rusnac, *Rezultatele reale ale alegerilor de la 19 noiembrie 1946 din județul Caraș* - http://www.banaterrea.eu/romana/files/mircea_rusnac_rezultatele_reale_ale_alegerilor.pdf)

Fragment din scrisoarea trimisă din închisoarea de la Gherla de către Furcă Francisc din Deva la 11 iunie 1947

„Din 600 și ceva de oameni, de-abia sunt vreo sută meseriași și agricultori, iar restul doctori, avocați, ingineri, popi și tot felul de funcționari publici. De liberat nu se prea eliberează, dar de venit, vin mereu. Începând de la 5 dimineața până seara când se întunecă suntem lăsați prin curte numai noaptea ne închide

în saloane. În salonul 79 unde suntem și noi suntem vreo 18 oameni, iar în altele sunt mai mulți sau mai puțini după caz. Mâncare căpătăm de trei ori pe zi, dimineața ceai, iar la amiază și seara ciorbă. Ceaiul ar mai fi cum ar mai fi, dar ciorba.... cred că porcul nostru are ceva mai bun. Pâinea este puțină, căci se împart 800 de grame în 8 părți. Pe lângă căci nu e cernută, e și din orz sau ovăz, nu știu ce mai găsești în ea și surcele iar uneori câte o pietricică, așa căci vă puteți închipui și Dv. mizeria pe care trebuie să o îndure orișicare om dintre aceștia 600. (...) N-ași avea voie să scriu ceea ce am scris dacă aș trimite prin Direcțiunea Închisorii, dar plătesc câte ceva unui gardian sau santinelă pentru a o pune ei la poștă direct”.

(Document aflat la Serviciul Județean Hunedoara al Arhivelor Naționale, Fond: Chestura de Poliție Deva, dosar 4/1947.)

(Lia Lazăr Gherasim, fiica lui Ilie Lazăr (lider PNT) - o mărturie despre înscenarea de la Tămădău „Acum 67 de ani a avut loc înscenarea de la Tămădău, evenimentul care oferit regimului comunist pretextul arestării fruntașilor PNT. S-a analizat destul de mult modul de organizare al fugii, însă arestarea liderilor PNT nu e în primul rând rodul unor stângăcii în pregătirea zilei de 14 iulie 1947, ci e mai cu seamă rezultatul politicii pe care slugile Moscovei au impus-o țării prin crime, ură, violențe, teroare și minciuni. Folosirea acestui eveniment pentru scoaterea PNT-ului în afara legii nu a fost doar o farsă juridică, ci o agresiune împotriva valorilor și istoriei țării. Intenția a fost să se impună întregii țări himera criminală a comunismului sovietic. În acest scop, a trebuit să fie terfelită reputația liderilor PNT, partidul care câștigase ultimele alegeri și în care aveau încredere marea majoritate a românilor, și să fie terorizați și descurajați toți cei care nu au vrut să trăiască în delirul minciunii oficiale”.

O mărturie excepțională: Adevărul despre Tămădău consemnat de Vladimir Tismăneanu, în <http://www.contributors.ro/politica-doctrine/o-marturie-exceptonala-adevarul-despre-tamadau/>

Capitolul II

”La începutul anilor '50, aparatul CC al PMR a fost reorganizat după modelul aparatului P.C.(b) al URSS, model după care au fost reorganizate, de altfel, toate partidele comuniste - devenite prin voința Moscovei, partide de guvernământ - din țările europene intrate în sfera de influență sovietică. Liderul Partidului Muncitoresc Român, Gheorghe Gheorghiu-Dej, considera că obiectivele de ordin politic, economic, social care stăteau în fața partidului în vederea construirii socialismului în România nu puteau fi cuprinse cu forma organizatorică de atunci a partidului. Ca urmare, în vara anului 1949, conducerea partidului a trimis o delegație la Moscova, pentru a se informa în privința organizării P.C.(b) al URSS (...) Până la reorganizarea din 1950, aparatul CC cuprindea patru direcții (Organizatorică, Propagandă și Agitație, de Cadre și Administrativă), o secție externă și patru comisii (sindicală, agricolă, pentru munca în rândurile tineretului și pentru munca în rândurile femeilor). După reorganizare, aparatul CC al PMR cuprindea: două comisii (Comisia Controlului de Partid și Comisia de Revizie), zece secții pe ramuri de activitate (Organe Conducătoare de Partid; Sindicate și de UTM; Propagandă și Agitație; Industrie Grea; Planificare-Finanțe-Comerț; Industrie Ușoară; Agrară; Administrativ-Politică; Relații Externe; Gospodăriei de Partid; Sectorul de Verificare a Cadrelor) și o Cancelarie, care funcționa pe lângă Secretariatul CC al PMR ”

(Nicoleta Ionescu-Gură, Nomenclatura Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român.)

„Cu o acerbă dorință, Partidul-stat urmărea, ca pe plan local să disloce vechile structuri administrative. Potrivit aceluiași principiu, tabula rasa, dorea să instaureze altele, cu alți funcționari, care să-i execute orbește directivele. Raionarea trebuia să fie o reșezare administrativă a teritoriului românesc ce permitea ca să fie satisfăcute și îndeplinite proiectele partidului de a se sovietiza orice la acel moment în România. Conform principiilor sale dictatoriale, trebuia să se realizeze supravegherea întregii societăți sub orice aspect pentru a nu-i leza nicicum autoritatea. În primul rând, această alcătuire teritorială, cu noile structuri preluate din import și instituite apoi, se impunea a fi corespunzătoare statului de tip nou, iar sfaturile populare, ca organe ale puterii locale, aveau menirea să înlesnească construirea socialis-

mului. (...) Partidul-stat a devenit atotputernic datorită instituționalizării complete a controlului la nivelul organelor locale, adoptând și încetățenind structura administrativ-teritorială a Uniunii Sovietice.”
(Eugen Denize, Cezar Măță, *România comunistă Statul și propaganda 1948-1953.*)

„Arma de bază a organelor Securității Statului este rețeaua de informatori, bine organizată. Cantitatea și calitatea rețelei informative a organelor Securității Statului, justa ei plasare pe probleme, educarea și folosirea informatorilor determină rezultatele muncii de prevenire, depistare și lichidare la timpul oportun și cât mai completă a activității criminale, dusă în țara noastră de elemente dușmănoase. (...) Agentul informator constituie elementul de bază al acțiunii informative. El este elementul de contact direct și permanent cu obiectivele urmărite, având misiunea de a culege informațiunile și de a le raporta ierarhic, în forma brută în care le recepționează. (...) Strângerea datelor se va face cu răbdare, fără a se lăsa nici o chestiune neclară, abordându-se toate pisteles și mergându-se până la supraveghere. Totul însă cu o discrețiune totală. Se va insista a se cunoaște în amănunt: trecutul persoanei vizate, felul actual de viață, năzuințe imediate și de viitor, slăbiciuni și calități, necazuri și greutăți intime etc. Nu trebuie eliminați oameni care la prima vedere par inabordabili. Trebuie să se țină seama că pot fi prelucrați ca informatori oameni cinstiți, oamenii cu caracter, tot așa de bine ca și cei pe care slăbiciunile morale, lipsurile sau oportunismul de moment îi îndeamnă să se vândă.”

(Din Directiva privind construirea și utilizarea rețelei informative, 1948, în Marius Oprea, *Bastionul cruzimii, O istorie a securității*)

„Incapacitatea structurilor colectiviste de a asigura stabilitate economică familiilor care fuseseră deposedate de pământ, unelte și animale, în schimbul unei vieți îmbelșugate, a generat două fenomene. O parte dintre țărani, împreună cu familiile lor, au migrat spre zonele urbane limitrofe, căutând o sursă de venit sigură în industrie, construcții sau minerit. Alții au preferat soluția navetismului, angajându-se în slujbe care le permiteau să revină periodic acasă, unde puteau să-și îngrijească în continuare lotul individual. (...) alții au recurs la furt pentru a-și asigura existența, o reacție de apărare în fața actelor succesive de violență și deposedare patronate de un partid care nu era capabil să-și îndeplinească promisiunile făcute în timpul campaniei de colectivizare. (...) Confruntată cu migrația forței de muncă spre oraș și cu furturile din avutul obștesc, conducerea G.A.C. sau C.A.P. mai avea de îndeplinit și sarcinile de plan. Pentru a putea raporta la termen încheierea lucrărilor agricole și obținerea recoltelor planificate, conducerea colectivelor, cu sprijinul autorităților locale recurgea la soluții de moment, de la aducerea unor salariați din orașele apropiate, sub lozinca muncii voluntare, până la mobilizarea elevilor, studenților și profesorilor la muncile agricole. Alteori, pe durata campaniei, erau dislocate subunități militare care suplineau forța de muncă necesară G.A.C.-urilor sau C.A.P. -urilor.”

(Octavian Roske, *O altă viziune asupra colectivizării: cotidianul satelor*)

„În numeroase cazuri, ofițerii Securității nu reușeau, cu toate eforturile, să adune dovezi pentru condamnarea celor suspecți, prin simpla lor apartenență la categorii sociale „dușmănoase”. Întrucât nu puteau fi luate măsuri represive împotriva lor în baza Codului Penal sau a unor legi publice, iar deportarea și fixarea domiciliului obligatoriu erau considerate a nu anihila potențialul pericol reprezentat pentru regim de persoanele respective, s-a trecut la elaborarea unui complex de legi cu caracter secret care să reglementeze un nou tip de detenție, pentru care nu era necesară pronunțarea unei sentințe penale. Astfel au apărut pe teritoriul României numeroase lagăre, numite în timp și în funcție de tipul lor de organizare unități, colonii și batalioane de muncă. (...) În aceste unități erau trimiși, pe lângă foștii deținuți politici în legătură cu care Securitatea considera că „la expirarea pedepsei nu se dovedesc a fi reeducați”, acei care prin faptele sau manifestările lor, direct sau indirect, primejduiesc sau încearcă să primejduiască regimul de democrație populară, îngreunează sau încearcă să îngreuneze construirea socialismului în RPR, precum și acei care, în același mod, defăimează puterea de stat sau organele sale, dacă aceste fapte nu construiesc sau nu pot constitui, prin analogie, infracțiuni.”

(Marius Oprea, *Bastionul cruzimii, O istorie a securității*.)

„Asaltul împotriva elitelor profesionale cuprinde mai multe paliere. Întâi au fost distruse instituțiile care asigurau structurarea vieții intelectuale. Academia Română este reorganizată, în iulie 1948, autonomia ei este anulată, are loc o epurare a membrilor Academiei și sunt numiți de guvern noi membri, fideli noului regim. Autonomia universitară, conform noii legi a învățământului, este și ea anulată și, de asemenea are loc o epurare masivă a corpului didactic, mai ales din învățământul superior. Programele școlare au fost schimbate în direcția politizării (de inspirație sovietică), limba rusă devine obligatorie în toate treptele de învățământ. Învățământul românesc imită, din 1948, structurile și metodele învățământului sovietic. Cultura este izolată de Occident prin tehnici variate, campanii de presă „împotriva cosmopolitismului”, împotriva culturii occidentale; de fapt izolarea are loc atât prin cenzură, cât și prin pedepse administrative, prin Securitate și justiție. (...) Instituțiile și echipamentul infrastructurii culturii, învățământului, cercetării (edituri, tipografii, librării, cinematografe, institute, fundații) sunt etatizate.”

(Stelian Tănase, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej 1948-1965.*)

„Odată cu îndrumarea și conducerea politică și ideologică a presei, partidul acordă o mare grijă creării celor mai bune condițiuni de dezvoltare a presei oamenilor muncii; o expresie vie a acestei griji este hotărârea de a se construi marele combinat poligrafic „Casa Scânteii” care, cu ajutorul nelimitat al Uniunii Sovietice, a și intrat parțial în funcțiune (1951). Iată, deci, că presa nu era scrisă de mase, ci de aparatul de propagandă al partidului. În ceea ce privește presa comunistă, mai ales ziarul „Scânteia” (...) se inspirase întotdeauna din experiența „Pravdei” sovietice (...) principalele teme propagandistice pe care ziarul le urmărise pe parcursul întregului an 1950 fuseseră lupta pentru pace, educația internaționalistă, patriotică, antiimperialistă a maselor, cultivarea dragostei și atașamentului oamenilor muncii față de Uniunea Sovietică și de Stalin, însușirea experienței sovietice în diferite domenii de activitate, demascarea agresorilor imperialiști americano-englezi (...) lupta pentru construirea socialismului, pentru întărirea economică a țării, pentru îndeplinirea și depășirea planului de stat, aspecte ale vieții de partid, materiale în ajutorul propagandiștilor și agitatorilor, în general, tot ceea ce interesa și promova politica partidului în toate domeniile de activitate, atât pe plan intern, cât și extern”.

(Eugen Denize, Cezar Măță, *România comunistă. Statul și propaganda 1948-1953.*)

„Nimeni nu poate ieși din închisoare fără a deveni comunist sută la sută. Trebuie deci să te schimbi. Să renunți la convingerile și moravurile reacționare. Dar nu e de ajuns să promiți, n-avem nevoie de vorbe, ci de fapte. Atunci când vei ști să-ți recunoști crimele, când vei învăța să-i acuzi pe ceilalți, chiar și pe prietenii tăi cei mai buni, când vei spiona în mod eficace pe tovarășii de celulă și-i vei scuipa în față pe dușmanii poporului, când vei participa cu veselie la spălarea creierilor; când îți vei sinucide cu entuziasm personalitatea (...) atunci și numai atunci vom avea dovada că faci parte integrantă din popor”.

(Virgil Ierunca, *Fenomenul Pitești.*)

„Între bătăi, Țurcanu aplica programul de „reeducare”, cuprinzând patru faze. Prima era denumită „demascarea externă”, prin care deținutul trebuie să-și exprime loialitatea față de ODCC (Organizația Deținuților cu Convingeri Comuniste) prin dezvăluirea a tot ceea ce ascunsese de anchetatorii Securității. Rezultatele erau notate de Țurcanu, semnate de către deținut și înaintate Ministerului de Interne. În faza a doua, numită „demascarea internă”, studentul torturat trebuia să dezvăluie numele celor care se comportaseră mai blând sau mai îngăduitor față de el în închisoare, fie că era vorba de un alt deținut, fie de un membru al personalului de pază. A treia și a patra fază aveau alt scop: distrugerea personalității și a moralului deținutului. Astfel, cea de-a treia fază, „demascarea morală publică”, cerea ca studentul să acuze tot ce-i era mai drag, familia, credința, prietenii și, în cele din urmă, pe sine însuși. Numai atunci când lui Țurcanu i se părea că prăbușirea morală a victimei este deplină și devenea demn de a fi admis în ODCC, studentul putea intra în faza finală, care garanta ireversibilitatea procesului: persoana reeducată era obligată să conducă procesul de reeducare a celui mai bun prieten, torturându-l cu propriile sale mâini și devenind în acest fel, unul dintre discipolii lui Țurcanu.”

(Denis Deletant, *Teroarea comunistă în România. Gheorghiu-Dej și statul polițienesc 1948-1965.*)

„Izbucnirea revoluției din Ungaria a pus capăt tendințelor de liberalizare din România. Evenimentele din țara vecină i-au arătat lui Gheorghiu-Dej că, instaurarea regimurilor comuniste nu era ireversibilă. Pentru a nu se ajunge la o situație similară celei din Ungaria (...), liderul PMR a trecut la aplicarea unei strategii pe termen lung, ale cărei obiective fundamentale erau asigurarea stabilității interne, din punct de vedere politic și economic, și obținerea suveranității de decizie în raporturile cu Moscova. Direcțiile principale de acțiune aveau în vedere (...) pe plan extern: o politică de supunere față de Moscova, dar cu maximum de profit pentru România; restabilirea relațiilor cu țările occidentale în vederea obținerii de tehnologie înalt performantă; o atenție specială în relațiile cu China, țară având un rol strategic important în echilibrarea relațiilor din interiorul blocului comunist și a cărei slabă dezvoltare economică putea face din ea un aliat în fața presiunilor țărilor mai dezvoltate din lagăr. Se avea astfel în vedere, (...) crearea unui sistem de relații pe plan internațional prin care să fie construite alternative/supape, care să asigure supraviețuirea regimului condus de Gheorghe Gheorghiu-Dej la un eventual moment critic al relațiilor româno-sovietice”.

(Dan Cătănuș, *A doua destalinizare. Gh. Gheorghiu-Dej la apogeul puterii.*)

Capitolul III

„.....În toamna lui 1977, pictorul Constantin Piliuță realizează un tablou emblematic: sub titlul „Eroii neamului“, în pictură se vede Ceaușescu stând la o tribună, iar în spatele lui apar Burebista, Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Al. I. Cuza și Nicolae Bălcescu - adică două milenii de Istorie își dau mâna pentru a legitima Conducătorul socialist al prezentului. Atunci sau în anii următori, artiști precum Ion Jalea, Sabin Bălașa, Viorel Mărgineanu (primul pictor al „Casei din Scornicești“), Dan Hatmanu (autorul unui stupefiant tablou în care Ceaușescu ciocnește un pahar cu Ștefan cel Mare!), Ion Bitzan, Vasile Pop Negreșteanu, Eugen Palade, Corneliu Brudașcu, Eftimie Modâlcă, Valentin Tănase sa. se întrec în a l surprinde pe lider în cele mai avantajoase ipostaze. Sursa lor de inspirație sunt fotografiile puse la dispoziție de un laborator special din incinta Casei Scânteii (cel care retușa imaginile foton pentru ziare și Agerpres). Un tablou cu Ceaușescu bine făcut putea aduce artistului între 40 și 60 de mii de lei (un autoturism Dacia costa în acei ani circa 70.000 de lei), în măsura în care el era achiziționat de stat și trimis în instituții din țară sau ambasade din străinătate. Treptat, în lumina cultului intră și soția liderului, Elena Ceaușescu. Din vorbe, culori și imagini, lui Ceaușescu i se construiesc mai multe fațete mitice: revoluționarul de profesie; teoreticianul unei noi ordini mondiale; campionul păcii; arhitectul unei noi Românii; eroul independenței; garantul unității naționale; cel mai iubit fiu - sau părinte - al națiunii ș.a. Toate aceste complimente au fost înșelătoareși contraproductive. În loc să-l apropie de popor, cultul personalității l-a făcut pe Ceaușescu indezirabil în inima și mintea propriilor supuși...”

(Adrian Cioroianu, *Cine a profitat de cultul lui Ceaușescu?*)

C. „...Având în vedere că întreruperea cursului sarcinii reprezintă un act cu grave consecințe asupra sănătății femeii și aduce mari prejudicii și sporului natural al populației, Consiliul de Stat al Republicii Populare România decretează:

Art. 1. - Întreruperea cursului sarcinii este interzisă.

Art. 2. - În mod cu totul excepțional întreruperea cursului sarcinii va fi autorizată potrivit prevederilor art. 5, în cazurile în care:

a) sarcina pune viața femeii într-o stare de pericol care nu poate fi înlăturat printr-un alt mijloc;
b) unul din părinți suferă de o boală gravă, care se transmite ereditar, sau care determină mal formațiuni congenitale grave;

c) femeia însărcinată prezintă invalidități grave fizice, psihice sau senzoriale;

d) femeia este în vârstă de peste 45 de ani;

e) femeia a născut patru copii și îi are în îngrijire;

f) sarcina este urmarea unui viol sau a unui incest.

Art. 3. - Întreruperea în cazurile prevăzute la art. 2 se poate efectua în primele trei luni ale sarcinii.

În caz excepțional, când se constată o stare patologică gravă care pune în pericol viața femeii, întreruperea cursului sarcinii se poate face până la șase luni.

Art. 5. - Autorizarea întreruperii cursului sarcinii se dă de către o comisie medicală raională sau orășenească instituită în acest scop prin decizia comitetului executiv al sfatului popular regional sau al orașelor București și Constanța....”

(Decretul privind întreruperea de sarcină, 29 septembrie 1966.)

“...Greva minerilor din 1-3 august 1977, în Valea Jiului a fost o revolta împotriva înăspririi condițiilor de muncă și de viață, nu a avut un caracter politic sau împotriva lui Nicolae Ceaușescu. S-a înscris într-o evoluție economică, care după anii '70, a îmbrăcat în România unele particularități, generate atât de evoluția economiei mondiale, cât și de opțiunea neo-stalinistă de exercitare a puterii de către Nicolae Ceaușescu...”

(Raluca Nicoleta Spiridon, Mineriada lui Ceaușescu.)

Un fost coleg de detenție de la Pitești - Dan Lucinescu - scria în volumul “Jertfa”: ”Este bine în această situație să existe o exemplificare, aleasă nu întâmplător la cel ce mai târziu a ajuns preotul Calciu. Când respectivul, în urma unor crunte presiuni fizice a fost îndemnat să lovească un coleg de al lui, a căzut în genunchi în poziție de rugăciune și din ochii suferinzi, de căprioară rănită, începură să-i curgă lacrimi iar din răni sânge”. (www.observatorulcultural.ro)

“ca scriitor, cetățean și părinte m-am convins definitiv că între credințele mele cele mai profunde despre Om și Drepturile sale inalienabile, Libertate și Democrație, Dialog și Opinie, Cinste și Echitate, Cultură și Educație, Patriotism și Sacrificiu etc. și realitățile românești de azi există o prăpastie de netrecut”.

(Memoriul lui Dorin Tudoran 1984.)

„Eu eram ambasador în Brazilia și, văzând că în jurul țării noastre s-au schimbat lucrurile, că România devenise o insulă, am decis că cineva trebuia să acționeze pentru a se produce și la noi în țară o schimbare. Am vorbit cu nevastă-mea și am hotărât să vin în țară și să încep o acțiune împotriva lui Ceaușescu, în 1988. Am vorbit cu Buhoiu care era la New York și i-am spus și lui care este dorința mea. Buhoiu mi-a spus să nu mă duc, că mă lichidează. Și cu toate astea am plecat. În drum spre România m-am oprit la Londra unde am vrut să am un contact cu Secția română de la BBC. Am înregistrat un interviu de patru ore și am spus că se poate publica de BBC, numai în cazul în care mor eu sau moare Ceaușescu.”

(Din interviul acordat de Gheorghe Apostol Agenției Rompres în mai 2006.)

„Vineri, 18 noiembrie, mă întorceam acasă, spre orele 5 și jumătate după-amiaza. În curtea din fața casei se aflau doi necunoscuți (al doilea, pitit după un arbust, n-a apărut decât în ultima clipă). Primul care mi-a ieșit în față m-a întrebat în franțuzește, cu accent, dacă sunt “Madame Monica”. Mi-am dat imediat seama că vine din partea unor români (în Franța nu se întrebuințează “domn” sau “doamnă” alături de un prenume). Avea un plic mare în mână și mi-a spus că e un mesaj, să intrăm în casă să mi-l citească. Am simțit că e ceva suspect și am refuzat. A insistat să intre. Am refuzat din nou. Atunci a apărut și al doilea și au început să-mi dea în cap. Mi-am pierdut repede cunoștința, dar am apucat să țip. Un trecător (funcționar la poștă) s-a repezit și i-a pus pe fugă.”

(Monica Lovinescu despre atentatul din 1977.)

Cunoscându-l îndeaproape pe Ceaușescu, Dumitru Popescu îl prezintă în interviurile acordate mai târziu ca pe un om care povestea puține despre sine, disprețuind „manierele de seducție, plasându-le în afara rigorilor politicii și a comportamentului militantului comunist. Miza pe autoritatea funcției sale, pe datoria subordonaților de a se conforma și pe împrejurarea că strategia sa era de natură să mobilizeze singură.”

(Dumitru Popescu, Am fost și eu cioplitor de himere.)

Capitolul IV

„În noiembrie 1989, Ceaușescu insista că acordul lui Hitler cu Stalin ar trebui să fie anulat împreună cu toate acordurile dependente, „inclusiv cele care implicau Basarabia și Bucovina de Nord“, ce au constituit „o parte din România care a fost cedată din cauza acordului cu Hitler“. Pe 21 noiembrie 1989, în fața unui public internațional la cel de-al XIV-lea Congres PCR, Ceaușescu a subliniat necesitatea absolută ca să „se adopte o poziție clară, fără echivoc, de condamnare și anulare a tuturor acordurilor încheiate cu Germania hitleristă“, în timp ce se implementează măsuri practice „pentru anularea tuturor urmărilor acestor acorduri și dictate“

(Larry Watts, *Revoluția română din decembrie 1989 (II): Analiza intențiilor sovieticilor*, on line, <http://www.ziaristionline.ro/2015/02/02/larry-watts-revolutia-romana-din-decembrie-1989-ii-analiza-inten-tiilor-sovieticilor/>)

„Decembrie 1989 a marcat istoria recentă a poporului român, în dublu sens. Pe de o parte a schimbat cursul evoluției politice, sociale, economice și a mentalităților din societatea românească a sfârșitului de secol XX și începutului secolului XXI, iar pe de alta a creat o amplă dezbatere civică și științifică deopotrivă cu privire la sensul și consecințele ce i-au urmat. Deși există o pluralitate de percepții asupra acestor evenimente și procese care s-au derulat în România, începând cu 17 decembrie 1989 până în noiembrie 2000, există și un consens social și anume că acestea au condus la sfârșitul unui regim politic de tip totalitar și a permis tranziția României către societatea democratică.”

(Constantin Hlihor, *Decembrie 1989. Percepție și interpretare istorică*, în vol. Constantin Hlihor coord., *Revoluția Română din Decembrie 1989 și percepția ei în mentalul colectiv*, Editura Cetatea de Scaun, Tîrgoviște, 2014, p. 13)

„Dincolo de rolul societății civile, în procesul de democratizare și consolidare democratică, un aspect central al proiectului de față este rolul pe care societatea civilă îl are în remodelarea culturii politice și spiritului civic, pornind de la premisa că acestea se înscriu într-un set mai amplu de atitudini și abilități ce pot fi învățate: “Cultura este un sistem de atitudini, valori și cunoștințe împărtășit pe scară largă într-o societate. [...] În vreme ce natura umană este înnăscută”

(Cristina Nicolescu, *Societatea civilă ca agent de schimbare socială în România*, on line, http://www.policy.hu/cnicolescu/MTCS/proiect_cercetare_model.pdf)

„Mândria de a fi român și cea de a fi european. Pentru 44% dintre români identitatea națională și cea europeană au valențe egale ca importanță. Ei sunt la fel de mândri de a fi europeni și români. O pondere echivalentă este dată de cei care asociază o mai mare valoare identității naționale în comparație cu cea europeană. În afara acestor două categorii dominante mai sunt și cele formate din cei care preferă identitatea europeană (9%) și cei indiferenți la tematica identitară (3%). Un astfel de model, identitar, mai apare în formule asemănătoare și în cazul altor țări latine (Spania, Franța, Portugalia, Italia) dar și al Suediei, Luxemburgului și Ungariei (Figura 15). Este un model identitar cu dublă aderență, națională și europeană dar cu o anume prevalență a orientării spre identitatea europeană. Profilul său este clar marcat prin raportare la alte patru modele identitare: național accentuat, național moderat, național-european și preponderent european”.

(EUROBAROMETRUL 64.2 OPINIA PUBLICĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ TOAMNA 2005, RAPORT NAȚIONAL ROMÂNIA, p. 32, on line http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb64/eb64_ro_nat.pdf)

”Orice schimbare socială implică, alături de unele efecte pozitive posibile, și unele efecte negative legate nu numai de cei ce suferă direct acțiunile menite a asigura trecerea de la o stare la alta (înlăturarea unor grupuri sociale de la putere, pierderea unor privilegii, înlocuirea unor ierarhii economice sau de altă natură etc.), ci și de cei ce ar trebui să beneficieze de avantajele noilor stări de lucru. Nu se pot realiza schimbări

sociale fără învingerea unor piedici și greutăți, fără consum de resurse (materiale și, cu deosebire, umane), fără „dislocări” ce afectează viața oamenilor; fie doar din considerentul că acestea presupun nu numai a crea ceva (adică a promova o altă configurație a situației și relațiilor umane), dar și a înlătura ceva ce exista înainte. Definiția dată inovației de J. Schumpeter, ca fiind o „distrugere creatoare”, pune astfel în evidență cele două fațete corelate ale schimbărilor în care elementul benefic este prezent (spre deosebire de cele în care se remarcă doar aspectele negative, malefice). Tranziția prin care trece (ar trebui să treacă) România nu poate fi înțeleasă, dacă nu luăm în considerație complementaritatea rezultatelor benefice (ce justifică sensul social al acesteia) și a celor negative. Așadar, tranziția presupune și efecte negative, dar nu orice efecte negative ale schimbărilor înseamnă că ne aflăm într-un proces de tranziție. Tocmai lipsa acestei implicații reciproce (între tranziție și efectele negative ale schimbării) dorim a fi pusă în discuție. Din păcate, în analizele făcute uneori procesului de tranziție din România, în dezbaterile politice, se face mereu apel la conceptul de „cost social” în argumentarea, eronată după părerea noastră, că dacă dorim tranziție trebuie, implicit, să acceptăm și „costurile sociale ale tranziției”, fără însă a se demonstra că ceea ce se consideră a fi „cost social al tranziției” exprimă, într-adevăr, un efect negativ inevitabil (necesar) al îmfăptuirii unor schimbări benefice cerute (de dorit, preferate) de realizarea acesteia.”

(Hoffman Oscar, *Costurile sociale și (sau) costurile erorilor în procesul tranziției în România*, în „Revista Română de Sociologie”, Serie nouă, anul XI, nr. 1-2, p. 31-36, București, 2000, p. 31)

”Hotărârea Parlamentului nr. 15 din 30 aprilie 2002 privind participarea României la Operațiunea „Enduring Freedom” din Afganistan.

„Având în vedere solicitarea Președintelui României, adresată celor două Camere ale Parlamentului, pentru a aproba participarea României la Operațiunea „Enduring Freedom” din Afganistan, în temeiul prevederilor art. 5 alin. 1 din Legea apărării naționale a României nr. 45/1994, modificat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 13/2000, aprobată și modificată prin Legea nr. 398/2001, și ale art. 1 pct. 27 din Regulamentul ședințelor comune ale Camerei Deputaților și Senatului,

Parlamentul României adoptă prezenta hotărâre.

Art. 1. - Se aprobă participarea României la Operațiunea „Enduring Freedom” din Afganistan cu următoarele forțe:

- a) un batalion de infanterie cu un efectiv de 405 militari;*
- b) o companie de apărare NBC cu un efectiv de 70 militari;*
- c) o rezervă cu un efectiv de 10 militari, pentru situația solicitării suplimentării contribuției țării noastre cu elemente de legătură și de stat major.*

Art. 2. - Finanțarea participării României la această misiune va fi reglementată prin hotărâre a Guvernului.

Aceasta hotărâre a fost adoptată de Camera Deputaților și de Senat în ședința comună din 30 aprilie 2002, cu respectarea prevederilor art. 74 alin. (2) din Constituția României.

PREȘEDINTELE CAMEREI DEPUTAȚILOR

VALER DORNEANU

PREȘEDINTELE SENATULUI

NICOLAE VĂCĂROIU

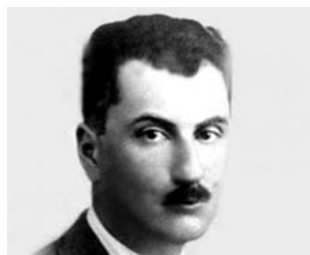
București, 30 aprilie 2002”.

Sursa Monitorul Oficial, nr. 295 din 30 apr. 2002

2. BIOGRAFII PERSONALITĂȚI

LISTĂ PERSONALITĂȚI

Capitolul I

Gheorghe I. Brătianu (1898-1953)

S-a născut la data de 21 ianuarie 1898 la Ruginoasa, județul Iași, fiind fiul lui Ion I. C. Brătianu (1864 - 1927) și al principesei Maria Moruzi-Cuza. Deși părinții săi s-au despărțit la scurt timp după căsătorie, chiar înaintea nașterii sale, Ionel Brătianu l-a recunoscut ca fiu legitim și a avut grijă să supravegheze formarea intelectuală a tânărului George. A luptat în ambele războaie mondiale, în primul înrolându-se ca voluntar. A luat licența în drept la Universitatea din Iași, licența în litere la Sorbona, Franța, a devenit doctor în filosofie la Universitatea din Cernăuți și doctor în litere (istorie medievală), tot la Sorbona, în Franța, în anul 1929. În anul 1924 a fost numit profesor titular la Catedra de istorie medievală la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Iași. A activat în această funcție până în anul 1940, când a fost transferat la Universitatea din București, în locul lui Nicolae Iorga, pensionat la limită de vârstă, anul următor fiind numit decan al Facultății de Litere. Din anul 1928 a devenit membru corespondent al Academiei Române, la propunerea istoricului Nicolae Iorga. Treptat, Gheorghe Brătianu devine o voce activă în cadrul PNL, în special în rândul tinerei generații, însă problema restaurației carliste va genera apariția disensiunilor la nivelul elitei partidului. Spre deosebire de majoritatea liderilor, Gheorghe Brătianu a sprijinit reîntoarcerea în țară a principelui Carol și proclamarea acestuia ca suveran. Ca urmare a atitudinii sale, Gheorghe Brătianu a fost exclus din partid. Folosind deplasările în scop științific în Germania și în scop politic, a fost primit de Adolf Hitler în 1936, căruia a încercat să îi explice pericolul revizionismului maghiar, dar nu a obținut nici un rezultat. În anul 1947 autoritățile comuniste i-au fixat domiciliu obligatoriu, interzicându-i și contactele cu lumea din afara țării. Totodată, a fost suspendat și din postul de la Universitate și de la Institutul de Istorie Universală „N. Iorga”, iar în 1948, prin Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale, i-a fost retrasă calitatea de membru al Academiei Române, alături de alte 97 personalități științifice și culturale românești. Deși a fost sfătuit, încă din 1947 de către prieteni, să se refugieze în afara țării, Gheorghe I. Brătianu a refuzat și a continuat activitatea sa științifică pe durata anilor de domiciliu forțat (1947-1950), redactând patru mari lucrări. În mai 1950 a fost arestat și întemnițat la Penitenciarul pentru deținuți politici de la Sighetu Marmăției, unde, fără a fi fost vreodată judecat și condamnat, a murit în aprilie 1953.

Petru Groza (1884-1958)

Născut în familia unui preot ortodox din Băcia, județul Hunedoara. Studii și doctor în drept la Budapesta. Cariera politică o începe în Partidul Național Român, alături de liderii mișcării naționale a românilor din Ardeal. Membru în Consiliul Național Român din Deva și delegat la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia din 1 decembrie 1918. În anul 1933 fondează formațiunea politică de stânga intitulată Frontul Plugarilor al cărei președinte este între 1933-1953. Imediat, acest partid a intrat sub aripa protectoare a Partidului Comunist, care se afla în ilegalitate în acele vremuri. Între 1944-1945, deține funcția de vicepreședinte în guvernele C.Sănătescu și în cel prezidat de N. Rădescu. A avut un rol important în instaurarea regimului comunist în România, devenind conducătorul primului guvern procomunist din România. Groza și-a păstrat mandatul de prim-ministru până pe 2 iunie 1952. Zece zile mai târziu l-a înlocuit pe C. I. Parhon în funcția de președinte al prezidiului Marii Adunări Naționale. A rămas în această funcție până la sfârșitul vieții. Petru Groza nu a renunțat niciodată la obiceiurile sale catalogate ca fiind burghezo-moșierești, motiv pentru care a primit porecla de „burghezul roșu”.

Iuliu Hossu (1885-1970)

Episcop greco-catolic de Cluj-Gherla, unul din artizanii Marii Uniri de la 1918, membru al Consiliului Dirigent. S-a născut în satul Milaș (Bistrița-Năsăud) în familia preotului Ioan Hossu.

În 1904 și-a început studiile teologice, fiind trimis la Colegiul De Propagandă Fide din Roma. În 1906 a fost promovat doctor în Filosofie, iar în 1910 doctor în Teologie. În ultimul an de studii, în 1910, a fost hirotonit preot de Episcopul Vasile Hossu.

Revenit în Lugoj, a urcat treptele ierarhiei bisericești. La 3 martie 1917, a fost numit Episcop al Eparhiei greco-catolice. A participat la adunarea de la 1 decembrie 1918 de la Alba Iulia și a fost cel care i-a înmănat Actul Unirii Regelui Ferdinand I. În 1930 Eparhia de Gherla devine de Cluj-Gherla, mutându-și centrul în orașul Cluj, Iuliu Hossu devenind Episcop de Cluj-Gherla. Aici l-a prins perioada de ocupație horthystă (1940-1944) și începutul regimului comunist. După 1948, pentru că s-a opus prigoanei comuniste împotriva greco-catolicilor, obligați să revină la ortodoxie, episcopul a fost arestat la domiciliu și apoi întemnițat la Sighet și Curtea de Argeș. În cele din urmă a avut domiciliu forțat la Mănăstirea Căldărușani. A murit în 1970, la Spitalul Colentina. Cu un an înainte de a muri, Papa l-a invitat la Roma ca să îi confere titlul de cardinal. Iuliu Hossu a refuzat fiindcă se temea că nu s-ar mai fi putut întoarce în țară. Ca să-l protejeze, Papa l-a numit cardinal în secret, „in pectore”, distincție despre care s-a aflat la trei ani de la moartea lui Hossu, în 1973. Abia atunci s-a aflat că Iuliu Hossu a fost numit cardinal, primul cardinal al românilor greco-catolici. Ultimele sale cuvinte au fost: „Lupta mea s-a sfârșit, a voastră continuă”.

Iuliu Maniu (1873-1953)

Artizanalul Unirii Transilvaniei cu România a fost supus unui regim de exterminare în cea mai nordică închisoare a României. Una dintre cele mai sinistre închisori ale României, cea de la Sighetu Marmăției, a fost locul ales de autoritățile comuniste pentru a extermina elita României interbelice. Despre sfârșitul marelui om politic există mai multe relatări. Toate sunt sumare, deoarece gardienii se străduiau să îi mențină pe deținuți cât mai izolați unii de alții. Însă toate relatările foștilor deținuți de la Sighetu Marmăției coincid asupra câtorva puncte. Practic, în acest fel, Iuliu Maniu, fost premier al României, fost șef al PNT și al Partidului Național Român din Transilvania, fost membru în Parlamentele din București și din Budapesta, fost șef al Consiliului Dirigent al Transilvaniei, avocat al Mitropoliei Greco - Catolice din Blaj, nobil din Bădăcin și lider al Opoziției democratice, a murit la Sighet. Înformtat, rebegit de frig, grav bolnav și singur, la 80 de ani, dintre care cei mai mulți i-a dedicat slujirii poporului român. Trupul său a fost înmormântat într-un loc necunoscut, ori în zona Giulești, ori în cea a Cimitirului Săracilor - de pe malul înghețat al Tisei - după cum susțin cei care au studiat sfârșitul tragic al lui Iuliu Maniu.

Regele Mihai I (n. 25 octombrie 1921, Sinaia)

Fiu al principelui moștenitor Carol și al principesei Elena a Greciei, Mihai a moștenit de la naștere titlurile de principe al României și principe de Hohenzollern - Sigmaringen (la care a renunțat mai târziu). A primit ulterior titlul de Mare Voievod de Alba Iulia. Prima domnie a Regelui Mihai I a început în 1927, după moartea bunicului său, Regele Ferdinand I. Regele-copil a fost tutelat de o Regentă. După venirea pe tron a Regelui Carol al II-lea, în iunie 1930, și după plecarea Reginei-mamă în exil, Regele Mihai a rămas în grija tatălui său, devenind din ce în ce mai închis în sine și mai gânditor. În urma abdicării lui Carol al II-lea, la 6 septembrie 1940, a redevenit Regele Mihai I. În timpul războiului, Regele Mihai I i-a îmbărbătat pe ostașii români care au luptat pentru reîntregirea țării, prin recuperarea Basarabiei ocupate de sovietici. Nu a fost, însă, de acord cu depășirea liniei Nistrului și cu înaintarea Armatei Române în interiorul URSS, alături de armatele Germaniei naziste. Când balanța războiului s-a întors și forțele sovietice au pătruns pe teritoriul României, regele Mihai I a decis să salveze ce se mai putea salva și a înfăptuit lovitura de stat de la 23 august 1944: arestarea mareșalului Ion Antonescu și restaurarea Constituției din 1923. Din 1944, Regele Mihai I s-a opus din toate puterile instaurării autorităților comuniste (greva regală fiind apogeul acestor încercări). În cele din urmă, a fost obligat să abdice la 30 decembrie 1947.

Ion Mihalache (1882-1963)

Învățător, om politic, ministru în mai multe guverne, fondator și președinte al Partidului Țărănesc, vicepreședinte al Partidului Național-Țărănesc. În Primul Război Mondial s-a distins în luptele pentru apărarea patriei, fiind decorat cu ordinul militar de război „Mihai Viteazul”. După Primul Război Mondial, a întemeiat Partidul Țărănesc. După succesul electoral din 1919, partidul lui Mihalache a format un bloc guvernamental alături de Partidul Național Român din Transilvania. În acest guvern, condus de Alexandru Vaida-Voevod, Ion Mihalache deținea funcția de ministru al agriculturii și domeniilor. În anul 1926, Partidul Țărănesc s-a unit cu Partidul Național Român, condus de Iuliu Maniu, Ion Mihalache devenind vicepreședinte. Între 1928 și 1930, Mihalache a fost ministru al Agriculturii și Domeniilor, în guvernele național-țărăniști, iar din 1930 până în 1933 a ocupat funcția de ministru de externe. După venirea la putere a comuniștilor, Ion Mihalache a fost arestat cu ocazia diversivării cunoscută sub denumirea de „Înscenarea de la Tămădău”. În urma unui proces, în 1947 a fost condamnat la temniță grea pe viață. Ion Mihalache a decedat în martie 1963, în închisoarea de la Râmnicu Sărat.

Ana Pauker (1893-1960)

Om politic comunist român, de origine evreică (Hanna Robinsohn, pe numele premarital). A fost membră a PC din România încă de la înființare în 1921 în cadrul căruia, ca activistă Comintern, milita și pentru desprinderea Basarabiei de România. În urma unui proces, a fost condamnată la 10 ani de închisoare, dar a reușit să fugă în 1926 în URSS, unde a rămas până în 1934, perioadă în care făcut studii politice la școlile Comintern. După întoarcerea în România, a primit funcții de răspundere în partidul comunist. A fost arestată în 1935 și judecată la Craiova, împreună cu alți conducători ai Partidului Comunist, fiind condamnată la 10 ani de închisoare. În luna mai 1941 a fost lăsată să plece în Uniunea Sovietică, ca urmare a schimbului cu un politician român, deținut de autoritățile sovietice, după ocuparea în 1940 a Basarabiei și a Bucovinei de Nord. La Moscova a devenit șefa grupului de comuniști români exilați, cunoscut ulterior, în cadrul PCdR, sub denumirea de „fracțiunea moscovită”. Ana Pauker s-a reîntors în România în 1944, îmbrăcată în uniformă sovietică, după ce Armata Roșie a intrat în țară. A fost aleasă secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist Român și a jucat un rol important în organizarea guvernului prezidat de Petru Groza, în anii 1945-1947. În 1947 a fost numită ministru de externe și viceprim-ministru, fiind prima femeie din lume care a deținut această funcție guvernamentală. Pentru duritatea cu care s-a manifestat în viața politică a fost poreclită „Stalin în fustă”. În 1952 a fost îndepărtată de la putere și din partid, alături de Vasile Luca și Teohari Georgescu, pe motivul apartenenței la un „grup antipartinic”.

Lucrețiu Pătrășcanu (1900-1954)

Om politic, sociolog, economist, jurist, filosof („singurul marxist român”), cu un doctorat în Germania. S-a născut la Bacău într-o familie de intelectuali. În 1922, a absolvit Facultatea de Drept a Universității din București, iar în 1925 a obținut doctoratul în filosofie la Universitatea din Leipzig. Fiind atras de tânăr de mișcarea socialistă, în 1921 a fost unul dintre membrii fondatori ai Partidului Comunist din România (PCdR). A fost avocatul comuniștilor implicați în procesele din perioada interbelică și a reprezentat PCdR în Comintern în perioada 1934-1935. În anii războiului, a fost închis o perioadă la Târgu Jiu, unde a intrat în contact cu Gheorghiu-Dej. După 23 august 1944, a reprezentat

PCdR în guvernul Sănătescu și a fost conducător al delegației care a semnat Acordul de Armistițiu, la Moscova, pe 12 septembrie 1944. În calitate de ministru al Justiției, Lucrețiu Pătrășcanu a fost promotor al epurărilor și proceselor de tip stalinist în spațiul românesc, înființând Tribunalele Poporului.

Într-o vreme în care era un lucru rău să fi intelectual, Pătrășcanu a generat adversitatea tuturor comuniștilor. Spre sfârșitul anilor '40, se descoperă opoziția lui Pătrășcanu față de politicile staliniste. El este de asemenea suspectat, pentru abordarea sa intelectuală a socialismului. În 1946, la Cluj, la un miting ținut în fața studenților greviști, își începe discursul cu cuvintele „Înainte de a fi comunist, sunt român”. Aceste cuvinte au făcut să fie catalogat ca fiind naționalist. Gheorghe Gheorghiu-Dej vedea în el un concurent redutabil și de aceea trebuia eliminat, printr-un simulacru de proces, după sistemul practicat deja de NKVD în Ungaria ori Polonia. În 1948, a fost acuzat de naționalism burghez și de șovinism și a fost arestat. Pătrășcanu a fost condamnat la moarte pe 14 aprilie 1954, după ce procesul durase șase ani. Lucrețiu Pătrășcanu a fost reabilitat post-mortem în aprilie 1968 de către Nicolae Ceaușescu.

Nicolae Rădescu (1874-1953)

Fiu al unei familii de mici proprietari de pământ din județul Vâlcea, a urmat școala militară. A participat ca ofițer adjutant la al doilea război balcanic (1913). Participant la Primul Război Mondial având gradul de maior, Nicolae Rădescu a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a în 1917. A fost avansat rapid în gradele militare. În 1918 devine adjutant al Regelui Ferdinand, care îi va acorda distincția de „Adjutant Regal Onorific”. Este trimis apoi ca atașat militar al României la Londra (1926-1928). La întoarcerea în țară a fost avansat general de brigadă (25 mart. 1928) și numit comandant al Brigăzii 4 Roșiori (1928-1929). În 1933 a aderat la Partidul

Poporului condus de mareșalul Alexandru Averescu. În 1941, generalul Rădescu îi trimite o scrisoare reprezentantului Germaniei la București, baronul Manfred von Killinger, ca răspuns la un discurs ostil ținut de acesta la Sala „Aro”. Ca urmare, din ordinul mareșalului Antonescu, la 22 oct. 1941 este trimis în lagărul de la Tg. Jiu, unde va rămâne până în 1942. După revenirea în Capitală, generalul Nicolae Rădescu ține legături tot mai strânse cu o serie de personalități politice (Iuliu Maniu, Dinu Brătianu, Barbu Știrbey etc.), fiind adeptul încheierii cât mai grabnice a armistițiului.

Constantin Sănătescu (1885 -1947)

Militar de carieră, provenind dintr-o familie de militari, tatăl său fiind generalul Gheorghe Sănătescu. În 1913, Sănătescu ia parte la campania din Bulgaria, în timpul celui de-Al Doilea Război Balcanic. În timpul Primului Război Mondial a luptat în prima linie a operațiunilor. În ianuarie 1918 a trecut Nistrul, în fruntea escadronului pe care-l comanda la Tighina. La 15 ianuarie 1941, Constantin Sănătescu a fost numit la conducerea Comandamentului militar al Capitalei, poziție din care a acționat împotriva rebeliunii legionare. În al Doilea Război Mondial a participat la comanda Corpului 4 armată din Iași, apoi la conducerea Armatei a IV-a la campania din Odessa și la bătălia de la Cotul Donului. În martie 1943, Sănătescu a fost chemat de pe front pentru a fi numit șef al Casei Militare Regale. Din funcția de mareșal al Palatului Regal, a participat la toate consfăturile secrete dintre regele Mihai și liderii partidelor de opoziție, care vizau demiterea mareșalului Ion Antonescu și încheierea armistițiului cu Națiunile Unite. A fost martor la actul din 23 august 1944. În aceeași zi a fost numit la conducerea Consiliului de miniștri, însă mandatul său a fost umbrit de criza politică declanșată de Partidul Comunist și sateliții săi, care acționau pentru acaparea întregii puteri în stat.

Mircea Vulcănescu (1904-1952)

S-a născut la București, în familia unui inspector financiar. Din adolescență a scris poezii și eseuri. În 1921 s-a înscris la Facultatea de Filosofie și Litere și la Facultatea de Drept din București. A fost un membru remarcabil al Asociației Studenților Creștini din România (ASCR). În iarna lui 1927 a început colaborarea la revista „Gândirea”. Din iunie 1935 a deținut funcția de director general al Vămilor până în septembrie 1937, când a fost demis după ce a descoperit contrabanda cu băuturi și țigări făcută de Eduard Mirto, fost ministru al Comunicațiilor. Totuși, a fost numit director al Datoriei Publice în același Minister al Finanțelor. În acei ani a călătorit mult pentru interesele statului român, în mai multe capitale europene. În anii următori, a ocupat de asemenea, poziții importante în administrația națională: 1940-1941, director la Casei Autonome de Finanțare și Amortizare și președinte al Casei Autonome a Fondului Apărării Naționale, pentru ca din 27 ianuarie 1941 să fie subsecretar de stat la Finanțe, până la 23 august 1944. În această perioadă, a fost asistent onorific la catedra de Sociologie a profesorului Gusti. Regele Carol al II-lea și ulterior regele Mihai I i-au conferit distincții și mari ordine naționale, în semn de recunoaștere pentru serviciile aduse statului român. După 23 august 1944 a revenit pe postul de șef al Datoriei Publice, unde a rămas până pe 30 august 1948, când a fost arestat în lotul al doilea al foștilor membri ai guvernului Antonescu, calificați drept „criminali de război”. Închis la Aiud, alături de majoritatea elitei românești, Mircea Vulcănescu a ținut o serie de conferințe considerate subversive de torționari, pentru că le menținea oamenii moralul. Filosoful a murit în 1952 la 48 de ani, bolnav de plămâni, ca urmare a tratamentului inuman la care a fost supus în închisoare.

Capitolul II

Toma Arnăuțoiu (1921-1959)

S-a născut la 14 februarie 1921, în comuna Nucșoara, județul Muscel (în prezent județul Argeș) fiind al doilea fiu al învățătorului Ion Arnăuțoiu. A absolvit Școala de Ofițeri de Cavalerie „Regele Ferdinand I” și în septembrie 1944 a fost trimis pe front în războiul împotriva Germaniei naziste. La 1 noiembrie 1944, a fost decorat cu Ordinul „Coroana României”, clasa a V-a. În decembrie 1944, a fost rănit în luptele de pe teritoriul Ungariei și, după trei luni de spitalizare, a revenit în activitatea militară până în august 1947 când a fost trecut în rezervă. În anul 1949, împreună cu colonelul Gheorghe Arsenescu, a organizat grupul de rezistență anticomunistă de la Nucșoara numit și “Haiducii Muscelului”.

La scurtă vreme, grupul s-a scindat și o parte dintre partizani au fost arestați sau uciși în confruntările cu trupele de securitate. Grupul rămas sub comanda lui Toma Arnăuțoiu a rezistat timp de nouă ani, fiind sprijinit de populație și schimbând frecvent adăposturile. În 1958, prin racolarea unui membru apropiat al grupului, Securitatea a reușit să-i prindă pe Toma Arnăuțoiu și pe fratele său, Petre. Cei doi frați Arnăuțoiu au fost anchetați la Pitești timp de un an, au fost condamnați la moarte și executați în noaptea de 18 spre 19 iulie 1959 la penitenciarul Jilava.

Iosif Chișinevschi (1905-1963)

S-a născut la Bălți, în Basarabia (numele său era Roitman, dar a preluat numele soției, Liuba Chișinevschi). A absolvit Școala Leninistă a Cominternului de la Moscova la începutul anilor '30, apoi, în 1940, a devenit membru al Secretariatului PCR. În același an, a fost arestat, petrecând anii războiului în închisoarea de la Târgu Jiu. În timpul închisorii, a fost unul dintre cei mai apropiați tovarăși ai lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Fiind apropiat și al lui Lavrenti Beria, șeful poliției staliniste, Iosif Chișinevschi a devenit după război un fel de eminentă cenușie a serviciilor de cadre și a problemelor ideologice. În perioada 1944-1957, a fost principalul ideolog și propagandist al PCR/PMR, dominând viața spirituală românească în anii stalinismului

dezlănțuit. A fost un stalinist convins și devotat fără rezerve Uniunii Sovietice. În momentul în care rușii au schimbat cursul la Congresul din 1956, Chișinevschi a început să răspândească aluzii critice la adresa lui Gheorghiu-Dej, încercând să-și ascundă astfel propriul trecut. Chiar dacă a încercat apoi să recâștige încrederea lui Gheorghiu-Dej, în iunie 1957, a fost exclus din Biroul Politic, iar în 1960 nu a mai fost ales în Comitetul Central. A murit în anul 1963 și, spre deosebire de Miron Constantinescu, el nu a fost reabilitat de către Nicolae Ceaușescu în 1968.

Miron Constantinescu (1917-1974)

Sociolog marxist și stalinist intransigent, Miron Constantinescu a fost unul dintre puținii intelectuali adevărați din conducerea PCR. S-a născut la 13 decembrie 1917 la Chișinău ca fiu al profesoarei Olimpia Constantinescu și al geologului, geografului și pedologului Gheorghe Munteanu Murgoci. Și-a petrecut copilăria și adolescența la Ismail, în Basarabia, apoi la Arad, unde și-a finalizat și studiile liceale. În perioada studenției, la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din București, Miron Constantinescu a activat în cadrul mișcării comuniste, fiind catalogat în rapoartele Siguranței de la sfârșitul anilor '30 drept "unul dintre fruntașii comuniști din Capitală". În ianuarie 1941, a fost arestat și condamnat la 10 ani de închisoare. În perioada detenției, la Caransebeș, l-a întâlnit pentru prima dată pe Gheorghiu-Dej, în umbra căruia va "crește", ca personaj politic. A lucrat o perioadă în subordinea Anei Pauker, motiv pentru care a fost considerat ca unul dintre fideliile acesteia. În momentul în care Ana Pauker a căzut în dizgrație, Miron Constantinescu s-a raliat urgent lui Gheorghiu-Dej, pe care l-a sprijinit necondiționat în ascensiunea la conducerea PMR. Deși era cel mai tânăr membru al Biroului Politic, Miron Constantinescu a fost responsabil cu cadrele în perioada cumplitelor verificări din anii 1949-1950 și a condus cu mână de fier economia ca președinte al Comitetului de Stat al Planificării. În 1956, după participarea la Congresul al XX-lea al PCUS, a formulat critici la adresa Securității și a stilului de conducere al lui Dej. În anul următor, a fost eliminat din conducerea PMR, împreună cu Iosif Chișinevschi. A revenit în viața politică după moartea lui Dej și a îndeplinit mai multe funcții în cadrul regimului Ceaușescu (ministru al Învățământului, secretar al Comitetului Central, președinte al Marii Adunări Naționale). S-a stins din viață subit în vara anului 1974.

Alexandru Drăghici (1913-1993)

Considerat "comandantul suprem al Arhipelagului MAI", Alexandru Drăghici s-a născut la 27 septembrie 1913, la Tisău, în județul Buzău. A părăsit școala la vârsta de 11 ani. De profesie lăcătuș mecanic, a fost angajat la Atelierele C.F.R. din Buzău și din București. În 1933, a participat la greva de la Grivița, iar în anul următor a intrat în mișcarea comunistă. În anul 1936, a fost condamnat la închisoare și și-a executat pedeapsa în închisorile Jilava, Doftana, Caransebeș și Văcărești. În perioada detenției, s-a raliat nucleului comunist condus de Gheorghiu-Dej. După eliberarea sa, în august 1944, a devenit acuzator public și a participat la procesele preținșilor criminali de război, din vara anului 1945. În octombrie 1945, a fost cooptat în Comitetul Central al PCR. În 1950, a fost numit șeful Direcției Politice a Ministerului de Interne, iar în mai 1952 a devenit ministru de interne. Beneficiind de încrederea lui Gheorghiu-Dej, Drăghici a impus supremația Securității și a ordonat lichidarea fizică a celor bănuși de intenții "dușmănașe". A fost artizanul lichidării lui Lucrețiu Pătrășcanu și organizatorul unor sălbatice campanii de terorizare a populației, fiind recunoscut pentru plăcerea patologică de a-și tortura fizic victimele. Din septembrie 1952 a devenit șef al noului creat Minister al Securității Statului, calitate în care a sprijinit impunerea autorității lui Gheorghiu-Dej. După moartea lui Gheorghiu-Dej, Nicolae Ceaușescu l-a acuzat pe Drăghici de sustragerea Securității de sub autoritatea partidului și l-a exclus treptat din funcțiile deținute pe linie de partid și de stat. În aprilie 1968, Plenara CC al PCR l-a reabilitat pe Lucrețiu Pătrășcanu și a decis excluderea lui Drăghici din partid. În noiembrie 1968, fostul torționar șef al României a fost degradat din rangul de general colonel și trecut în rezervă cu gradul de soldat. A lucrat o scurtă perioadă ca director al unei întreprinderi agricole de stat (IAS), după care s-a pensionat. După 1990, a părăsit România și s-a stabilit în Ungaria. Nu a fost tras la răspundere pe cale penală pentru crimele comise și nu a oferit niciun fel de informație în legătură cu acestea.

Gheorghe Gheorghiu-Dej (1901-1965)

S-a născut la Bârlad, la 8 noiembrie 1901. De la vârsta de unsprezece ani a lucrat ca ucenic la diferite ateliere și fabrici din Moinești, Dărmănești, Buhuși și Piatra Neamț. În jurul vârstei de 15 ani, a lucrat ca ucenic electrician la Societatea „Steaua Română” din Moinești, apoi s-a angajat ca electrician la Atelierele Grivița de lângă Câmpina. După greva generală din 1920 s-a angajat la Societatea de tramvaie din Galați. După efectuarea stagiului militar, la Focșani (1923-1925), a revenit la vechiul loc de muncă. Ca urmare a incitării muncitorilor la grevă, a fost concediat și în 1926 s-a angajat ca electrician la Atelierele CFR din Galați. Acuzat de propagandă comunistă, în august 1931, a fost mutat disciplinar la Atelierele CFR-Dej. Aici, a continuat activitatea de „agitator” și a fondat o secție a „Ajutorului Roșu”. Pentru a marca meritele revoluționare probate aici, a hotărât să-și adauge la nume particula „Dej”. În urma grevelor din februarie 1933, Gheorghiu-Dej a fost arestat și condamnat la doisprezece ani de închisoare, pe care i-a petrecut la diferite închisori din țară (Jilava, Văcărești, Craiova, Ocnele Mari, Aiud, Doftana, Caransebeș, Târgu Jiu). Ca urmare a afirmării lui drept liderul partidului din închisori, a fost cooptat ca membru în CC al PCR. În august 1944, a evadat din lagărul de la Târgu Jiu și a preluat conducerea partidului în colaborare cu grupul Ana Pauker, Vasile Luca și Teohari Georgescu. A îndeplinit funcția de secretar general al PCR și prim-secretar al PMR din octombrie 1945 până în 1965, cu o scurtă întrerupere între aprilie 1954 și octombrie 1955. Pe linie de stat, a deținut funcția de ministru al Comunicațiilor și al Lucrărilor Publice (1944-1946), ministru al Economiei Naționale și apoi al Industriei și Comerțului (1946-1948). În perioada 1948-1952, a îndeplinit funcția de prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, iar din iunie 1952 până în octombrie 1955 a fost președinte al acestui organism. Spre sfârșitul anului 1952, Gheorghe Gheorghiu-Dej a devenit și președinte al Consiliului Superior Militar iar din octombrie 1961 a devenit președinte al Consiliului de Stat al RPR. Din dorința de a deține controlul total, Gheorghe Gheorghiu-Dej și-a consolidat autoritatea în interiorul partidului, prin eliminarea adversarilor politici, precum Lucrețiu Pătrășcanu (1948) și grupul moscovit alcătuit din Ana Pauker, Vasile Luca și Teohari Georgescu (1952). După moartea lui Stalin (1953), Gheorghiu-Dej a simulat o strategie reformatoare în cadrul partidului, dar în 1956 a stopat-o, speriat fiind de efectele revoluției maghiare. A început un nou val de arestări, excluderi și persecuții, care s-au repercutat și asupra colaboratorilor săi, Miron Constantinescu și Iosif Chișinevschi (1957). Gheorghe Gheorghiu-Dej a ajuns astfel să dețină puterea absolută în stat, iar principala instituție pe care s-a bazat în preluarea și exercitarea acesteia a fost Securitatea, care l-a slujit până la moartea sa, în martie 1965.

Vasile Luca (1898-1963)

Pe numele adevărat Lukács László, s-a născut în comuna Cătălina, jud. Covasna, pe 8 iunie 1898. A luptat, inițial, în detașamentul secuiesc împotriva Republicii Sovietice a lui Bela Kun (lucru ce i se va reproșa ulterior), după Primul Război Mondial, când comuniștii au încercat să pună mâna pe putere în Ungaria. S-a alăturat mișcării comuniste după 1919, a devenit membru al PCR și a ocupat funcții de conducere în cadrul organizației de partid din Brașov, dar și la nivel central. S-a implicat în organizarea grevelor de la Lupeni și Valea Jiului și a fost arestat de mai multe ori în perioada interbelică. Eliberat de sovietici din Penitenciarul Cernăuți, după ocuparea provinciei în iunie 1940, a primit cetățenia sovietică și a devenit deputat în Sovietul Suprem al Ucrainei (1940-1944). Din postura deținută pe teritoriul de azi al

Ucrainei, Luca a ajutat la impunerea măsurilor represive ale sovieticilor împotriva bucovinenilor, care au avut ca efect deportarea a peste 30.000 de oameni și masacrul românilor de la Fântâna Albă. S-a ocupat de secțiunea română a postului de radio Moscova și de Divizia Tudor Vladimirescu. Revenit în România, a fost membru al CC. al PCR/PMR (1945-1952) și al Biroului Politic (1945-1952). În calitate de ministru al Finanțelor (1945-1952) și în contextul reformei monetare din 1952 a fost acuzat de sabotarea reformei și de deviere de dreapta. Ca urmare, s-a hotărât excluderea lui din CC al PMR și trimiterea în fața Comisiei Controlului de Partid. La 14 august 1952, a fost arestat, anchetat timp de doi ani și condamnat la moarte pentru activitate împotriva clasei muncitoare și subminarea economiei naționale. Pedeapsa i-a fost comutată în închisoare pe viață. A murit pe 26 iulie 1963 în Penitenciarul Aiud. A fost reabilitat juridic la Plenara CC al PCR din aprilie 1968.

Alexandru Nicolschi (1915-1992)

Agent sovietic și torționar suprem al Securității, cu numele real Boris Grünberg, s-a născut pe 2 iunie 1915, la Chișinău. A activat în extrema stângă și în 1940 a fost recrutat ca spion NKVD. Prima sa misiune a fost în România, unde a fost prins și condamnat la munca silnică pe viață. La 28 august 1944, Nicolschi fost eliberat din detenție, împreună cu ceilalți spioni sovietici care au intrat în structurile de partid și în Securitate. Imediat după eliberare a avut o ascensiune fulminantă, ajungând de la Formațiunile de Luptă Patriotică la Direcția Generală a Poliției, unde, în 1947, a devenit inspector general al Poliției de Siguranță. Din 1948 până în 1953 a ocupat funcția de subdirector al Securității, fiind principalul colaborator al șefului Securității din perioada dejistă, general-locotenentul Gheorghe Pintilie, și unul dintre prin-

cipalii decidenți responsabili pentru implementarea experimentului de reeducare prin tortură care s-a desfășurat în penitenciarele Suceava, Pitești, Gherla, Târgșor, Târgu-Ocna, Brașov, Aiud și Colonia de Muncă Peninsula. Între 1953 și 1961 a îndeplinit funcția de secretar general al Ministerului Afacerilor Interne. În condițiile afirmării național-comunismului, pe 31 ianuarie 1961, a fost trecut în rezervă cu gradul de general locotenent cu drept de a purta uniformă. În toamna anului 1991, Procuratura Generală, la sesizarea Asociației Foștilor Deținuți Politici (AFDP), i-a instrumentat lui Nicolschi un dosar penal de inculpare pentru abuzuri în funcție și crime. În două interviuri în presă, Nicolschi s-a declarat nevinovat, susținând că el a luptat numai împotriva legionarilor și a fasciștilor. Direcția I de Cercetări Penale a emis la 15 aprilie 1992 o citație pe numele lui Nicolschi, pentru audieri. Pe 16 aprilie 1962, cu o zi înaintea prezentării sale la Procuratura Generală, Alexandru Nicolschi a decedat în somn.

Constantin I. Parhon (1874-1969)

Medic endocrinolog și gerontolog, s-a născut la 15 octombrie 1874 în Câmpulung, jud. Argeș. A studiat medicina la Universitatea din București și a obținut titlul științific de doctor în medicină în anul 1900. A lucrat în învățământul superior medical, ca profesor de neurologie și psihiatrie la Facultatea de Medicină din Iași și la clinica endocrinologică de la Facultatea de Medicină din București. În paralel cu activitatea didactică, a fost și director al Spitalului Socola din Iași și apoi al Institutului pentru bolile nervoase, mintale și endocrinologice din București. În 1928, a fost ales membru corespondent al Academiei Române și în 1939 a devenit membru titular și președinte de onoare al acestui prestigios for științific. Simpatizant al comuniștilor în perioada interbelică, în 1944 a devenit președinte al ARLUS (Asociația Română pentru strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică). A fost ales deputat în Parlamentul rezultat în urma alegerilor falsificate din 1946. A fost primul președinte al prezidiului Marii Adunări Naționale (1948-1952). S-a retras din viața politică în 1952, dedicându-se vieții științifice. A fost director al Institutului de Endocrinologie (1949-1957) și al Institutului de Geriatrie (1952-1957). A încetat din viață la 9 august 1969 în București și a fost înmormântat în Mausoleul din Parcul Carol.

Leonte Răutu (1910-1993)

Pe numele adevărat Lev Oighenstein s-a născut la Fălticeni, jud. Suceava. A intrat de la 21 de ani în mișcarea comunistă și a activat în cadrul aparatului de propagandă. Redactor șef al ziarului „Scânteia”, în perioada de clandestinitate, a fost arestat și condamnat în anii '30. După anexarea Basarabiei, în iunie 1940, a emigrat în URSS, unde a fost șef al secției române de la Radio Moscova. În 1945, a revenit în România unde, bucurându-se de susținerea Anei Pauker, a fost propulsat la conducerea aparatului de propagandă al partidului, remarcându-se ca unul dintre cei mai intransigenți critici ai sistemului democratic pluripartit. A fost membru al Comitetului Central al PMR, după 1948, iar după 1956 a fost șef al Direcției de Propagandă și Cultură a CC al PMR, fiind considerat „dictatorul culturii române”, în timpul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Ca șef al Propagandei și Agitației și ca responsabil politic pentru literatură și artă, Leonte Răutu a urmărit constant rusificarea culturii române și distrugerea oricărei forme de perpetuare a tradiției umaniste. După moartea lui Gheorghiu-Dej, Răutu și-a pus serviciile la dispoziția lui Nicolae Ceaușescu. A devenit membru al CC al PCR, a îndeplinit funcția de viceprim-ministru însărcinat cu educația și, între 1974 și 1981, a fost rector al Academiei de Partid „Ștefan Gheorghiu”. A fost forțat să demisioneze din conducerea PCR și să se pensioneze în 1982, după ce una dintre fiicele sale a emigrat în Statele Unite.

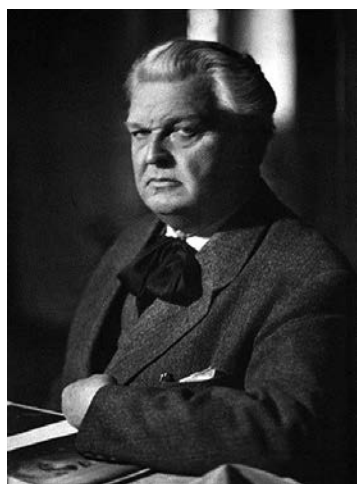
Elisabeta Rizea (1912-2003)

S-a născut într-o familie de țărani, în apropiere de Curtea de Argeș, ca nepoată a fruntașului țărănist Gheorghe Șuta, ucis de securitate în 1948. A făcut 13 ani de temniță grea pentru că a sprijinit activ gruparea de rezistență Arsenescu-Arnăuțoiu din Munții Făgărașului. Elisabeta Rizea fost numită „dușman al poporului”, iar gospodăria ei a fost etichetată drept “casă de bandiți”. Prinsă de miliție, Elisabeta Rizea a fost condamnată la 7 ani de închisoare, fiind închisă într-o celulă de maximă securitate în faimoasa închisoare de la Pitești. Eliberată în primăvara anului 1958, Elisabeta Rizea a continuat să mențină legătura cu ofițerii din mișcarea de rezistență prin intermediul unei „căsuțe poștale” din scorbura unui copac din Valea Morii. Când conducătorul rezistenței, Gheorghe Arsenescu, a fost arestat în 1961, ea a fost arestată din nou și sentința i-a fost prelungită la 25 de ani. A fost transferată la închisoarea Mislea, cunoscută drept închisoarea centrală a femeilor. A fost eliberată din închisoare în 1964, dar timp de 25 de ani a fost ținută sub supravegherea organelor de anchetă. Era chemată permanent la interogatorii și, împreună cu soțul său, erau considerați „dușmani ai poporului”. S-a stins din viață la 5 octombrie 2003.

Mihail Roller (1908-1958)

Ideolog principal al stalinismului din România, Mihail Roller s-a născut la data de 6 mai 1908 în comuna Buhuși, județul Neamț, într-o familie de evrei. Încă din timpul studiilor, a aderat la mișcarea comunistă devenind membru al Partidului Comunist German (1926) și al Partidului Comunist Francez (1928). În 1931, Roller a devenit și membru al PCdR, îndeplinind diferite sarcini pe linie de partid și pe cea de redactor al publicației ilegale „Scânteia”. A fost arestat în mai multe rânduri în perioada 1934-1938, dar nu a fost condamnat, din lipsă de probe. În 1940, a fost cooptat în echipa Anei Pauker de la Moscova, ocupându-se în principal cu propaganda radiofonică. În perioada în care s-a aflat la Moscova, Roller ar fi urmat Facultatea de Istorie din cadrul Universității din Moscova. În anul 1944, Roller s-a întors la București și a fost implicat în aparatul de propagandă al partidului, urcând rapid în ierarhie. A fost considerat principalul politruc stalinist, fiind însărcinat cu sovietizarea/falsificarea istoriei României. În 1947, sub coordonarea sa a apărut manualul de *Istorie a României*, care reprezenta prima sinteză marxistă de istorie a României. În 1949, Roller a fost ales ca membru titular al Academiei Române. El a avut un rol important în înființarea Muzeului Româno-Rus și a Institutului de Învățământ Superior „Maxim Gorki”, destinat învățământului în limba rusă. Ani de zile a fost aghiotantul dictatorului ideologic Leonte Răutu, ca șef al Secției Știință a CC al PMR. În această calitate, Roller a fost ”instrumentul voluntar și pervers” al politicii de anihilare a tradiției europene prooccidentale din științele umaniste. Toate deciziile importante legate de anihilarea fizică și morală a celor care erau incomozi pentru regim intrau în responsabilitatea sa. În momentul în care regimul nu a mai avut nevoie de ”serviciile ” sale, Roller a fost înlăturat. În 1956, într-un memoriu semnat de Andrei Oțetea, Constantin Daicoviciu și Barbu Cămpina, Roller era acuzat de „orientare antinațională” și plagiat. Cel care i-a dat lovitura de grație a fost tocmai Leonte Răutu, colaborator și prieten apropiat vreme de decenii al lui Roller. A murit pe neașteptate, în anul 1958, în condiții neclare, după unele surse, prin sinucidere.

Mihail Sadoveanu (1880-1961)

Scriitor, academician și om politic român născut la 5 noiembrie 1880 la Pașcani, jud. Iași. A urmat gimnaziul la Fălticeni și cursurile Liceului Național din Iași. A început să studieze Dreptul la București, dar l-a abandonat în favoarea literaturii. Mihail Sadoveanu a devenit un scriitor profesionist și s-a alăturat Societății Scriitorilor din România al cărei președinte a devenit începând cu anul 1909. În anul 1910, a fost numit director al Teatrului Național din Iași, funcție pe care a deținut-o până în anul 1919. După publicarea mai multor volume, în 1921 a devenit membru al Academiei Române, iar în anul 1926 a reprezentat Societatea Scriitorilor Români, împreună cu Liviu Rebreanu, la Congresul de la Berlin. În 1928 a publicat povestirea *Hanul Ancuței*, care aparține perioadei de maturitate a scriitorului, fiind apreciată ca o îmbinare ideală

a genului epic și liric. După anul 1947, scrisul său a fost influențat de ideologia noului regim comunist și de curentul realismului socialist. Reprezentative în acest sens sunt romanul *Mitrea Cocor* și cartea de reportaje din URSS, *Lumina vine de la Răsărit*. În urma alegerilor din 1946, a obținut un loc în Parlamentul României, al cărui președinte a devenit în decembrie același an. Între anii 1947-1948, Mihail Sadoveanu a fost membru al prezidiului Marii Adunări Naționale. A fost președinte al Uniunii Scriitorilor din România. În anul 1955, a primit titlul de „Erou al muncii socialiste”, iar în 1961 a primit premiul „Lenin pentru Pace”. S-a stins din viață la 19 octombrie 1961.

Capitolul III

Ștefan Andrei (1931 -2014), politician comunist și ministru de externe român. A absolvit liceul la Craiova. A făcut studii superioare la Facultatea de Construcții Hidrotehnice a Institutului de Construcții București. În 1957 a devenit membru al Partidului Comunist Român. În 1960 a fost numit la conducerea Relațiilor Externe al Uniunii Tineretului Muncitoresc. În 1972 a devenit secretar al CC al PCR cu problemele internaționale. A fost ministru de Externe (1978-1985). A fost înlăturat din funcție de Elena Ceaușescu. Între 1985-1987 a îndeplinit funcția de președinte al Consiliului Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale. Viceprim-ministru al Guvernului (1987-1989).

Mihai Botez (1940-1995), matematician, diplomat și dizident anticomunist român. A absolvit Facultatea de Matematică din București. A lucrat ca matematician cercetător, profesor la catedra de cibernetică economică, statistici și cercetare din ASE (1967) și apoi la Facultatea de Matematică, catedra de Statistică și Calculul Probabilităților. În 1967 a fost numit director al Centrului de Cercetări Prospective. Între 1974-1977 a fost directorul Centrului Internațional de Metodologie a Studiului asupra Viitorului și Dezvoltării. În 1977 și-a pierdut funcțiile ca urmare a dizidenței față de regimul lui Nicolae Ceaușescu. În 1988 a primit azil politic în SUA. După Revoluția din 1989, a îndeplinit funcția de ambasador al României la ONU (1992-1994) și în Statele Unite ale Americii (1994).

Silviu Brucan (Saul Bruckner) (1916- 2006), ideolog comunist și analist politic român. A urmat studiile primare la școala evanghelică, iar liceul la Colegiul Național Sf. Sava. A lucrat ca ziarist, între 1935 și 1936 la „Gazeta de seară“, iar între 1937 și 1938, la „Dacia nouă“. În septembrie 1944 a fost numit secretar general de redacție la ziarul „Scânteia“, de unde a cerut condamnarea la moartea lui Iuliu Maniu, Gheorghe I. Brătianu, Corneliu Coposu, Radu Gyr și Pamfil Șeicaru. A fost ambasador al României în Statele Unite - 1955 și la ONU, în perioada 1959-1962. Între 1962-1966 a lucrat la Radioteleviziunea Română. După demonstrația muncitorilor din Brașov (14-15 noiembrie 1987), a făcut declarații critice cu privire la politica lui Nicolae Ceaușescu. A fost unul din semnatarii „Scrisorii celor șase” împotriva lui Nicolae Ceaușescu. I s-a impus arest la domiciliu. După revoluția din 1989 a fost membru al Consiliului Frontului Salvării Naționale, după care a demisionat. A devenit analist politic și autor al mai multor cărți despre comunismul din Europa de Est.

Gheorghe Calciu-Dumitreasa (1925-2006), preot ortodox român, fost legionar, dizident anticomunist și luptător pentru drepturile omului. A îndurat peste 21 de ani de închisoare în perioada regimului comunist (1948-1964, 1979-1984), inclusiv la Gherla, Jilava, Aiud, reeducarea din pușcăria pentru studenți de la Pitești (1949-1951). În urma amnistiei generale din 1964, Gheorghe Calciu-Dumitrescu a fost eliberat. A urmat studii de filologie și teologie, fiind investit cu harul preoției. Devine profesor la Seminarul Teologic Ortodox din București, unde s-a opus ateismului. A luat atitudine în mod public față de dărâmarea Bisericii Enei din București. A fost arestat în anul 1979, judecat și condamnat la mai mult de 10 ani închisoare. Acest fapt a determinat un val de proteste din partea exilului românesc. În ajutorul său se ridică intelectualii din exil: Mircea Eliade, Virgil Ierunca, Eugen Ionescu,

Monica Lovinescu, Paul Goma. Cea mai mare perioadă a detenției a petrecut-o totuși în izolare. În 1984, a fost eliberat, ca urmare a presiunilor internaționale venite din partea lui Margaret Thatcher, Ronald Reagan, Papa Ioan Paul al II-lea. În anul următor a fost obligat să părăsească țara împreună cu familia și s-a stabilit în SUA, la Cleveland, unde a locuit între 1985-1988. În anul 1989 a preluat parohia românească “Sfânta Cruce” de la Washington, DC. S-a stins grav bolnav și a fost înhumat în cimitirul Mănăstirii Petru Vodă, din județul Neamț.

Nicolae Ceaușescu (1918-1989), om politic comunist român. În 1932 devine membru al Partidului Comunist din România, formațiune politică aflată în ilegalitate la acea vreme. Este arestat prima oară în 1933, pentru agitație comunistă în timpul unei greve. În 1934 urmează încă trei arestări. În urma acestor arestări, este etichetat de autoritățile vremii drept „agitator comunist periculos”, precum și „distribuitor activ de material de propagandă comunistă și antifascistă”. În 1936 a fost implicat într-un proces la Brașov, unde a avut primele contacte cu spionul sovietic Emil Bodnăraș închis pentru dezertare și sustragere de documente în urma fugii sale în URSS. Transferat ulterior la închisoarea Doftana, Ceaușescu i-a întâlnit pe Vasile Luca, Alexandru Moghioroș și apoi pe Gheorghe Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica și

Gheorghe Apostol. Eliberat la termen în 1938, Ceaușescu a rămas în libertate doar doi ani, întrucât în 1939 a fost condamnat în lipsă la 3 ani de închisoare pentru continuarea propagandei comuniste. În această perioadă a cunoscut-o pe Elena Petrescu, activistă comunistă din București. În 1942 a fost transferat la Caransebeș și în 1943 la Văcărești. Ulterior, a fost mutat în lagărul de la Târgu Jiu, unde erau aduși comuniștii. Între 1944-1945 a fost secretar al Uniunii Tineretului Comunist (UTC). La 13 mai 1948, Nicolae Ceaușescu a fost numit subsecretar de stat în ministerul Agriculturii, în guvernul condus de Petru Groza, iar la 18 martie 1950, ministru adjunct la Ministerul Apărării Naționale și Șef al Direcției Superioare Politice a Armatei. În 1952, devine membru al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român (PMR), iar, după doi ani, membru deplin al Biroului Politic al PMR. Ulterior, ajunge să ocupe poziția numărul doi în ierarhia PMR. A îndeplinit funcțiile de secretar general al Partidului Comunist Român (1965-1989), șeful de stat al Republicii Socialiste România din 1967 până la căderea regimului comunist, survenită în 22 decembrie 1989. La 22 decembrie 1989, printr-un decret al CFSN semnat de Ion Iliescu, a fost constituit Tribunalul Militar Excepțional. La 25 decembrie 1989, soții Nicolae și Elena Ceaușescu au fost judecați în cadrul unui proces sumar de acest tribunal, condamnați la moarte și executați.

Elena Ceaușescu (1919-1989), activistă comunistă română, soția lui Nicolae Ceaușescu. În 1937 a intrat în Partidul Comunist Român. S-a căsătorit în 1945 cu Nicolae Ceaușescu. Până în anul 1969 nu a îndeplinit funcții politice, fiind directoare la ICECHIM (Institutul de Cercetări Chimice). În 1972 a fost aleasă membru al Comitetului Central al PCR. A deținut funcțiile de membră a Comitetului Central al PCR (1972-1989) și prim viceprim-ministru al României (1983-1989), jucând un rol politic tot mai important în regimul lui Nicolae Ceaușescu. În calitate de soție, a

devenit subiect al cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu. A fost înfățișată drept o cercetătoare de seamă în domeniul chimiei, deși în realitate publicațiile apărute sub numele ei nu îi aparțineau. A fost membru titular al Academiei Române (1974-1989). A fost judecată, alături de soțul său, în procesul de la Târgoviște, condamnată la moarte și executată.

Doina Cornea (n.1929), publicistă și disidentă anticomunistă din România. A fost asistentă universitară la catedra de limba franceză din cadrul Facultății de Filologie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj. Între 1982 și 1989 a difuzat 31 de texte și proteste prin radio „Europa Liberă”. În 1983 a fost destituită de la universitate și supusă unor anchete, interogatorii și amenințări. În septembrie 1988, printr-o scrisoare deschisă adresată papei Ioan Paul al II-lea, scrisoare difuzată de Radio Europa Liberă, a solicitat împreună cu alți cinci intelectuali clujeni scoaterea Bisericii Române Unite cu Roma din ilegalitate. După 22 decembrie 1989, a fost cooptată în Consiliul Frontului Salvării

Naționale, organism din care și-a dat demisia la 23 ianuarie 1990, din cauza transformării FSN în partid politic. A fost membru fondator al Forumului Democrat Antitotalitar din România, al Grupului pentru Dialog Social, a Alianței Civice și a Fundației Culturale Memoria. A publicat peste 100 de articole în ziare și reviste și a susținut conferințe în țară și străinătate.

Paul Goma (n. 1935), scriitor și militant anticomunist român. În ciuda hărțuielilor Securității a reușit să își termine studiile liceale și universitare. Pentru activitatea sa anticomunistă a fost arestat și închis la Jilava și Gherla. În martie 1977, a publicat în revista „România literară” un scurt articol, „Pământ de flori”, în care se referă la urmările dezastruosului cutremur de pământ de la 4 martie 1977. În 1977, Goma a trimis la Radio Europa Liberă o scrisoare deschisă în care cerea guvernului României respectarea drepturilor omului în România. Ca urmare, a fost urmărit, apoi arestat și bătut de Securitate. La finalul aceluiași an

lui Goma și familiei sale le-a fost retrasă cetățenia română și au fost expulzați în Franța, unde au solicitat și primit azil politic. În exil a continuat lupta contra regimului comunist. Desfășoară o bogată activitate literară.

Virgil Ierunca (Virgil Untaru) (1920-2006), critic literar, publicist, dizident și poet român. A fost căsătorit cu Monica Lovinescu. În perioada interbelică a colaborat la diferite publicații literare. În 1947 a primit o bursă din partea statului francez și a părăsit România. Între 1951-1974 a lucrat ca redactor al emisiunilor în limba română ale Radiodifuziunii franceze. A publicat în numeroase publicații din exil, luând și atitudine împotriva regimului comunist din România. În volumul *Pitești* (1981) a prezentat teroarea, ca instrument utilizat de comuniști pentru distrugerea psihică a indivizilor.

Monica Lovinescu (1923-2008, Paris), intelectual, critic literar și dizident român. A fost fiica criticului literar Eugen Lovinescu și a profesoarei Ecaterina Bălăcioiu. În 1946 și-a luat licența în litere la Universitatea din București. După instaurarea regimului comunist în România, în septembrie 1947, a plecat în Franța ca bursieră a statului francez, iar în 1948 a cerut azil politic. Mama sa a sfârșit în închisorile comuniste, ceea ce a marcat-o pentru tot restul vieții. A publicat articole și studii despre literatura română și despre ideologia comunistă. Din anul 1951 și până în 1974 colaborează la emisiunea în limba română a Radiodifuziunii Franceze, precum și la redacția centrală a emisiunilor pentru Europa răsăriteană. Începând din 1962, colaborează la Radio Europa Liberă unde avea două emisiuni săptămânale: *Actualitatea culturală românească* și *Teze și antiteze la Paris*. Aceste emisiuni au avut o puternică influență în România, atât în mediile culturale cât și în rândurile publicului larg. În 1977 a fost ținta unui atentat eșuat. Monica Lovinescu a fost căsătorită cu poetul, publicistul și omul de radio Virgil Ierunca. Cuplul Lovinescu-Ierunca a întreținut relații apropiate cu figurile importante ale exilului românesc, locuința lor pariziană devenind un nod pentru exilul românesc și pentru scriitorii și personalitățile culturale române aflate în vizită la Paris. Prin publicitatea făcută disidenților români, în presa internațională, Monica Lovinescu și Virgil Ierunca au contribuit la ameliorarea tratamentului acestora de către autoritățile de la București. După Revoluție, au ales să rămână în Franța, Lovinescu supraviețuindu-i soțului său cu câțiva ani. Rămășițele lor pământești a fost repatriate în 2008, fiind întâmpinate cu onoruri militare.

Mircea Malița (n.1927), matematician, eseist, academician, politician comunist, profesor universitar român. A fost președinte al UNSR (Uniunea Națională a Studenților din România). A fost director al Bibliotecii Academiei între 1950-1955, adjunct al ministrului Afacerilor Externe, ministru al Învățământului (1970 - 1972), ambasador în Elveția (1980 - 1982), iar apoi în SUA (până în 1984).

Ion Gheorghe Maurer (1902-2000), om politic român. Tatăl său a fost profesor de limba franceză în București, mama franțuzoaică. A studiat științele juridice și a activat ca avocat, calitate în care i-a reprezentat în instanțele juridice pe ilegaliștii comuniști români. În anul 1937 a devenit membru al Partidului Comunist din România. Între anii 1947-1951, a deținut funcția de președinte al Comitetului Olimpic Român. A fost ales membru titular al Academiei Române din 1955. În guvernul Petru Groza a fost numit subsecretar de Stat la Ministerul Comunicațiilor și Lucrărilor Publice. A fost numit ministru de externe în 1957 în guvernul condus de Chivu Stoica. În 1958 a fost ales președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale. La moartea lui Gheorghe Gheorghiu Dej, în 1965, l-a sprijinit pe Nicolae Ceaușescu împotriva lui Gheorghe Apostol. Prim ministru al României (1961-1974). În 1974 a fost înlăturat din funcțiile deținute și marginalizat. După revoluția din 1989 nu s-a mai implicat în viața publică.

Corneliu Mănescu (1916 - 2000), om politic român. A făcut studiile primare la Ploiești. Între 1936-1940 a urmat cursurile de drept și științe economice ale Universității din București. Ca jurnalist, s-a preocupat de problematica relațiilor internaționale. După 23 august 1944 a îndeplinit funcții în cadrul PCR și a instituțiilor statului. A fost adjunct al ministrului Apărării Naționale, cu gradul de locotenent-colonel (1948-1955), comandant al Casei Centrale a Armatei (1952) și șef al Direcției Superioare Politice a Armatei (1959), cu gradul de general-maior, ambasador al României în Ungaria (1959-1961), ministru de externe al României (1961-1972), ambasador în Franța (1977-1982). A condus delegațiile României la toate sesiunile Adunării Generale a Națiunilor Unite, începând cu cea de-a 16-a sesiune din 1961. La 19 septembrie 1967 a fost ales președinte al celei de-a XXII-a sesiuni a Adunării Generale a ONU. În 1989 a fost unul din semnatarii “Scrisorii celor șase”. La 22 decembrie 1989 a devenit membru al Consiliului Frontului Salvării Naționale.

Constantin Pârvulescu (1895-1992), unul dintre fondatorii Partidului Comunist din România și un oponent activ al lui Nicolae Ceaușescu. În 1921 a devenit membru al Partidului Comunist din România. A fost președinte al Comisiei Centrale de Revizie. În 1934 și 1937 a fost judecat și condamnat pentru activitatea sa. După eliberare a devenit prim-secretar al regionalelor de partid din Prahova și Dobrogea, iar în 1941 a devenit membru al Secretariatului PCR condus de Ștefan Foriș. A fost trimis în URSS, pentru organizarea Diviziei „Horea, Cloșca și Crișan” (noiembrie 1944-mai 1945). A fost membru al CC al PMR (21 oct. 1945-25 iun. 1960), iar în 1952 a fost ales și în Biroul Politic al PMR (PCR). A îndeplinit funcția de președinte al Marii Adunări Naționale (1948-1949; 1953-1961). În 1961 a fost acuzat de „deviaționism ideologic spre dreapta”, de complicitate cu Iosif Chișinevschi și Miron Constantinescu și a fost demis din funcțiile sale. În noiembrie 1979, la Congresul al XII-lea al PCR, a luat cuvântul pronunțându-se împotriva realegerii lui Nicolae Ceaușescu la conducerea partidului. Replici la discursul lui Pârvulescu au fost date de Ion Popescu-Puțuri, George Macovescu, apoi chiar de Nicolae Ceaușescu. Ca urmare, Pârvulescu a fost dat afară din sală, destituit din funcția sa de delegat la Congres, și a fost pus sub supraveghere strictă și arest la domiciliu. În martie 1989 a fost unul dintre semnatarii “Scrisorii celor șase”.

Dumitru Popescu, zis „Dumnezeu” (n. 1928), om politic, jurnalist, prozator, poet și memorialist român. A făcut studii economice. În 1953 a devenit membru al PMR (PCR). Între 1950-1960 a fost jurnalist la publicații, precum “Contemporanul”, “Scânteia tineretului” și “Scânteia”. În perioada 1962-1965 este vicepreședintele Comitetului de Stat pentru Cultură. În 1969 a devenit membru al Comitetul Politic Executiv (CPEX) al PCR. A jucat un rol decisiv în realizarea cultului personalității lui Nicolae și Elena Ceaușescu. În 1981 a fost numit rectorul Academiei de învățământ social-politic „Ștefan Gheorghiu” din București. Popescu este autorul unui număr mare de volume în proză, poezie și eseuri. După revoluția din 1989, a scris mai ales memorialistică.

Grigore Ion Răceanu, comunist român, politician și oponent al lui Nicolae Ceaușescu. A lucrat ca conducător de locomotivă la CFR. La sfârșitul anilor 1930 s-a mutat la Brașov, unde a lucrat la întreprinderea Industria Aeronautică Română. În 1936 a devenit membru al PCR. A criticat supunerea PCR față de ordinele venite din Uniunea Sovietică, în special cele legate de anexarea în 1940 a Basarabiei și a Bucovinei de Nord. În martie 1989 a fost unul dintre semnatarii Scrisorii celor șase. A fost etichetat ca trădător, pus în stare de arest la domiciliu, și eliberat în timpul revoluției din 1989.

Dorin Tudoran (n.1945), eseist, poet, publicist și dizident român. A urmat cursurile Liceului „Mihai Viteazul” din București, apoi, ale Facultății de Limba și Literatura Română a Universității din București (1968). A ocupat funcția de redactor la publicațiile românești pentru străinătate (1971-1973) la revista Flacăra (1973-1974) și Luceafărul (1974-1980). A avut burse în Franța și R.F.G. (1979, 1980-1981). La 7 aprilie 1984, Dorin Tudoran depune o cerere prin care invocă dreptul de a emigra, împreună cu familia. În fața refuzului autorităților de a-i răspunde, îi adresează, pe 1 august 1984, un memoriu lui Nicolae Ceaușescu. Pe 8 aprilie 1985, este convocat la Procuratura Municipiului București și amenințat cu un proces penal. La 25 aprilie 1985, declară greva foamei și încearcă să obțină o audiență la Consatul SUA din București. În 1985 s-a stabilit în SUA, unde a editat publicația „Agora. Revistă alternativă de cultură” (Philadelphia, 1987-1992). În 1990 a revenit; pentru scurt timp; în România ca reprezentant al SUA. Apoi, a lucrat la consulatul SUA din Chișinău, Republica Moldova. În 2011 a fost numit director al programului „Democracy Follows” la organizația *World Learning* din Washington, DC, SUA.

Ilie Verdeț (1925 - 2001), lider comunist român. S-a născut într-o familie de mineri. A lucrat de la o vârstă fragedă în mină. În 1945 a devenit membru al PCR. A îndeplinit numeroase funcții politice, ca de exemplu: prim-secretar al Comitetului Regional al PCR Hunedoara (1954-1956), membru supleant al Comitetului Central al Partidului Comunist Român (1957-1960), membru al CC al PCR (1960-1989), secretar al CC al PCR (martie-iulie 1960, martie 1974-martie 1978, octombrie 1982-noiembrie 1984), membru al Comitetului Executiv și al Prezidiului permanent al CC al PCR (1966-1977), membru al Prezidiului permanent al Comitetului Politic Executiv (CPEX) al Comitetului Central (1977-1989). A fost prim-ministru al României în perioada 1979-1982. A fost martor al grevei minerilor din Valea Jiului din 1977, fiind trimis de Nicolae Ceaușescu la fața locului pentru negocieri cu minerii. Între

1985-1986 a fost ministru al minelor în guvernul condus de Constantin Dăscălescu. Între anii 1961-1989, Verdeț a fost ales ca deputat în toate legislaturile Marii Adunări Naționale. După fuga lui Nicolae Ceaușescu, la 22 decembrie 1989, a anunțat demisia guvernului Constantin Dăscălescu și formarea unui nou guvern ad-hoc format din disidenți. El s-a autoproclamat președinte al unui guvern provizoriu, guvern care a durat doar 20 minute, datorită opoziției mulțimii care nu dorea un guvern format din activiști comuniști. După Revoluția din decembrie 1989, Verdeț a înființat Partidul Socialist al Muncii, care s-a considerat ca succesor al Partidului Comunist Român.

Capitolul IV

Traian Băsescu s-a născut la data de 4 noiembrie 1951 în localitatea Basarabi, Constanța. A urmat cursurile Institutului de Marină Mircea cel Batrân din Constanța, Facultatea de Navigație, Secția Comercială. Între anii 1981-1987 a fost comandant de navă în cadrul flotei comerciale a Republicii Socialiste România. A fost membru al Partidului Comunist Român. Începând cu 1987 a făcut parte din reprezentanța Navrom la Anvers. În anul 1989 a fost numit director general al Inspectoratului pentru Navigație Civilă în cadrul Ministerului Transporturilor, în guvernul Dăscălescu, funcție pe care a îndeplinit-o până la Revoluția din 22 decembrie 1989.

După Decembrie 1989, a ocupat funcții de subsecretar de stat și ministru în Ministerul Transporturilor în guvernele Petre Roman (30 aprilie 1991-16 octombrie 1991) și Guvernul Theodor Stolojan (16 octombrie 1991-19 noiembrie 1992) Guvernul Radu Vasile (17 aprilie 1998-22 decembrie 1999) și în Guvernul Mugur Isărescu (22 decembrie 1999-26 iunie 2000). La alegerile legislative din 1992 a fost ales deputat de Vaslui din partea FSN (1992-1996). În iunie 2000, Traian Băsescu a participat din partea PD la alegerile pentru Primăria Municipiului București, câștigând mandatul de primar general, pe care l-a deținut până în decembrie 2004. După ce fusese președinte al Organizației Partidului Democrat al Municipiului București (2000 - 2001), în mai 2001 a câștigat președinția Partidului Democrat, înfrângându-l în cadrul congresului pe Petre Roman.

A câștigat alegerile prezidențiale din decembrie 2004, învingându-l pe Adrian Năstase și pe cele din 2009, avându-l ca adversar pe Mircea Geoană (PSD). S-a autointitulat „președinte jucător” intrînd adesea în conflict cu adversarii politici. A fost suspendat de două ori din funcție prin decizii ale Parlamentului pentru încălcări ale Constituției. Prima hotărîre de suspendare a Parlamentului au fost invalidată prin referendum, în mai 2007. La a doua suspendare, desi populația cu drept de vot s-a pronunțat pentru demiterea președintelui Traian Băsescu, Curtea Constituțională a invalidat referendumul cu 6 voturi contra 3 pe motiv că referendumul nu a întrunit cvorumul necesar. În politica internă președintele Băsescu și-a asumat „modernizarea statului și a justiției”. În politică europeană, a preluat în 2004 linia politică anterioară, continuând eforturile României de a se integra în Uniunea Europeană.

Radu-Anton Câmpeanu s-a născut la 28 februarie 1922 în București. A absolvit Facultatea de Drept (specializat în drept constituțional) și de Științe Economice din București (1945). Radu Câmpeanu a fost președintele Tineretului Universitar Național Liberal și conducătorul comitetului studentesc de organizare a ultimei mari manifestări anticomuniste de la 8 noiembrie 1945 - inițiată și condusă de studenți.

În perioada 1947-1956 a fost deținut politic.

Eliberat, emigrează în Franța împreună cu soția sa Monica și cu fiul lor Barbu unde desfășoară activități în care se denunțau abuzurile regimului communist din România. A fost fondator și președinte al Asociației Foștilor Deținuți Politici din România (1978), vicepreședinte al Asociației Internaționale "Solidaritatea europeană" - formată din reprezentanți ai exilaților politici din țările comuniste din Europa. Este unul dintre fondatorii Consiliului Național Român (1978, Paris). Aici editează între anii 1983-1990 una dintre cele mai importante publicații ale exilului românesc "Buletinul Internațional pentru Românii din Exil" - BIRE. S-a numărat printre membrii fondatori și animator al "Clubului de gândire liberală" - Paris (1986-1990).

În 1990 revine în țară unde participă la reînțemeierea PNL al cărui președinte va fi între 1990 și 1995, fiind ales senator în legislaturile 1990-1992 și 2004-2008 în municipiul București. Între 9 februarie și 11 mai 1990 a reprezentat opoziția politică în Consiliul Provizoriu de Uniune Națională (CPUN), în calitate de vicepreședinte.

Victor Ciorbea s-a nascut la 26 octombrie 1954, în Ponor, județul Alba. Absolvent al Facultății de Drept din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj Napoca (1979) și a cursurilor postuniversitare ale Facultății de Drept a Universității din București (1984). În anul 1990 devine doctor al aceleasi universități bucureștene. Ocupă funcții în magistratură și didactice la Facultatea de Drept a Universității din București. Președinte și Fondator al Federației Sindicatelor Libere din învățământ (FSLI). Președinte și Fondator al Confederației Naționale a Sindicatelor Libere din România (CNSLR) și apoi, după fuziunea cu Confederația "Frăția", președinte al Confederației Naționale a Sindicatelor Libere din România "Frăția" (CNSLR-"FRĂȚIA"); Membru al Comitetului Executiv al Confederației Internaționale a Sindicatelor Libere (ICFTU) și al Comitetului Executiv al Confederației Europene a Sindicatelor (ETUC).

În anul 1996 a deținut pentru scurt timp funcția de primar general al în București, ales pe listele CDR. Între 12 decembrie 1996 și 30 martie 1998 a ocupat funcția de prim-ministru al României.

Un congres extraordinar al PNȚCD, convocat în data de 18 iunie 2011 pentru a pune capăt sciziunilor interne din partid, l-a ales pe Victor Ciorbea în funcția de președinte al formațiunii pentru scurt timp deoarece, în octombrie 2012, s-a înscris în PNL, și a candidat pentru Senat în colegiul 7 din București pe listele Uniunii Social-Liberale (USL). Pe 15 mai 2014 a fost ales în funcția de Avocat al Poporului

Emil Constantinescu s-a născut la 19 noiembrie 1939 în Tighina, județul Tighina (astăzi, Republica Moldova). După ocuparea acestui teritoriu de către Armata sovietică familia sa se refugiază în județul Argeș. A urmat cursurile Universității din București, absolvind atât facultatea de drept cât și cea de geologie. S-a remarcat printr-o prodigioasă carieră universitară și politică. A parcurs toate treptele carierei universitare ca asistent, lector, conferențiar și profesor de Mineralogie la Facultatea de Geologie a Universității din București. A fost ales prorector (1990-1992) și rector (1992-1996) al Universității București. A fost membru al

Comitetului permanent al Asociației Universităților Europene - CRE (1992-1993; 1994-1998) și membru al Asociației Internaționale a Președinților de Universități - IAUP (1994-1996). Autor a 12 cărți și a peste 60 de studii în domeniul geologiei, publicate în reviste științifice de prestigiu din țară și din străinătate.

După căderea dictaturii comuniste (decembrie 1989), s-a angajat împreună cu colegi universitari și intelectuali reputați în efortul de democratizare a României, în apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, în constituirea societății civile.

A candidat din partea CDR în alegerile din 1996 și a devenit Președintele României, pentru un mandat de patru ani. În perioada mandatului său prezidențial (1996-2000), România s-a angajat într-un larg proces de reformă în economie, justiție și administrație. Președintele Constantinescu a reușit să solidarizeze forțele politice și societatea civilă în depășirea unor momente de criză guvernamentală, parlamentară și socială, în soluționarea unor probleme esențiale privind regimul juridic al proprietății, atitudinea României față de conflictul din Kosovo și acordarea dreptului de survol pentru forțele aviatice ale NATO.

A reprezentat țara la principalele reuniuni la vârf care au avut ca rezultate nominalizarea României pe primul loc al celui de al doilea val de extindere a NATO (Madrid, 1997; Washington, 1999); începerea negocierilor de aderare la Uniunea Europeană (Helsinki, 1999); obținerea președinției OSCE pentru anul 2001 și intrarea în troica OSCE începând cu 2000.

Corneliu Coposu s-a născut la data de 20 mai 1914 în Bobota, comitatul Sălaj și a decedat la 11 noiembrie 1995 în București. A urmat cursurile Facultății de Drept și Științe de Stat din cadrul Universității Babeș-Bolyai (1934). Trei ani mai târziu devine doctor al aceleiași universități. A fost și un talentat ziarist de analiză politică. Primii ani de jurnalism (1935-1940) au fost legați de cotidianul țărănist clujean „*România Nouă*”, condus de Zaharia Boilă; după cedarea Ardealului de Nord-Vest către Ungaria horthystă, se refugiază la București, colaborând la ziarul refugiaților transilvăneni.

În 1940 a primit funcția de secretar politic al lui Iuliu Maniu. În 1945 a devenit președinte al filialei PNT Sălaj. Pe 14 iulie 1947 a fost arestat împreună cu întreaga conducere a PNT, în ceea ce s-a numit înscenarea de la Tămădău.

Până în 1956 a fost ținut în arest preventiv, fără să fie judecat. În 1956 i s-a înscenat un proces pentru “înalță trădare a clasei muncitoare” și pentru “crimă contra reformelor sociale”. A fost condamnat la muncă silnică pe viață. În cei peste 17 ani de detenție a fost mutat de la o închisoare la alta, dintr-un penitenciar într-altul (arestul Ministerului de Interne; închisoarea Malmaison, de pe Calea Plevnei, București; penitenciarul Pitești; penitenciarul Văcărești, din București; penitenciarul din Craiova; penitenciarul Jilava, de lângă București; penitenciarul Poarta Albă, Constanța; penitenciarul Sighetul Marmației; penitenciarul Râmnicu Sărat; penitenciarul Gherla; penitenciarul Aiud). În aprilie 1964 a fost pus în libertate fiind permanent supravegheat de poliția politică a regimului comunist.

După 1989 a readus PNT în spațiul politic românesc (8 ianuarie 1990) și devine practic liderul opoziției din România. A afiliat PNT la grupul partidelor creștin-democrate și la Internaționala Creștin-Democrată, devenind Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat. Între anii 1990 și 1995, Corneliu Coposu a fost președintele partidului. A dovedit calități de strateg politic atunci când i-a convins pe liderii partidelor din opoziție și ai asociațiilor civice că singura modalitate de a cuceri puterea era cea a opoziției unite sub deviza “Nu putem reuși decât împreună”. Pe 26 noiembrie 1991, s-a format coaliția/alianța electorală și politică cunoscută sub numele Convenția Democratică (mai târziu Convenția Democrată din România/CDR), care cuprindea paisprezece partide și asociații civice. Primul președinte al Convenției Democratice a fost Corneliu Coposu. În mai 1995 a fost numit Ofițer al Legiunii de Onoare, cea mai înaltă distincție acordată de Republica Franceză cetățenilor străini.

Sergiu Cunesco s-a născut la 16 martie 1923 la București și a decedat la 16 martie 2005. A absolvit Facultatea de Electromecanică a Institutului Politehnic din București. A fost asistent, apoi conferențiar universitar la Institutul Politehnic București, unde a predat primul curs de Tehnologia construcțiilor de mașini. A lucrat, începând cu 1947, la ‘Malaxa’, devenită ‘23 August’, ca inginer în secții de producție și în proiectări. A avut numeroase contribuții în industria automobilelor din România în perioada anilor 1960-1980, colaborând la omologarea prototipurilor Dacia 1100, 1300 și Olcit.

După 1989 a contribuit la readucerea Partidului Democrat Social Român și a tradițiilor acestuia pe scena politică românească. Sergiu Cunesco a fost președintele Partidului Social Democrat Român în perioada 1990-2000, reales la Congresele din 1992 și 1996. A fost deputat în Parlamentul României în perioada 1990-2000, fiind lider de grup parlamentar. Se retrage din funcție și din partid în anul 2000, ca urmare a fuziunii prin absorbție a PSDR de către PDSR care a devenit astfel Partidul Social Democrat.

Sergiu Cunesco a reușit să introducă PSDR în Internaționala Socialistă, mai întâi cu titlu de partid observator, apoi cu rol consultativ și în 1999 ca partid membru cu drepturi depline, fiind recunoscut de social-democrația europeană drept partidul social-democrat românesc, continuator al tradițiilor social-democrate antebelice. Sergiu Cunesco a fost adept al social-democrației moderne de tip european total diferită de marxismul de tip sovietic.

Ion Iliescu s-a născut la 03 martie 1930 la Oltenița. A urmat cursurile Institutului Politehnic din București (1950) și ale Institutul Energetic din Moscova (1950-1954).

Se angajează încă din adolescență în activitatea politică. Membru din 21 martie 1949 în Comitetul central al UTM, Ion Iliescu avansează treptat în funcții de conducere în cadrul partidului comunist. La 30 iunie 1956 devine secretar al CC al UTM, iar din 24 iulie 1965 este admis în Comitetul Central al PCR. Între 1957-1985, a fost membru al Marii Adunări Naționale. De asemenea, pe 11 decembrie 1967 este numit ministru pentru problemele tineretului, funcție pe care o păstra până la 17 martie 1971. Timp de șase luni, a fost secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, ocupându-se de secția de Propagandă.

După anul 1971, a ocupat funcții modeste atât pe linie de partid cit și de stat fiind marginalizat de Nicolae Ceaușescu ca urmare a dezacordului intervenit pe probleme ale așa zisei revoluții culturale. În 1984 a fost exclus din PCR. Până în decembrie 1989 a fost director al Editurii Tehnice.

A avut un rol foarte important în Revoluția română din 1989, devenind președintele Frontului Salvării Naționale, ulterior al Consiliului Frontului Salvării Naționale. A condus statul român în trei rânduri. Ion Iliescu fost primul președinte post-comunist al României între anii 1990-1992. A deținut apoi două mandate prezidențiale constituționale între anii 1992-1996 și 2000-2004. Între anii 1996-2000 și 2004-2008 a fost senator din partea PSD. Din 2006 este președinte de onoare al PSD.

În timpul primului mandat au fost luate măsuri de reformă a statului, societății și a economiei naționale. Multe dintre acestea au fost contestate de opoziții politici prin declarații și acțiuni de stradă. Mineriadele din iunie 1990 și septembrie 1991 sunt evenimentele cele mai controversate ale primului său mandat. În plan extern a reluat relațiile cu țările din Uniunea Europeană și NATO. În timpul celui de-al doilea mandat al lui Ion Iliescu România a devenit membru NATO și a încheiat negocierile de aderare a la Uniunea Europeană. Este autor al unor lucrări și studii de politologie și analiză politică.

Adrian Năstase s-a născut la 22 iunie 1950 în București. Apoi a urmat cursurile Universității București, absolvind atât Facultatea de Drept cât și Facultatea de Sociologie. A lucrat în diferite perioade ca profesor, judecător, președinte a diferite organizații în domeniul dreptului și al relațiilor internaționale.

După alegerile parlamentare din mai 1990 Adrian Năstase se va impune ca o figură politică de prim plan în cadrul FSN ajungând în doar câțiva ani la conducerea formațiunii politice care va activa sub diferite denumiri: PSDR și apoi PSD. A fost Ministrul Afacerilor Externe în guvernele

Petre Roman și Theodor Stolojan (28 iunie 1990-16 octombrie 1992). În 1992 a fost reales în Camera Deputaților ca membru al Frontului Democratic al Salvării Naționale și a îndeplinit funcția de Președinte al Camerei Deputaților. A fost președinte executiv al Partidului Democrației Sociale din România (1993-1997). După pierderea de către PDSR a alegerilor din 1996, Năstase a devenit liderul grupului parlamentar de opoziție al PDSR, vice-președinte al Parlamentului, membru al Biroului Permanent și membru al delegației României la Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei. După victoria PDSR din alegerile legislative din 2000 și realegerea lui Ion Iliescu ca Președinte al României, Adrian Năstase a fost ales președinte al PDSR, ulterior Partidul Social Democrat (PSD). Deține funcția de președinte a PSD până în aprilie 2005 când Congresul îl înlocuiește cu Mircea Geoană.

Mandatul de prim-ministru a fost caracterizat de o stabilitate politică fără precedent în perioada post-comunistă, de creștere economică (cea mai mare de la revoluție), de o politică externă puternic orientată către Occident. România a aderat la NATO și a contribuit cu trupe de sprijin a eforturilor internaționale de pace în Balcani, Afganistan și Irak.

Eșecul din alegerile prezidențiale din noiembrie 2004 a marcat cariera politică a lui Adrian Năstase. Între decembrie 2004 și 2006 a ocupat funcția de Președinte al Camerei Deputaților de unde și-a dat demisia în urma unor anchete ale procurorilor DNA. În 2008 a fost reales în Parlamentul României iar din decembrie 2008 și până în februarie 2012 a fost vicepreședinte al Camerei Deputaților precum și Președinte al Consiliului Național al PSD. În 2012 a fost condamnat la doi ani de închisoare cu executare de către Înalta Curte de Casație și Justiție, în dosarul de corupție „trofeul calității”.

Petre Roman s-a născut la București în data de 22 iulie 1946. A urmat cursurile Facultății de de Energetică a Politehnicii din București. În 1971 absolvă masterul “Diplome d’Etudes Approfondies” iar, în martie 1974 devine doctor al Institutului de Mecanica Fluidelor din Toulouse.

Până la Revoluția din Decembrie 1989 Petre Roman era cunoscut pentru cariera sa universitară și ca specialist în fizica fluidelor și poluarea mediului. A publicat peste o sută de lucrări științifice (articole, note, memorii, rapoarte și cărți) în edituri și reviste de specialitate, la congrese și alte manifestări științifice, în țară și străinătate.

Evenimentele din Decembrie 1989 l-au propulsat în prim planul vieții politice din România. Petre Roman a participat direct, împreună cu tinerii revoluționari, la baricada din centrul Bucureștiului în zilele de 21 și 22 decembrie. În 22 decembrie 1989 Petre Roman pronunță, din balconul sediului Comitetului Central, prima Declarație contra dictaturii comuniste. În 27 decembrie 1989 CFSN îl numește Prim Ministru al Guvernului Provizoriu, iar, apoi, după alegerile din mai 1990, este desemnat de președintele Ion Iliescu și votat de Parlament ca Prim Ministru al României, funcție pe care o deține până în octombrie 1991. Este ales în Parlamentul României atât în Camera deputatilor, cât și în Senat. În perioada 1996 - Decembrie 1999, Petre Roman a fost Președintele Senatului.

A Conduc Partidul Democrat de la înființarea sa până în mai 2001. Pentru scurt timp a fost Ministru de stat, ministrul afacerilor externe în Guvernul Mugur Isarescu (22 dec. 1999- 28 dec. 2000)

Pe timpul mandatelor sale ca Prim-Ministru, au fost adoptate, peste 100 de legi incluzând un pachet ce stabilea mecanismele economiei de piață în România precum și bazele instituțiilor democratice și ale statului de drept. În plan extern, Petre Roman s-a manifestat, cu claritate, pentru strângerea legăturilor României cu țările din spațiul Euro-Atlantic. În iunie 1990 a transmis Secretarului general al NATO solicitarea de a stabili relații directe cu România și de a agree acreditarea unui ambasador român pe lângă Comandamentul general al NATO. La 22 octombrie 1990 semnează Acordul comercial și de cooperare economică dintre România și CEE. La 23 octombrie 1990, la sediul NATO din Bruxelles, exprimă poziția conform căreia Tratatul de la Varșovia nu mai este o structură oportună. Cea mai puternică reacție la reforma economică inițiată de guvernul Roman s-a produs prin «mineriada» din septembrie 1991. Sub presiunile violente ale minerilor, Petre Roman și-a pus la dispoziție mandatul pentru găsirea unei soluții politice a crizei împreună cu președintele Ion Iliescu.

Teodor Stolojan s-a născut la 24 octombrie 1943, la Târgoviște. A urmat cursurile Facultății de Finanțe, Contabilitate din cadrul Academiei de Studii Economice între anii 1961-1966. Doctor în științe economice (1980). Între anii 1972 și 1989 ocupă funcții de conducere în cadrul Ministerului de Finanțe. După evenimentele din Decembrie 1989 este numit ministru adjunct al Ministerului Finanțelor până în aprilie 1990, apoi ministru al finanțelor (iunie 1990-aprilie 1991). În mai 1991 devine președintele Agenției Naționale de Privatizare, lucrând la elaborarea primului proiect al Legii privatizării și la înființarea Fondului Proprietății de Stat (FPS).

După mineriada din septembrie 1991, care a condus la căderea guvernului Petre Roman, Stolojan este investit în funcția de Prim-Ministru. A luat măsuri de recapitalizare a băncilor, de liberalizare a prețurilor, dar fără liberalizarea cursului de schimb, ceea ce a determinat confiscarea valutei întreprinderilor, a societăților comerciale și a populației obligați s-o schimbe în lei la un curs fixat arbitrar. În timpul guvernării sale, România s-a confruntat cu un val de proteste sindicale, în timp ce inflația a continuat să crească vertiginos. Instabilitatea economică și financiară a determinat o întârziere a apariției investițiilor străine în România în raport cu alte țări din fostul bloc comunist.

Prestigiul profesional de care s-a bucurat a făcut posibil ca Theodor Stolojan să ocupe funcții de economist și senior economist la Banca Mondială, Departamentul de Dezvoltare a Sectorului Privat (dec.1992-1998).

În 2000 a reintrat în politică, în rindurile Partidului Național Liberal. La Congresul Extraordinar al PNL din august 2002, a fost ales președinte. În 2003 partidul său s-a aliat cu Partidul Democrat, condus de Traian Băsescu, primarul Bucureștiului, formând Alianța DA - Dreptate și Adevăr. Din 2007 pînă în prezent a fost ales europarlamentar.

Călin Popescu Tăriceanu s-a născut la 14 ianuarie 1952 în București. A urmat cursurile Facultății de Hidrotehnică din cadrul Institutului de Construcții din București - actuala Universitate Tehnică de Construcții, pe care le finalizează în 1976 și a absolvit cursul postuniversitar de matematică și informatică a Universității din București.

În cadrul Partidului Național Liberal a îndeplinit funcții de conducere încă din primii ani după ce acest partid și-a făcut reapariția pe scena politică românească (secretar executiv 1990-1992; vicepreședinte al PNL 1993-2004; președinte al PNL 2 octombrie 2004-20 martie 2009). În Parlamentul României a fost deputat de Arad pe listele PNL (1990-1992), deputat de București (1996-2000; 2000-2004; 2004-2008 și 2008-2012) și senator de București pe listele USL în alegerile din anul 2012. Din septembrie 2014 este Președintele Senatului României.

După câștigarea alegerilor prezidențiale de către Traian Băsescu a fost desemnat în funcția de prim ministru. Guvernarea Tăriceanu(2004-2008) s-a remarcat prin câteva realizări notabile. A fost introdusă cota unică și alte măsuri liberale. A încurajat investițiile în economia românească. A fost îmbunătățit gradul de colectare la buget și s-au făcut investiții în educație, sănătate, agricultură sau infrastructură. Toate aceste măsuri au permis o creștere economică importantă, 2008 fiind anul cu cel mai mare PIB din istoria României.

Radu Vasile s-a născut la 10 octombrie 1942 în Sibiu și a decedat la 3 iulie 2013 în București. A absolvit Facultatea de Istorie a Universității din București (1967). După terminarea facultății a activat la Muzeul Satului din București și la Institutul de Istorie “Nicolae Iorga” al Academiei României (1967-1972). După această dată este cadru didactic la ASE unde ocupă între 1990 și 1992 funcția de prodecan al Facultății de Comerț. În 1977 a devenit doctor în științe, cu specialitatea Istoria doctrinelor economice.

După evenimentele din Decembrie 1989 Radu Vasile a devenit membru PNȚCD, fiind șef de departament economic și purtător de cuvânt PNȚCD, până în 1992. Între 1992 și 1994, a fost director al organului de presă al PNTCD “Dreptatea”. Senator de Bacău, ales la 27 septembrie 1992 pe listele CDR. Radu Vasile a fost vicepreședinte al Senatului în două legislaturi consecutive (1994-1998). A fost secretar general al PNȚCD și membru al Biroului de Conducere al PNȚCD.

În perioada 7 aprilie 1998-decembrie 1999 Radu Vasile a fost prim-ministru al României. Mandatul său de premier s-a derulat într-o perioadă dificilă politic și economic pentru România. Au avut loc proteste sociale și manifestări de stradă. A trebuit să gestioneze alături de alți membri ai guvernului mineriada din ianuarie 1999 prin ceea ce comentatorii politici au numit în epocă „Pacea de la Cozia”.

Nicolae Văcăroiu s-a născut la 5 decembrie 1943 în Cetatea Albă, actualmente R. Moldova. A urmat cursurile Facultății de Finanțe, specialitatea „Finanțe-Credit” din Academia de Studii Economice din București (1965-1969). Până în anul 1992 a ocupat funcții de conducere în cadrul Comitetului de Stat al Planificării și a Ministerului de Finanțe.

După câștigarea alegerilor de către FDSN în 1992, Văcăroiu a fost desemnat prim-ministru la 20 noiembrie același an, ca personalitate independentă. Pe plan intern, ca urmare a reformelor economice din domeniile prețurilor, fiscal-bugetar, monetar și industrial a fost posibilă reluarea, începând cu 1993, a creșterii economice a României. Sub mandaul său au fost elaborate 86 strategii de dezvoltare, având ca orizont anul 2005. Ca urmare a performanțelor economice obținute în perioada 1993-1996 și refacerii stabilității macro-economice, ratingul de țară a crescut la BB+, respectiv la nivelul Poloniei și Ungariei, ceea ce a permis revenirea cu succes a României, după 15 ani, pe piața privată de capital.

Pe plan internațional, a continuat și intensificat contactele cu Uniunea Europeană, Consiliul Europei și NATO, precum și relațiile bilaterale cu diverse țări prin semnarea unor tratate politice de bază și acorduri comerciale. La 1 februarie 1993 a fost semnat Acordul European de Asociere la Comunitatea Europeană, care a intrat în vigoare la 1 februarie 1995. La 7 octombrie 1993, România a fost primită ca membru cu drepturi depline în Consiliul Europei, semnând 50 de instrumente juridice ale acestuia, dintre care 30 au fost ratificate de Parlament, între care: Convenția-cadru pentru protecția minorităților; Carta limbilor regionale sau minoritare. Pe 22 iunie 1995, Guvernul a transmis, la Paris, Președinției franceze a Consiliului Uniunii, cererea oficială de aderare la Uniunea Europeană. La solicitarea ONU, România a participat la acțiunile de menținere a păcii din Kuwait, Somalia și Angola.

Membru al parlamentului în legislaturile 1996-2000, 2000-2004 și 2004-2008 ca senator PSD de Argeș. A ocupat în această calitate funcția de Președinte al Biroului Permanent al Senatului (1999-2000) și de Președinte al Senatului României pe parcursul a două mandate consecutive (2000-2008).

3. BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAFIE SUPLIMENTARĂ

(Pentru fiecare capitol)

Capitolul I

SPRE REGIMUL MONOLIT (1944-1947)

Lucrări:

- Baciu, Nicolae, *Agonia României 1944-1948*, editura Junimea, Iași, 1991;
- Deletant, Denis, *România sub regimul comunist*, Fundația Academia Civică, București, 1997;
- Deletant, Denis, *Tranziția (1944-1947)*, în „Istoria României”, București, editura Corint, 2004;
- Giurescu, Dinu, C. *România în anii 1944-1947. Evoluția internă*, în „Istoria Românilor”, editura Enciclopedica, vol. IX, București, 2008;
- Giurescu, Dinu, C., *România și comunismul. O istorie ilustrată*, editura Corint, București, 2010;
- Giurescu, Dinu, C. *Uzurpatorii - România (6 martie 1945 - 7 ianuarie 1946)*, editura Vreamea, 2004;
- Giurescu, Dinu, C. *Falsificatorii Alegerile din 1946*, editura Rao Books, București, 2004; „Lichidatorii. România în 1947”, editura Enciclopedică, București, 2010;
- Mioc, Eugen, *Comunismul în Banat 1944-1965. Dinamica structurilor de putere în Timișoara și zonele adiacente*, editura Excelsior Vol. I, Timișoara, 2007;
- Prost, Henri, *Destinul României (1918-1954)*, editura Compania, 2006;
- Scurtu, Ioan, *România. Viața politică în documente. 1945*, editura Arhivele Statului din România, București, 1994;
- Scurtu, Ioan, *Mihai I*, Editura Enciclopedică, București, 2004;
- Tismăneanu, Vladimir, *Drumul spre puterea absolută. De la cvasimonarhie la democrație populară*, în „Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc”, editura Humanitas București, 2005.

Siteuri web:

- www.iicmer.ro
- www.istoriacomunismului.ro
- [http://www.comunismulinRomânia.ro /](http://www.comunismulinRomânia.ro/)
- <http://fototeca.iiccr.ro/>
- www.istoriecontemporana.ro

Filme :

- „*Insurecția*”, o minciună care a durat 45 de ani. (www.digi24.ro › Special › 23 august)
- *Imagini document. Primul film de propagandă despre 23 august 1944*. (www.digi24.ro › Special › 1989 Anul care a schimbat lumea)
- www.220.ro/filme-comunismul-din-România
- documentare.digitalarena.ro/tag/comunism/
- www.filmedocumentare.com/utopia-impusa-regimul-comunist-in-România/
- *Imagini document. 13 martie 1945: Regele în Ardealul eliberat* (<http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Special/1989+Anul+care+a+schimbat+lumea/Imagini+document+13+martie+1945+Regele+in+Ardealul+eliberat>).

Capitolul II

ROMÂNIA-REPUBLICĂ POPULARĂ(1948-1965)

- Academia Română, *Istoria Românilor*, vol. X, *România în anii 1948-1989*, editura Enciclopedică, București, 2013.
- Berindei, Mihnea, Dobrinu, Dorin, Goșu. Armand, (editori), *Istoria comunismului în România. Documente perioada Gheorghe Gheorghiu -Dej (1945-1965)*, editura Humanitas, București, 2009.
- Betea, Lavinia, *Povești din cartierul Primăverii*, editura Curtea Veche, București, 2010.
- Betea, Lavinia, *Lucrețiu Pătrășcanu. Moartea unui lider comunist*, editura Curtea Veche, București, 2006.
- Boia, Lucian, *Mitologia științifică a comunismului*, editura Humanitas, București, 2011.
- Boia, Lucian, *Miturile comunismului românesc*, editura Universității București, 1995.
- Cârnci, Magda, *Artele plastice în România (1948-1989)*, editura Meridiane, București, 2000.
- Cătănuș, Dan, *A doua destalinizare. Gh. Gheorghiu-Dej la apogeul puterii*, editura Vremea, București, 2005.
- Cioflâncă, Adrian, Jinga, Lucia, M., (coord.), *Represiune și control social în România comunistă*, Anuarul IICCMER, vol. V-VI, 2010-2011.
- Cristian, Vasile, *Literatura și artele în România comunistă (1948-1953)*, editura Humanitas, 2010.
- Constantiniu, Florin, Pop, Adrian, *Schisma roșie. România și declanșarea conflictului sovieto-iugoslav (1948-1950)*, editura Compania, 2007.
- Deletant, Dennis, *Teroarea comunistă în România. Gheorghiu-Dej și statul polițienesc, 1948-1965*, Editura Polirom, 2001.
- Deletant, Dennis, *România sub regimul comunist*, Fundația Academia Civică, București, 1997.
- Denize, Eugen, Măță, Cezar, *România comunistă. Statul și propaganda 1948-1953*, editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2005.
- Gaston Gheorghe Marin, *În serviciul României lui Gheorghiu-Dej. Însemnări din viață*, editura Evenimentul Românesc, București, 2000.
- Hossu Longin, Lucia, *Memorialul durerii. O istorie care nu se învață la școală*, editura Humanitas, București, 2007.
- Ierunca, Virgil, *Fenomenul Pitești*, editura Humanitas, București, 1990.
- Ionescu-Gură, Nicoleta, *Stalinizarea României. Republica Populară Română: 1948-1950 Transformări instituționale*, editura All, 2010.
- Ionescu-Gură, Nicoleta, *Nomenclatura Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român*, editura Humanitas, 2006.
- Ivan, Ruxandra, (coord.), *"Transformarea socialistă". Politici ale regimului communist între ideologie și administrație*, editura Polirom, 2009.
- Mihalache, Andi, Cioflâncă, Adrian, (coord.), *Istoria recentă altfel. Perspective culturale*, editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2013.
- Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism*, editura Fundației Pro, 2006.
- Oprea, Marius, *Bastionul cruzimii. O istorie a Securității (1948-1964)*, editura Polirom, 2008.
- Pelin, Mihai, *Deceniul prăbușirilor: 1940-1950. Viețile pictorilor, sculptorilor și arhitecților români între legionari și staliniști*, editura Compania, București, 2005.
- Rusan, Romulus, *România în timpul războiului rece, Scurtă cronologie a evenimentelor, instituțiilor și mentalităților (1945-1989)*, Fundația Academia Civică, 2011.
- Rusan, Romulus, *Sfârșiți odată cu trecutul negru. Sistemul represiv comunist din România*, Fundația Academică Civică, 2010.
- Rusan, Romulus, *Cronologia și geografia represiunii comuniste în România*, Fundația Academică Civică, 2007.
- Scurtu, Ioan, (coord), *România. Retragerea trupelor sovietice 1958*, TipoMoldova, 2010.
- Sfetcu, Paul, *13 ani în anticamera lui Dej*, editura Curtea Veche, București, 2008.
- Soulet, Jean-François, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, editura Politom, 1998.
- Tănase, Stelian, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej 1948-1965*, editura Humanitas, București, 2006.

- Tismăneanu, Vladimir, Stan, Marius, *Dosar Stalin. Genialissimul generalissim*, editura Curtea Veche, București, 2014.
- Tismăneanu, Vladimir, *Lumea secretă a nomenclaturii. Amintiri, dezvăluiri, portrete*, editura Humanitas, București, 2012.
- Tismăneanu, Vladimir, *Fantoma lui Gheorghiu-Dej*, editura Humanitas, București, 2008.
- Tismăneanu, Vladimir, *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*, editura Polirom, 2005.
- Țugui, Pavel, *Istoria și limba română în vremea lui Gheorghiu-Dej. Memoriile unui fost șef de Secție a CC al PMR*, editura Ion Cristoiu, București, 1999.
- Uba, Călin, Traian, (editor), *Școala memoriei 2012*, Fundația Academia Civică, București, 2013.
- Uba, Călin, Traian, Rad, Ilie, *Copilăria ca luptă de clasă*, Fundația Academia Civică, București, 2013.
- ***Centrul Internațional de Studii asupra Comunismului, *Școala memoriei 2012*, Fundația Academia Civică, 2014.
- ***Anuarul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România, *Intelectualii și regimul comunist: istoria unei relații*, vol. IV, 2009.

Siteuri web:

- www.encyclopediaromâniei.ro
- www.comunismulinRomânia.ro
- <http://revista.memoria.ro/>
- <http://www.iiccr.ro/>
- www.romlit.ro/24.01.2015
- http://www.iiccr.ro/ro/biografiile_nomenklaturii/
- www.adevărul.ro/cultura/istoria
- www.istoriacomunismului.ro
- <http://www.realitatea.net/marturii-cutremuratoare-ale-femeii-care-a-fost-torturata-de-comunisti-pana-la-pierderea-cunostintei>
- <https://www.google.ro/ezistenta+anticomunista>
- <http://eroinenucsoara.ro/>
- http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/apostolii-lui-stalin
- <http://anp.gov.ro/web/penitenciarul-bucuresti-jilava/fortul-13-jilava>
- <http://memorialsighet.ro/>
- <http://www.fenomenulpitesti.ro/>

Capitolul III

ROMÂNIA 1965-1989. EPOCA LUI NICOLAE CEAUȘESCU

- Betea, Lavinia, *Alexandru Bârlădeanu despre Dej, Ceaușescu și Iliescu, Convorbiri*, editura Evenimentul Românesc, București, 1997.
- Bois, Pierre, du, *Ceaușescu la putere. Anchetă asupra unei ascensiuni politice*, editura Humanitas, București, 2008
- Boia, Lucian *Mitologia științifică a comunismului*, editura Humanitas, București, 2011.
- Boia, Lucian *Miturile comunismului românesc*, editura Universității din București, București, 1997.
- Burakowski, Adam *Dictatura lui Nicolae Ceaușescu(1965-1989). Geniul Carpaților*, editura Polirom, Iași, 2011.
- Comunism și represiune în România. Istoria tematică a unui fratricid național*, Volum coordonat de Ruxandra Cesereanu, editura Polirom, Iași, 2006.
- Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român, 25-28 noiembrie 1974*, editura Politică, București, 1974.

Deletant, Dennis *Ceaușescu și Securitatea: Constrângere și disidență în România anilor 1965-1989*, editura Humanitas, București, 1998.

Deletant, Dennis *România sub regimul comunist*, Fundația Academia Civică, București, 2006.

Georgescu, Vlad *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*, editura Humanitas, București, 1992.

Giurescu, Dinu, C. Ștefănescu, Alexandru, Tiu, Ilarion *România și Comunismul, O istorie ilustrată*, Grupul Editorial Corint, București, 2010.

Granville, Johanna, *Déjà-Vu: Early Roots of Romania's Independence*, în "East European Quarterly", vol. XLII, no. 4 (Winter 2008), pp. 365-404.

Nivelul dezvoltării economico-sociale a României în context european 1989, Coordonator Constantin Grigorescu, editura Expert, București, 1993.

România 1945-1989. Enciclopedia regimului comunist. Represiunea. A-E, Coordonator Octavian Roske, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2012.

Stamatescu, Mihai Groșescu, Raluca Dobrinu, Dorin, Muraru, Andrei, Pleșa, Liviu Andreescu, Sorin *O istorie a comunismului din România. Manual pentru liceu*, editura Polirom, Iași, București, 2008.

Surpat, Gheorghe, Alexandrescu, Ion, Bulei, Ion., Ioniță, Gheorghe, I. Mocanu, Constantin *România în anii socialismului 1948-1978*, editura Politică, București, 1980.

Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă, CNSAS, București, 2001.

Siteuri web:

Raportul final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, București, 2006.

Capitolul IV

ROMÂNIA 1989-2007. NOI ORIZONTURI

Barbu, Daniel, *Republica absentă - politică și societate în România postcomunistă*, editura Nemira, București, 1999.

Dăianu, Daniel, *Drumul României spre Vest. Reducerea decalajelor economice față de Uniunea Europeană și alte state candidate în pregătirea aderării la Uniunea Europeană*, în Christof Rühl, Daniel Daianu (coord.), *Tranziția economică în România: Trecut, prezent și viitor*, lucrările Conferinței „România 2000. 10 ani de tranziție - Trecut, prezent și viitor”, 21-22 octombrie, 1999/ Banca Mondială, Centrul Român de Politici Economice.

Dobre, Ana-Maria, Coman, Ramona, *România și integrarea europeană*, Institutul European, Iași, 2005.

Hlihor, Constantin, *România. Căderea comunismului și nașterea democrației, 1989-2000*, editura Universității din București, 2006.

Ionescu, Mihail E. (coord.), *România-NATO. Cronologie 1989-2004*, Institutul pentru Științe Politice de Apărare și Istorie Militară, editura Militară, București, 2004.

Marino, Adrian, *Pentru Europa - integrarea României aspecte ideologice și culturale*, editura Polirom, Iași, 1995.

Miroiu, Mihaela, Miclea, Mircea, *Restul și Vestul*, editura Polirom, Iași, 2005.

Mungiu, Alina, *Românii după 89. Istoria unei neînțelegeri*, editura Humanitas, București, 1995.

Murgescu, Bogdan, *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010)*, editura Polirom, Iași, 2010.

Pasti, Vladimir, *România în tranziție. Căderea în viitor*, editura Nemira, București, 1995.

Pașcu, Ioan Mircea, *NATO Accession Strategy from Madrid to Prague*, in Larry L. Watts (editor), *Romanian Military Reform and NATO Integration*, The Center for Romanian Studies, Iași, Oxford, Palm Beach, Portland, 2002.

Pușcaș, Vasile, *România spre Uniunea Europeană. Negocierile de aderare (2000-2004)*, Institutul European, Iași, 2007.

Rădulescu, Magdalena, Pârvu, Daniela, *Aderarea României la Uniunea Europeană: câștigători și perdanți*. <http://www.oeconomica.uab.ro/upload/lucrari/820062/47.pdf>

Tismăneanu, Vladimir, Mihăieș, Mircea, *Încet, spre Europa*, editura Polirom, 2000.

Vlăsceanu, Lazăr, *Politică și dezvoltare. România încotro?*, editura Trei, București, 2001.

Siteuri web:

<https://www.google.com/culturalinstitute/exhibit/revolu%C5%A3ia-rom%C3%A2n%C4%83-transmis%C4%83-%C3%AEn-direct/wRsiAKoC?hl=ro&position=0%2C-1>

http://www.europalibera.org/section/rfe_archive/645.html

<http://irrd.ro/>

<http://cncsc-forta3.blogspot.ro/>

<http://sar.org.ro/>

<http://www.mae.ro/taxonomy/term/364/2>

Filme

A. Artistice

- *Sindromul Timișoara - Manipularea*, 2004, regia: Marius Barna - IMDB
- *15*, 2005, regia: Sergiu Nicolaescu
- *A fost sau n-a fost?*, 2006, regia: Corneliu Porumboiu
- *Hârtia va fi albastră*, 2006, regia: Radu Muntean
- *Cum mi-am petrecut sfârșitul lumii*, 2006, regia: Cătălin Mitulescu

B. Documentare

- *Frica (The Fear)*, realizator: Ovidiu Paulescu (Italia)
- *Requiem für Dominik*, 1990, realizator: Robert Dornhelm
- *Dateline: 1989*, România, 1991
- „*În umbra lui Dracula*”, de Árpád Szocsi
- „*De Crăciun ne-am luat rația de libertate*”, de Cornel Mihalache
- „*Piepturi goale, buzunare pline*”, de Cornel Mihalache
- „*Terorist, erou martir*”, de Cornel Mihalache
- *Videogramme einer Revolution*, 1992, de Andrei Ujică și Harun Farocki

4. CREDITE IMAGINI

(Surse imagini)

CAPITOLUL I

Imaginea 1: *Aspect de la intrarea Armatei Roșii în București: 29-30 august 1944.* (ANIC, fond ISISP), [Fotografia #C055]. Cota: 55/1944.

Imaginea 2: *Manifestație pentru primirea Armatei Roșii în București. 29-30 august 1944.* (ANIC, fond ISISP), [Fotografia #C109]. Cota: 109/1944.

Imaginea 3: *Un soldat din Divizia 21 Infanterie cu doi prizonieri germani.* (www.worldwar2.ro)

Imaginea 4: *Gărzile de Apărare Patriotică* (<http://blogs.yahoo.co.jp/toisakon>)

Imaginea 5: *Momentul semnării Convenției de Armistițiu.* (www.digi24.ro)

Imaginea 6: *Prizonieri români - 11 septembrie 1944* (<http://www.istorie-pe-scurt.ro/textul-conventiei-de-armistitiu-din-12-septembrie-1944/prizonieri-romani/>)

Imaginea 7: *Participanții la miting cer constituirea unui guvern al Frontului Național Democrat.* (ANIC, fond ISISP), [Fotografia #B036]. Cota 2/1944.

Manifestație populară pentru un guvern FND (ANIC, fond ISISP), [Fotografia #E037]. Cota: 24/1944.

Imaginea 8: *Manifestație populară pentru un guvern FND (28 oct. 1944 - în stânga N. Ceaușescu)* (Arhivele Naționale ale României, „Fototeca online a comunismului românesc”, Cota: 6/1945).

Imaginea 9: *Nicolae Ceaușescu (în centru) în fruntea unei demonstrații din București la 6 martie 1945 pentru sprijinirea Guvernului Dr. Petru Groza.* (www.descopera.ro)

Imaginea 10: *Membri ai guvernului Groza.*

(http://memorialsighet.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=1702%3A6-martie-1945-guvernul-petru-groza&catid).

Imaginea 11: *Imagini de la manifestația din 8 noiembrie 1945* (www.istorie-pe-scurt.ro)

Imaginea 12: *Imagini de la manifestația din 8 noiembrie 1945* (http://www.memorialsighet.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=1650%3A8-noiembrie-1945&catid=60%3A8-noiembrie-1945&lang=en).

Imaginea 13: *Întoarcerea în Capitală a membrilor guvernului care au participat la festivitățile organizate la Cluj cu prilejul reunirii Nordului Transilvaniei. Aspect din Piața Gării de Nord-14 martie 1945. În imagine: A. I. Vișinski (cel cu ochelari), Gh. Gheorghiu Dej, generalul Vasiliu Rășcanu.* (Arhivele Naționale ale României, „Fototeca online a comunismului românesc”. [Fotografia #HA145]. Cota: 145/1945.

Imaginea 14: *Gheorghe Gheorghiu Dej, Petru Groza, Lotar Rădăceanu și alți membrii ai guvernului, alături de Vișinski, G-ral Vinogradov, G-ral Susaikov, în vizită la Legația Sovietică cu prilejul reuniunii Nordului Transilvaniei cu România -11 martie 1945.* (Arhivele Naționale ale României, „Fototeca online a comunismului românesc”. [Fotografia #HA106]. 106/1945(102/1945)(101/1945).

Imaginea 15: *Manifestația de 10 Mai 1945.* (ANIC, fond ISISP), [Fotografia #HA183].

Imaginea 16: *Manifestația de 1 Mai 1945 din Piața Victoriei.* (ANIC, fond ISISP), [Fotografia #HA172].

Imaginea 17 și 18 : *Liderii țărăniști după ce au fost prinși de autoritățile comuniste.* (http://www.iicr.ro/ro/evenimente/pro_memoria/lichidareea_partidului_national_taranesc_iulie_1947)

Imaginea 19: *Afiș: primul 1 Mai liber - 1945.* (ANIC, fond ISISP), [Fotografia #HA156]

Imaginea 20: *Afiș electoral al BPD* (www.verticalonline.ro)

Imaginea 21: *Campanie electorală inedită a PNT* (<https://aliantadreptei.wordpress.com/2010/11/13/memoria-istoriei-alegerile-parlamentare-din-19-noiembrie-1946/>)

Imaginea 22: *Aspect de la o manifestație cu caracter electoral a BPD la Cluj* (<http://citynews.ro/cultura/foto-campania-comunista-pentru-alegerile-parlamentare-din-1946-imagini-1225873>)

Imaginea 23: *Regele Mihai I și Gheorghiu-Dej* (www.europolitics.ro)

Imaginea 24: *Miting după abdicarea regelui*

Imaginea 25: *Deportați de etnie germană din România muncind în mină în URSS* (www.vestul.ro)

Imaginea 26: *Boxa acuzaților, primul din stânga Ion Antonescu.* (www.frontpress.ro)

Imaginea 27: *Haiducii Morții: Armata Neagră. Rezistența armată anticomunistă și antisovietică din Basarabia.* (<http://www.ziaristionline.ro/2012/05/11/haiducii-mortii-armata-neagra-rezistenta-anticomunista-si-antisovietica-din-basarabia/>).

Imaginea 28: *Sigla organizației „Haiducii lui Avram Iancu - Divizia Sumanelor Negre”* (<http://www.unitischimbam.ro/eveniment/evenimentele-zilei-in-istorie-14/>)

Imaginea 29: *Delegația României în apărarea hotarelor Transilvaniei.* (Gheorghe Buzatu, Drepturile și interesele permanente ale României (3) - (<http://www.art-emis.ro/images/stories/analize/conferinta-de-pace-de-la-paris-1946.jpg>).

Imaginea 30: *Generalul Dumitru Dămăceanu semnând Tratatul de Pace sub privirile celorlalți delegați români.* (http://ro.wikipedia.org/wiki/Dumitru_D)

Imaginea 31: *Aspect de la mitingul din Gara Băneasa, cu prilejul înapoierii în țară a delegației române care a participat la Conferința Păcii de la Paris. (21.09.1946).* (ANIC, fond ISISP), [Fotografia #FA096]

Imaginea 32: *Plecarea de la mitingul din Gara Băneasa, care a avut loc cu prilejul înapoierii în țară a delegației române care a participat la Conferința Păcii de la Paris (21.09.1946).* (ANIC, fond ISISP), [Fotografia #FA090]

CAPITOLUL II

Imaginea 1: *Evoluția stemei Republicii Populare Române (1948-1965)*, ro.wikipedia.org

Imaginea 2: *Organizarea administrativă a României (1950-1952)*, ro.wikipedia.org/wiki/Regiunile_Republicii_Populare_Române

Imaginea 3: <http://www.history-cluj.ro/Istorie/anuare/2001>

Imaginea 4: *1951: G.A.C. "Drumul lui Lenin"*, www.comunismulnromania.com, MNIR

Imaginea 5: *„Uzinele noastre”, (desen de Vasile Dobrian), (1948), Fototeca online a comunismului românesc, 175/1948*

Imaginea 6: *Apostolii lui Stalin*, www.adevarul.ro

Imaginea 7: <https://aluiann.wordpress.com/category/periodice/25.01.2015>

Imaginea 8: <https://aluiann.wordpress.com/category/periodice/25.01.2015>

Imaginea 9: *„Fototeca online a comunismului românesc”, 252/1952*

Imaginea 10: *Camil Ressu, "Semnarea apelului pentru pace într-o gospodărie colectivă". Expoziția Anuală de Stat 1952*, <http://www.lapunkt.ro/2015/01/25/pictorii-romani-si-realismul-socialist>

Imaginea 11: *Principalele grupări de rezistență anticomunistă*, www.google.com

Imaginea 12: <https://istoriiregasite.wordpress.com/tag/comunism/>

Imaginea 13: http://ro.wikipedia.org/Razboiul_Rece

Imaginile din Anexa 2 (Biografii), <http://www.wikipedia.org>, <http://www.contributors.ro/wp-content>

CAPITOLUL III

Pagina de titlu capitol

www.istorie-pe-scurt.ro
www.voceatransilvaniei.ro

Cultul personalității

www.vladimirrosulescu-istorie.blogspot.ro
www.expresspress.ro

Dizidența

Ziarul Românul Liber
www.inyourpocket.com
Sediul Europa Liberă de la Munchen
www.paginaeuropeana.ro

Liviu Turcu

www.ziaristionline.ro

Ion Mihai Pacepa

www.voxpublica.realitatea.net

Economia socialistă

www.metropotam.ro
www.en.wikipedia.org

Încălcarea drepturilor omului

www.rembertoday.ro
www.nucomunism.wordpress.ro
www.adevarul.ro
www.Româniatv.net

Politica externă

www.theodora0303.wordpress.com
www.jurnalul.ro
www.ceausescunicolae.wordpress.com
www.revista22.ro

Scrisoarea celor Șase

www.jurnalul.ro
www.ro.wikipedia.ro
www.ro.wikipedia.ro
www.ro.wikipedia.ro
www.ro.wikipedia.ro
www.jurnalul.ro
www.historia.ro

Sistematizarea

www.sector5.ro
www.cotidianul.ro
www.fototecaortodoxiei.ro

Un nou proiect de țară

www.zoom.mediafax.ro
www.lutyk.ro
www.worldwideRomânia.ro
www.ro.wikipedia.org

Dicționar de personalități

Doina Cornea

www.cotidianul.ro

Paul Goma

www.ziuaveche.ro

Mircea Malița

www.jurnalul.ro

Ion Gheorghe Maurer

www.ro.wikipedia.ro

Dorin Tudoran

www.Româniacurata.ro

Virgil Ierunca

www.europalibera.org

Mihai Botez

www.disidentia.blogspot.ro

Monica Lovinescu

www.flickriver.com

Constantin Parvulescu

www.ro.wikipedia.org

Gheorghe Calciu Dumitreasa

www.ro.wikipedia.org

Alexandru Bârladeanu

www.comunismulinRomânia.ro

Grigore și Mircea Răceanu

www.historia.ro

Nicolae Ceaușescu

www.ceausescunicolae.wordpress.com

Elena Ceaușescu

www.informatia-zilei.ro

Corneliu Mănescu

www.ro.wikipedia.org

Ilie Verdeț

www.comunismulinRomânia.ro

Ștefan Andrei

www.jurnalul.ro

Dumitru Popescu

www.comunismulinRomânia.ro

Silviu Brucan

www.jurnalul.ro

CAPITOLUL IV

Decembrie 1989. Drumul către un nou proiect de țară pentru România

Imaginea 1: *23 de ani de la Revoluția Română din Decembrie 1989. Eroii martiri din Giurgiu* <http://www.giurgiu.meu.ro/2012/12/21/23-de-ani-de-la-revolutia-romana-din-decembrie-1989-eroii-martiri-ai-judetului-giurgiu/>

Imaginea 2: *Opinia publică despre evenimentele din Decembrie 1989 după 25 de ani. Sondaj realizat de către INSCOP* (Adevărul online din 22.12 2014, <http://www.gandul.info/stiri/adevarul-pe-care-8-din-10-romani-nu-il-stiu-sondaj-inscop-13735127>)

Imaginea 3: *Timișoara după 25 de ani* <http://www.info.ro/Timisoara,-16-decembrie-2010-%7C-Acum-21-de-ani,-timi%BAorenii-au-pornit-Revolu%FEia.-Galerie-foto-QN392346BN.html>

Tranziția către statul de drept

Imaginea 4: *Conferința „Mineriada din 13-15 iunie 1990, după douăzeci de ani: punctul nostru de vedere”* <https://aliantadreptei.wordpress.com/category/centru-dreapta/>

Imaginea 5: *Caricatură intervenția minerilor* <http://www.kmkz.ro/wp-content/uploads/2013/06/caricatura-miner.jpg>

Tranziția de la economia de tip socialist la economia de piață în România

Imaginea 6: *Linia de montaj autoturisme Dacia Pitești*, <http://www.zf.ro/zf-24/România-a-depasit-italia-si-se-pregateste-sa-intreaca-polonia-la-productia-de-masini-in-ue-12196732>

Imaginea 7: *Exploatarea miniera Ghelari s-a facut praf si pulbere in mai putin de un deceniu*, <http://www.ziare.com/deva/stiri-actualitate/foto-jaful-minelor-de-fier-exploatarea-miniera-ghelari-s-a-facut-praf-si-pulbere-in-mai-putin-de-un-deceniu-5211925>

Imaginea 8: *cum arăta PIB ul României în 1989* <http://riscograma.ro/1452/cum-arata-economia-romaneasca-in-1989/>

Repere ale politicii externe

Imaginea 9: *Viitorul României în UE* <http://diasporalive.ro/europuls-ro-anul-2020-o-tinta-cheie-pentru-România/>

Imaginea 10: *Extinderea UE* https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/facts/euint/html/ei_002.ro.html

Imaginea 11: *Summitul NATO, București, 2-4 aprilie 2008* <https://energienaturala.wordpress.com/2008/04/03/sumit-nato-bucuresti-România-2008/>

Imaginea 12: În prezența comandantului Combined Task Force Rider, colonel James Crider, și a Reprezentantului Național Român din Teatrul de Operații Afganistan colonelul Nicolae Ciocoiu, sâmbătă 01 iunie 2013, a avut loc, în baza înaintată „Apache”, ceremonialul de încheiere a misiunii Grupului Românesc de Comandă Zabul, online <https://www.forter.ro/ministerul-apararii-nationale/grupul-rom%C3%A2nesc-de-comand%C4%83-zabul-final-de-misiune/14541>

Globalizare, identitate națională și europeană

Imaginea 13: *Identitate europeană*, <http://www.voxpolitics.ro/identitatea-europeana/>

Imaginea 14: *Europeanu perfect ar putea fi...* http://www1.odn.ne.jp/kushida/hk_kwb-e/hk_0207e.html

Imaginea 15: *Globalizare și ascensiunea actorilor nonstatali.* Sursa - <http://alinastepan.com/category/marketing-2/>